

శ్రీరస్తు.

జక్కనమహాకవివీరచితంబయిన

విక్రమా ర్క-చ రి త్రము.

కొ. అనంతాచార్యులవారిచేతను

రా. నరసయ్యశాస్త్రిలవారిచేతను

శేఖకప్రమాదాదిజనితదోషరహితంబుగఁ బరిశోధింపఁబడి

చెన్నపురి

వేమూరు-వెంకటకృష్ణమనెట్టి అండ్ సన్స్ చే

అనందముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితమై ప్రకటింపఁబడియె.

1895.

[COPYRIGHT REGISTERED.]

విక్రమార్క చరిత్రము.

శ్రీ పరమహంసాచార్యుని.

- శా. శ్రీ గౌరీకుచనీలమాత్రీకమణిశ్రేణీవిభూషాఘ్నణి
ప్రాగల్భ్యంబులు కృష్ణపాండురతనుప్రాధీం బ్రతిష్ఠింపఁజే
జోగఁబ్రొండయి యొప్పుశ్రీహరిహరేశకుం డెప్పురక్షించు వి
ద్యాగంధీరుని జన్మమంత్ర నుతు సిద్ధామాత్యమాదామణిన్.
- చ. కనకనగంబు బొమ్మరముగా భుజగేందురైడు జాలెగా నమ
ర్చిన గిరిపుత్ర గాంచి యివిరెండును భేదధనంబు లన్న న
జ్జననిహితోపదేశమున నన్నతి వానిఁ బునఃప్రతిష్ఠచే
సినగణనాయకుండు కృపసేయుత సిద్ధసమంత్రీకోరికల్.
- ఉ. ఆనతులై నుతిం చుచతురాననముఖులకోర్కిదీర్పఁబం
చాననదివ్యమూర్తి ని షడాననుఁడై జనియించి యానహ
స్రానసునం ప్రపంబులకు నందనిశక్తిధరుండు సానుకం
పాననుఁడైనజన్ననచివాగ్గినిసిద్ధనఁ గాచుఁగావుతల్.
- చ. హరిహరనంగమంబున మహాద్భుతభంగిఁ జరించి చేతులం
బరకునికఖ్యుఫణిపాశక పాలవరత్రికూలముల్
కరమనురక్తిఁ బూని నుతిఁ గాంచినబెల్లముకొండభైరవుం
డురుమహిమాధ్యుజ్జేయు నుగుణోన్నతు జన్మయసిద్ధధీమణిన్.
- ఉ. రాజు సహృదరుండు రతిరాజు తనూజుఁడు తండ్రి వాహినీ
రాజు వరుండు లోకములరాజుగ రాజితలీల సొప్పనా

1.—ఘ్నణిపాగల్భ్యంబులు=వెలుగులయొక్క యతిశయములు, పత్తిష్ఠింపఁజే
సెలకొలుపఁగా. 2.—జాలె=బొంగరపుఁదాడు. 3.—సహస్యానన్యఁడు=శేషుఁడు.

రాజమరాళయన సిరి రాజ్యరమారమణీయుఁ జేయుతఁ

రాజనుతప్రతాపగుణిమ్యుని జన్మయసిద్ధిమణిఁ.

5

క. శ్రీరామృతశశికారద, నీరదనీహారహరనిర్మలశోభా

గౌరవకళావిశారద, శారద సతతంబుఁ బోయ జన్మయసిద్ధుఁ.

6

ఉ. హరిహరనీరజాసనసుఖావహమై నిమిషార్థమాత్రలో

నిరువదిలెండునూలులకు నెక్కుడు నిర్వదియోజనంబు లే

యరదము శీలవ్రాలెఁ జను నంబరపీఠి ననారతంబు నా

సురభము నన్న సౌరభము చొప్పుడ నీవుత సిదమంత్రికిఁ.

7

సీ. మకరందనివ్యందమందారమాలిక కబరీభరంబున సౌబగుమిఱు

రమణీయమా క్తికరత్న హారంబులు కుచకుంభములమీఁదఁ గొమరుమిగులఁ

గాంచనాంచలదివ్యకౌశేయచేలంబు ఘనకటీతటమునఁ గరము మెఱయ

ఘనసారకాశ్చీరగంధసారోదారమృగమదపంకంబు మెఱియ దనర్ప

మఱియు బహువిధశృంగారమహిమ మించి, హఠకోన్నతదివ్యసింహాసనమునఁ

దేజరిల్లెడుపార్వతీదేవి కరుణ, మంత్రిజన్మయసిద్ధుని మనుచుఁగాత.

8

చ. అచిరములైనయన్యరుచు లన్నియు నావలఁ బోవఁదోయి వి

జ్ఞివయుమనోహరం బయిననేర్పు త్రికాలముఁ బ్రస్తుతింపఁగా

సుచరిత రామసంస్తవసూక్తిసుధారస మానునెవ్వఁ డా

ప్రచురకవిత్వతత్వనిధి భక్తి భజించెదఁ బుట్టుపుట్టువుఁ.

9

ఉ. అది ననంతసంఖ్యఁ దనరారుచు నేరి కగమ్య మైనయా

వేదము నెల్ల విప్రులుఁ బ్రవీణతతోఁ బఠించునట్లుగా

శ్రీఁ దనరార నాలువుగఁ జేసినపుణ్యఁ బరాశరాత్మజుఁ

మోదముతో నుతింతు మునిముఖ్యుని నేకముఖాబ్జసంభవుఁ.

10

- 7.—అనంతము=ఎల్లప్పుడు. ఆసురభము=ప్రసిద్ధమయిన మంచితేరు—సూర్యుని తేరు. 8.—నివ్యంద=కాటుటగల=కాటునట్టి. కొమరు=మనోజ్ఞత. కౌశేయచేలంబు=పట్టువస్త్రము. ఘనసారకాశ్చీరగంధసారోదారమృగమదపంకంబు = పచ్చకర్పూరముకుంకుమపువ్వు మంచిగందము పీచితేత మేలైనకస్తురికలపము. 9.—పుట్టుపుట్టువు=వార్త. 10.—నాలువు=నాలుగు. ఏకముఖాబ్జసంభవుఁ = ఒక మొగముగల బ్రహ్మ.

సీ. శ్రీహర్ష శివభద్రుఁ జిత్తపు శివహను సౌమిల్లిన నుబంధు సార్వభౌము
కర్ణామృతకవింధుఁ గామందకుఁ గలింగుఁ గవిరాక్షసుని భానుఁ గాళిదాసు
మల్లాణు బిల్లాణు మాఘు మయూరుని వామను వరరుచి హేమచంద్రు
భవభూతి భారవి భట్టనారాయణు భట్టగోపాలకుఁ బ్రవరసేను
రాజశేఖరు హర్ష మురారిఁ జోరు, వరగుణునిదండి నాశాతవాహనుని వి
నాయకుని జయదేవదిక్ష్వాగు భద్రు, హరిని భామహుఁ గవిరాజు నాత్మ దలఁచి. 11

ఉ. వేయివిధంబులందుఁ బదివేపురుపెద్దలు సత్స్వరబంధముల్
పాయక చెప్పి రిట్లు రసబంధురవాగ్విభవాభిరామధౌ
రేయులు శబ్దశాసనవరేణ్యులు నాఁగఁ బ్రశస్తికెక్కిరే
యేయెడి నన్న పాద్యుగతి నిర్ధర నట్టిమహాత్ముఁ గొల్పెదఁ. 12

చ. సరువడి భారతాఖ్య గలపంచమవేదము నాంధ్రభాష ను
స్థిరత రచించుచోఁ గృతిచిత్తముఁ గోరి ప్రసన్నుఁ డైనయా
హరిహరనాథుచేఁ బడసె నవ్యయసౌఖ్యపదంబు నెవ్వఁ డా
పురుషవరేణ్యుఁ దిక్కకవిఁ బూని నుతింతుఁ గృతాధ్వరోత్సవుఁ. 13

ఉ. ఈత్రయిఁ దాఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుఁడై విరచించె శబ్దవై
చిత్రసరస్వత్యపర్వమున శేషము శ్రీనరసింహరామచా
రిత్రములుక బుధవ్రజగరిష్ఠత నెఱ్ఱయశంభునానుఁ డా
చిత్రకవిత్వవాగ్విభవజ్యంభితుఁ గొల్పెద భక్తియుక్తితోక. 14

మ. నవశబ్దార్థరసానుబంధవదవిన్యాసక్రియాభావగౌ
రవపాకధ్వనిరీతిశయ్యలఁ గపింద్రశ్రేణి కావ్యాళిఁ జె
ప్ప వృధామత్సర మూని దుష్కపులుఁ జెప్పంజూతు రట్లేకదా
శివుడుం దాండవమాడ నాడవె పితాచీభూతబేతాళముల్. 15

మ. నవనానారసభాస్వరార్థపదవిన్యాసక్రియాలంక్రియా
శ్రవణానందకథానుధామయమహాసారస్వతాంభోధిలో
నవలీలక విహరించుతెఱ్ఱులు గతాహంకారులై యుండఁగాఁ
గవిత్ప్రాధిమ లేనియట్లులు వృధా గర్వాంధు లేరొదురో. 16

11.—దిక్ష్వాగుక=దిగ్గజమును. 12.—శబ్దశాసనవరేణ్యులు=శబ్దశిక్షకులలో శ్రేష్ఠులు.

13.—అవ్యయ=వెచ్చుపడని—తఱుఁగని. 14.—ఈత్రయింక=ఈమువ్వరియందును.

క. ప్రతిపద్యముఁ జోద్యముగాఁ, గృతిఁ జెప్పిన నెప్పుఁగాక కృతి నొకపద్యం
బతిమాఁడుఁడైనఁ జిత్రతఁ, బ్రతిపాదించఁడె ఘటాక్షరన్యాయమునకొ. 17

వ. అని యిట్టిదేవతాప్రార్థనంబును శిష్టకవి జనకీర్తనంబును దుష్టకవినరనంబును జేసి
యపూర్వకభాబంబురప్రబంధరచనాకాతుకుండనె యుండునంత. 18

నీ. ననరసోజ్జ్వలకావ్యనాటకాలాకాశనికయోపలవివేకనుకవివరులు
శ్రీమహాభారతరామాయణాదిపురాణపారిణపౌరాణికులును
వేదాంతవైశేషికాదిపద్ధత్యనతర్కకర్తృశులైనతార్కికులును
దత్తిలధరతమతంగకోహళమతప్రముఖసంగీతపారంగతులును
మహిమఁ గొలువంగ నాస్థానమండపమున, జనితసాహిత్యసాహిత్యనరనగోష్ఠిఁ
జిత్తమిగులొత్త జన్మయనిదమంత్రి, కొలువుగూర్చుండి నను వేడ్కఁ బిలువఁబంచి. 19

నీ, మా. సంస్కృతప్రాకృతశౌరసేన్యాదుల ఘటికలొ నొకశతకంబుఁ జెప్పఁ
బ్రహ్మనప్రకరణభాణాదిబహువిధరూపకంబులయందు రూఢిమెఱయఁ
జక్రచతుర్భుద్రచతుర్భుత్తరాధికక్షుద్రకావ్యములు పెక్కులు రచించి
సాంగ్రకవిత్వంబునందుఁ బ్రబంధంబు మేలుగాఁ దద్దులు మెచ్చఁ జెప్ప
నిష్టుల నేరీతి నేధాతువుల నేమిరనమున నైన వర్ణనముసేయ
నరి నేకసంధాద్విసంధాత్రిసంధలఁ దొడరినఁ బారిపారిఁ గడవఁజదువ
నెవ్వఁ జేయవధాన మెఱుఁగునయ్యవధానమున వాని కించుక ముల్లునూప
వృత్తకందముఁ గందపుత్తంబును జతుష్కందంబు మొదలుగాఁ గలుగుగర్భ
కావ్యవర్ణముఁ జెప్పఁగాఁ బ్రబంధంబులు గొత్తలుపుట్టించుకొని లిఖించఁ
గా నక్షరచ్యుతకంబు మాత్రాచ్యుతకంబు బంధచ్యుతకంబు నామ
గోప్యంబులుం గ్రియాగోప్యంబులును భావగోప్యంబులును జెప్ప గోష్ఠియందుఁ
బద్యంబు గీతికార్పణి నెగిఁ జదువంగ నెల్లవిద్యలనంచు తెఱుంగ నేర్పు
ననుచు నెల్లారితిరుకాళమనుజవిభుని, సముఖమున సాహిత్యనరణి మెఱసి
మహిమగాంచిన పెద్దయామాత్యనుకవి, మనుమండపునీవునీవంశమహిమయొప్పు. 20

క. ఆడఁడుమయూరరేఖను, గాడంబాఁడు బాణగతి మన మెరియక
బ్రోడగు పెద్దయన్నయ, మాడుకు మాడెత్త యతనిమాటలు జగతికొ. 21

21.—మయూరరేఖ=మయూరునివిధము; నెమలివిధము. ఆడఁడు=చెప్పఁడు;
నటించఁడు. బాణగతి=బాణమురీతి; బాణునిరీతి.

- క. అని మీతండ్రిమహాత్మ్యము, జనవినుతరసప్రసంగసంగతకవితా
ఘనతేజులు కవిరాజులు, గొనియాడుదు రఖిలరాజకుంజరనభలకా. 22
- క. చక్కన నీవైదుష్యముఁ, జక్కన నీకావ్యరచనచాతుర్యంబుల్
చక్కన నీపాఠ్యైఖరిఁ, జక్కన నీవంఠమహిమ జక్కననుకవీ. 23
- క. స్వాభావికనవకవితా, పార్థిభముల నుభయభాషఁ * బ్రక్కాణింపకా
భూభవనంబున సరి తే, రాభారతి నీవు దక్క నన్నయజక్కా. 24
- వ. అనినంభావించి, 25
- తే. వనము నిధియును నల్లిల్లు వరనుతులును, జెలువు గుడియును ధరఁ బ్రతిష్ఠితము లయ్యె
గృతియుఁ గైకొన్న నప్తనంతతులవలనఁ, గీర్తినుకృతంబులకును నేఁ గర్త వగుదు. 26
- నీ. ప్రతిభాగుణధురీణపౌరాణికతాణనకలపురాణశాస్త్రములయందుఁ
బరమార్థపరితార్థభారత రామాయణాదిప్రబంధకావ్యములయందుఁ
గల్పాంతరస్థాయిగవ్యసద్యపాత్రయకమనీయచిత్రకావ్యములయందు
రసికజనానందరససుధానిష్యందవిలసితనాటకావళులయందుఁ
నకలదేశభాషావిశేషములయందు, వరుసఁబ్రఖ్యాతమనఁగనత్యాద్యమనఁగ
మిశ్రమనసెప్పునత్యథామేశనంబు, లెన్నియన్నియు విన్నాడఁ బిన్ననాడ. 27
- చ. తలఁపఁ దదియయేకకవితానముకంటెను సాహసక్రియా
కలితవదాన్యతాదిగుణగౌరవరేఖల విక్రమార్కభూ
తలపతి యెక్కుడై నెగడె దచ్చరితంబుఁ బ్రబంధశయ్యగాఁ
దెలుఁగునఁ జెప్పి యాకృతిపతిత్వము మా కొడఁగూర్చునేర్పనకా. 28
- వ. అని నవినయంబుగాఁ గనకమణిభూషణాంబరతాంబూలంబు లొనంగి గారవించినం
బ్రహ్మాదించి తత్ప్రబంధంబునకు ముఖాకల్పంబుగా నాప్రధానోత్తమునంశంబుఁ
బ్రశంసించెద. 29
- ఆ. జలజనాభునాభిజలపంబున జనించె, బ్రహ్మ యతనివననపంకజమున
జనితమైనవ్విజాతికిఁ దొడవుగా, హరితమునివరేణ్యుఁ డవతరించె. 30

* ప్రతిభలయందెట్లున్నది. పక్కాణింపకా అని యుండవచ్చుననితోచెడిది.

- మ. ఇనకొటిప్రతిమానతేజః ఉభయం డీశానవక్త్రంబుచేఁ
 వనకుం దీక్షయొనర్పఁగా మెఱసె నుద్ధృఢత్వ శాస్త్రక్రియఁ
 మనుకాత్యాయనదక్షగౌతముల సామర్థ్యంబునకా మించె న
 న్నునులెవ్వారును నేర్తురే హరితునికా బోలుం బ్రభాపౌన్నతికా. 31
- వ. తదీయగోత్రంబున నూత్నరత్నంబై జనియించి,
 32
- సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిజ్ఞానసరణిమై సధిగతపరమార్థక డైతనచ్చె
 నెద్దనపూడిరాజేంద్రవోడక్షమారమణుచే నగ్రచారములు వడసె
 గనకదండాందోళికాచ్చత్రచామరప్రముఖసామాజ్యచిహ్నముల నెప్పె
 నన్వతోముఖముఖ్యనవనక్రియాపాఠి నుభయవంశంబుల నుద్ధరించె
 నన్నదానాదిదానవిధానునుండు, పరమశైవసదాచారపారగుండు
 హరితవంశాంబునిధిచందుఁడొ డార్యసుతుఁడు, సుగుణవిభ్రాజి నూరనసోమయాజి. 33
- క. అమృహితాత్మనిమనుమఁడు, సమన్వదయానిధానసౌజన్యరమా
 సమ్పాదితబాంధవుడై, యిమహిలోసిద్ధమంత్రి యెన్నికకక్కె. 34
- మ. శుశ్రుతులకా వన్నియకక్కె శాస్త్రములచే సాంపగ్గలించెకా మహిమా
 న్నతిఁ బోషించెఁ బురాణకావ్యరసనానానాటకాలంకృతుల
 కృతులంగంబుల నుపయోగమహిమకా గాంచెకా విరించాన్వయో
 ద్వితపుష్కరా డగుసిద్ధమంత్రీ సుగుణశ్రీమించె నేవించిలకా. 35
- చ. వనరుహనాభు కుద్ధవుండు వజ్రికి జీవుండు విత్సధారుణీ
 శునకు యుగంధరుండు దితిసూతికి డైత్యగురుండు విక్రమా
 ర్కునకును భట్టిరీతి సధికుం డగునన్నయిగంధవారణం
 బునకుఁ బ్రధానుడై నుతులఁ బొందెను సిద్ధనమంత్రీ యిద్ధరకా. 36
- వ. అమృహాపృథానోత్తముండు, 37
- చ. పరిణతనవ్యకావ్యరసభావవిజ్ఞంభణభూరివిక్రీయా
 స్ఫురితచరిత్రతత్వసరసుం డగుపేరయనన్న నార్యసో
 దరి యగునూరమాంబిక ముదంబలరంగఁ బరిగ్రహించె భా
 స్వరకమలాశనార్దనవివాహమహిమాత్మవలీలమీఱఁగకా. 38
- క. ఆదంశతులకు నుకృత, పొందు రాభివమున మంత్రభాస్కరుండు దయా
 పాదితబాంధవనికరమ, హరిదయఁ డగుజన్మమంత్రీ యనఁ గల్గి రొగికా. 39

- వ. అందగిజుండు,
చ. అమృతగిరింద్రీసంయుమిపదాంబుజపట్నదనాయకుండు నా
సమితరవిప్రజామనికరాంచితపుణ్యుడునాఁగ నీశ్వరా
గమపరమార్థవేదియనఁ గంజభవాన్వయవర్ధనుండునాఁ
బ్రముదితకీర్తిఁ బెంపెనఁగె భాస్కరమంత్ర ప్రతాపధాముఁడై. 41
- తే. సుజనమిత్రుఁడాదిత్యుండుసుతుఁడుగాఁగ, మనుమఁడైనారధీమణిమహిమమెఱయ
భాగ్యనిధియైనభాస్కరప్రభువరుండు, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిచేబొలుపుమిగిలె. 42
- వ. తదనుసంభవుండు, 43
- సీ. విమలవర్తనమున వేదతాస్త్రిపురాణవాక్యార్థసరిణికి వన్నెవెట్టెఁ
బరమహృద్యం బైనచద్యశతంబున దేవకీతనయు విధేయుఁ జేసె
రసికత్వమున దేవరాయువుహారాయకరుణాకటాక్షవీక్షణము గాంచెఁ
గర్జాటకటకముల్ గలయంతయును మెచ్చ గణకవిద్యాప్రాధి ఘనతకెక్కె
గురులఁ బోషించె నత్కవివరుల మంచెఁ, బ్రజలఁ బాలించె భాగ్యనంపద వహించె
హరితమునిముఖ్యవంశరత్నాకరేంద్ర, చంద్రుఁడై యొప్పుసిద్ధయజ్ఞమంత్రీ. 44
- మ. అరసెన్ బంధులవై భవ్రాన్నతులఁగా నాదిప్రధానావలిన్
దొరసెన్ నీతివివేకవిస్ఫురణచేఁ దోరంపునత్కీర్తులన్
ఒరసెన్ బూర్వవదాన్యవర్గముల సూహృదులెందు సేమంతులున్
సరియే సిద్ధయజ్ఞమంత్రీకి మనీషాచేవతామంత్రీకిన్. 45
- వ. అమృతామంత్రీశ్వరుని కులపాలికారత్నంబు, 46
- సీ. పరమపతివ్రతాగరిమ నీనతి కెన్నఁ బ్రతిలేరు ధర నరుంధతియ తక్కఁ
బుతులఁ గాంచినపోల్కి నీకాంతకుఁ జింతింప నరిలేరు గొంతి దక్కఁ
దాలిమిపేర్చి నీతరుణీలలామకు నెన లేరు ధారుణీవనిత దక్క
సౌభాగ్యగరిమ నీసాధ్వీకి నుపమింప లక్ష్యంబు లేరు శ్రీలక్ష్మీ దక్క
రూపమున నీవధూమణిఁ జూపి చెప్ప, జోడు లేరు సురూధిపునుదతి దక్క
ననఁగఁ బుణ్యపుముడి మోచి యుక్తమాంబ, బంధువులపాలిసురభినాఁ బరఁగె ధరణి. 47
- క. ఆరమణీరమణులకును, శ్రీరంజిల్లంగ నవతరించి విభవ్రా
దారుఁడు సిద్ధనమంత్రీయు, నారూఢయకుండు ఘైరవామాత్యుండున్. 48

విక్రమార్క చరిత్రము.

సీ. సాబగుమై గనువిచ్చి చూడనేర్చిననాడె నుజనులఁ గరుణతోఁ జూడ నేర్చె
మువ్వంబు దళుకొత్త నవ్వ నేర్చిననాడె నయమాగ్ధహినుల నవ్వ నేర్చె
చదుకొత్త యల్లన నడవనేర్చిననాడె ననిచి ధర్మముతోవ నడవ నేర్చె
లలిఁ చొక్కఁబల్కులు కలకనేర్చిననాడె నురికించి నత్యంబు పలుక నేర్చె
వ్రాయ నేర్చిననాడె నవ్వర్ణసమితి, నర్కి నద్దులు ప్రజలు వ్రాయగ నేర్చె
బాల్యమునయంచి బహుకళాప్రాధి మించె, జిరయతోహరి జన్మయసిద్ధశౌరి. 49

సీ. చిత్రగుప్తునకైనఁ జింతించ నరు డైనగణితవిద్యాప్రాధి ఘనత కెక్క
నవనంబులయందు నవ్వకావ్యంబులు కవిజనంబులు మెచ్చఁగా నెనర్చె
నాణిమత్తములసోయగము మించినవ్రాలు వరుసతో నిరుగేల వ్రాయ నేర్చె
నాత్రి యలిపియట్లు లవ్యదేశంబుల లిపులను జరువంగ నిపుణుఁ డయ్యె
దేవరాయమహారాయధీవిధేను, మంత్రినల్లభచామనామాత్యదత్త
చామరచ్చిత్రశివికాదినకలభాగ్యు, చిహ్నుములనుపెజన్నయసిద్ధమంత్రి. 50

ఉ. చంద్రుడు కాంతి నద్దునుడు శౌర్యమునకా హరి సంపదకా హరి
శృంగుడు సత్యవాక్యమున శంభుడు భూతి గురుండు నీతి దే
వేంద్రుడు వైభవంబున ధనేంద్రుడు దానమునందు నీ డనకా
సాంద్రయతోవికాలుఁ డగుజన్మయసిద్ధయ యొప్పు నెప్పుడుకా. 51

ఉ. నైజకళావివేకగుణనవ్యవిలాసమగ్రవిత్తవి
భ్రాతృతృప్తభగంబులతరంబుల జన్మయసిద్ధమంత్రికా
రాజును భోజరాజు రతిరాజును గిన్నరరాజు దేవతా
రాజును బోల రండు కవిరాజులు రాజసభాంతరంబులకా. 52

క. చందురుఁ గన్నపయోనిధి, చందంబున సిద్ధమంత్రి జనతానయనా
నందనుడు తిప్పధీమణి, నందనుడుగ నిత్యసేవనస్థితి మించెకా. 53

స. తదీయానుజుండు, 54

సీ. చెలిమిచేఁ గలిమిచేఁ జెన్నెందఁగ నెనర్చి హితుల నిత్యానందయుతులఁ జేసె
శక్తిచే భక్తిచే సేవన మొనరించి గురుల నమ్మదరసాకరులఁ జేసె
సమతచే మమతచే సంతర్పణ మొనర్చి జనుల సంపూర్ణజీవనులఁ జేసె
నయముచేఁ బ్రియముచే నానాట నలరించి కవుల వైభవరమాధవులఁ జేసె
నీతిచేత విసీతిచే నేర్పు మెఱసి, గరిమఁ దనరాజు ధనరాజుగా నెనర్చె
సుగుణచంద్రికానందితసుజనహృదయ, కైరవుం డగుజన్మయభైరవుండు. 55

వ. ఈద్యుగ్వంశవర్ణనానముద్భక్తి ర్నిధానంతైన యస్తుత్రినిధానంబునకును.

షష్ఠ్యంతము

క. శ్రీమద్వల్లయవరసుత, చామనదండాధినా
సామగ్రిసంపాదక, సామాజికచక్ర
యరుపాయనంపన్ననకుఁ.

క. సముచితయజనాదివిధి, క్రమనిపుణున కుభయవంశఘనకీర్తిసము
ద్యమనియమాచారునకును, విమలాపస్తంబసూత్రవిఖ్యాతునకుఁ.

క. దినకరదండనమ్మత్తి, దినదినసంవర్ధమానలేజోనిధికిఁ
వినుతహరితాస్వయాంబుధి, జనితకళానిధికి నుకవిజనవరనిధికిఁ.

క. జన్నామాత్యునినుతునకు, నన్నిహితసరస్వతీప్రసాదోదయసం
పన్నచతుష్ఠికళా, నన్నాహస్ఫురితకీర్తిసౌభాగ్యునకుఁ.

క. అక్కాంబానందసునకు, ధిక్కృతసురరాజమంత్రిధీవిభవునకుఁ
దిక్కులంకవకీర్తికి, జక్కనకవికావ్యకరణస్త్రియమతికిఁ.

ఉ. వెన్నెలకంటిసూర్యుడు వివేకగుణాఘ్నంబు వేదకాస్త్రసం
పన్నుడు రెడ్డివేమనరపాలకుచేత మహాగ్రహారముల్
గొన్నకవీంద్రకుంజరుడడుంకితతేజుడు పెద్దతండ్రిగా
నన్నుతి గన్న సిద్ధునకు సంతతదానకళావిసాదికిఁ.

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నారవియంపం బూనిన నవ్యకావ్యకథాల్పకీ సుధా
సాగరం బయినమధురానగరం బెట్టి దనిన.

చ. ధరణికిఁ గోటచక్రగిరి దాని కగడ్డలు వారిరానులా
పరిఖలు కోటలోనునికి భావ్యము గాదనియబ్బనూతి భా
సురముగఁ జక్రభూధరముచుట్టును వార్ధులు నిల్పె నాఁగఁ శ్రీ
కరమగుకోటచుట్టును నగడ్డలు చెల్వగు నస్పరంబునఁ.

తే. అడుగుఁ జెంది భోగావతి యతిశయిల్లెఁ, బరిఖ లక్ష్మీకుకరణిఁ జూపట్టె ననఁగఁ
దాను బురికోట యాకాశతటిని మోచి, నమధికోన్నతి గౌరీకుచంద మొందె.

క. పురిన్ పఖచితమణిగణ, నురుచిరదీధితులవలన సారిదిని దివియల్
నరకునన్ రెట్టిరాత్రులన్, గరహరు దప్పురముకోటకావలివారల్. 66

చ. వరకనకపభాతివిశ్వలయన్ మేరుమహాధరంబులై
నిగుహమన్ జహన్ శ్రీకవినిర్మలకాంతుల పెండికొండలై
నురుచిరత్వదీధితులసాంపున రోహణపర్వతంబులై -
పునమునదేవహములు పూర్వెనలారును కైభవైన్నతిక. 67

క. అవ్వరిసౌధములన్ గల, యొగ్గను బొడవును దనర్చు నూహించుచు వా
తన్నెడ కలరూపెల్లను, కెన్నెనున్ రెండువేలజిహ్వలవాడుక. 68

తే. భూమిన్ చనతోడియిరువురు బూజనంగ, ధాత యాచందమున బొందఁబాను గోరి
వివిధభూసురాకారత వెలసి ననంగ, బ్రహ్మసంఘంబు వెలయు నప్పట్టణమున. 69

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిద్యానవద్యులు మంత్రతంత్రాగమమర్చవిదులు
నానావిధాధ్వరవైపుణ్యగణ్యులు సాధుసంరక్షణాచరణపరులు
నిఖిలధర్మాధర్మ నిర్భితహృదయులు పరమకారుణికత్వభవ్యమతులు
నిజసులాచారైకనిస్థాగర్థులు నిత్యనత్యులతనిరతవచును
లక్ష్మణేజులు సుచక్ర లకుటిలాత్ము, లమలచరితులు దైవజ్ఞులభయుశులు
విప్రు లావుద్దురెప్ప డెప్పటిలోనన్, జితృదానందసంపూర్ణ చిత్తులగుచు. 70

చ. దొరఱొని పూర్వజన్మమున దుష్టనశిత్తుయొనర్చు గాని ను
స్థిరమతి రాజ్యభోగములు చేకొనఁగాఁ దఱిగేమి నాత్మలో
హరి తలపోసి సౌఖ్యముల నంగఁగఁ దత్పరి బెక్కురూపులై
సారిని జనించెనా నృపతిసూనులు వొల్తురు శ్రీనమేతులై. 71

ఉ. ఇంకనివారిగుల్ ధరణి నెవ్వరివేడనియింద్రు లెన్నఁడుక
బొంకనిధర్మనందనులు పొంకముగందనిచంద్రబింబముల్
శంకరుకింకలోబడనిశంబరసూదను లాహవంబునక
గొంకనిపార్థులై నృపతికుంజరసూనులు పొల్తు రప్పరిక. 72

చ. కరముననున్న పున్నయము గామునిభూతియు నుడ్కుఘాలముక
గరివరచర్మముక దొఱగి గ్రక్కన లేమికి బొమ్మగట్టఁడే

69.—బ్రహ్మసంఘంబు=బ్రాహ్మణులనమూహము. 72.—కింక=కోపము—ఇక్కడ కోపాగ్నియనియర్థము.

హరుడు కుబేరుచెల్లెడలి యాదట మాసఖుఁ డైన నంచు న
పురమున వైశ్యులందురు పుణ్యముపేర్చి బ్రతాపధాములై. *

73

చ. బాడువుగ నెల్లయంగడులఁ బ్రోపులు మ్రోసిన నూత్నరత్నముల్
కడఁక ననేక నేనములు గోని వచ్చినయర్థి కోటికిఁ
బిడికిళ్ళలాదిగాఁగ బలివెట్టుదు వెప్పుడు వైశ్యభామిను
ల్కడపక హస్తకంకణకలధ్వను లొప్పగ నప్పురంబునక.

74

ఆ. లెక్కకమ్మ డైనమిక్కిలిసిరి గల్గ, నెన్నికోట్లపహగ లెత్తరామి
నపరిమితధనంబులను వాలి పడగలు, గట్టు వైశ్యజనము పట్టణమున.

75

చ. చెఱకును రాజనంబుఁ గృషిచేయుచు నుండెడు నేర్పుకల్పియున్
దఱుఁగనిధాన్యముల్ పనులదాటులు దోఁటలుఁ గట్టుబండులఁక
గుఱు తిడరాక యుండెడునగోచరవస్తువయంబుఁ దేజులన్
దఱుచుగ నీనుగోడిగలుఁ దత్పరికూర్చుల కొప్పు నెప్పుడున్.

76

సీ. క్రొల్కులి నైన నుక్కునఁబట్టి మీసాల నుయ్యాలలూఁగెడునోపికలును
మదహస్తి నయునను నెదిరి కొమ్ములువట్టి చదికిలఁబడఁద్రోచునత్వములును
గంఠీరవము నైనఁ గడిమికిఁ బెడఁబాపి సటలు వెఱుకఁజాలు సాహసములు
శరభంబు నైనను నరభనంబునఁ గిట్టి మూటకట్టుగఁ గట్టుమొక్కిలములు
గలిగి శస్త్రాస్త్రనిపుణులై కరము మెఱసి, యతిభయంకరాకారత నతిశయిల్లి
ధీరతానముద్భటు లైనవీరభటులు, పరఁగుచుండుదు రప్పురవరమునందు.

77

సీ. మృగరాజమధ్యలై మిక్కిలి మెఱసియు వజ్రోజకరికుంభరక్షనేసి
చంద్రబింబాన్యలై చాల రాగిల్లియు నలకాంధకారంబు వెలయఁజేసి
పికవాదకంఠలై పెంపువహించియు నధరపల్లవముల ననునయించి
కలహంసగమనలై కడు బెడఁగారియుఁ గరమృణాళంబులఁ గరము మనిచి
నవ్యకాముదీప్సితలయ్య నయనపాద, సారసంబుల నెంతయు గారవించి
చిత్రసౌందర్యధుర్యలై చిగురుఁబోఁడు, లప్పురిఁ దనర్తు రెక్కుడు సెప్పిదముల.

78

పాఠాంతరము.* చ. పరుననిభూతిపూఁతయును బన్నగభూపలుఁ బున్నకోరయున్
గరివరచర్తముం దొఱగి గ్రక్కున లేమికి బొప్పుపెట్టఁజే
హరుడు కుబేరుచెల్లి విడి యాదట మాసఖుఁ డైన నంచు న
పురమున వైశ్యు లందురు పుణ్యముపేర్చి బ్రతాపధాములై.

చ. తెలికనుదోయిమించులును దిన్ననినవ్వులు ముద్దుమోములున్
బలుచనిచెక్కులుం జిలుకపల్కులు మెత్తనిమేనుదీగలున్
గలుగుట సందియంబయినకొనులు వట్టున లైవనన్నులన్
గలిగి పురిం జెలంగుదురు కామునిదీమములట్లు కామినున్

79

ఉ. భూమిఁ గవించినాక్యములఁ బొచ్చెమునేయఁగజెల్లఁ గాకయా
తామరసాక్షు లైనపురితస్వలశాతకటాక్షముల్ విట
స్తోమముమర్తదేశములఁ దూటి కలంపఁగఁ జాలుపోలికన్
గామునిపుష్పబాణములు కాముకుల న్నెఱిసాటఁజాలునే.

80

క. అనమశరఁ డించువిల్లును, గునుమశరంబులును విడిచి కొమ్మలభూనినే
త్రినమృద్ధిచేతఁ దత్పరి, బనగలవిలుకాఁ డనంగఁ బరఁగుచు నుండున్.

81

క. యోషిజ్జనసౌందర్యవి, శేషమశేషంబు వాగ్విజృంభణమహిమన్
భాషాపతినిర్జరగురు, భాషాశేషులకు రాదు పుస్తతిసేయన్.

82

ఉ. ఎత్తులయొప్పుకంటె సరమెత్తుట యొప్పుఁగఁ జొక్కి విల్వకా
టొత్తడిఁ బుష్పముల్ కొనర కూరక యున్నికి నల్లనవ్వుచున్
విత్తముతోన చిత్తములు వేగ హరింతురు నేర్పమీఱఁగాఁ
జిత్తజావేటదీమములచెల్వనఁ దత్పరిఁ బుష్పలావికల్.

83

చ. చిలుకలతేరుఁ గోయిలలసేనలుఁ దుమ్మెదపిండునారియొన్
గలువలయమ్ములుం బ్రసవకార్తమున్ మగమీనులెక్కెమున్
మలయనమీరుప్రాపును గ మన్నఁ డవ్వరిలోనఁ ద్రిమృదున్
లలనలప్రాణనాథు లెడ లజ్జల నుజ్జగిలంగఁ జేయుచున్.

84

సీ. నడయాడ వరములు వడసి మోదమ్మనఁ గూడి యాడెడునడగొండ లనఁగ
వన్న ధారలు దానవారియై తొరఁగంగ ధర వసించినయంబుదంబు లనఁగ
నాశాగజాకృతు లలవడ జనులకుఁ జూప వచ్చినబహురూపు లనఁగ
దిమిరారి దోచిన దీనతపెంపునఁ దెమలినచీకటిగము లనంగ
వాలి చరియించుఁ బురిమచవారణములు, దారుణాహవాంభోనిధితారణములు
కదనవిజయరమాధారకారణములు, పృథులరాజన్యశౌర్యనంప్రేరణములు.

85

చ. సురపతిదాడి సంబునిధిఁ జొచ్చినయద్రులు నిచ్చు లస్వరిక
దిరుగఁగ నాత్మఁ గోరి శరధిక్ బరిఘాకృతిఁ గాపువెట్టి తా
గొగ్గనదుగ భద్రసామజములై నెలయేఱులు దానధారలై
~~నెలయేఱులు దానధారలై~~ రంగు మున్నమాజ్ఞీ నతిదుస్సహతం గరులాప్స నస్వరిక.

86

సీ. పవమాను నైనను నవమానయుతుఁ జేయుఁ జలులజప్రాపేతసత్వగరిమ
సింహగర్జల నైనఁ జీరికిఁగొనకుండుఁ బృథులహేసాఘోషభీషణముల
నాంజనేయుని నైన నపహాసించఁగఁ జాలు నతిమూలంఘనాహంకృతులను
విక్రమార్కుని నైన వెఱఁగొందఁగాఁ జేయుఁ జండతరాభీలసాహసముల
భరతముని నైన నొచ్చెంబు పట్టుచుండు, వివిధనర్తనచాతుర్యవిక్రమములఁ
జిత్రరూపులమెచ్చుచు చెలువులందు, వలను మీఠినయస్వరివారమములు.

87

సీ. శుకమంజులాలాపశుభకరస్థితి మించి పల్లవనందోహభౌతిఁ దనరి
కలకంఠకూజితవిలసనంబుల నొంది రంభానుశేఖరరమణ మొఱసి
హరిచందనస్ఫూర్తి ననిశంబుఁ దనరారి చుష్పసౌరభములఁ బొలుపుమిగిలి
నరసాలిమాలికాసంసక్తి విలసిల్లి విషమబాణాసనవృత్తిఁ జెంది
లలితమాకందవైభవంబులఁ దనర్చి, యతిమనోహరాకారత నతిశయిల్లి
యుద్యదుద్యానవాటిక లుల్లిసిల్లి, వారవనితలనాఁ బురవరమునందు.

88

సీ. నరనపుష్పపరాగనైకతంబులు దీర్చి తేనియకాలువల్ తెరలిపాఱ
రమ్యమయూరసంభ్రమలీలఁ గల్పించి ఘనతమాలాంబుదకాంతి దనర
లతికావిలాసి నీలాన్యంబు ఘటియించి చతురమారుతనటసాన్ని మౌలయఁ
జారుపల్లవరాగసంధ్యామహిమఁ జూపి విమలకోరకతారకములు మొఱయ
నతతవిహరణదంపతీచారుడేహ, రత్నభూషారుచిస్తోమరమ్య మగుచుఁ
• బోలెను. వారామనమితి తత్పరమునందుఁ, గల్పకావలి భువిమీదఁ గలిగె ననఁగ. 89

కా. ఆరామంబులు పెక్కుగల్గను సునాయాసంబుగా నేచి ము
క్కారుం బండును రాజనంబుఁ జెఱుకున్ గప్పారుపూఁదేనియన్
నీ రెల్లప్పుడు నిండి యుండుఁ జెఱుపుల్ నిర్మించు తెల్లన్ బురిం
జారక్రేణికి గోకదంబమునకున్ బాధోవిహారార్థమై.

90

88. — విషమబాణాసనవృత్తి = మన్మథవ్యాపారము చేత; ఈడులేనినల్లగోరంబు
చెట్లయొక్కయు నేగినచెట్లయొక్కయు ఉనికిచేత.

చ. కరిమకరాలయాభ్యంతర బ్రహ్మగభీరత నమృతశ్శితిః
 ఇరకమల్లోదయస్ఫురణ వాలుటం బన్నగలోకసంగతిః
 ధ్వజ గలవారికెల్లం బ్రమదంబున నాశ్రయమై తనదృటః
 బరగుం బురిందటాకములు పాలనముద్రముతో సమంబులై.

చ. సుసిజనాథుం డుట్టె హరి సారససంభవుం డుట్టె బ్రహ్మ యా
 సిరియును నబ్జవాన యటె చిత్తమునం దలపోసి చూడఁగా
 దొరయునె యీశ్రునూనములతో నితరప్రసవవృజంబు నాఁ
 బురమునఁ బద్మపండ్లములు పొల్పెనలారు మనూహరంబులై.

92

సీ. కామశాస్త్రంబులు వేమాటు నియతిమైఁ జదువకుండినఁ బాష్యశరనియాన
 మన్నభాగములమర్చంబు లెల్లను జూడ కుండిన రమానుతునియాన
 నూనాస్తోత్రవృక్షానంబు గడముట్టఁ గనుఁగొన కున్న నంగజునియాన
 మకరకేతనమంత్రశ్రుకరాక్షరము లనుష్ఠింప కుండిన మనసిజునియాన
 యనుచు జనులెల్ల వినఁ జాటుననువు దోఁచ, మత్తకోకిలనిస్సన మధురకీర
 భావంబులు వీనులపండు వగుచు, దనరుం దత్పరి సుపవనాంతరములందు.

93

ఉ. చిత్తజరాజ్యసంపద యశేషముఁ గైకొని సౌఖ్య మందఁగా
 సుత్తులు దార నాబురవరోపవనంబులు సొచ్చి యిచ్చఁ బూ
 గుత్తులవ్రాలి తేనియలు కుత్తుకబంటిగఁ గోలి లీలమై
 సెత్తిలిమోయు చింపుదళుకొత్తుచు నుండు మదాలిదంపతుల్.

94

సీ. విరజాజివిరులపై విహరించు విహరించి సాబగునెత్తావులు చూడలాడు
 పొండుమల్లియలపైఁ బోలసాడుఁబోలసాడి పుష్పంధయంబులఁ బోవఁజోవుఁ
 గన్నెగేదగు లూయ్యఁ గదలించుఁ గదలించి చదలఁ బుప్పొడి వెదపల్లియాడ్చు
 జలజవనంబులోఁ జరియించుఁ జరియించి దొరఁగుపూఁదేసెలఁ దొప్పఁదోఁగు
 నతతబహువిధరతపరిశ్రాంతి సెంది, యున్న వనపాలదంపతు లూడల నున్న
 చెమట లల్లనఁ బాయంగఁ జేయుచుండు, నష్పరంబునఁ బ్రేమదవనానిలుండు.

95

శా. వేమాటు స్తలయానిలం డడరి యావీటంబి నూనాన్వితా
 రామంబుల్ వెన ముట్టి యందులయలివారితంబుఁ బోజోపి తా

నామోదంబులు నూటవట్టు బలియందై యొప్పి వారాంగనా
సీమంతంబులఁ బుష్పరేణు వునుచున్ సింహారచేభాకృతిన్.

96

సీ. కమలాగృహకవాటకలితమంచిక నాఁగ జలజకోరకరాజిఁ దెఱచి తెఱచి
మధుకరాకర్షణమంత్రేసిద్ధుఁడు నాఁగఁ గునుమరజోభూతి దెనలఁ జల్లి
సుఖిగలతానటీసూత్రధారుఁడు నాఁగ నృత్యవిద్యాప్రాప్తి నెఱయ నేర్పి
నకలజీప్రాస్తేషనంజీవని యనంగఁ బ్రకటనిద్రాముద్రఁ బాయఁజేసి
మందిరోద్ధ్యానవాటికలందుఁ బోలసి, వేసుఁబోకలఁ దత్సరి విశ్రమించు
తైత్త్యమాంద్యకసారభ్యసహితమైన, మలయపర్వతసంజాతమారుతంబు,

97

చ. సిరి యుదయంబు సెందినవిశేషమున న్నవదుగ్ధవార్ధియై
కర మరుదైనముత్యములు గల్గంట నూతనతామ్రపర్ణియై
వెరవున నత్పథస్థితి నవీనవియన్నదియై తనర్చి యా
పురి బహుజీవనంబులఁ బ్రపూర్ణత సెందె జగన్నతంబుగన్.

98

ఉ. భామిను లెల్లఁ బద్మినులు బ్రాహ్మణు లెల్లఁ గృతాధ్వరోత్సవుల్
భూమిపనూను లెల్లఁ బటుభూరిభుజాబలవిక్రముల్ విట
గామిను లెల్లఁ గామరసకావ్యకళాకలనావిశారదుల్
కోమటు లెల్ల నర్థపులు గుఱ్ఱము లెల్లను దేజు లప్పరిన్.

99

తే. నకలకళలకు సుఖిగోష్ఠి నలుపు నెలవు, మగతనంబుల కేకాంతమందిరంబు
పచ్చవిట్టని కాయుధాభ్యాసశాల, యనంగ సెప్పారు నెప్పుడు నప్పురంబు.

100

వ. మఱియు నప్పురవరంబు సరోవరంబునుం బోలె బహుజీవనపరిపూర్ణంబును గమలా
వానవిలసితంబును గంకణగణకలితంబును రాజహంససేవ్యంబును గువలయానంద భివ్యం
బునునై, వసంతసమయంబునుంబోలె బల్లపైలానహృద్యంబును మదనవిహారానవ
ద్యంబును సుమ సౌవికానమహనీయంబును శుకశారికాలాపరమణీయంబును నకలజన
మనఃప్రసాదంబును గలకంఠమృదులగానసంపాదంబునునై, రామాయణంబునుం బోలె
రామాభిరామంబును భరతగోష్ఠీసామంబును సుమిత్రాత్మజజనకతనయానందగమ్యం
బును శత్రుఘ్నవ్యాపారరమ్యంబును నంగదకటకాలంకారకీర్తనంబును మహాబలకు
మారోదారప్రవర్తనంబునునై, మహాభారతంబునుం బోలె ధర్మనందనాచారప్రకారం
బును శిఖండివిహారస్ఫారంబును భీమబలోద్దామంబును నర్జునకీర్తిస్తోమంబును జాపా

చార్యహస్తలాఘవప్రశస్తభరితంబును గృహనూనుచరితంబునునై, పయఃపారావారంబునునుబోలెఁ బురుషోత్తమవాసయోగ్యంబును లక్ష్మీజనిసౌభాగ్యంబును ననంతభోగిపరిష్కృతకులగోత్రాలవాలంబును నకలరత్నోద్భవమూలంబునునై మెఱసి; మాతంగవారంబయ్యును మాతంగనివారందై, పుండరీకమండనం బయ్యును బుండరీకఖండనందై, పుణ్యజనభయంకరం బయ్యును బుణ్యజనశేవంకరందై, మధుపకులనిరసనం బయ్యును మధుపకులవిలసనందై, అనంగవిహారసహితం బయ్యును ననంగవిహారసహితందై తనరి; తనకృత్యంబు: మానినీమగ్ధంబులయంద, చంచలత్వంబు మృగేక్షణాకటాక్షంబులయంద, కుటిలస్వభావంబు కాంతాకుంతలంబులయంద, అన్యోన్యనంఘర్ణణంబు ప్రేమదానయోధరంబులయంద, ఆలస్యంబు నితంబినీగమనంబులయంద, హృద్రత్వంబు సుముఖేభముఖంబులయంద, కలహంబు మానినీప్రణయప్రసంగంబులయంద, రాగాతిశయంబు చింబాధరామధురాధరంబులయంద, వర్ణనంకరంబు బాలికా కపోలచిత్రపత్రికలయంద, మదోద్రేకంబు తరళనయనాతారుణ్యంబులయంద కాఁ దనఁచుందుఁ బావరం బారయఁజాలి; శంకరాకారంబును బోలె నర్వమంగళాలంకృతం బయ్యును మహాధూతనమాశ్రయంబు గాక సుగభిహరినానాముఖభోగిభూషితంబును, పూర్ణశశిమండలంబును బోలెఁ గుచలయానందకరం బయ్యును గళంకాంకితంబు గాక నకలకళాలాలితంబును, అంబరతలంబును బోలెఁ జంద్రతారాభిశోభితం బయ్యును నర్వజ్జ్వలిగ్రహంబు గాక బుధగురుకవిప్రకాశబంధురంబును, అమరావతీపురంబును బోలె రమణీయఃస్ఫూరంజితం బయ్యును బుణ్యజనవిరహితంబు గాక సురభిహరిచందనసురమణినవనంబును, అలకాపురంబునునుబోలెఁ దురగముఖబలవిక్రమోద్భటం బయ్యును గుణేరాస్వదంబు గాక యభినవ్రాద్యానపుష్పాంతికంబునై; నరసింహప్రభావపరిణతం బయ్యును బ్రహ్మాదజనకసముత్సాహచోహలంబును, వీరభద్రవిహారాస్వదం బయ్యును దక్షయజ్ఞమనోజ్ఞంబును, ద్విజరాజతేజోవిరాజితం బయ్యును గమలాభిరామంబును, విజయవీరాలాపవిలసితం బయ్యును సైంధవ్రాల్లాసబంధురంబును, రామాభిరామం బయ్యును విభీషణోల్లాసవిలసితంబును, దానవారిసమాక్రాంతం బయ్యును హిరణ్యకశిపువిలసితంబునునై మెఱసి; దానంబునకు నిదానంబును, ధర్మంబునకు మర్త్యంబును, విభవంబునకుఁ బ్రభవంబును, విక్రమంబునకు ననుక్రమంబును, సౌఖ్యంబునకు ముఖ్యంబునునై యొప్పనప్పరంబునకు సధీశ్వరుండు.

101

నీ. తనభుజాస్తంభంబు ధరణీవిలాసినిసాలభంజికకు నాన్వదము గాఁగఁ దనకీర్తిరక్షకి దశదిశామండలీరంగమధ్యమున నర్చనము సేయఁ

- క. గారమున నకలకళా, పాపిణియ నైతిఁ బసిదోగ్ధైర మైనక
శ్రేయఃగఁ జోటు వలె నని, చేరితి నిను నాదుకోర్కిఁ జెంతింపు మదిక. 111
- తే. ఆనుమఁ దత్కాలయోగ్యంబు లైనచుట్టి, భావణంబుల బహుకళాప్రాధి దోఁచు
జంబగుప్తుండు గావించె నరనగోష్ఠి, వట్టిమాఁకులఁ జిగుళులు వుట్టునట్టు. 112
- చ. ఆలలితప్రసంగమున కాత్మఁ దలిర్చిన శత్రుచామరాం
దోళిక లాదిగాఁ గలుగుతోరపునంపద లిచ్చి యమ్మహీ
పాలుండు సత్కరించె ద్విజబాలకముఖ్యు ననేకభంగి ను
స్త్రీలితబంధుపంకజవనీకమలాత్తునిఁ జంద్రగుప్తునిక. 113
- మ. చిరకీర్తిప్రభమానదానకలశాశృంగారశృంగారశే
ఖరధాతీరమణుండు నిత్యమును వేడ్కఁ దన్ను మన్నింప ను
స్థిరలక్ష్మీరతి సుల్లసిద్ధై ధరణీదేవ్రా త్తముండుం బురిక
వరకవ్యప్రకరప్రబోధనకళావ్యాఖ్యానసాఖ్యాత్మకఁడై. 114
- క. అంతట సెంకనాడు జర, త్కాంతామణి యొర్తు గదిసి ఘనతరవినయా
నంతభయభక్తి నతనికి, సెంతయుఁ బ్రియ మొదవ మొక్కి యిట్లని పల్కెక. 115
- సీ. శ్రీరమ్యగుణధామ శృంగారనిస్సీమ తోయజభవవంశతుహినధామ
యీమధురాపురాధీశుఁడై విలసిల్లుశృంగారశేఖరక్షీతిపుపాల
వృషలోత్తముం డైనవీరవర్చుం డనుదండనాయకుఁ డాత్మ జుండు నా
నతనిగాదిలిపట్టి యభినవతార్యమహనీయ తాన్వద మదనరేఖ
రాగమంజరి యన సుష్పరాజసంతయుఁ, దాసుసెకయీడుగాఁగ సెంతయునువేడ్క
నమ్మహీపతి యక్కున టొమ్మనందుఁ, బెట్టుకొని యొక్కలాగునఁ బెనుపఁ బెరిగి. 116
- క. కామితఫలదము లనఁ దగు, సోములు నర్చమును సోఁచి సుతదానకళా
శ్రీమించె బహున్యందన, సామజహాయరోహణప్రశస్తివహించెక. 117
- క. అరమణి రూపరేఖా, చారువిలాసము లనన్యసాధారణముల్
శ్రీరమణీతనయరమా, ధారణములు ప్రభమరసకథాకారణముల్. 118

సీ. అతివతిన్ననిమాట లమృతంపుఁజేటలు హరినీలమణులమై నలరుకురులు
వనజాక్షిచూపులు వలరాజుతూపులు శ్రొత్తవెన్నెలలోనిశ్రోవ్య సవ్య
మెలతమేనిమెఱుంగు మెఱయుకారుమెఱుంగు చిగురుకెంపులకోవి చిన్ని మోవి
కోమలిచనుదోయి కొదమజక్కనదోయి శృంగారవీచులు చెలువవళులు
గంధసీంధురశుండాగ్రకాండకరభ, కదళికాకాండకాంతవర్షములతోడి
పెందోడలు కాంతపెందోడ లేందు నరగు, మదనరేఖకు సరియైనమగువ గలద. 119

క. అన్నెలత నిన్ను నున్నత, నన్నతమణిచంద్రసౌధకాలలలోనక
శ్రొన్ననవిలుతునినోముచు, వెన్నెల నెచ్చెలులుఁ దాను విహరించుతఱిక. 120

క. చిలుకలతేరును గోకిల, బలములు లేఁజెఱుకువల్లుఁ బ్రసవాన్త్రములుక
దొలగించినమరుడో యన, విలసితగతి నీవు రాజవీధిఁ జరింపక. 121

సీ. ఎలమితోఁ గోరిక వీరిక లెత్తిననరణి మేఁ బులకలు జాడుకొనఁగ
నలుపులువాఁతెడుననురాగరసలీల నానందబాష్పంబు లగ్గలింప
మఱుఁగువెట్టక డెంద మెఱిఁగించుకైవడి గొబ్బునఁ బయ్యెదకొంగు సడలఁ
గనుఁగొన్నమాత్రానఁ గరఁగినగతి దోఁచుఁ జెమటచిత్తడిసోన చిప్పటిలఁగఁ
దమకమును సిగ్గుదమలలోనఁ దడఁబడంగ, మఱుపుఁ జెయ్యుఱుఁ దమలోనమారుమలయ
సాలపుఁజూపులుఁ దమలోన నూడువట్ట, సహజశృంగారచేష్టలు సందడింప. 122

క. లీలాతరంగితంబగు, లాలితభవదీయరూపలానణ్యరసం
బాలోలనయననలినీ, నాళంబులఁ గ్రోలుచుండె నలినాక్షి తగక. 123

వ. అంత. 124

క. తరుణారుణారుణాంబుజ, శర మిక్షుశరానసమున సంధించి మరుం
డరలిందనయనడెందము, కరమరుదుగ నుచ్చిపోవఁగా నేనె వెనక. 125

క. అగ్గజగామిని కాముని, యగ్గలికకు బెగ్గడిల్లి యాళిజనములక
దిగ్గునఁ గను మొఱుగి కడుక, సిగ్గున నేకాంతవదనసీమకుఁ జనియెక. 126

వ. అట్లు చనుటయు. 127

ఆ. నకియ లత్రైఱుంగు నకలంబు నూహించి, కార్యగతిఁ దలంచి కడుఁ జరించి
యిందువదన యున్నకందువ కేతెంచి, పొంచి నిలిచి యాలకించునపుడు, 128

సీ. రట్టిపండులమాట చెల్లనిచ్చెన నన్నఁ దగు లుజ్జగింప నాతరముగాదు
 మాటిమాటికి గూర్చి మాటుసేసెద నన్నఁ బ్రెకొన్నవలవంత బయలువలునుఁ
 జెలులతో నింతయుఁ జెప్పి చూచెద నన్న సిగ్గునాచనపులు చెల్లనీడు
 చక్కనిమానము చిక్కఁబట్టెద నన్నఁ బంచబాణుడు గడుఁబల్లదీడు
 కమలనయనాచికోరరాకానుధాంకుఁ, డైనయతఁ డేడ నేసేడ ననితలంప
 కకట యందనిపంటికి నజ్ఞుసాచెఁ, జిత్త మిటమీఁద నే నేమిసేయుదాన. 129

క. అని చింతెనంతాసము, అనితరసాధారణంబులై మదిలోనక
 యెఁగొనఁగ నున్నకన్నీయ, ననుగుణవతిఁ జేరి యిట్లు అనిరి వయస్యలో. 130

మ. తరుణి చిత్తము భూసురోత్తమునిమీఁదం జేర్చి లజ్జాతిర
 స్కరిణీగుప్తముగా మెనర్చి యిటు లేకాంతంబు దుర్దాంతదు
 ధ్గరచింతం బడఁ బంతమమ్మ మును వాక్స్పృధిక్ విడంబింతుగా
 విరహూత్కంఠితకామినీదశదకావిర్భావభావస్యలో. 131

వ. అంతఁ జతురికాజనంబులు తదీయదశాపసాదనం బొనరింపం దలంచి యభిరామ
 గృహారామంబున కెలయించిన. 132

సీ. బాలరసాలంబుపైఁ గేలు పాఁచెడు తిలకించి చూడదు తిలకతరువు
 సంపంగ ముఖరాగనంపద నలరింప దడు గళోకమునకై యడరనీడు
 పాట పెంపార్వఁ జూపదు పీయాళువుఁ జేరి కుచపీధిఁ గూర్చు కురవకంబు
 కర్ణికారముఁ బొడగన్న మాటాడదు సిందువారముమీఁదఁ జేర్చ దూర్పు
 ననుచునురసొన్నఁ గనుఁగొన్న నవ్వ దెపును, పొగడఁ బుక్కిటిమధువునఁబ్రోదిసేయ
 దిందుముఖి దోహదక్రీడ లీడ విడిచె, నలరువిలుకానిములుకుల కాత్త నులికి. 133

వ. ఆప్పడు. 134

క. పొదలినయా రామములో, గదలీతరుమధ్యదీర్ఘి కాతటభూమిక
 బొదలినగురువిందలలో, విదితంబగుచంద్రకాంతవేదికమీఁదకా. 135

చ. దల మగుపచ్చకస్పరపుద్రావులు పైపయిసోడుముట్టఁ జెం
 గలువలపాన్పుపై నునిచి కాంతకు గొజ్జఁగి నీటిలేటచే
 జలకము లార్చి మైఁ గలయఁ జందనచంక మలంది యెంతయుం
 బలుచనినన్నగావివలిపంబులు గట్టఁగ నిచ్చి నెచ్చెలులో. 136

వ. పెండియు. 137

- క. చల్లనిమం దని పైపై, జల్లనిమం దొకటి లేదు సతిడెందమునకా
జల్లందన మంద దయ్యెను, జల్లనిమందులను దాపనంద మించెకా. 138
- సీ. అటుతఁ దగిల్చినయాణిముత్తైపుఁబేర్లు హరినీలహారంబులై తనఁబ్బై
దనువల్లి నంటినధవళచందనచర్ప లీలఁ గాలాగరులేప మయ్యెఁ
గరముల మెత్తినకర్పూరరేణువుల్ కస్తూరికాగురుకణము లయ్యెఁ
నజ్జెప్పెఁ బఱచిన సాళాతితేకులు కలయ నుదీచరదళము లయ్యెఁ
జిత్తజాతుండు కనుమాయ చేసినాడొ, మనమనంబులవిభ్రాంతి మట్టుకొనెను
కమలలోననపరితాపగౌరవంబొ, యనుచు వెఱుంగంది మదిఁ గుందియబ్బముఖులు. 139
- క. ఇంతకు మిన్నకయుండుట, సంతము గాదనుచు వీరవర్చనితోడకా
గాంతామణినంతాపముఁ, గంతుప్రతాపంబు లులియఁగాఁ జెప్పటయ్యకా. 140
- క. విని భయము ప్రియము మనమున, నెనయుఁగ నవ్వెఁభుండు వినయ మెనకమెనంగకా
నను నీపాలికిఁ జను మని, సనిచినఁ బనివింటిఁ గార్యభంగి ఘటించకా. 141
- క. చాలింపు మితరముల మదిఁ, బాలింపుము వీరవర్చఁ బ్రమదాత్తునిఁగా
నాలింపుము నానిన్నప, మేలింపు మనోజరాజ్య మెంతయు నింతికా. 142
- ప. అనిన నమ్మహీసురముఖ్యుం డమ్మగువ కిట్లనియె, 143
- క. అతివా ముదియఁగ ముదియఁగ, మతిదప్పెను కాక నీకు మనమున నియమ
ప్రతపరుల శూద్రమణి, రతికై బోధింప వత్తురా యిది తగవా. 144
- చ. అనవుడు నింతి యియ్యెడఁ బ్రయాసపడం బనియేమి యంచు వే
గన ములు ముంటఁ బుచ్చుటయె కార్యముగాఁ దలపోసి చంద్రగు
ప్తునిఁ దగురీతి వీడుకొని భూపతిపాలికిఁ బోయి పూసగ్రు
• చ్చిన్గతిఁ గార్యనిర్ణయ మశేషము తిన్నగ విన్నవించినకా. 145
- చ. విని కడుసంభ్రమించి యతివేగమ కంచుకేఁ బంచి చంద్రగు
ప్తునిఁ బిలిపించి యాదరముతోడ సమున్నతనూత్నరత్నకాం
చనమయరత్నపీఠ మిడి సారగభీరవనోనిరూఢి నె
య్యన విషయంబు తేటపడ నమ్మనజేంద్రవశేంద్రుఁ డిట్లనకా. 146
- అ. నిరుపమాన మైననీమోహనాకార, రేఖ చూచె మననరేఖ యనుచు
ననియ తప్పచేసి యలరంపగము లేసి, యలఁతఁబెట్టఁ దొణఁగ నంగభవుండు. 147

- క. మరుచే నొడిబడకుండగఁ, గరుణింపు నరోజనేత్రఁ గావు మహింసా
వరహాస్పత్యునం గల, పరమార్థనిరూపణంబు భావించి మదికా. 148
- న. అనవుడు నయ్యానురుండు. 149
- మ. ఉచ్చరితానువృత్తము సానుజనంబులు నమ్మతింపఁగా
నచ్చెపుబ్రహ్మద్యము ప్రయత్నమునం జరియించుచుండి నే
దొచ్చెల నొడిభామినికి నువ్విశులూరి పథంబు దప్పఁగా
నమ్మినె తెడ్డునాకి యుంపానము మాన్పికొనంగ నేటికికా. 150
- క. వర్ణాశ్రమధర్మంబుల, నిర్ణయములు దొఱఁగకుండ నియమించుయశః
పూర్ణులు మీరలె యీయది, నిర్ణయ మని పలుకఁ దగునె నిండినభల్లాకా. 151
- న. అనిన నమ్మహీశ్వరుం డిట్లనియె. 152
- క. పారాశర్యప్రముఖు ల, పారకృపామహిమ తేటపడ నింతులకుకా
గోరిక దీర్చుట వినమే, వారిసదాచారగౌరవం బెడలెనుకొ. 153
- క. నావుడు భూనురుఁ డిట్లను, దేవరయానతియు నన్నదీయనియముకా
భావించి యుభయనమ్మతి, గావించునుపాయ మొకటి గాంచితి వినుఁడా. 154
- చ. నరునను బ్రాహ్మణోత్తముఁడు వర్ణచతుష్టయజాతకన్యలకా
బరణయవకాట ధర్మమని పలుకుదు రాదిముసంద్రముఖ్యుల
వైర వొడఁగూడునేనిఁ బృథివీవర యీవరవర్ణనీమణికా
గరమనురాగలీలఁ బ్రియకామినిగాఁగఁ బరిగ్రహించెదకా. 155
- వ. అనిన నమ్మహీపాలుండు తదనులాపానురూపప్రపత్తికార్యుం డగుటయుఁ దద్వృ
త్తాంతం బుతయు మదనరేఖ కాంతాజనంబులవలన నెఱింగి. 156
- క. కాదంబినిననుద్యత, నాదంబున నీపలతిక ననిచినభంగికా
జాదుకొనఁ బులకకలికా, శ్రీ దనువల్లికకుఁ జాలఁ జె న్నొదవింపకా. 157
- నీ. చెదరినయలకలచిక్కుచక్కఁగఁదీర్చి జాతినగనయంబు సవదరించి
తనువునఁ బైకొన్నతాప ముజ్జనచేసి తొరఁగెడికన్నీరు తొలఁగఁ ద్రోచి

చెక్కుటద్దములపైఁ జీటునవ్వు చిలికించి చిన్నపూయినమోము నేద దీర్చి
తలఁకుడెందుమతోడఁ దాలిమి గీలించి పయ్యెడఁ జనువోయిఁ బదిలపటిచి
పంచబాఁబండు కరసానఁబట్టినట్టి, రత్నపుత్రికపైఁలె వినుత్తురత్న
కాంతి నెంతయు మోదించి కమలవదన, సఖులకెల్లను లోనసూత్సవము చేసె. 158

తే. అంత నిజపురి శృంగార మాచరింపఁ, బనిచె శృంగారశేఖరమునుజవిభుఁడు
హితపురోహితమంత్రసమృతముగాఁగఁ, దత్తవనుకూలశుభముహూర్తములయందు.

సీ. తనపురోహితుఁడు నాఁ దగువిష్ణుశర్మనివరపుత్రి యగుశీలవతి లతాంగిఁ
దనతనూజాతయై తారుణ్యమున నెప్పరాగమంజరి యనురాజవదనఁ
దనదుభాండాగారమున కధీశ్వరుఁ డైనగనగుపుఁ డనువైశ్యతనయ సుమతిఁ
దనదండనాయకోత్తమునిగాదిలికూఁతు మదవతీమణి యైనమదనరేఖఁ
గ్రమము దప్పకయుండ నారాజవరుఁడు, సకలలౌకికవైదికాచారసరణిఁ
బ్రियముతో విప్రవరునకుఁ బెండ్లిసేసె, వేటుసేయక వారికి వేటువేట. 160

క. నానామణిగణకాంచన, చీనాంబరబహునుగంధశృంగారవతీ
దానానేకపరభతుర, గానేకగ్రామసమితి నరణం బిచ్చెక్.

క. ఆవివిధవినుతవిభవ, శ్రీవిలసనభాగ్యరసవిశేషస్ఫురణ
దేవేంద్రునిగతి ధరణీ, దేవేంద్రుఁడు సకలభౌగదీపితుఁ డగుచుక్.

సీ. శీలవతీనిత్యశృంగారరేఖావనాంతరక్రీడావసంతుఁ డగుచు
మంజులతర రాగమంజరీవత్సోజమంజరీమధుపకుమారుఁ డగుచు
సుమతీసీమంతినీకమనీయశశికాంతపాంచాలికాశీతిభానుఁ డగుచు
మదనరేఖావధూమానసాంతర రాజహంసావతంసవిహారఁడగుచు
వరుభద్రక్షీణనాయకత్వమున మించి, యొక్కతెఱఁగున ననురాగ మొదవఁ జేసి
యుచితరతిరాజశీలల నోలలాచ్చె, జంద్రగుప్తమహీసురచక్రవర్తి. 163

క. ఇతైఱఁగున నన్నలుపురు, మత్తవకోరాత్మలకుఁ గ్రమక్రమముమెయిక్
జిత్రజకేళీనిపుణతఁ, జిత్రానందంబు లొదవఁజేయుచు నుండెక్.

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకును. 165

సీ. చూపుల నిగురొత్తుసోలంబుతోడన సోలంబు తనువున మేళవింప
విలసిల్లుప్రభులవిరివితోఁ గూడంగ విరివి నెమ్మనముల విస్తరిల్ల

జడిగొన్న చెయ్యలజవనుతోడను గూడ జడను నెన్నడలను జాడుకొనఁగఁ
బాలుపారుచూరులఁబుపుతోడనుగూడ నలుపు చన్ద్రునందు నాటుకొనఁగఁ
గమనములఁజాల చలనత గానఁబడఁగ, నెప్పునంబులు మృత్యోరభిము గోర
మిగులనఁకనితోడపులమెచ్చు నడల, గర్భనంపద మెప్పి రక్కమలముఖులు. 166

సీ. వేదవేదాంగాదివిద్యలు శీలింప శీలవతీకాంతచింతసేయు
ధరణి నేకాతపత్రముగ నేలుకొనంగ సతతంబు రాగమంజరి తలంచు
రాజరంజనరీతి రసికతామహిమల సుమతీయై వెలుఁగంగ సుమతి గోరు
సగుణనిర్గుణములనంబోధనఁపెట్టి మదిలోన భావించు మదనరేఖ
యాత్మగ రాఘంతరాళంబులందు నున్న, యర్చకులయందు నందమై యతిశయిల్లు
గుణము లన్నియు నిచ్చానుగుణము లగుచు, నాఁటినాఁటికిఁ దమయందు నాటుకొనఁగ.

చ. లలితకపోలమండలములకొ మణికుండలములొ నటించ వి
చ్చలవిడిగా వినూత్నపురుషాయితకేలికి నగ్గలించున
గ్గలికలు చెల్లకున్న నధికవృథ సెయ్యన మాటిమాటి మా
ర్పులు నిగిడింపఁ జొచ్చిరి సరోరుహనేత్రలు గర్భభిన్నతక. 168

చ. కనుగొని నెప్పునం బలఁగఁగాఁ బులిజిన్నును నేఁదుకన్ను దె
ప్పునినను దెప్పువాడఁ బ్రియ మైనవి యెల్లను జెప్పఁడంచు గొ
బ్బన హృదయానువర్తి యయి పల్కును బంతము మెక్కభంగి గాఁ
దనియఁగ నిచ్చు నవ్విభుఁడు తామరసాక్షులు గోరుకోరికల్. 169

క. అంత నవమానము లతి, కాంతము లగుటయును గమలక్రైరవహితసి
ద్ధాంతమతి వెలుఁగుతేజో, వంతుం డగునుతుఁడు శీలవతి కువయించెక. 170

తే. తత్పుతోదయవార్తా మహోత్సవమునఁ, జంద్రగుప్తుండు పూర్ణిమాచంద్రిఁ గనిన
నంద్రమునుబోలె నానందసాంద్రిఁ డగుచు, మఱి యథావిధి జాతకర్తంబొనఁపె. 171

చ. అరు దగుచున్న జన్మసమయగ్రహయోగబలంబు పెంపునక
వరరుచియై దిగంతముల నాలుఁ జతుర్దశసంఖ్యవిద్యలక
వరరుచి యైనమూర్తి నవవారిజమిత్రునిఁ బోలునంచుఁ దా
వరరుచినామవిస్ఫురణవంతునిఁగా మెనరించె బుత్రికుక. 172

ప. ఒనరించి తోడ్పొన నిరతిశయ లీలాలోకనరింపామాంగల్యమితి మ సూహారాంగుండై
యూండె నంతఁ గొన్నిదినంబులకును. 173

మ. దినకృద్వాసరచైత్రోశుద్ధనవమిం దివ్యం దృతీయాంశ సం
జననం బొందెను రాగమంజరికి రాజద్భాగ్యసౌభాగ్యనూ
చనలగ్నంబునఁ బుత్రార్థత్నము నిజోచ్చక్షేత్రోసందీప్తులై
యినమందారసురానుచేజ్జబుధు లాయెందు న్నిలోకింపఁగఁక.

వ. అమ్మహూర్తంబు మాహూర్తితోత్తములు నిరూపించి. 175

శ్లో. కుముదగహనబంధోపీక్ష్యమాణేనమస్తైరగనగగృహవాస్తైర్దిగ జీవీనతుస్థాత్
యదనదశుభజన్యంయచ్చకీద్యగ్విమాదం సభవతినగనాధస్సర్వభామాజితారిః. 176

వ. అని హేమారామృందబంధురం బైనయీశన్యంబు నుపన్యసించి యిక్కుమారుండు
దీర్ఘాయురుపేతుండును జితారిసంఘాతుండును జక్రపరిపదఖ్యాతుండును నగునని
విన్నవించిన. 177

క. అవార్తలమృతలహరీ, భావంబునఁ గర్ణవీణిఁ బ్రవహించి తను
ష్ణావనము చేసి ధరణి, దేవకులఁగ్రణిమనంబుఁ దెప్పలఁదేల్చెఁక. 178

వ. అయ్యవసరంబున. 179

మ. కురిసెం గల్పతరుప్రసూనములు దిక్కులంకవ ప్రాయమై
మొరసెం దివ్యమృదంగనిన్వనము నమ్మోదానుసంపాదియై
బెరసెఁ జందనశైలమారుతము గంభీరాప్సరోస్పృత్యముల్
దొరసెఁ గన్నులపండువై జనులు సంతోషించి ఘోషింపఁగఁక. 180

క. అజగతినురుఁ డప్పుడు, రాజోచితబహుతురంగరథధేనుమహీ
రాజముఖీధనధాన్యన, మాజమహాదానగుణసమగ్రత మెఱయఁక. 181

వ. జాతకర్తంబు యథోచితక్రమంబున నిర్వర్తించి యనంతరంబ. 182

తే. విక్రమంబున నాదిత్యువిధము దోఁప, సుప్రతాపాసురూపతేజోవిశేష
కలితుఁ డగునని తజ్జన్మఫల మెఱింగి, తనయు విక్రమాదిత్యాభిధానుఁ జేసె. 183

తే. అంత నుమతికి సంజాతుఁ డైనయట్టి, పట్టికిని భట్టియని పేరువెట్టి పిదప
మదనరేఖావిలాసిని కుదయమైన, తనయునకు భర్తృహరినామ మొనరఁ జేసె. 184

వ. ఇతైఃసంగునఁ బుత్రోదయోత్సవానందంబునం దృప్తుడై చంద్రగుప్తుండు. 185

క. నముచితకర్తక్రియలను, నముచితసంవర్ధనములను విశేషముగా
నముదయసంశీక్షణములఁ, గ్రమమున నందనుల ఘనులఁగాఁ జేయుటయుఁక. 186

- క. లోకహితకావ్యగచనా, సాకల్యప్రాధి వేదశాస్త్రపురాణ
వ్యాకరణసరణివరరుచి, యేకముఖ బ్రహ్మయనగ నెన్నికకెక్కె. 187
- సీ. వచియించె బ్రాకృతవ్యాకరణాగమం బభినవంబుగ భోజవిభుడు మెచ్చ
సకలనర్థా శ్రమచారనిర్ణయ మొప్ప ధర్మశాస్త్ర మొనర్చె దక్షులలర
ఫీయుక్తి మొఱచు జ్యోతిశ్శాస్త్ర మొనరించె సకలలోకోపకారకము గాగఁ
గాళిదాసునినవ్యకావ్యవిద్యాప్రాధి వరకవీశ్వరచక్రివర్తి జేసె
భవ్యనారాయణీయ ప్రపంచసార, శారదాతీలకాదిప్రశస్తమంత్ర
శాస్త్రనర్వకషజ్ఞానసరణి మించె, శీలవతిపట్టి సర్వజ్ఞ శేఖరుండు. 188
- కా. శాస్త్రస్తార్తరహస్యవేదులు గురుస్థానంబుగాఁ జూడ వి
ఖ్యాతప్రాధి మహాకవీశ్వరులు సాక్షాద్భారతీమూర్తిగాఁ
జేతోపీథిఁ చలంపఁగా నతఁడు మించెఁ ధర్మమర్జిత
చాతుర్యోన్నతు లైనరాజులకుఁ బూజాలింగమై పెంపునక. 189
- సీ. వేదశాస్త్రపురాణవివిధాగమంబులు కరతలామలకంబుగా నెఱింగె
నవనోజ్జ్వలకావ్యనాటకాలంకారనమితి నామాలమాడముగఁ జూచె
ధర్మాధికామశాస్త్రప్రపంచంబులు * పల్లవిపాటగాఁ బరిచయించె
వారణవ్యంధనవాహనారోహణక్రమమున మర్కకర్తములు దలినె
సృత్యోగితవిద్యాప్రాధి నిర్వహించె, సకలవిద్యాప్రశస్తప్రశస్తి మించెఁ
దేజమున సొప్పి భట్టిద్వితీయుఁడగుచు, విక్రమాదిత్యుఁ డసమానవిక్రమిండు. 190
- క. మరువము మెలవఁగఁ దోడనె, పరిమళ ముదయించినట్లు పరమజ్ఞాన
స్ఫురణము బాల్యమునప్పుడె, పరిణతమై భర్తృహరికిఁ బ్రభవించుటయుక. 191
- ఉ. ఎంతయువేఁక్కతోఁ బరిచయించినవిద్యలయట్లు వేదవే
దాంతరహస్యమర్తములు నమ్రహితాత్ముని కాత్మఁ దోచె న
తల్లితము చోద్యమై మెఱయునంజన మబ్బినవానికికా ధరా
కాంతము లైనపెన్నిధులు కన్నులకుం బొడచూపుకైవడిక. 192
- ఉ. అందఱు నన్నివిద్యల మహామహులై విలసిల్లుచుండఁగా
నందనులం గనుంగొని మనంబునఁ బొంగుచుఁ జంద్రగుప్తుఁ డా
నందమహాంబుధిక దినదినంబును దెప్పలఁదేలుచుండె నం
కందనుకంటె వైభవపరంపర మించి యనేకకాలముక. 193

* పల్లవిపాటంబుగాఁబరిచయించె, అనిపాణాంతరము,

శా. తారుణ్యంబున నమృహీసురుఁ డొగిన్ ధర్మాన్త కామక్రియా
చారంబుల్ సరిగాఁ జరించి తుదమోక్షశ్రీ నపేక్షించి నం
సారాంభోనిధియానపాత్ర మగుశ్రీశైలంబుమీఁదం దపం
బారంభింపఁ దలంచి నందనుల డాయం బిల్చి తా నిట్లున్. 194

తే. గయ సహస్రాయుగంబులు కాశియందు, యుగసహస్రంబు వింశతియుగము లధిక
నిష్ఠఁ గేదారమున నున్ననియతిఫలము, సెక్కుదినము శ్రీనగమున నున్నఁ గలుగు. 195

సీ. శ్రీశైలమాత్మలోఁ జింతించినంతన జాతిస్తరత్వంబు సంభవించు
వేష్టఁ దచ్చిఖరంబు వీక్షింపఁగోరిన నప్రజన్తాఘనాశంబు చేయు
నాత్రోప రెండుమూఁడుగుల తేగినమాత్ర నకలజన్తములదోషములుఁ బాయు
నత్యంతనియతిమై నగ్గిరి కేగినఁ బరమసాయుజ్యంబుఁ బడయవచ్చు
నెన్నిధంకుల శ్రీగిరి కేగువాడు, ధన్యుఁ డగు నబ్బు నశ్వమేధంబుఫలము
నట్టిశ్రీగిరి కర్ణమై నరుగలేని, గుణవిహీనుండు పిచ్చుకకుంటుగాఁడె. 196

సీ. ఏకొండశిఖరాగ్ర మీక్షించినంతన భవబంధములఁ బెడఁబాపఁ గల్గు
నేకొండ యిల్లుగా నీశానుఁ డేపొద్దుఁ బార్వతీనహితుఁడై పాయకుండు
నేకొండనన్నిధి నెల్లతీర్థంబులు పాతాళగంగాఖ్యుఁ బరఁగుచుండు
నేకొండమీఁద బ్రహ్మాంద్రాదిదివిజులు శబరవేషంబుల సంచరింతు
రట్టిశ్రీపర్వతము చూచినట్టివారు, గట్టిపుణ్యంబు చేసినయట్టివారు
ఘనతపఃఫలసిద్ధులు గన్నవారు, మారునికత్యంతనిజభక్తు లైనవారు. 197

క. ఏపాపము లానరించిన, నాపాపము లణఁచుచుండు నటమీఁద నరుం
డోపికమీఱంగాఁ జని, శ్రీపర్వతదర్శనంబు చేసినయేనిన్. 198

చ. శీలలఖిలంబు లింగములు చెట్లు సమస్తము గల్పభూజముల్
జలములు దేవతానదిజలంబులు మానవులెల్ల సంయముల్
పలికినపల్కులెల్లను జపంబు చరించుట నత్సద్వీణం
బులు నిదురల్ సమాధి తలపోయఁగ శ్రీగిరిమీఁదఁ జోద్యముల్. 199

ఉ. వారణసీపురంబున నవారణ మేను దొఱంగనేల కే
దారజలంబు లర్చిమెయిఁ ద్రావి శరీరము కోరవ్రావఁగా
నారడి వొంద నేల యొకయప్పుడు జన్మము లేకయుంటకై
యారయ శ్రీనగంబుశిఖరాగ్రము చూచినఁ జాలు నెమ్మదిన్. 200

మ. కృతువిశ్వంసము బ్రహ్మహత్యయును ధర్మద్యేషమునా సోదరీ
 సుతనంహారము నాదియైనదురితస్తోమంబులం బాసి కా
 శ్వతఃపుఃశోభదయుఁ డయ్యె నగ్గిరి నివాసంబౌట రుద్రుండు దు
 స్కృతముల్ వాయుట లేమివోద్యము జనుల్ శ్రీపర్వతం బెక్కినఁ. 201

క. కాపున శ్రీనగమున కేఁ, బోవఁగ నూహించి మిమ్ము బోధించుటకై
 రావించితి నావాక్యము, భావించఁగ వలయు నిపుడు పరమార్థముగఁ. 202

చ. బ్రదుకుము విక్రమార్కనరపాలక దిగ్విజయంచేసి యు
 భ్యుదయముఁ బొందు భట్టి నిజబుద్ధి నియోగితనంబునందు న
 మ్మదమున మించు భర్తృహరి మాధనమెల్లను నీకు నిచ్చితిఁ
 హృదయ మెల్లఁగా వరరుచీ సుఖియింపుము వంశకర్తవై. 203

తే. అనుచు సెడఁబడ వారికి నానతిచ్చి, యాత్మరమణీనమేతుఁడై యాక్షణంబు
 శ్రీనగస్వామి పదపద్మనేవసేయఁ, జంద్రగుప్తమహీసురచంద్రుఁ డరిగె. 204

వ. ఇట్లు చతుర్థపురుషార్థ తత్వజ్ఞానగురుం డైననిజగురుం డరిగిన. యనంతరంబ. 205

చ. పరిచితనవ్యకాన్యరసభావవిచక్షణ పుణ్యవీక్షణా
 పరమహితాశ్రితప్రకరబాంధవపోషణ సత్యభాషణా
 తరళవిలోచనాజనవితానమ సౌభవ నిత్యవైభవా
 నిరవధికప్రభావస్థపనీతియుగంధర కీర్తిబంధురా. 206

క. చతురావధానభాషా, చతుర జనస్తూయమాన సహజమనీషా
 యతులితగుణమణిభూషా, ప్రతివాసరవర్ధమాన భవ్యవిశేషా. 207

మాలినీ. తరుణకమలనేత్రా దర్పవజ్రైత్రీయాత్రా
 పరహితనుచరిత్రా భాగ్యలక్ష్మీకళత్రా
 సరసనుకవిమిత్రా సజ్జనారామవైత్రా
 హరితపలపవిత్రా యక్ష్మమాంబానుపుత్రా. 208

గద్య. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెదయన్నయామాత్యపుత్ర

కారదాదయావిధేయ జ్ఞాననామధేయ ప్రణీతంబైన

విక్రమార్కచరిత్రం బనుకావ్యంబునందుఁ

బ్రీఢమాశ్వాసము.

విక్రమార్క చరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీనాథచరణయుగళ
ధ్యానాధీనాంతరంగ తరుణీజనచే
తోనందన నిజమూర్తి
శ్రీనందన జన్మనార్యసిద్ధసమంతీ.

చ. అరుదుగ విక్రమార్కవనుధాధిపచంద్రిండు కీర్తిచంద్రికతో
ధరః బరంగింప దిగ్విజయతత్పరుడై యొకరుండు వింధ్యభూ
ధరమున కేగి యందుఁ బ్రేమదంబు మచి న్విలసిల్లఁ గాంచె నీ
శ్వరవరవామభాగసహవాసవిలాసిని వింధ్యవాసినికా. 2

చ. కాంచి లలాటాంబకకుటుంబినీపదాంభోరుహోలంబకదంబాయితచికురనికురుంబలాం
ఛనలఛనచంద్రిమండలుండై యమ్మండలాధీశ్వరుండు తదీయమందిరద్వారంబు నిర్గమించి
తత్ప్రదేశంబున. 3

క. ప్రబలానురవరసూనులు, నుబలమహాబలులు వాలినగీపులు నా
నిబిడాంగరక్తధారా, శబలితభూభాగ మయిననమర మొనర్పకా 4

చ. కాంచి తత్కలహంబు వారించి తత్కారణం బడుగుటయు వార లిట్లనిరి. 5

చ. హర్షనిగుటించి వత్సరసహస్రము ఘోరతపంబుచేసి త
త్కరుణ దుశ్శాలకంధయును దండముఁ బాపలు రత్నపాత్రముకా
వరమునఁ గాంచె మద్గురుఁ డవారణమైఁ బ్రబలాభిధానుఁ డీ
యురువిడిచేత నయ్యెడుప్రయోజన మెల్లను జిత్తగింపుమా. 6

శా. ఈలాతంబున వ్రాయఁ బట్టణములౌ నీపాదుకల్ మెట్టఁగా
నేలోకంబున కైన నేగ సులభం బీపాత్ర దివ్యాన్నముల్
చాలంగా సమకూర్పుఁ గోరినతఱికా సంధిల్లు నీకంఠచే
వేలక్షల్ కనకంబు రాలు విద్రుపకా విశ్వంభరాధీశ్వరా. 7

తే. తండ్రిపిమ్మట నివి యేము తగినభంగిఁ, బంచుకొననేరకమ్మెయిఁ బ్రతిదినంబుఁ
బోరుచున్నార మిట నీవు పొందు వొనఁగఁ, బంచి పెట్టి రక్షింపుమా పార్థివేంద్ర.
వ. అనవుడు. 9

క. జనపతులకుఁ బాపాత్ముల, ధన మెమ్మెయి నైనఁ గొనుట ధర్మం బనఁగా
విని యున్నవాఁడు గావున, ధనసంగ్రహణంబునందుఁ దత్సరమతియై. 10

చ. అనఘుఁడు విక్రమార్కవసుధాధిపచంద్రుఁడు మందహాస మా
ననము నలంకరింపఁ గుహనాచతురుండయి బుజ్జగించి నా
పసుపున మీఱుచేసఱచిపాఱుఁడు మీఱినయట్టివాడె యీ
ధనమున కెల్లఁ గర్త యగుఁ దప్పదు పొమ్మని యానతిచ్చినకా. 11

చ. పనివడి యొండొరుం గడవఁ బాఠేడియాసను వారు దవ్వుగాఁ
జనుట యెఱింగి కంభయును నన్న ణిపాత్రయు యోగదండముం
గొని వెనఁ బాదుకల్ దొడిగికొంచు వియచ్చరవాహినీకన
త్సనకనలోజగంధవహకాతుకుడై వినుపీథి కేగుచుకా. 12

చ. కనియె నతండు శంకరశిఖాశశిరంజితచంద్రకాంతనం
జనితజలార్ద్రకల్పతరుజాలముఁ గిన్నరకన్యకాప్రమో
దనమణిశృంగసంగతలతావనజాలము దివ్యవాహినీ
వనజవనీతలదుర్హిణవాహమ రాళము మేరుశైలముకా. 13

చ. కనుంగొనిప్రమోదభరితమానసుండై. 14

సీ. ఈకొండ మణికాంచనాకారరుచి గాంచెఁ గొండ లెల్లను దనుఁ గొండఁజేయ
నీకొండఁ గాఁపుండి యిందాదీసురముఖ్యు లెల్లభాగ్యములకు నెల్లయైరి
యీకొండదండగా నీరేడుజగములు సుప్రతిష్ఠితములై సొంపుమిగిలె
నీకొండ కోదండమై కాలకంఠున కనమానజయలక్ష్మీ నావహించె
నిర్జరావగ యీకొండనిర్దురంబు, పద్మ బాంధవుఁ డీకొండపారికాఁపు
కొండయల్లునికొండ యీకొండశిఖర, మని నుమేర్చుపభావంబు లభినుతించి. 15

ఉ. అం దొకదివ్యరత్నశిఖరాగ్రతలంబున రాగమంజరీ
నందనుఁ డబ్జినీతటమునకా సురభూజమునీడ నిల్చి లీ
లం దననెమ్మనంబునఁ దలంచినమాత్రనే పాత్రయందునా
నందకరంబుగాఁ బొడమె నవ్యనుధామధురాన్నపానముల్. 16

- శా. అయిష్టాన్నము లారగించి యతః డాహ్లాదంబుతో మేరువున్
డామం దక్షిణదిక్కునందు సెకన్ోటన్ యోగదండంబునన్
ప్రాయం గంధగజాశ్వసౌధనదనప్రాకారదేవాలయ
ప్రాయంబై యొకపట్టణం బరుదుగాఁ బ్రాదుర్భవించె స్వేనన్. 17
- చ. జనపతి యాపురంబునకుఁ జంద్రపురం బని పేరువెట్టి యం
దనుపమరాజ్యవైభవమహామహిమన్ జెలువొంది కంఠగ్ర
క్కున విదిలించి యందుఁ బదికోటులు మాడలు రాలఁ బోవుగా
ననయము సెల్లయర్థలకు నన్నరపాలకుఁ డిచ్చు నిచ్చుటన్. 18
- క. కనుఁగొనిన పేయ మాటా, డినఁ బదివే ల్లుడుం లక్ష డెందము ప్రమదం
బునఁబొందినఁ గోటిధనం, బనయము నర్థలకు విక్రమార్కుం డొనఁగున్. 19
- ప. ఇవిధంబున ననన్యసామాన్యవదాన్యం డైనయారాజన్యండు పేరోలగంబున రత్నసిం
హాసనాసీనుండై యున్నయవనరంబున వైచార్యసమర్థంబున ననర్గళమణిమరీచిమా
లికాదేవీప్రమానంబు తైనదివ్యవిమానంబుల నవలోకించి యాత్మీయమిత్రుం డైనచిత్ర
రథుండను గంధర్వపతి నివి యెందుఁ జనుచున్న వని యడుగుటయు నతం డాతని
కిట్లనియె. 20
- ఆ. నకలజీవలోకసజ్జనానందన, ప్రాధుఁ డైనపద్మభవునిఁ గొల్వ
ననుదినంబు నరుగునమరేంద్రముఖ్యుల, మణివిమానము లివి మనుజునాధ. 21
- ప. ఆనవుడు. 22
- మ. జగదుత్పత్తివికారదుం డయినభాషాజానియాస్థానిసో
యగ మీక్షించునపేక్ష నాక్షణమ భృత్యామాత్యు లంగీకరిం
ప గుణాలోలుండు సాహసాంకధరణీపాలుండు లీలాగతిన్
గగనాభోగ మలంకరించె మణిరంగత్నాదుకాపాదుడై. 23
- ప. ఇవిధంబునం జని యమృతహామలుండు పితామహాలోకాలోకసూత్యవం బంగీకరించి
తదాస్థానమండపంబు ప్రవేశించి. 24
- సీ. మాద్వల్య మాతంగ మాంజాయన మరీచి మైత్రేయ మాండవ్య మందపాల
కపిల కశ్యప కాత్మ కామంద క ణ్వాత్రి కాశిక కాండిన్య కలహభోజ
వాత్స్యాయన వ్యాస వాల్మీకి వరతంతు వాలఖిల్య వసిష్ఠ వామదేవ
శరభంగ కుక శక్తి శార్ఙ్గ శారద్యత శౌనక శాండిల్య శాలిహూత్ర

- జడభరత జహ్ను జాబాలి జామదగ్న్య, పులహ పిష్పల పర్వత పుండరీక
గార్గ్య గౌతమ గాలవ గణక ముఖ్య, లైనయానంయమిత్య్వరు లర్కిగౌలువ. 25
- క. యోగములు యోగకర్తలు, యోగములును యోగివరులు నుచితాచార
ప్రాగుణ్యవిధులు నదులును, సాగరములు గిరులు దరులు సంసేవిపక్ష. 26
- సీ. తనతనుప్రభలతో సేనవచ్చుపటికంపుజహమాల యొకకేల నవదరించి
తనముద్దుమోముచందమున నందము సొందునరవింద మొకకేల నలవరించి
తనమంజులాలాసతతిఁ గూడి భాషించుకీరంబు సొకకేల గారవించి
తనగాననినదంబు సేనయఁ జాలువిపంచి కేలిమై సొకకేలఁ గీలుకొల్పి
ప్రణతదిక్పాలబాలికాఫాలఫలక, తిలకమృగనాభిచిహ్న దేదీప్యమాన
చురణఖచంద్రయై పూర్ణచంద్రవిమల, కమలకర్ణిక నుండి వాగ్రముణి కౌలువ. 27
- క. కొలువున సేలవునహించిన, నలువకు సాష్టాంగ మెరగి నరవరుఁడు రసా
కలితమృదుసారసౌరభ, సలలితవాక్కుష్పపూజ నమృతిఁ జేసెన్. 28
- వ. అవ్వడు ప్రసన్నతాచతురాననుం డైనచతురాననుండిట్లనియె. 29
- క. ఎయ్యది కుల మెయ్యది సేల, వెయ్యది నీనామ మిప్పు డేచందమునన్
ఇయ్యెడకు వచ్చి తనవుడు, నయ్యంబుజనూతితోడ నతఁ డిట్లనియెన్. 30
- ఆ. చంద్రగుప్తసుతుఁడ చంద్రపురీశుండ, విక్రమార్కుఁడనఁగ వెలయువాడ
దివ్యపాదుకాగతిప్రాధిపచ్చితి, నిచ్చ మిమ్ముఁ జూడ నిష్ట మగుట. 31
- క. నావుడు నతనిమహత్త్వము, భావించి విరించి చోద్యపడి నదయుండై
భూవర యే వరమడిగిన, నావర మే నిత్తు నీకు నని పలుకుటయెన్. 32
- ఉ. ఫాలతలాగ్రచర్మము కృపాణమునం గొని చీరి యెత్తి యీ
వాల్లకు మీఁద నెక్కు డగువారి లాకకొన్ని లిఖింప మోపుదో.
యీలిపితోడఁ గొన్ని వెర వేర్వడ నిప్పుడు నక్కఁబెట్టఁగాఁ
జాలుదో యానతిమైన సారసగర్భుఁడు విస్తి తాత్తుడై. 33
- ఉ. అర్హురదక్రవర్తులు పదార్హురరాజులు విశ్వధారుణీ
నిర్వహణప్రభావమున నేర్పరు లైనను వీనిసాటియే
సర్వఫలప్రదానమున సాహసికత్వరమానమృగతన్
గర్వితవీర్షవైరచయఖండనమండనమృకమృకియన్. 34

క. ఇచ్చెద నెకవర మనినను, జెచ్చెరి నామాట కుఱుచ నేనెను నధి నీ
బొచ్చెము నాయుట కొఱుకై, యిచ్చెద బ్రహ్మాస్త్ర మైన నీతని కనుచుకా. 35

సీ. సిద్ధాదు లగుగోష్ఠీసీమలు పరికించి నామానుగుణము నిర్ణయము చేసి
యుచితదీక్షాకాల మూహించి యభిషిక్తుఁడేసి జితస్థానసిద్ధి దలిపి
కూర్చాననాదులమర్తంబు లెఱింగించి యష్టాంగవివరణం బాచరించి
భూతసుద్ధితెఱంగు బోధించి మాతృకావిన్యాససరణి యుపన్యసించి
యావరణశక్తిబీజాధిదైవతములు, బలులు జపహోమతర్పణావళులు నెప్పి
నప్రయోగోపసంహరణ సమీక్ష, జేసి బ్రహ్మాస్త్ర మిచ్చె నజ్ఞాననుండు. 36

వ. ఇచ్చి మఱియు నిట్లనియె. 37

క. మానుషశక్తి జయింపఁగ, రానిమహావీరు లైనగణకూరులపై
దీనిఁ బ్రయోగింపుము బల, హీనులపై మఱచి యైన నేయకు మధిపా. 38

క. అని బ్రహ్మ యానతిచ్చిన, జనపతి సాష్టాంగ మెగఁగి సంభావితుఁడై
తనపురికి నరిగి జగతీ, జనరక్షణ చేయుచుండె నత్సరమతియె. 39

వ. అంత నాచంద్రపురంబునఁ జంద్రగుప్తాన్వయవాధిచంద్రుం డైనరాజేంద్రుండు కీర్తి
చంద్రికాసాంద్రుండై యుల్లసిల్లు టెఱింగి త్రిజగదాశ్చర్యచాతుర్యనకలకళానంబిధానుం
డైన సుమతిసానుండు చనుడెంచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి దండప్రణామంబు
లాచరించిన సుచితోపచారంబుల సంభావించి మధురానిర్గమనం బాదిగాఁ గలయాత్మ
యప్రయోజనంబు లభిలంబులు నెఱింగించి యిట్లనియె. 40

సీ. చెలువైదు నేపురి శృంగారముగఁ గాలకంఠుఁ డెప్పుడు మహాకాలసంజ్ఞఁ
గోటిలింగంబులు కొమరారు నేవీట సంధ్యాత్రయమహోపచారగరిమ
విలయాంబునిధిపూరములయందు డిందక పెనుసొందు నేపుటభేదనంబు
యుగయుగంబునయందు నెక్కిక్కదివ్యాభిధానంబు నేరాజధాని పూను
నంబికాడేవి యేపట్టణంబునందు, శ్రీమహాకాళినా నుత్తీశివహించు
నట్టియుజ్జని యోగపీతాభిరామ, మైహికామష్టికప్రవానాద్యసీమ. 41

ఁ. ద్వారపత్యవంతి వారాణసి యయోధ్య, మసర పుణ్యకోటి మాయ యనఁగ
నలఘుముక్తిదమ్ము లగుచట్టణములందు, నగ్రగణ్య యుజ్జయనిపురంబు. 42

వ. అని పురాణప్రోక్షంబు లగునూక్షంబు లుపన్యసించి వెండియు. 43

సీ. సర్వసర్వంసహాచక్రావతంసమై జయలక్ష్మీ వెలయు నుజ్జయనియందు
శ్రీమన్మహాకాళికామందిరాంగణస్థలి నగాధం బైనకొలనికెలన
స్రభంకషాభోగ మగుమజ్జీకొమ్మను గట్టినవేలెడునుట్టియెక్కి
చిత్రంబుగఁ దీడియనూత్రంబు లైదును ఘోరానిచేఁ ద్రెవ్వఁ గోసి వైచి
యాజలాశయమధ్యంబునందు నున్న, యుగళూలాగ్రమునఁ బడసొపువాఁడు
సకలసామాజ్యజైభిప్రాత్సవమునుండి, తత్పరం బేలు నిది దేవతావరంబు. 44

క. ఇది కెలవాసినయిది యని, చతురత విప్రుల డొకఁడు ప్రసంగవశమునం
బదివెను సెరి నీచద్యము, లదియెఱుంగఁగ వలయు నచటి కరిగెద భట్టి. 45

తే. ఉట్టిచేరులు గోయంగ నుత్సహించి, యొకటి దెగఁగోసి వెండియు సెకటిఁగోయ
మునుపు గోసినయిది యంటుకొనుచు నుండు, ననుచు విన్నార మిట్టిచోద్యములు గలవె.

క. అన నుమతినూనుఁ డిట్లను, జననాయక దీనికై విచారంబేలా
విను ముట్టిచేరు లొక్కటఁ, బెనుపాతముగఁ గోయరాదె ప్రిదులక యుండఁక. 47

మ. అనినం నెత్పొలిభావిశేషమున కత్యాశ్చర్యముం బొంది య
మ్మనూదీకుఁడు భట్టిఁ జంద్రపురిసామాజ్యంబున నిల్చి భూ
జనసంరక్షణమార్గసమ్యగుపదేశం బిచ్చి తానేగ ను
జ్జనికొ నమృతిఁ బాదుకంబువలనక సంతోషితస్వాంతుడై. 48

వ. అరిగి యనేకప్రసూనసుగంధపహగంధసహబంధురోపవనాపాదితముత్కరం బయిన
యన్నగరోపకంఠంబున. 49

ఉ. మోహనమూర్తి యాస్మపతిముఖ్యుఁడు గాంచె నువర్ణ కుంభన
న్నాహుసరంగశృంగపరిణాహము దర్పణరత్నతోరణో
త్సాహము చందికాధవళసాధనమన్నితశ్రీమదంబికా
గేహము గోపురాగ్రగతభేదవిమోదది నేంద్రవాహముక. 50

న. కని తీడియరామణీయకంబునకు నాశ్చర్యదుర్యుండై యక్కుమారపర్యుండు వందారు
బృందారకనుందరీసందోహసీమంతసిందూరపరాగపాటలితస్పటికమణికుట్టిమంబులవల
నను, నటనఘటనారంభాపదాంభోజవిగళద్రక్ష సంధ్యారాగరంజితరంగస్థలీనభోంతరా
శతారకాయితముక్తాఫలోపహరంబులవలనను, సభీజననమాందోళితడోలాసమారూఢ
గంధర్వకామినీజేగీయమానమసురగీతికానిస్వనంబులవలనను, బ్రసిద్ధసిద్ధజనకశ్చితనవనాధ

చిత్రచరిత్రవర్ణనప్రమాద హృదయసామాజికవిరాజమాన మణిమండపంబులవలనను, విటంకవిపరణపారాపతికీరకారికాపతిత దేవస్తుతికథాగాధ శ్రవణప్రహృష్టహృదయజననముదయంబులవలనను, బ్రాకారసమీపసరిజ్ఞాతకరంజనికుంజసంజాత కుంజరకుంభసంభృతమకరందమధురసాస్వాదమత్తై మధుకరీగాసతానానుకూలకులః పాలికాబాలికానవరాగగీతప్రసంగంబులవలనను, నిగవలంబనాంబరచిరద్రుమణరమణీనుతత్త్వమ సంజాతఘుర్తాంబుబింద్యచనోదన చతురశీతలసమీరణసంజనన కాదణసతాకానికాయంబులవలనను, జవలకపికపీతరసాలశాఖావృతితపరిచక్వఫలవాంఛాసంచరణపౌరభామినీనిహంబులవలనను, నానాభేవానితశయితకాతోదరీసంపాన్యమానజలధరోపమవిశాలనీలమణికుట్టిమప్రదేశంబులవలనను, నిరచధికభక్తిరసాతిశయ్యపగవ్రాపహారసమర్పణమహావీరవరశిలాపృతిరూపంబులవలనను, గామితామితఫలోదయానందకందళితమమోహరమానవానీతమహారంభగుంభితకుంభాంచిత కర్షణవ్యథానీయమానస్వర్ణకోటివల్లనాఫల్గుశోభాకరపురోభాగంబులవలనను సతిమనోహరంబై, నార్వకాలికసమర్పితానేక పుష్పగంధబంధురంబై, యగురుగుగ్గులుప్రముఖధూపవాసనావానితదశదిశాభాగంబై, శాతకుంభస్తంభసంభృతానేక నూతనరత్నప్రదీపికాదేదిప్యమానంబై, మహాపహారసమయసముచితపంచమహాశబ్దసంభాన్యమానం బయినయాదివ్యమందిరంబు ప్రవేశించి. 51

సీ. నిర్జరవరవధూనేత్రకైరవములు చిటునవ్వువెన్నెలచేత నలర
గోళితుతనతీకుంతలభ్రమరంబు లడుగుఁదమ్ములఁ జెంది యతిశయిల్ల
వరుణాంగనామనోవల్లిఖితానంబు పలుకుఁదమ్ములచేతఁ బల్లవింప
ధనదకాంతాహర్షతటినీనికాయంబు విశదకృపారసవృష్టిఁ బెరుగ
నాదికిన్నరకన్యకాహస్తజలజ, కలితచామరపవమానకంఠ్యమాన
చికురనికురుంబయై యొప్పునకలజనని, కర్ణి దండప్రణామంబు లాచరించి. 52

ప. నిర్గమించి తదాలయపురోభాగంబున. 53

సీ. సికతాతలంబున శివలింగపూజనపరులైననన్ననివరలవలనఁ
భరికరసహకారపాదపచ్చాయల గోష్ఠి సర్వేడిసిద్ధికోటివలన
నంతర్జలంబుల నఘమర్షణస్నాన మాచరించుచు నున్నయతులవలన
సిరులు నిండారంగఁ దరుల నోములు నోముమానవతీలలాముములవలన
సుకృతముల కెల్ల నెల్లయై సాంపు మీఠి, యవరమణికర్ణిక యనంగ నతిశయిల్లి
కమలకైరవమధురసాకలితలలిత, వైభవాకార మగునరోవరము గాంచి. 54

ఉ. ఆనరసీతటాంతికశిలాక్షరపంక్తిః బలించి చూచి యీ

వ్రాసివ్రాత యుజ్జయనిరాజ్యముచేరుటఁ జాటిచెప్ప సం

త్రాసముఁ బొందనేల యని తత్త్వగమాత్రన యుక్తియొక్కి బా

హునిఁ దదీయసూత్రముల నన్నిటి నొక్కటఁ గోపె వేల్చిడిక.

55

వ. తదీయసాహసోత్కర్షింబనకు హర్షించి.

56

నీ. వికచనీరజశ్రతమకరందరసభాతిఁ బననిమా పులఁ గృపారసము దొలఁకఁ

జంధమండలసాంధ్రచంద్రికాద్యుతిభంగి నాననంబ న మందహాస మొప్పఁ

గనకకుంభవిహతృఘనరత్నరుచిశీలఁ బాలిండ్లఁ గుంకుమపంక మలరఁ

గాంచనపాంచాలికాక్షిగ్ధ సీమలీల లలితాంగవల్లి దుచ్చలువ దనర

సొప్పలకు నెల్ల నెల్లయై యుల్లసిల్లు, నమ్మహాకాళి ప్రత్యక్షమై నరేంద్రు

శూలముఖమునఁబడకుండఁ గేలఁ బట్టి, నిజచరణపీఠిచెంగట నిలుపుటయును.

57

వ. రాగరంజితుండై యారాగమంజరీనందనుండు కృతాభినందనుండై యంజలిపుటంబు

నిటలతటంబున ఘటియించి నివ్వందమానానందబాష్పకణికాప్రసారండును రోమాంచ

కంఠుకీతాకారుండును సమద్భుతగద్గదవ్యాహారుండునునై యిట్లునిస్తుతియించె.

58

దండకము. జయజయ జగదంతరానందమూర్తే శతానందసంస్తుత్యకీర్తే సమద్భివృద్ధిమంత

నంక్రాంతసింహురబాలాతపప్రస్ఫురత్పాదపంకేరుహే హేమకుంభీలసత్కుంభవత్తో

రుహే నూత్నరత్నప్రభామంజలీమండితానేకభూషావిశేషాప్రతీపతీకే కృపాబాగ

రూకే రణారంభసంరంభశుంభన్నిశుంభాదితేయారిదుర్వారగర్వాంధకారచ్ఛిదా చంప

మార్తాండరూపే సుధాసుప్రలాపే కిషేటాగ్రజాగ్రత్సుధాభానుఖండద్వితీయార్ధశంకా

నమాపాది ఫాలస్థలస్యస్తకస్తూరికాపబ్బభాస్వల్లలామే మహామంత్రయంత్రాభిరామే

సుధాసాగరాంతర్జనిద్విగమీపాటవీపాటవీవాటికాకల్ప కల్పద్రుమప్రాంతచింతామణి

త్రేణికాగేహసీమా శివాకార మంచాగ్రభాస్వత్ప్రబ్రహ్మశయ్యారిరంసే ప్రభాసాంద్ర

చంద్రావతంసే నవీనేతుకోదండనానా సనూనా స్త్రీపాశాంకుశోల్లాస హస్తారవిందే

సహసేవనానన్న సన్నానిభృందే నవాశోకబంధూకసౌగంధికాలక్తకస్యందసిందూరభేణు

ప్రవాళప్రతీకాశమూర్తిప్రకాశే వినీలావినీకేశపాశే సముద్దామసౌదామనీధామ బా

లారుణేందుప్రతీకాశభీజత్రయ్యావిద్యమానాఖిలైశ్వర్యచింతామణే లోకతక్షమణే ని

ర్మలక్ష్మీనవిద్యామహాయోగవిద్యన్తహాభాగ్యసౌభాగ్యవిద్యోప్రభావానవద్యోసమస్తేనమ

స్తే నమస్తేనమః.

59

శా. ఓనశ్చేత్సరి యోమహేత్వరసతీ యోదివ్యమూర్తిత్రయ
యోసింధాంబిక యోకదంబవనలీలాద్వారహృద్వా
యోసంసాగరుజాపహారనిపుణా యోమంతతంత్రాత్మికా
నాసంసేవన చిత్తగించి నయతో నన్ను గటాక్షింపనే. 60

వ. అని స్తుతియింప నమహి, తిపై నపారకృపానతరంగం బగునపాంగంబు నిగిడించి
యమృతాదేవి యిట్లని యానతిచ్చె. 61

శా. తొల్లి యనేకధూపములు దుగ్ధభ మంచు నుపక్రమింప భీ
తిల్లినయ్యక్తికార్య మిది తెచ్చున నీత్రెనరింప జూచి యే
నుల్లములోన మెచ్చి యిపు దుష్టయనీపురరాజ్యవైభవం
బెల్ల నమానవత్సరము లేలంగ నిచ్చితి నీకు బుత్రకా. 62

క. అనితరసాధారణ మగు, ఘనతరసాహసము నీవుగావించుట నో
మనుజేంద్ర సాహసాంకుం, డనగాఁ జరక్తిరి బొందు మాకల్పముగాఁ. 63

శా. ఈయిల ధర్మరక్ష వెలయింప జనించినయట్టియాదినా
రాయణమూర్తి వీవు భవదంఘ్రినరోరుహసేవ యర్థిమైఁ
జేయఁగ నాత్మఁ గోరి సరసీరుహగర్భుఁడు పుట్టె భట్టియై
పాయక జోడుగూడి యిలఁ బాలనసేయుట మీకు నైజమా. 64

వ. వనలక మీచరిత్రములు వర్ణనచేసిన సంప్రదించినం
జదివిన వాసినకా విని ప్రసంగవశంబునఁ జేరుకొన్నఁబె
ల్లాదవు మనుష్యకోటికి నముజ్జ్వలరాజ్యగ్రహసమృద్ధియుకా
నదిమలధర్మబుద్ధియును సంవిదునంచిత మోక్షసిద్ధియుకా. 65

మ. అనిశ్చేత్సరి యానతిచ్చినఁ బ్రియం బారంగ సాష్టాంగదం
డనమస్కారముఖోపచారములు నానాభంగులం జేసి య
జ్ఞననాథాన్వయచక్రవర్తి తదనుజ్ఞాసిద్ధిపూర్వంబుగాఁ
దనయిచ్చుం జరియించుచుండె నికటోద్వానాంతరాళంబునకా. 66

శా. అట్టియెడకా బ్రసేనుఁ డనునస్వరమేలెడురాజు చన్న నా
పట్టపుదంతి మంత్రులయుపాయమునం జను దెంచి కీర్తికిం
గట్టనుఁ గైవహారలతఁ గంతమునం దిడ రాజ్యలక్ష్మీకి
బట్టముగట్టి రాత్తులును బంధులు భృతులు నన్ను రేండునికా. 67

వ. ఇత్తైఱంగున నుజ్జయనీ రాజ్యసింహాసనాసీనుండై.

68

సీ. భరతునిలాగునఁ బరశురామునిభాతి రంతిదేవునిభంగి రాముగరిమ
సంశునికేళి యయాతిభావంబునఁ బృథువిధంబున భగీరథునిమాడ్కి
గయునీల మాంధాతకైవడి సంబరీషునిరీతి శశిబిందుసోయగమున
శబిహాలిక మరుత్తుచెల్వనను దిలీపుకరణి నుహెళాత్రునిగారవమున
నగరువెరవునఁ బురుకుత్తునరణి నలుని, రమణ నర్జునుక్రియఁ బురూరవునిచంద
మున హరిశ్చంద్రు తెఱఁగున వినుతికెక్కి, సాహసాంకుండు వసుమతీచక్ర మేలె. 69

చ. కుదురుకొనెన్ గిరీంద్రములు కూర్చు కుల్యాగణి జీవనస్థితిం
బొదలె ఘణీశ్వరుండు బహుభోగసమున్నతి నుల్లసిల్లె న
ప్రదము పహించె దిక్కరినమాజము క్రోడము చాలఁ గొవ్వె నె
ప్పిదముగ నన్నరేందుభుజపీఠిక యుర్వగ నిర్వహించినన్.

70

చ. అరిజనపాలకాననతృణాంకురవృద్ధియొనర్చు విద్విష
త్సరసిజలోచనాన్యజలధారలవర్ధన మొందు నెప్పుడుం
జరణసమీపనర్తలకుఁ జల్లదనంబొదవించు నమృహీ
వరునిప్రతాపవహ్ని జనవర్ణితచిత్రచరిత్రలీలన్.

71

ఉ. పాదుక లావటం జరణపద్మములం దిడి ముజ్జగంబులన్
మోదముతోడ నాన్మపతిముఖ్యుండు త్రిమృగ ముఖ్యకాంతయున్
నూదిపిఱిందిత్రాటికియఁ బొచ్చినచోటులు సొచ్చు నెన్నఁడే
దైవలి పాణివల్లభునిసజ్జఁ జరింపక పాయసేర్పునే.

72

సీ. ప్రకటప్రతాపాతపముచేత వైరులకన్నులఁ జీడఁట్లుగొవ్వఁజేసి
ఖడ్గహాలాహలగరిమచే నహితుల నమృతాశనులుగాఁగ నలవరించి
సలితనత్కిరిచందికఁ బగతురమనములతాపంబు మట్టుకొల్పి
నముదగ్గరారాశశరవృష్టి విమతులతనువులఁ జెమటలు దలముకొలిపి
చిత్రచారిత్రవిక్రమశ్రీ వహించి, సాహసాంకుమహీపాలచక్రవర్తి
జలధివలయితవసుమతీచక్రనవాన, చండభుజదండకలితుండై యుండునంత,

73

వ. పాకశాసనుశాసనంబానం దదీయనూతుం డగుమాతలి దివ్యరథంబుతోడం జనుదెంచి
కృతాంజలి యగుటయు.

74

చ. అతనికి సాహసాంకవిభుఁ డాననపాద్యము లాదియైనన

త్కృతు లానరించి నేడిచటికిం దనదిన్యరఙ్గింబుతోడ నా

కతమునఁ బంపె నెంతపని గల్గెనుగాక శచీవిభుండు ని

న్నితరములై నకార్యముల కిమ్మెయిఁ బంచుట మున్ను వింటిమే.

75

• ప. అనినవిని మాతలి సాహసాంకమహీపాలునితో నిట్లనియె.

76

క. జంభాహినుఁ డూర్వశిపై, రంభపయిం గరుణకలిమి రహిఁ దన్నుటనా

జృంభణలతారతమ్యము, సంభావించుటయ కాని సాలఁడు తెగడక.

77

క. కావున వారలనటనా, పావ్రీణ్యము హెచ్చుఁ గుండుఁ బ్రకటించుటకై

దేవరఁ దోడ్కొని రమ్మని, దేవేంద్రుఁడు పనిచె పనుమతివర నన్నుక.

78

క. పాయక పెక్కుతపంబులు, నేయుతపోధనుల కైనఁ జేర నశక్యం

బీయరద మెక్కి విజయం, చేయుము జగతీశ తనవునేయక యనినక.

79

సీ. నిజతపోమహిమచే నిరుపమానంబుగా విరచించె నేతేరు విశ్వకర్మ

జంభాదిదనుజేంద్రసంగరాంగణముల శక్తున కేతేరు జయ మొసంగె

గోరి ముప్పదిమాడుకొంటులదివిజులు కొలువంగ నేతేరు కొమరుమిగిలె

బటుజవస్ఫురణమై పదిజేలహయములు పూనంగ నేతేరు పాలుపు మిగిలె

నట్టిదివర్ధరంబు నెయ్యమున నెక్కి, సాహసాంకమహీపాలచంద్రుఁ డరిగె

గరుడపవమానమానసాక్రమణనిపుణ, బహుగతిపౌధి కుల్లంబు వల్లవింప,

80

ప. ఇట్లు చనిచని.

81

ఉ. నాకముఁ గాంచె నట్టియొడ నందనమందచరన్నితంబినీ

లోకము సంయమింద్రధృతిలోపకలోలవిలాసమేనకా

లోకము వానవేధమదలోలుపచంచలచంచరీకముక

స్వీకృతసత్తవఃఫలవిశేషవిపాకముఁ బుణ్యలోకముక.

82

ప. కని తదీయవిలాసోత్కర్షంబునకు హర్షించుచు నకలజగన్నయనపర్యం బగుసుపర్వా

ధీశ్వరునగరంబు చొచ్చి రథావతరణంబు చేసి దివ్యసభామండపంబు ప్రవేశించి.

83

చ. కనియె నతండు దివ్యగణికాజననీత్రచకోరికానుం

జనహాసచంద్రికాలపనచంద్రునిఁ జారుపులోమజాఘన

స్తనవరిరంభసంభ్రమవశస్ఫుటకుంకుమపంక సౌరభాం

జనతనుకాంత్యుపేంద్రుని భుజాబలసాంద్రుని నిర్జరేంద్రునిక.

84

- క. కని వంచిన మొరించిన, జననాథుని కెదురు వచ్చి సరసాక్షేపం
చూపించి యతని గద్దెయ, నునిచికొ నెకా దివిజనాథుఁ డుచితప్రౌఢిక. 85
- ప. ఇట్లుయ్యిరువురు సేకాననాసీనులై సముచితసంభాషణంబు లానరించునమయంబున
సమయజ్ఞతావిశారదుం డగునారదుం డన్నరేంద్రున కిట్టినియె. 86
- క. నటనాహంకృతిఁ దమలోఁ, జిటిఘటిజగడంబు లూర్వశీరంభలకుం
బాటమిన మేలేన్నటుపగ, నిటనిను రప్పించె నిర్జరేశ్వరుఁ డధిపా. 87
- ప. అని యెఱిఁగించి యమరగతి యనుమతి నమృదవతీమణుల రప్పించి నర్తనప్రవర్తనంబు
నకు నియోగించుటయు సంక్యాళింగోర్ధ్వకాద్యవయవంబు లగుచతుర్విధవాద్యంబులకు
సనువుగాను గానంబునకు నమతానంబుగాను నుపక్రమించి. 88
- సీ. కలికికన్నుల సోయగముమించుదశకులు చెలఁగెడుమగమాలచేలువు సొంద
నభినవస్ఫురణమై నభీనయించుకరంబు లలరుఁగెందముల ననుకరింప
నిటలంబున నటించుకుటిలకుంతలకాంతి కొదమతు మైదలయొప్పిదము మాప
వలిపకంచెలలోని వలిచనుంగవ మించి జక్కవకవభంగి సంభ్రమింప
మంజుమంజీరకంకణశింజితములు, సమదకలహంసకలనినాదముల దొరయ
సరసగతిఁ బూచి సరసులు సరి యనంగ, రంభ సురరాజుమోలె నర్తన మొనర్చె. 89
- ప. అంత. 90
- సీ. శృంగార మేపార సంగివల్లికయందు గీతసామగ్గి యంగీకరించి
కరతలామలకంబు గాఁ గరాంబుజముల నర్థమాద్యంతంబు నభినయించి .
భావింప నరు డైనభావమర్తంబులు మెఱుఁగుఁజూపులలోన మేళవించి
తానమానములతోఁ దాళనిర్ణయలీలఁ జరణపల్లవముల నంగఁహించి
యఖిలమును మెచ్చఁబ్రత్యక్ష మైనయట్టి, నాట్యవిద్యార్థదేవత నాఁ డనర్చి
భరతశాస్త్రమర్తజ్ఞతాప్రౌఢిమొసె, నూర్వశికాంత వేల్పుఁజేరోలగమున. 91
- ప. ఇట్లిరువురుం బ్రవర్తించిననర్తనంబులు గనుంగొని విక్రమార్కుం డిట్లనియె. 92
- ఉ. సర్వజగంబుల న్నటనచాతురి, దాఁ గడుఁబోడ నంచు దు
ర్గర్వము పూని శాస్త్రగతిఁ గైకొనసెల్లక రంభ యాడె నీ
యూర్వశి శాస్త్రసమృద్ధిసముజ్జ్వలమార్గము దప్పకుండఁగాఁ
బర్వ మొనర్చె నిచ్చటినుపద్యుల కెల్లగళాఁబీణతక. 93

వ. అనిన నమహీనాథునివివేకపరిపాకంబునకుఁ బాకకాననుండు ప్రముదితాంతఃకరణండ్లై
దివ్యమణిభూషణాంబరారు లొనంగి మఱియును నిజతపోవిశేషతోషితాంతరంగం
బును సర్వమంగళాస్పదంబును స్థపసింహాసనద్వాత్రింశత్సాలభంజికారంజితంబును న
గుదివ్యసింహాసనంబు నొనంగి తద్దివ్యపీఠంబుఁ బురంబునకు భరించికొనిపోవఁ ద్రివిధ
కింకరపహస్రంబు నమర్చించి గారవించి వీడ్కొలిపిన దివ్యమణిపాదుకావభ్రావనులభ
గమునందై యుజ్జనపాలుం డుజ్జయనీపురంబున కరుగుదెంచి. 94

సీ. శ్రుతిమతంబునఁ బురోహితసమృతంబునఁ బాణ్యాహవాచనపూర్వకముగ
జలజబాంధవముఖ్యసకలగ్రహంబుల కభిమతం బగుహోమ మొదిరించి
యన్నదానాదినమస్తదానంబుల బాహ్యహస్తతతికిఁబ్రమద మొనఁగి
యంచితంబు లగుహోడశోపచారంబుల నాగద్దై కతిధక్తి నాచరించి
పారవృద్ధపుణ్యాంగనాపాణిపద్మ, ముక్తమాక్తికశేషానముష్ణ్వలావ
తంబుండై యొక్కకుభవేళ ధరణినాథుఁ, డమరపతిదత్తదివ్యసింహాసనంబు. 95

వ. ఇట్లు తేజోవిరాజితుండై యఖిలకృజాపాలనంబు సేయుచున్నంత నెక్కునాడు.

సీ. అచ్చవెన్నెలమించు నపహసించువిభూతి యంగరాగంబుగా నలవరించి
యాగమోచితముగా నవయవంబులయందు లలితరుద్రాక్షభూషణు వహించి
పాంబట్టుపుట్టంబు పొట్టు నందంబుగా ఘనజటాజూటంబు గలయఁ బొదివి
యడుగుఁగెందమ్ముల బెడఁగురెట్టింపఁగాఁ గాంచనమణిపాదుకములు దొడిగి
జమిలిమొలత్రాట నినుపకచ్చడ మమర్చి, * కక్కపాలయుఁ గత్తభాగమునఁ బూని
తరుణశశిమాళియపరావతార మనఁగ, ధరణిపతిపాలి కేతెంచెఁ దపసి యొకడు. 97

క. ఏతెంచి శివునికృప యని, పీఠిమెయిత్ భూతి యొనఁగఁ బృథివీరమణుం
డాక్షశక్తిని గైకొని, యాతాపనవరు భజించె నర్హార్థనలక. 98

వ. ఇత్రైఱంగున నత్తపోధననత్తమునకు నపర్యాసర్యాయంబునం బ్రహ్మదం బాపాదించి
యన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 99

క. ఈచక్రవాళపరివృత్త, భూచక్రమునందు నొకయపూర్వం బేదే
జూచినయది గలిగిన నది, యేచినకృప నాకు నానతిమ్ము మహాత్మా. 100

వ. అనినయోగీశ్వరుండిట్లనియె. 101

* పా. ఘనకపాలంబుకత్తభాగమునఁబూని.

సీ. నవ్వపవృతకులసావ్యభౌముం డనఁ గొమఱొందుపడమటికొండందఁడఁ
గనకగోపురవప్రభునసౌభాగదనమై రాజీలుకనకపురంబుకెలన
రోహణకుభర్తసరోహణగతి సుష్పమార్తాండుదేవనద్దంబుచెంత
నఖిలతీర్థస్వామి యగుపాపనాశననామతీర్థమునందు న్బ్రవడుమ
స్రగ్వీలీతమణిపీఠ మైనయట్టి, శాతకుంభమయోజ్జ్వలస్తంభ మొకటి
సంభవముమొందువానరారంభవేళ, కర్ణికోదీర్ఘసౌవర్ణకమలమనఁగ.

102

తే. అది దినేంద్రునికొలచినే యతిశయిల్లి, యామయౌగళంబునకు నుష్ణధాముఁ గదియు
నపరదిశఁ గూర్చి కమలాపుఁ డెల్ల చ్రాలఁ, గ్రుంకు బంగారుకంబ మాకొలదిగాను.

క. వారుణదిగ్విరాకర, వారి నరుణుఁ డస్తమింప వర్ణితతీర్థో

దార మగుపాపనాశన, పూరములొ మునుఁగుఁ గంబమును దినదినము.

104

చ. అన విని యత్తేపోధనునియానతికిం దగ సంతసిల్లి య

త్యనుపమభక్తియుక్తిమెయి నమ్మహితాత్ముని వీడుకొల్పి గు
బ్బనఁ బతి దివ్యభవ్యమణిపాదుక లంఘుల సంఘటించి య
క్కనకపురంబు చొచ్చి తమకంబున నన్ని నీ వుచ్చి వేమనఁ.

105

చ. మెలమెలఁబాటుదీవియలు వింతరుచిం గలిగించుతమ్ము లి

మ్ములనతిశీతలమ్ము లగుము తైపుఁబేరు లఖర్వపత్రికా
విలసితగంధపాత్రములు వేమనఁ డెల్ప నరేంద్రమఖ్యుఁ డు
జ్జ్వలగతిఁ బాపనాశనమునన్నిధికిం జని యొందునంతటఁ.

106

సీ. కైరవకానమోత్కైరములు కడుఁ గుండఁ గంజపుంజంబులు కణఁక సొంద

లలిఁ జకోరంబులతలఁపులు గంపింపఁ జక్రవాకంబులు సంతసెంప

సాంద్రచంద్రికలయుజ్జ్వలభావములు దిగ నరుణోదయప్రభాస్ఫురణ లేదుగ.

జారచోరులమతిసంభ్రమంబులు చిక్క జనులకుఁ జిత్తప్రసాద మెక్కఁ

దారకంబులకాంతి యంతయు నణంగ, ధరణిదివిజార్జ్యలీందుసంతతి సెలంగఁ

బూర్వపర్యత మెక్కె నపూర్వదీప్తి, మండనం బైనమార్తండుండలంబు.

107

శా. ఊణీనాథుఁడు తీర్థవారిపయి వఱ్ఱోజస్సురత్కంచన

స్థాణాశృంగము గానవచ్చుటయు మెచ్చుల్లీఱఁగాఁ జొచ్చి త

వ్వాణికోజ్జ్వలసీత మెక్కె మురజిన్నాభీనరోజస్సుర

ద్యాణీవల్లభుఁ గ్రేణీనేయుచుఁ బ్రభాతస్ఫూర్తిమన్ను రియె.

108

వ. తదనంతరంబ.

109

క. అంబరమణి యల్లలన, నంబరమగ్ధమున కరుగునంతటిలోనకా

జాంబూనవకలితం బగు, కంబము నగ్గనతోడ ఖరకరుఁ గవిసైకా.

110

వ. కదిసిన నత్యంతసంతాపకరం బైననిజప్రతాపాచోపంబునకు మిసిమింతుండు గానియు
మృషీకాంతునిం జూచి విస్తృతస్వాంతుండై భాస్వంతుం డిట్లనియె.

111

సీ. కల్పాంతదుర్దాంతకలుషాంతకన్యాంత దుర్వాంపహ్నికి నోర్వవచ్చు

నిష్ఠురనిష్ఠోషనిర్హతసంఘాతజాతమహావహ్ని నైఋతవచ్చుఁ

బ్రహ్మకాలాభిలషాలలోచనఫాల భాగానలస్ఫూర్తి బ్రతుకవచ్చుఁ

గాఢోదచంద్రపూత్యైరసంభవతీవ కాఢోలదహనంబు గదియవచ్చుఁ

గాక నైరింపవచ్చునే లోకదహన, దర్పితం బైనయస్తత్ప్వలాపవహ్నిఁ

నావకోత్సాహసాహసోదార్పణైర్వృ గతికి మెచ్చితి విక్రమార్కక్షీతీంద్ర.

112

క. అనుదినము రెండుబారువు, లనుసమకాంచనము నెనగు నాశ్చర్యముగా

నని పద్మరాగరుజిత, ఘనకుండలయుగము ధరణికాంతుని కొనఁగెకా.

113

వ. ఇతైఃతంగున నరుణమండలప్రభానిధానం బగుబహుమానంబు గాంచి.

114

మ. చరమాశాంతరపిఠిఁ గైకొని సరోశాతప్రియుం డేగఁగా

నరి నంతంతకుఁ గ్రుంగి క్రుంగి కనకస్తంభంబు చిత్రంబుగా

నరసీపూరనమస్థితం బగుటయుకా సర్వసహధీకుఁడుకా

వేరవారం దిగి వచ్చి యప్పురిని దా విశాంతచేతస్కందె.

115

వ. అమ్మలునాఁ డుజ్జయినీపురంబున కరుగునప్పుడు తత్పురోపకంఠంబున.

116

సీ. పట్టలికావృతనేత్రపర్యంతరేఖలు పొదివి కైవాఁలినబామలతోడ

దంతపాతముల నెంతయునుక్కినకపోల తలముల నెలకొన్నవలులతోడ

నవగతకేశోత్తమాంగంబుకెలఁకులం దూఁగాడునరపవేంద్రకులతోడఁ

గ్రాంచకంతోపమాకారతఁ గనుపట్టు నన్నిగ్గమైనదేహంబుతోడ

శతశతచ్చిద్రజీర్ణనర్దుములతోడ, నల్పతరపర్వయంతవంశయష్టితోడ

హరిసహస్రీనామోచ్చారిణితోతోడ, వచ్చియొకవృద్ధభూసురవరుఁడుగదిసి.

117

సీ. బ్రహ్మయరస్తు విచిప్రసాదోఽస్తు కల్యాణసంపరావాప్తిరస్తు

దేవేంద్రభోగోఽస్తు దిగ్విజయోఽస్తు సుస్థిరకీర్తిరస్తు వాస్తిధిరస్తు

సౌభాగ్యమున్తు శాశ్వతనమున్నతిరన్తు సంగరవిజయోఽన్తు సౌఖ్యమున్తు
వస్తువాహనసంగదన్తు చింతితమమోరథసిద్ధిరన్తు సామ్రాజ్యమున్తు
సప్తసాగరచరివృత్తనకలభూమి, మండలైకాధిపత్యనమాగమోఽన్తు
పుత్రప్రాతాభివృద్ధివిస్ఫూర్తిరన్తు, మంగళానిభవంతు తే మనుజనాథ. 118

స. అని యాశీర్వాదంబు చేసి. 119

క. అర్థించినబ్రాహ్మణునకు, నర్థి మెనకగై గనకకుండలాభరణము న
త్యక్తమును కెండుబారువు, లభ్యము ప్రతిదినము మెనకగు నని చెప్పి దయచే. 120

వ. ఇవిధంబున. 121

మ. ఆరిభూనాథమరూఢినీమదభయాహంకారదుర్వారణో
చరసాటోచపటుప్రతాపగులులపద్ధంసకాక్షేయభా
స్వరభాహాబలశాలిసాహసనముత్సాహకనంసేవియై
ధరణీచక్రము విక్రమార్కవిభుఁ డుద్యల్లిలఁ బాలించుచోక. 122

నీ. తలమీఁదఁ జెరివినఁ దనరారునునుఁ జెంక యమృతాంకురేఖచందమున నమర
మేదిసీరేణువు మెయినింపఁగాఁ బర్వీ భసితాంగరాగసంపద వహించు
జంజువెండ్రుక లెత్తి చుట్టినలేదీఁగ పన్నుగాధీశ్వరుపగిదిమెఱయఁ
గరమొప్పు నుదుటిపై గైరికతీలకంబు ఫాలహావన భాతిఁ బరఁగుచుండ
శబరుఁ డొక్కరుఁ డేతెంచె సంభ్రమమున, శంకరుఁడు తొల్లి శబరవేషము వహించె
నంచు మదిలోన నీకుఁ దలంచి తాను, నీకునాకృతిఁ గైకొన్నయెఱు కనంగ. 123

ఉ. వచ్చినచెంచుతేనిఁ గని వాకిటివాఁడు నృపాలుపాలికిం
బాచ్చెములేక తోకొనుచుఁ బోవఁగ వన్యములైనకానుకల్
మెచ్చుగ నిచ్చి యంగములు మేదినిసోకఁగ మొక్కి లేచి తా
నచ్చినకార్య మంతయును వావిరిఁ జెప్పఁ దొణిగి యిట్లుచే. 124

నీ. ప్రశంసకాలాభీలభైరవ్రాదగ్రత నూకరాకృతిఁ బాదనూపె మెక్కి
యత్యంతకుపితాంతకాంతకారంబు క్రోడరూపంబుఁ గైకొనియె మెక్కి
పటుభయంకరవీరభద్రాతిరేకంబు భూదారవేషంబు పూనె మెక్కి
చండభూపాదండదండధరన్నూర్తి కిరిఘోరమూర్తిని బరఁగె మెక్కి
యనఁగ నతిభీకరాకార మైనయట్టి, యేకలం బెల్లయెడలను నెదురులేక
ఘోరసత్వపమగ్రకాంతారజలధిఁ, దిరుగుచున్నది మందరగిరియుఁ బోలే. 125

క. నరనర తానుభరించిన, ధర నీవు భుజిగపీడి గాల్పగ నుఖియై
తిరిగెడునాదివరాహము, గరిమం దట్కటి నటించు గానననీమకా. 126

క. ధర నాదిశబరఁ డొకకటి, శరనిహతిం గూల్చె ననుచు శబరల నెల్లకా
బరిమార్చు బుట్టెనొ యన, నురుకోలము చెంచుకొలము సెడును మహీశా 127

చ. ఇట్లు మహామహీధరశరిణాహం బైనయావరాహంబు. 128

చ. మునిజనపర్ణశాలలు నముప్పతిమై గలగుండుపెట్టుదుకా
గునగునవచ్చి లావరుల గొమ్ములప్రక్కలువాఱ జీటుచుకా
మునుకొని సన్మనంఘముల మోరను గద్దలిగొంచు నెల్లెడం
చనరుపుమై జరించు నతివారణశీల వనాంతరంబునకా. 129

చ. జనవర సాహసాంకుఁ డన నన్నుతికెక్కిననీవు దక్క నా
ఘనతరకోలముం గదిసి గర్వ మడంపఁగ నన్యభూపతుల్
గొనకొనలేమి దేవరకుఁ గుయ్యెఱిగింపఁగ వచ్చినాఁడే వే
గన మృగయావిరోధమును గాతుక మార సెనర్పు నేర్పునకా. 130

తే. అనిన నిష్టార్థముల వాని నాదరించి, వలయునవరణతోడ భూవల్లభుండు
వెడలె వేటకు మృగయాప్రసీదం బైన, శబరనాయకు లుభయపార్శ్వముల గొలుగ.

ప. ఇవ్వినంబున నర్పనన్నాహంబు మెఱయ సాహసాంకుండు కృతపవనజవనవాహనుండై
చనిశరభశార్దూలప్రముఖనిఖిలమృగవరశరణ్యం బైనయరణ్యంబుఁ బ్రవేశించి బహు
ప్రకారమృగయావిమోదంబు లొనరించునమయంబున. 132

ఉ. కోలముఁ గాంచె నాన్యపతికుంజరుఁ డంజనశైలవిగ్రహో
భీలముఁ బోత్రసాధనవిధేదితభూవివరోరుజాలకో
తైలము ఘర్జరధ్వనివిదారితఖాద్రిగుహంతరాళముకా
భోలవిలోచనాంచలవిలోకితరోపమహాగ్నికీలముకా. 133

ప. కని యతఁడు మున్ను శబరనిచేత విన్నతెఱంగునకు మెఱుంగిడినయట్లున్నయున్న
తోదారభూదారంబు నిటలవీధికిం గదియుటయును. 134

సీ. అంతంత నగపడినట్లు చేరఁగ నిచ్చుఁ బైకొనఁజూచినఁ బరువువెట్టుఁ
బటుపరిశ్రాంతి లోఁబడినలాగు నటించు కైదువునేయ డగ్గఱిన సురఁగ్గుఁ

బొలమాటున నుండి యదలించుచును తొప్పి కదియంగఁ జూచిన బెదరి తొలఁగు
నవనీతలము మోర నలమ్రాకఁ గోరాడుఁ ద్రోవ గట్టినఁ దవ్వఁ ద్రోవ నులుకుఁ
జేరఁ దవ్వఁ బాటును జేరనీక, యల్లవల్లన నడపాడి నానగొలుపు
మనుజునతి నిట్లు లెలయించుకొనుచు నరిగి, యమ్మహాకోల మవనిగహ్వరముఁ జొచ్చె.

వ. చొచ్చిన నూదిపిటిందిత్రాటికియ నచ్చొటం జొరం దలంచి ఘోటికాతిలకంబుఁ
దిలకభాజంబున బంధించి. 136

క. చెచ్చెరఁ బలియును దోడన, చొచ్చి గసాతలమునాఁక నూకరమార్గం
పెచ్చో వనలక వెనుచన, నెచ్చెరువుగ నూయమయ్యె నది యచ్చొటకా. 137

వ. అతం డతైఱంగునకు విన్నయతరంగితాతరంగుండై కొంతదవ్వు చని ముందట ననంత
విధమ్రాదారం బగుసెక్కుపురంబు గని యాత్మగతంబున. 138

క. ఈపురము నామ మెద్దియొ, యీపట్టణ మేలున్యపతి యెంతటివాడో
యీపుటభేదనవిభవము, గోపురమున లేదు వశమె కొనియాడంగకా. 139

చ. అని యటపోవఁ బోవఁ బణిహరియొకం డరుదెంచి విక్రమా
ర్కునిఁ బోషగాంచి మిఘుఁ వొడుకొంచు వెనం జనుదేర వైత్యు సె
క్కునిఁ గిటిమూర్తి గైకొని తగం జనుమన్నను వచ్చి తమ్ముఁ దె
చ్చినవిధ మంతయుం దెలియఁ జెప్పిన ముప్పిరిగొన్నవేడుకకా. 140

క. తలఁచినతలఁపుకొలందిన, యలఘు నువారునిని విక్రమార్కవిభు రసా
తలమునకుఁ దెచ్చి తనుచును, బలి మెచ్చెం దనదుభృత్యుఁ బరహితకృత్యుకా. 141

క. అని చెప్పి మిమ్ముఁ దోడ్డే, బనిచినఁ బనివింటి ననినఁ బణిహరిబడికా
దనుజేంద్రునిసన్నిధికిని, మనుజేంద్రుఁడు వచ్చివినయమహానీయుండై. 142

క. కాంచిన నతఁడును బెన్నిధి, గాంచినగతి నలరి యెదురుగా వచ్చి సమా
కుంచితశరీరవినయో, దుచితుండై కాగిలించి తాత్పర్యమునకా. 143

క. ఆసాహసాంకు మణిసిం, హాసనమున నిలిపి నమంచితార్ఘ్యప్రియపూ
బాసత్కారమున నుఖా, వాసునిఁగాఁ జేసి దనుజవరుఁ డిట్లనియెకా. 144

కా. భూలోకంబున సర్వసంపదలు సంపూర్ణంబులై యుండునా
కాలాతిక్రమణం బొనర్ప కెల మేఘశ్రేణి వర్షించునా

- చాలంగాఁ బసిపాఁడిసాంపు గలగా నన్యంబు లేపారునా
వాలాయించి యొనర్తురా జనులు దేవుఁబ్రాహ్మణారాధనల్. 145
- క. ఏనుసు జనవత్సలతక్ష, మానవులకప్రసంగమతిచేతను గా
కేనివ్విచార మడుగం, గానేటికి నీవుగలుగఁ గారుణ్యనిధి. 146
- చ. బలము ప్రతాప మీగి దయ భూతి విభూతి వినీతి ధర్మని
శ్చలత కళావిశేషము నిజం బవధానము మాన మాచరం
బెలమి యనం బొగ్గత్తగలయన్నిగుణాబులఁ గీర్తికెక్కి నీ
విల భరియింపఁగా జనుల కేల విచారము భూతలేశ్వరా. 147
- వ. అనిన సాహసాంకమనుజేంద్రుండు బలీంద్రున కిట్లనియె. 148
- క. సురవతి పిలువగఁ బంపిన, నరిగితి నిమరావతికిఁ బ్రియంబున నది నీ
పురికిని రమానమగ్రత, నరిరా దనికానఁబడియె సౌజన్యనిధి. 149
- క. పదునాలుగులోకంబులు, శువరస్థములుగఁ జరించుచుండెడులక్షి
హృదయేశుఁడు నిను వేడఁగ, బ్రదికితి నీబ్రదుకు బ్రదుకు బలిభూపాలా. 150
- క. దేహియనువాఁడు పగగొని, దేహియనఁగ నుండువాఁడు తెల్లంబుగ లేఁ
డూహించిన నీరాజ్యము, లో హఠహర చిత్రమహిమ లుంటాక బలీ. 151
- క. అని మధురవచనరచనల, దనుజేంద్రుని నలరఁజేసి తగమజ్జనభో
జనుడై యతండు వేడుక, లానరింపఁగఁ దృప్తిఁ బొంది యుండెడువేళక. 152
- ఆ. రసరసాయనాఖ్యరత్నద్వయము దెచ్చి, యందు ముదిమి సెకటి యపనయించు
సెకటి చాలసిరుల సొందించు నని చెప్పి, యిచ్చి యనుప నిలకు వచ్చె నృపతి. 153
- ఉ. వచ్చి రయంబునం దనువారువముం బ్రియమార నెక్కి ము
న్నచ్చటనచ్చటం జెదరినట్టిబలంబులు దన్నుఁ గూడిరాఁ
జొచ్చిన వారితో బిలముఁ జొచ్చినలాగును గన్నలాభముక
జెచ్చెరఁ జెప్పుదుక బురముఁ జేరగఁ బోయెడునంత ముందటక. 154
- చ. పలుకనిమోముఁ దొట్రుపడుపాదములుక వగిరంపుబూర్వులుక
పలవలనైనదంతములు వంగిన మేను పణంకుమస్తముక
నిలుపఁగ రానియొక్కినయు నెచ్చెయి నెక్కినుదప్పిపంపుఁ జే
వెలంగునఁ జూచుచూపుఁ గలవృద్ధమహీగురుఁ డవ్వహీశ్వరుక. 155

ఐ. కాంచి బహువిధాశీర్వాదంబుల బ్రముదితహృదయుని జేసిన సాహసాంకన్యపోత్త
ముండు కరుణాయుత్తచిత్తుండై యమ్మహీసురవరుని జరాభారదాఢిద్ర్యభారంబు లవస
యించుతలంపునఁ దత్ప్రయోజనంబు తెలింగించి రసరసాయనాఖ్యరత్నద్వయంబు
సెనంగుటయును. 156

క. రససేవనంబునఁ దన, మునలితనం బుడిగి తరుణమూర్తియుతుండై
నినుభామరుఁ డింటికీ జని, రసాయనాన వరవిభవరమ్యుం డయ్యెన్. 157

క. మనుజేంద్రుడు నిజపురమున, కనురాగముతోడ నరిగె నఖిలజనములుం
దనదానధర్మ సరసిత, ఘనసాహసనైపుణములు కణక నుతింపన్. 158

ఐ. మఱియును. 159

తే భద్రనామాభిధానుఁ డక్షుద్రనంప, దాఢ్యుఁ డుజ్జయనీపురి నధికబోధ
గర్హతుం డైనయొకవణిగ్వరుఁడు గలఁడు, అతనికీ బురందరుం డనునుతుఁడు గలఁడు.

తే. ఆపురందరు. డధికభోగానుభవము, హావిభూతిఁ బురందరు నతిశయించి
భూరివిత్రిణశ్రీ గల్పభూజశబిద, ధీచిఖచరకర్ణాదుల ధిక్కరించె. 161

ఐ. ఇట్లు వణిక్కు మారుండు మహాదారుండై. 162

క. కట్టక కుడుచక యొరులకు, బెట్టక తమతండ్రి గూడఁబెట్టినసిరిఁ దా
గట్టియుఁ గుడిచియు సెరులకు, బెట్టియుఁ దనయిచ్చ వెచ్చపెట్టఁ దలంచెన్. 163

క. అడెడువారల కిచ్చును, పాడెడువారలకు నిచ్చు బట్లకు నిచ్చున్
బాడబనరులకు నిచ్చును, వేడుకకాండురకు నిచ్చు వివిధాగ్ధంబుల్. 164

సీ. భూరిభూమ్యాదిక భూరిదానంబులు సువిశేషతిథుల భూసురుల కిచ్చు
ను క్తదక్షిణలతో నుభయతోముఖినహాసములను బ్రాహ్మణోత్తముల కిచ్చుఁ
దిలభేను లాదిగాఁ గలదానదశకంబు విధిపూర్వకముగ నద్విజాల కిచ్చుఁ
గడుఁబెద్దచెఱుపులు గట్టించు నిఱువేదవిపుల రావించి వృత్తు లానఁగు
విత్తనిర్వంచనక్రియావృత్తిఁ బెక్కు, దానములు సేయుఁ బుణ్యతీర్థములయందు
మఱియు సర్థమాలము లైనమహితపుణ్య, కర్తములు నెమ్మి సేనరించు ధర్మనిరతి.

ఉ. ఇమ్మెయి నర్థ మెల్లను వ్యయింపఁ బురిం గలవైశ్య లంఢున్

నెమ్మి బురందరుం గడిసి నీవు వణిక్కులవర్తనంబు న
ర్యమును వమ్మనం గలిపి వాలి విశృంఖలవృత్తి దానధ
ర్మములు త్యాగభోగములు మానక సేయుట నీతిమార్గమే.

- క. ఈమెయి వెచ్చము నేసిన, నామేరుమహాద్రియంతయున్ బైనన్
వే మొదలికి మోసం బగు, మామాటలు విని కరుద్యమం బుడుగు మనా. 167
- తే. నరకుగొను మన్న మామాట నరకుగొనవు, జాతినీతివర్తనములజూడఁ బోవు
పాలనుం డగు నయ్యర్థపాలుఁ డైన, నలదు మామాట వినవన్న చలము విడిచి. 168
- తే. అలహరిశ్చంద్రుఁ డనుచితవ్యము మొనర్చి, యాలుబిడ్డల విలిచి యంత్యజునిఁ గొలిచె
నంచితార్థంబు నివృత్తియోజనము గాఁగ, నలవెఱుంగక వెచ్చించునతఁడు చెడఁడె. 169
- తే. పుట్ట లినుమంత లిడనిడఁ బొగులుఁజెఱిగి, పుడుకఁబుడుకంగఁ గాటుకపోకఁ జూచి
వితనముపార్జనవ్యయవృత్తులందుఁ, జిత్రమిడినవర్తకునకుఁ జేటుగలదె. 170
- ఆ. పిల్లగట్టు నలకుబేరుండు దానైన, నాయమునకు వెచ్చ మధిక మైనఁ
బేద యైన ధనదు పెన్నుద్దియై చను, నాయమునకు వెచ్చ మల్ప మైన. 171
- క. తనయొడలొ గలనెత్తురు, ధనహీనుని విడిచిపోవు దారాదిసుహృ
జ్జనములు విడుచుట యరుదే, మనుషీయగు నిర్జనుడు మదిఁ బరికింపన్. 172
- క. పాసినయప్పుడు పాయదు, రాసలఁ జేరుదురు చేరినప్పుడు చుట్టల్
డాసినచుట్టము నుమ్మి, శ్రీనతి యెవ్వారి కైన సిద్ధము జగతిన్. 173
- క. ధనమూలము జగ మంతయు, ధనవంతుని కిష్ట మగుపదార్థము తెల్లం
దనచేతిలోని వగుటను, ధన చూర్జింపంగ నెవ్విధంబున వలయున్. 174
- క. శ్రీమంతుఁడె కులవంతుఁడు, శ్రీమంతుఁడె సుభగరూపజితకంతుఁడు నూ
శ్రీమంతుఁడె గుణవంతుఁడు, శ్రీమంతుఁడె సిద్ధకేముషీమంతుండున్. 175
- క. ఒడమిగలవెడఁగు నైనను, బుడమిం గలవార తెల్ల భూషింతురు శ్రీ
పెడఁబాసిన రూషింతురు, కడుఁబేదటికంబుకంటెఁ గష్టము కలదే. 176
- వ. కావున నీవు మాబుద్ధులు విని నీతివిరుద్ధవర్తనం బుడిగి కులం బుద్ధరింపు మనిన సుజ్ఞాన
నుందరుం డగుపురందరుండు పురాణసిద్ధం బులగునీతివచనంబుల కార్యంబు లని నిర్దేశిం
చి వణిగ్వంశవర్మల నుద్దేశించి ప్రియపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 177
- క. సేలం బాఁతిన నన్యుల, పా లవు ధన మొండె ముచ్చిచ్చుపాలవు ధరణీ
పాలునిపా లవుఁ గావున, వాలాయముఁ గుడువ విడువ వలయున్ ధనమున్. 178
- క. నెఱ వగునంపద గలిగిన, నెఱి దానం గుడువఁ గట్ట సేరనిమనుజుం
డఱిముఱిఁ జేసికిఁ గట్టిన, వెఱబొమ్మయె కాఁడె యెన్నివిధములఁ జూడన్. 179

- క. కొలదికి మీటినిలత్తుకీ, నలకెడుభోగంబె నక్ష యారసిచూడక
జలపూర్ణతటాకమునకు, నలవడెగా వాట మైనయలుగుం బోలెకా. 180
- క. నరసతులఁ గనయుశక్తియు, సరసాహారములు గుడుచుశక్తియు నిరికిం
వరమైననానరక్తియు, మెరులకు లే నధికభాగ్యయుతులకుఁ దక్కకా. 181
- క. వే మింటిదాఁకఁ బెరిగిన, దీమనమున నతలమునకు దిగఁబడి చనినకా
భూమి గలయంత దిరిగిన, వామును పెట్టనిది రెత్త దన కే లబ్బుకా. 182
- ఆ. సంపదలు తరంగనంచలంబులు రెండు, మాఁడునాల్గుదివసములది పోయి
మాయు వరయ కాదాభ్యసటల మని, యెఱిగి నేయుండు పరహితము సీతము. 183
- క. ఏలా దాఁచెద రథము, లేలా యధులకుఁ బెట్టు లేలా కుడువం
జాలరు నిలువదు సిరి పెను, గాలికఁ గంపించుదీపకళికయుఁ బోలెకా. 184
- క. సిరియును నాయువుఁ గడున, స్థిరములు జముఁ డదయుఁ డిది మదిం దెలిసియుఁ జే
యరు ధర్మము ధర్మస్య, త్వరితా గతి యనువు రాణచనము వినరే. 185
- క. తనచేసినపురుషార్థము, తనసాముగ నెఱిగి నరుండు దానపరుండై
యనుభవయై మన వలనా, దినములచే మోసపో కతిస్థిరబుద్ధికా. 186
- క. ఇచ్చి చను నర్థ మెల్లను, విచ్చలవిడి న్నపదాత వితరణి గాఁడే
చచ్చియు విడుగం డర్థము, నచ్చెరువుగ వాత లోభి యానా కాఁడో. 187
- వ. అని యనేకవిధంబుల దానధర్మ పరోపకారంబులు నత్కర్తంబు లగుట చేటపడం
బలికి కులవృద్ధులు పదేశించుబుద్ధులు వినక వీటింబుచ్చి విచ్చలవిడి నిచ్చలు వెచ్చింబులు
నేయం జేయ నకించనత్వంబు ప్రాపించి క్రమక్రమంబున నఖిలజననింద్యమానంబుగా
నిత్యాశనసూన్యం బగుదైన్యంబు వచ్చిన నచ్చినచుట్టంబులు నెవ్వగలమెవ్వ మెవ్వని
వార లవ్వల నివ్వల నవ్వం దల యెత్తుకొని నడవ రామికిం దొలంగఁ దోవ రాని
లేమికి మొండొకయుపాయంబు మదిం దోపమికిం గొండొక చింతించి ధీరతావధీరత
మందరుం డగుపురుషరుండు దైన్యం బనలంబించి నకలతీర్థదర్శనార్థం బుష్టయనీపురం
బు వెడలి యనేకపురవరగ్రామంబులును గిరివనదుర్గంబులును నిర్లమించి కతిపయదినం
బులకుం బ్రత్యోళి కానముత్సేధసాధనంబుకాలావిలసితతీలావతీవిలననవియచ్చరప్రమా
దనం బైనమనురావులభేదనంబు చేరి తదీయవిధనవిశేషంబులకుం బరిత్యోషంబు మొం
ది యనంతరంబ.

ఉ. కాంకి నేగి యందు మణికర్ణికలోపలఁ దీగ్ధమాడి వి

శ్వేతుపదాంబుజంబులకు నెంతయు భక్తి నమస్కరించి తాఁ

జేసినకర్తి బంధముల చిక్కఁజరించి విముక్తికన్యక

దాసెన నంచు నెవ్వనమునం బ్రబుచంబు వహించి వెండియుక.

189

క. చిరనిద్ర యొందుచోటుల, చరయంగా దుఃఖహేతు వనఁగాఁ బరఁగుం

• బరమానందప్రప మా, చిరనిద్రయ కాఁ నిష్ఠించితిము గలజే.

190

చ. చెలు వగుకాశకామహిమ చిత్రము బెట్టులి లేడిమింగి యాఁ

కలిచెడ కెద్దుఁ బట్టుఁ బులికాటున నెద్దును నెద్దుపోటునక

బులియు శరీరముక దొరఁగ బోగున లేనొకలేడిఁ బట్టుటల్

పులి పులితోలుగవ్వలయుఁ బొల్పుగునె న్నొకయెద్దు నెక్కుటల్.

191

సీ. రూపమొక్కటి రెండురూపులై నెలవొందు మాఁడు మొనలపోటుముట్టుఁ బట్టు

బాహుచతుష్కంబుఁ బంచాన్యములుఁ బూను పన్నుఖుకైఁ బ్రేమ నలుపుచుండు

సప్తాశ్వచంద్ర లీక్షణములుగా మెచ్చు నెనిమిదిమూర్తుల వినుతి కెక్కు

నవనిధీశనఖం దనంగఁ గీర్తి వహించుఁ బదికొంగు లైనయంబరము గట్టుఁ

బదు నొకండువిధంబులఁ బ్రణాతి కెక్కు, వెలయఁ బండ్లెండుగనుపులవిట్లు పట్టుఁ

గర్తపాశలవిత్రవిఖ్యాతి మెఱయుఁ, గాఁలో మేను నొఱంగిన ఘనయశుండు.

192

వ. అని యశ్వరంబునకుం జని.

193

తే. అర్థి భాగీరథీస్నాన మాచరించి, బహుళవిశ్వేశవదభక్తి భజనచేసి

శ్రీవికాలాక్షి దర్శించి చిత్త మలర, వ్రష్కోపురభైరవస్వామిఁ గొలిచి.

194

వ. మఱియుఁ దత్తదుచితకరణీయంబు లనునంధించి యశ్వరంబు వెవలి గయాప్రయా

గప్రభృతిపుణ్యభూములం దిరిగి దక్షిణదిశాభాగభాగధేయంబు లగుపుణ్యతీర్థంబులు

నిరీక్షించునపేక్షం దిరిగి శ్రీపర్వతదర్శనంబు సేయంబూని మహాయుగసహస్రీనశ్వ

రం బగు నేలేశ్వరం బనుతదీయపశ్చిమద్వారంబుచెంగటియొగిపుంగవవృద్ధయంగమం

బగునివృత్తిసంగమంబునకుం జని.

195

చ. దురితనివృత్తికై వినయదోహలవృత్తి నివృత్తిసంగమే

శ్వరు నిఖలేశ్వరుం ద్రిపురసంహరు హైమవతీమసూహరుక

హరికమలాసనాదిపరదాభయపాణిఁ ద్రిశూలపాణి శం

కరు ననుమాగ్ధయంకరుఁ ద్రికాలముఁ బూజయొనర్చి పిమ్మట.

196

ప. అబంజనిచని.

197

ఉ. శ్రీలలితుండు దానగుణశీలి పురందరుఁ డంతఁ గాంచె శ్రీ
శైలము రుక్మరామగుణసంక్షయకారిఫలౌషధీలతా
జాలము సార్వకాలికవసంతనితాంతలతాంతవిస్ఫుర
త్ఫలము సానుసంగతలనన్నణిదీప్తదిగంతరాశముకా.

198

ప. కని మహాత్మ్యార్చనార్థభరవిగళదశ్రుపూరపరిపూరితలోచనయుగళుండును సముదీర్ఘ
సంక్షీప్తముత్పలకాంకురప్రపంచకాచుకితశరీరుండును నిరంతరానందరసభరితాంతరంగుం
డునునై సర్వాంగసంగతమహీతలంబులగుసాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి లేచి
యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటియించి బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించుచు
నస్తుహామహీధరంబు నారోహణంబుచేసి శశిశేఖరదర్శనపూర్వకంబుగా నపూర్వలక్ష్మీ
సుందరమణికందరమగ్ధభాగస్థితమహాదేవమందిరముఖమండపంబుం బ్రవేశించి.

199

ఉ. ముందటఁ గాంచె నాశుభనముజ్జ్వలమూర్తి పురందరుండు ని
ష్కంధకృపాతరంగముఁ బిశంగకపర్దనురంగము నిన్విని
ష్కండితభక్తలోకహృదపాంగము సుందరరత్నకందరా
మందిరమల్లికార్జునసమాహ్వామజృంభితసిద్ధలింగముకా.

200

క. కని వినయంబున సాష్టాంగనమస్కృతు లాచరించి కరపుటమలికం
బునఁ జేరిచి యిట్లని వా, రనివేడ్క నుతించె భక్తిరసతన్పయుఁడై.

201

తే. దేవ శ్రీమస్తుహాదేవ దేవదేవ, నాగమణిహార కృష్ణవేణావిహార
నత్కృపాపాంగ శాంభవీసంగతాంగ, పాలితాఖిలజగదీశ పార్వతీశ.

202

క. ఆకాలతాలవిత్రక, యాశాధిపమకుటమణినమభ్యర్చితశో
భాశోభితపదపంకజ, శ్రీశైలగుహావిహార సింహాకిశోరా.

203

క. శరణాగతభయహరణా, పురదానవహరణ భూరిభుజగన్ధురణా
గురుకరుణాంతఃకరణా, నరసిభవనతచరణ చంద్రాభరణా.

204

క. శైలాససానుసంగత, కేలీవనకేలిలోల కిన్నరనారీ
లీలాగీతరసప్రియ, శైలసుతానందజలధిసంపూర్ణశశీ.

205

ప. అని స్తుతించుచు నవ్యాపనవ్యాంగప్రదక్షిణంబులును సాష్టాంగదండప్రణామంబులు
ననేకంబు లాచరించి మహాపచారంబులు నమర్పించి యనంతరంబ తోటపీఠేశ్వ
రదేవాయథనంబునకుం జని

206

- క. సాష్టాంగనమస్కారము, లష్టోత్తరశత మొనర్చి యాదేవునిపై
దృష్టియుఁ జిత్తము నిడివి, స్వప్తముగా భక్తితోఁ బ్రశంస యొనర్చెన్. 207
- చ. ఒనరిచి యావణిజ్జనకులొత్తముఁ డాగిరిమీఁద డిగ్గి తాఁ
జని చని ముందటం గనియె సాలరసాలతమాలకుందదం
దనహరిచందనక్రముకదాడిమనింబకడంబపాటలీ
పననవనీకృతార్థమును భాస్వదహూబలపుష్కరితార్థమున్. 208
- క. కని దానిమహత్త్వమునకు, మనమున నాశ్చర్యరసనమన్వితుండై పే
ర్కొనుచుం జని భవనాశనిఁ, గని తజ్జలమజ్జనాపకల్తఘఁ డగుచున్. 209
- ఉ. కాంచె బురందరుం డెదురఁ గన్నులపండువుగా నమాధిని
శృంఛలసత్త్వభావదివివస్తునిరాజమనస్సరోజలీ
లాంచితరాజహంసు సుజనావనదేవశిఖావతంసునిం
బ్రాంచితఘోరపీఠరసభావుని శ్రీనరసింహదేవునిన్. 210
- క. కని దండనమస్కారము, లానరించుచు భక్తిరసనముత్సాహమునం
గొనియాడుచుఁ దళుకొత్తెడు, ననురాగముతోడ జయజయధ్వను లెనఁగన్. 211
- ఉ. శ్రీమదహూబలేశ్వరుఁ డశేషజగన్నిధి భక్తలోకచిం
తామణి వైరిదానవవిదారణదారుణనారసింహలీ
లామహనీయమూర్తి కమలారమణీరమణీయుఁ డబ్జజేం
ద్రామరబృందవంద్యుడు నిజాశితలోకముఁ గాచుఁగావుతన్. 212
- వ. అని కీర్తించి పురందరుండు పురాణసిద్ధం బగుసిద్ధపట్టణస్థానంబునకుం జని. 213
- క. మున్నెనిరించినపాపము, లన్నియుఁ బెనువఱుతఁగలయు నవగాహననం
పన్నుల కని నష్టక్తిని, బెన్ననదిం దీర్థమాడి ప్రీతి దలిర్పన్. 214
- వ. సిద్ధేశ్వరునగరుచొచ్చి. 215
- క. కని సాష్టాంగనమస్కృతు, లనేక మొనరించి ముకుళితాంజలియై భ
క్తినితించెఁ దనమనమ్మన, ననురాగరసంబు నిండి యలుపులువాఱన్. 216
- వ. ఇవిధంబున నప్పరమేశ్వరుం బరితుప్తహృదయునిం గావించి తదీయాయతనశిఖర
మహోత్సాహధ్వజప్రదక్షిణపరిణాధమహోత్సావనమయ నమాగతభృమరరూపదివ్యనయన
మినముదయుంబును నక్షిణపరమతపోధనప్రత్యక్షపరంజ్యోతిస్స్వరూపంబును నద్భుతా

యత్తచిత్తుండయి యవలోకించి దక్షిణకైలాసం బసం బ్రశస్తి వహించినకాళహస్తి
మహాస్థానంబును ననంతభోగికటకోత్కటకం బగువేంకటానలంబును నర్వలోకలో
చననముత్సేధసాధగోపురం బగుకాంచీపురంబును ననవరతపరిస్థుటకావేరినముత్సంగం
బగుశ్రీరంగంబును సక్షిణదురితాక్షేపణప్రారంభసురీణం బగుకుంభఘోణంబును శ్రీరామ
ప్రతిష్ఠాభిరామం బగురామేశ్వరంబును జననిశ్శిక్షణాపేతదుష్కర్త బంధం బగుసేతు
బంధంబును సందర్శననంచలీకృతజగజ్జననయనం బగుననంతశయనంబును జూచి యక్షే
శ్వరదిశాభిముఖుండై మోక్షదానదీక్షాసమత్తం బగువిరూపాక్షంబునకుం జని. 217

ఉ. బోలతఁ గాంచె నానుగుణలోలుడు చారుశిలాగళిష్ఠరీ
జాలతటీప్రవాళఘననత్తరువాటముఁ బౌర్వ్యతుంగభ
ద్రాలహరీవిమోదవిహరజ్వలశీకరనిర్గతక్రమో
ద్వేలహరప్రణామమతిదీపితకూటము హేమకూటముక్. 218

ప. కని యటఁజని తదగ్రభాగంబున. 219

ఉ. ఇత్తుంధనుర్విశేషుని రమీదుకృతాత్తుని నర్వదేవతా
న్యతుని నాదిభితుని హతప్రతిశేషుఁ గృతాంతదంతిహ
ర్యతు మహాముముత్తుశరణాగతరక్షణదత్తు శ్రీవిరూ
పాత్తుని నానతేంద్రకమలాత్తునిఁ గాంచె గృపాకటాత్తునిఁ. 220

చ. కని యతిభక్తిపూర్వకముగా ధరఁ జాఁగి నమస్కరించి లే
చి నిలిచి ఛాలభాగమునఁ జేతులు నేరిచి నమ్మదాశ్రువుల
కనుఁగవఁ దొంగలింపఁ బులకమ్ముల నంగము విస్తరింప న
త్యనసమలీలతోడఁ గొనియాడెను భక్తిగసార్ద్రచిత్తుడై. 221

శ్లో. భరితపతిభుజబ్ధం పాణి హేలాకురబ్ధం, ప్రమదహృదయనబ్ధం బాలచస్త్రోత్తమాబ్ధమ్
పరమకుటపిశబ్ధం వాసక్త లాసశృబ్ధం, జితమదనదపాబ్ధం శ్రీవిరూపాక్షలిబ్ధమ్. 222

శ్లో. స్థరితనదమలాబ్ధం మాశిగణ్ధాతరబ్ధం, నదయలనదపాబ్ధం తైలజాతాబ్జభృబ్ధమ్
నయనవిధుపతబ్ధం నాగభూషోజ్జ్వలాబ్ధం, త్రిపురదనుజభబ్ధం శ్రీవిరూపాక్షలిబ్ధమ్.

శ్లో. సమత సుమతిసబ్ధం నాట్యలీలాభృతుబ్ధం, కరిదృశినయనాబ్ధం కాలకూటాభిషబ్ధమ్
నిగమతనువిపాబ్ధం నిత్యయక్తానరబ్ధం, సితభసితసురబ్ధం శ్రీవిరూపాక్షలిబ్ధమ్.

వ. అని యిట్లు స్తుతిల్పార్వకంబుగాఁ బరమేశ్వరం బరమానందభరితాంతఃకరణం గా
వించి యనంతరంబ స్వదేశగమనచింత యంతరంగంబుపట్టు నవిలిన నశ్శట్టు గదలి
పుగందరుండు. 225

క. పుట్టినపెరిగినదేశం, బ్రహ్మజనులక్షణఁ జూడ నిచ్చగుటను నే
పట్టునఁ గాలూచక నిజ, పట్టణమున కరుగుదంచి పార్శ్వఁ గాంచెన్. 226

చ. కని ప్రణమిల్లి నేమ మడుగంటి నెశ్వరు తాను బోయి వ
చ్చికథ యెల్లఁ దెల్లముగఁ జెప్పిన రాజు రనైకలోలుండై
విని యట నీవుగన్నవియు విన్నవిఁ జోద్యము లెవ్వ గల్గిన
న్న మలంగఁ జెప్పు మనినన్ వినుఁ బెనుంగ న్నిట్లున్. 227

క. ధరయెల్లఁ దీర్థసేవా, పుత్రమయిఁ బరిభ్రమించి బహువిధవిభవ
స్ఫురణవిలసిల్లుమధురా, పురి కేఁజని యందు సెక్కుభూసురునింటన్. 228

వ. కృతశయనుండవై యున్న నిశానమయంబున నశ్వరోపకంఠంబునందు వితతనిర్ఘాత
పాతంబు లగుకళాఘాతంబులకుం గా కాతుగ యగు సెక్కుకాంతయార్తనాదంబు
కర్ణగోచరం బగుటయు నత్రైతం గందులగృహమేధిం బ్రబోధించి యడుగుటయు
నతం డిట్లనియె. 229

ఉ. ఏమినిమిత్తమో యెఱుంగ మీపురిచేరున బిల్వవాటికా
సీమఁ బ్రతిక్షుంబు సరసీరుహలోచనయోర్తు దానవ
స్తోమకళాభిఘాతములఁ దోరపువేదననైఁపలేక యు
ద్వామత నార్తనాదపరతం బ్రలపింపఁగ విందు మెప్పుడున్. 230

క. అనియె నని విన్నవించిన, విని యత్రైతఁగెల్ల నెఱుంగువేడుక మదిలో
జనియించి వైశ్యయుతుండై, మనుజాధీశుండు చనియె మధురాపురికిన్. 231

క. అందుఁ బురందరదర్శిత, మందిరమున విశ్రమింప మధ్యమనిశియం
దిందుముఖియార్తనాదము, నందంద వినంగఁబడియె నధిపతికంఠన్. 232

..న. వినంబడినయాయెలంగుచక్కటికిం జని. 233

.అ. కనియె నృపుఁ డఖర్వగర్వాంధడైతేయ, ఘనకళాభిఘాతకాతరాత్మఁ
దీప్రవేదనాప్రదీపితార్తవ్వన, నిబిడతాన్య సెక్కుసీరజాన్య. 234

- క. కనుగొని వెఱవకు వెఱవకు, మని యూఱడఁ బలికి నతికి నభయప్రదుఁడై
మనుజేంద్రుఁడు గర్వితుఁడై, దనుజేంద్రుల కనియె నత్యుదగ్రస్ఫురణఁ. 235
- ఉ. ఓరి దురాత్ములార నభివ్రోత్పలఁగవన నేల యీక్రియఁ
ఘోరకరాభిఘాతములఁ గుంపఁగఁజేసెద రింత కోర్తురే
యావఁచుఁ బుష్పకోమల లహంకృతు లిం కిట మాన కున్న మ
హాగక రాసివ్రతమునకుఁ బలిసేయుదు నీక్షణంబునఁ. 236
- ప. అనిన నన్నికానరులు పాహవాంకునకు నిట్లనిరి. 237
- సీ. కైకొందు మమకేంద్రుఁడు సురాజ్యపదరమాధీనత నేకధాటీనిరూఢి
దండితు మతిదర్శదన్యార్థి నంతకు నిజభుజాగర్వంబు నిమిషమాత్ర
భంజితు మపరదిక్పాలకుచతురంగ బలగర్వములు తృణపాయములుగ
హరియింతు మే ముత్తరాధీశపాలిత నవనిధానములు ప్రాభవ మెలర్ప
నంతలేసి మహాత్ముల నితసేయు, మాకు నిను సంహరించుటమాత్ర మెంత
యెందు గుడిమింగువారికి నంది పిండి, వడియ మనుప ల్కెఱుంగజే వ్రుషమిలొన.
- చ. అనవుడు మండుహాసరుచి యాననపద్మమనం దలిర్పఁ జ
య్యన నికితాసిపుత్రిక కరాంబురుహంబున నంతరించి య
ద్దనుజబలంబుపై నడచె దారుణవారణవైన్యయోధమ
ర్దనవిభవాభిరాముఁ డగు రామనృపాలునిఁ గ్రేణిసేయుచుఁ. 239
- క. సురరిపులుఁ బ్రాసపట్టిన, పరిఘుక్షురచర్మబాణబాణానవో
మరముఖ్యసాధనంబులు, కరముల విలసిల్లఁ గదనకాంక్షితమతులై. 240
- ప. మార్కొనుటయుఁ బ్రతాపార్కుం డైనవిక్రమార్కుండును. 241
- ఉ. కొందఱకంఠదేశము లకుంతితశక్తిమెయింక హరించుచుం
గొందఱరక్తమాంసములు కుంభినికిఁ బలిగా సెనర్చుచుం
గొందఱగాత్రఖండములు కుప్పలుసేయుచు దైత్యకోటిఁ దా
నందఱ సంహరించె విలయాంతకుభంగి నరేంద్రుఁ డుగ్రతఁ. 242
- ప. ఇతైఱుంగున లభివిజయుండై ముక్కామినీరత్నంబు నత్యుదరంబునం గనుంగొని. 243
- క. ఎయ్యది నీవుండెడుసెల, వెయ్యది నీనామ మిప్పు డీయసురులచే
నియ్యలజడిఁ బడఁ గారణ, మెయ్యది యనవుడు లతాంగి యిట్లని పలికెఁ. 244

- క. అమరావతిఁ గలచేలుపుఁ, గొమిరెలఁగో నెల్ల రూపగుణశీలములం
గొమరారుదు నానామము, కమలావతి మీఁదికార్యగతి విను మధిపా. 245
- క. అవిరళసమాధియుతుడై, భువనత్రయభయదభంగిఁ బూనినయుగ్ర
శ్రవసునితఁగుంబు వృష్ట, శ్రవసుఁడు మాన్వంగ మదివిచారించి వెనక. 246
- వ. తదీయనియతిపతివిధానంబునకు నాజ్ఞాపించినం దదనుష్ట గైకొని తపోవనంబునకుం జని-
సీ, బద్ధసిద్ధానసపరిణతిఁ గూర్చుండి హృదయసమాధాన మొదవఁజేసి
యూలాలవాలసమున్నతిఁ గైకొని యనిలు మధ్యమనాడియందు నిలిపి
యంతగృతము లైనయాలుదామరలకు నభినపూల్లాసంబు ననునయించి
యాంతరజ్వలనసంకాంతిచేఁ దొరఁగెడు చంద్రకళాసుధాసారధారఁ
దడిసి యాత్మానుసంధానతన్మయత్వ, నిశ్చలాంతరంగుం డయి నిస్తరంగ
నీరనిధియును బోలె నెప్పారుచున్న, మునినరెఱ్ఱుఁగి బాడగంటి మనుజనాథ. 248
- వ. కని సభక్తికంబుగా దండనమస్కారంబ. లాచరించి పుష్పపచయవ్యాజంబున సభ
జనసమాజంబుతోఁ దత్ప్రదేశంబున. 249
- సీ. నవలతాడోలనోత్పవకళి నెపమున నిరసంగీతమాధురి నటించి
చతురచిత్రకథాప్రసంగంబునెపమునఁ బరిహాసభూషణప్రాధి చూపి
ప్రమదనర్తనకేళిబాహుసముల్లాస నరనతఁ జాతుర్యనరణిఁ దెప్పి
పలుమాటు నేమేనిఁ బరికించువిధమునఁ గలికిచూపులమించు చిలికి చిలికి
చెలఁగి యిట్లెము చేసిననేత లెల్ల, మునితపోభంగ మొనరించుననువు దక్కి
యప్రయోజనచతురంబులై తనర్చె, వనమహీసాంద్రచంద్రికావలంకరణి. 250
- ప. అంత సంతరాత్నధ్యానావసానసమున్నితినేత్రుండై యమృహాసంయమింద్రుండు తన
విజ్ఞానప్రభావంబున నన్నెఱింగి యవలోకించి. 251
- మ. వినఁ జూడఁ గొఱగానిచేష్టలఁ దపోవిఘ్నంబు గావింపఁ బూ
నినదోషంబున భీషణాసురకళానిర్ఘాతపాతవ్యధా
జనితాక్రోశరసంబుతోడ మధురాసామీప్యబిల్వటపీ
వనికానీమఁ బ్రతిక్షపంబు తరుణీ వర్తింపు దీనాశ్వవై. 252
- క. అనుడును శాపాలాపము, లనుతాపమునేయ మునికి సాష్టాంగముగా
వినతి యొనరించి యెంతయు, వినయంబున శాపముక్తి విధ మడుగుటయుక. 253
- మ. క్షితిసంరక్షణ మాచరించుటకునై శ్రీకామినీనాయకుం
డతుల్యదారుఁడు విక్రమార్కుఁ డన బ్రహ్మత్రతేజోమయా

- కృతి నావిష్కృతి సెందువాఁడతనియంగీకార మీశాపదు
 ప్కృతికి న్నిష్కృతిసేయుఁ బొమ్మని కటాక్షించె బ్రసన్నాత్ముడై. 254
- క. ఆమునిశాపానుగ్రహ, సామర్థ్యమువలన సమరజనితవృథయున్
 భూమిశ యిట్లుచారలఁగ, నీమహిమ విముక్తి గలిగె నిది విదితముగఁ. 255
- వ. అని వినిపించి కమలావతీవహారత్నంబు. 256
- క. చాననమగ్రత వేలుపు, మానికముం బోలుననుచు మహనీయమణిం
 గానుక యిచ్చి నరేంద్రుని, వేసొళ్లం బ్రస్తుతించి వీడ్కిని చనియెన్. 257
- మ. ధరణీశుండును వీడువట్టునకు నుచ్చిత్రీతి నేతెంచి య
 త్రుణీరత్నముశాసముక్తికిని జిత్తెంబందు హర్షించుచుం
 దరుణాదిత్యుప్రభ౯ వెంగుసురకాంతాదత్తరత్నంబు న
 త్కరుణా వైశ్యున కిచ్చెఁ దద్వితరణోదార్యంబు నగ్గించుచుఁ. 258
- వ. ఇతైఱంగున లబ్ధవిజయుండై యమూల్యవస్తుప్రదానప్రవర్తితపురందరుం డగునన్నరేం
 ద్రపురందరుండు పురందరసహితుండై యుజ్జయనీపురంబునకు వచ్చి నిరంతరౌదార్యం
 బును నిరుపమానధైర్యంబును బరోపకారచాతుర్యంబును బరమసాహసకార్యంబును
 డినకునియతకార్యంబులుగా నప్తసాగరపరివృతవిశ్వవిశ్వంభరాభరణపరాయణుండై
 మఱియును. 259
- కా. శ్రీమద్బిల్లముకొండభైరవకృపాశ్రీనిత్యసామ్రాజ్యల
 క్షీమానుర్యగృహంతరాంతరనదాకేళినటన్నందన
 స్తోమాశేషవిశేషరత్నకలికాశుంభద్విభూషానలీ
 సామగ్రీకృతలోచనోత్సవలనతస్యభాగ్యభాగ్యోదయా. 260
- క. రామాకరచామికర, చామరసంజాతవాతచంచలదలక
 స్తోమాభిరామసుమహిత, రాఘాయణనుప్రలాప రసిక కలాపా. 261
- ధృతి యనువృత్తము.
- ప్రతాపగుణభూషణా పరహితార్థసంభాషణా, వితీర్ణిరవినందనా విభవనూత్నసంక్రందనా
 శ్రుతిస్తృతివిచక్షణా నుకృతకీర్తిసంరక్షణా, శీతీంద్రసుతవర్తనా శివపదద్వయాకీర్తనా.
 గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయన్నయామాత్యపుత్ర
 శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రిణీతం బైన
 విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
 స్వితీయాశ్వాసము.

విక్రమార్క చరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీకంఠకంఠనిల

పాకామృతశ్రమనప్రభాసితేక్షి

శ్రీకాంతాధిపవిద్యా

సాకల్యవివేకనిపుణ జన్మయసిద్ధా.

1

ఆ. మధురనుండి వచ్చి మదనరేఖానూనుఁ, డన్నరేండుఁ గాంచె నర్వభంగి

నిరుపమాన యైననిజలతాంగి యనంగ, సేనతోడ నాత్మసేనతోడ.

2

క. ఆభర్తృహరి నపారకృ, పాభావన విక్రమార్కపతి పాలింపం

బ్రాభవమునఁ గార్యరమా, వైభవుడై ప్రతిదిసప్రవర్ధన మొండెక.

3

క. తద్రాజ్యమున నధికద, రిదుం డగువిప్రుఁ డొకఁడు శ్రీకాంత మహేం

దాద్రిపయిఁ దపము సేయఁగ, రుద్రుఁడు ప్రత్యక్షమయ్యె రుచిరాకృతియై.

4

తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమై నీయభీష్ట మెద్ది, వేడు మిచ్చెద ననిన నవ్విప్రవరుడు

నచ్చిదానందనిశ్చలస్వాంతుడై ని, జాయురభివృద్ధి యగువర మడుగుటయును.

5

ఉ. ఒక్కఫలంబు చేత నిడి యుత్తమ మీఫల మేకభక్త్యమై

మిక్కిలి యాయు విచ్చు నిది మృత్యుహరం బటుగాక తక్కినక

ఒక్కఫలంబునుం గలుగ కుండుఁ జూచి యని యానతిచ్చి తా

గ్రక్కున రాజతొడిమణికందరమందిరసీమ కేగినక.

6

ఊ. భూసురవద్యుడొక ఫలముఁ బొంది మహాప్రమదంబు నొంది యా

వానముఁ గూర్చి నచ్చి నిజవల్లభ కత్తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పినక

గాసిలి భర్తవంకఁ గొఱగాములు పల్కి యిదేమి సిద్ధి యా

భానున కేల చొప్పుడుఁ దపఃఫలనంచితభాగ్యసంపదల్.

ఉ. లేమిఁ దొలంగఁ ద్రోవఁగ నిలింపశిఖామణి నార్తహర

క్షామణిఁ గోరి ఘోరతరకానశభూమిఁ దపం బొనర్చి నీ

సేమిఫలంబు వేడితి నభీష్టఫలం బిది నొప్పలంబు ని
 స్నేమనుదాన నింక నెటు లే మనుదాన మహాదరిద్రతకా.

6

స. అని యత్సంత చింతాకాంత యైననిజకాంతం జూచి యమ్మహీనుగో త్తముండు దన
 చిత్తంబున.

9

స. నిక్కమ యట్లు లేమి గడు నివ్వెఱ నివ్వర మేల వేడితిం
 దక్కక యేను శంకరు సతం డిది యేటికి నిచ్చె నాతలం
 పెక్కడ సమ్మనం గలనె నేమిటికై తపమాచరించితిం
 దెక్కడలంపు లేల నిటు కేదల కబ్బునె యిష్టసంపదల్.

10

స. ఇదిగొనిపోయి భర్తృహరి కిచ్చెద నిచ్చిన నాతఁ డాయుర
 భ్యుదయముఁ బొంది యుండు నది యొప్పదె దాతలు వృద్ధిబొందఁగా
 మదిఁ దలపోయునాశ్రితసమాజము నెందవె యిష్టసంపదల్
 హృదయ మెలర్ప నిట్టిఫల మిచ్చిన నిచ్చు నతం డట్టిప్రముల్.

11

స. అని తలపోసి భర్తృహరి నంచితకీర్తినిధానుఁ గాంచి యా
 వినుతఫలప్రభావము నవిస్తరతం దగ విన్నవించి యి
 చ్చిన నతఁ డిచ్చె విప్రున కచింత్యము లైనధనంబు లిమ్ములం
 * దనపురి కేగఁ గైకొనుచుఁ దదన మంతయు వేష్టమీఱఁగఁ.

12

స. అమ్మదనరేఖానందనుండును దనసమీపంబున సమాసీన యైనయనంగసేనం గనుంగొని.

క. కూరిమి మీఱఁగఁజేరిం, జేరిచి సర్వజ్ఞకరుణఁ జేరి నటంచుకా
 ధారుణికుపర్వం డొసఁగె న, పారతపోల్భ మైనఫల మిది మనకుకా.

14

† క. నరుఁ డొకఁ డిది సేవించిన, మరణజరాదులు దొఱంగి మను సంపదలకా
 అరు దిట్టిఫలము గన నీ, పరిపక్వఫలంబు భాగ్యఫలము లతాంగీ.

15

క. కావున నాకుఁ బ్రియంబుగ, నీ పీఫల మనుభవించు మిదె కొమ్మని నం
 భావన నిచ్చినఁ గొని చని, యావనితయు నిచ్చెఁ గూర్చుహయపాలునికికా.

16

* దనపురి కేగి యాతఁడు ముదంబున నుండె రమానమగ్రితకా. అనిపాఠాంతరము.

† క. హరుకృపఁ గలిగినయది యిది, ధరణీదేవుండు మనకుదయసేసినవాఁ
 డరు దెం దియ్యురఫల మీ, పరిపక్వఫలంబు భాగ్యఫలము లతాంగీ. అని, పా.

- క. అమృదురకుడుఁ డెట్లహ, సమృద్ధుని కిచ్చె సంతనంబున నదియొక
గ్రమ్మన గోవున కిచ్చెఁ బ్రి, యమ్మున వాడును గరీషహరిణి కిచ్చెక. 17
- ఆ. ఆలమందనుండి యది మఱునాఁడు స్ర, త్యూషవేశఁ దాఁ గరీషపూర్ణ
వేణుపాత్రమీఁద నెలయఁ బండితుకొని, యత్తగోహమునకు నరుగునపుడు. 18
- స. నకలనైనన్యమేతుండై వాహ్నీలివిహోంబున కరుగుచున్న ద్విహరికిం దత్ఫలంబు దృష్టి
గొనరం బగుటయు. 19
- ఆ. గానిఁ జేరఁ బిలిచి తత్పాత్రలోనున్న, పండు పుచ్చుకొని యతండు నగుచు
వెండి యొక్కపండు విపుఁ డెప్పుడొ తెచ్చి, తనకు నీక. యచ్చికొనియె ననుచు. 20
- ఉ. అప్పుడు విపుఁ డాఁ బనిచి యవ్విభుఁ డిట్లు చెందుపండ్లు నీ
నవ్వుమేకుచేఁ బడసి యందొకఁ డిచ్చి యొకండు దాచుకొ
నిప్పుడ కానవచ్చెఁ జనునే యిటు వాచననేయు నన్న వా
* తప్పక యాశలంబె వసుధావర దీనికి నెట్లు చేరెనూ. 21
- వ. అనిన విని యన్న కేంద్రండు 22
- క. గోమయహరిణిఁ గనుగొని, యేమిగతికొ దొరకె నీకు నీఫల మనుడుక
ఆమగువ దెలుపఁ గ్రమమున, నామర్చము దెలిసెఁ దత్తదంతరవరణిక. 23
- న. ఆత్మైకం గంతయుఁ గరతలామలకంబుగా నెఱింగి. 24
- క. తనస్త్రియకాంత యొనర్చిన, యనుచితకర్త శిఖి యంతరంగమునంగం
బునఁ బరితాపము నేయఁగ, వనజాతేక్షణల రోసి వసుధేశుఁ డనుక. 25
- † మ. కరకాబధనురాలయంబులు మహాకాండోపరిం జిత్రతా
స్ఫురణల్ న్వస్తునువస్తులభునిరతుల్ శుంభత్ఫలాలేపముల్
కరిశుంభస్తనిచి త్రవృత్తములు దత్కృతూహలంబు న్నదో
ధ్వరదంతిశ్రవణానిలం బని తలంతుం బూర్వవాక్ష్పద్ధతిక. 26

* తప్పక తత్ఫలం బొకటి తప్పదు లే దితరంబు నాపుడుక. అని, పా.

† మ. హరిణీలోలవిలోచనామధురలీలాలాపరీతుల్ మనూ
హరకేలీనవరూపయావనమదవ్యాపారముల్ రాగపా
గరనిర్వస్తులఁ జేయవే మగలఁ దత్కృతూహలంబు ల్నదో
ధ్వరదంతిశ్రవణానిలం బని తలంతు ర్గాదె మేధానిధుల్. అని, పా.

- క. గురుపాతకములగురువులు, పురుషులనకములుచేరఁబోయెడు తెరువుల్
చరిభవముననుగుఁబారువులు, తరుణులమైసిరులయురులు తగునచ్చెరువుల్. 27
- క. జాతులు నాతుల కెందుక, నీతము లేకున్కి గామినీలోకానాం
జాతిఁగకల్పితా యను, నీతి పురాతనమె కాక నేటిదె యరయక. 28
- ఉ. మక్కున తీపులుక్ట్టిపడుమాటలుఁ జొక్కులతేలగింపులుం
దెక్కునుమాపు లానతిరీతిపులు కోరిక లార్దియారికల్
మొక్కులు కూర్చిక్కు లతిమోహ మపోహము రూపశీలముల్
తక్కులయాలవాలములు దాయదురే తరుణీజనంబులక. 29
- ఆ. అని తలంచి భన్త్రహరి విరక్తివహించి, యోగమార్గ సంప్రయోగమునకు
గరణివిభవించేతఁ దగ ననుజ్ఞాతుడై, యేగుచుండి యతని కిట్టు లనియె. 30
- క. కృతయుగకలియుగములలో, మతిఁ దలఁచగఁ గలియుగంబ మానితధర్మ
స్థితి నెక్కుడు భవదవన, వ్యతికరమున సాహసాంక వసుధాధీశా. 31
- క. తనబుద్ధి యొక్కకన్నను, సునరినహితమంత్రిబుద్ధి యొకకన్ననుగాఁ
గని సంఛరింప నేరని, జననాసుని జగము దెగడు జాత్యంధునిగాక. 32
- తే. మహితమతిబహుశ్రతుడనుమంత్రియొకఁడు, తనవిభుఁడునందుడైనఁ బడుధరణిఁగితికి
బ్రహ్మహత్యవచ్చిన నది పరిహరించె, బతికిఁ గడుమంత్రికంఁటెను హితుఁడు గలఁడె. 33
- క. నావుడు నందమహీపతి, కేవలపున బ్రహ్మహత్య యేతెంచె దుదిక
శ్రీలలితుండు బహుశ్రతుఁ, డేవెరవునఁ బరిహరించె నెఱిగింపు తగక. 34
- వ. అనిన నతం డతని కిట్లనియె. 35
- క. లాలితమణిమయగోపుర, సాలప్రాసాదనదనసంశోభితమై
భూలోక నాకమనఁగ వి, శాలాపుర మొప్పు విబుధసంభావితమై. 36
- క. ఆనగర మేలు నందుడు, భానుమతీదేవి తనకుఁ బ్రాణేశ్వరిగా
ధీనిధి బహుశ్రతుండు ప్రి, ధానుడుగా గురుడు శారదానందుఁగుగక. 37
- క. ఆనందమహీవల్లభుఁ, డానందరసార్ద్రహృదయుఁ డై యేహద్దుం
గా నగరువెడల మండును, భానుమతీమోహపాశబద్ధుం డగుటక. 38
- క. జక్కువకవచెక్కువ యగు, మక్కువతో రేయుఁ బగలు మనుజాధీశుం
డక్కాంత దక్క నోర్వక, దక్కటికార్యంబు లెల్లఁ దక్కి చరించుక. 39

శా. అరామామణితోడఁ గూరిమి నతండత్యాస్థఁ గ్రీడించునఁ
సారస్థారసుకైకసారసుగతేచ్ఛాపూరన్నిగ్నుండై
యా రామాంతరకేళిపర్వతసుహార్ధ్యాంతరాశంబులఁ
గీరాలాసముదాలిగితవిలనత్క్రిడానివాసంబులన్.

40

సీ. ఆత్మావనీమండలానక్తిఁ బెడఁబాసి లలనానితంబమండలముఁ బొదువు
భద్రదేభకుంభసంస్థానం బొల్లక భామవత్సోజకుంభములఁ బుణుకు
బాణప్రయోగపారీణత యొల్లక నారీకటాక్షబాణముల సొగయు
నిజరాజ్యతంత్రైకనిష్పత్తియొల్లక భామినీరతితంత్రపరతఁ బొరలు
శిష్టజనసూక్తులవి పెడచెవులఁ బెట్టి, తెఱవనురతప్రియోక్తుల తీపిగోరు
నభిలభాభారవహనకృత్యములఁ దొఱంగి, నందుఁ డంగనాధీశమనస్కుఁ డగును.

ప. అంత బహుశుతుండు తనమనంబున.

42

ఉ. మేదినిఁ దొంటిరాజులు రమించరె యింతులయందు నక్తులై
యీదశ రాజ్యతంత్రరహితేచ్ఛ రమించరుగాక యట్లైకా
యేదెననిల్చిన న్నిలిచె నేదెనఁ బాటినఁ బాటెఁ గాక యాఁ
గాదని వంకలొత్తఁ దిలకంబులై రాజులచిత్తవృత్తముల్.

43

చ. అని తనయిచ్చలో వగచి యన్నరపాలునితో విసీతిగో
వనమతి మంత్రయిట్లునియె భానుమతీరతిమోహసాశబం
ధనములఁ జిక్కి యిట్లునికి ధర్మమె కొల్వొన కేగుదెంచి మ
న్ననఁ బ్రజవిన్నపంబులు వినంగదవచ్చు నృపాల వేడెడన్.

44

చ. ఆమలనమస్తమస్తనిదయాస్పద మైనధరిత్రి రాణివా
నమును సుతుల్ నురత్నములు సాధుజనస్తుతుఁ డైనభూవరో
త్తమునకు నాదిరాజచరితల్ జవరాలు వరాలుఁ గూడ నా
ల్లమణులటంట సిద్ధమిది లోకవిరుద్ధము గాదె యియ్యెడన్.

45

ఉ. నావుడు మంత్రవర్యునకు నందమహీపతి శ్రీతి నిట్లనున్
దేవిఁ దొఱంగి యొంటిఁ జనుదెంచి వెలిం గొలుపుండ సొప నా
దేవియొ నేను గూడఁ జనుదెంచుట యుక్తము గాదె పాసినన్
జీవముఁ బాయువాడఁ గట చిత్తజాబారికి సౌర్వచిచ్ఛనే.

46

- క. ఒకచో యొక్క మహాయుగ, మొకదిన మొకబ్రహ్మకల్ప మొకగడె యొకయే
సొకనిమిషం భావదిన మ, వ్యోకచాబ్జముతోవియోగ వేదన నాకుక. 47
- సీ. కైసేసి చెలువ నాకడ నల్ల నిలిచిన నంగజ్యోతి జూఱలాడఁ జూతు
నలవ్రాక నువన న స్వరగంటఁ జూచిన నీరేడుజగముల నేలఁ జూతు
నిఁతి కొఁగిట నున్న నిండిరావల్లభుసౌభాగ్య మలఁతిగా సంస్కరింతు
కొమ్మ లేఁజిగురాకుఁగెవ్వైవి చవిగొని యమృతంబు నీరస మని తలంతు
జలజన్మేత్రపైఁ గూర్చి సంసారఫలము, చంద్రముఖితోడికూటమి జన్మఫలము
లలఁచతిరాజసామ్రాజ్యలక్ష్మితోడ, రాజ్యలక్ష్మీవిలాసగౌరవము సరియె. 48
- ఉ. కన్నులు గండుమీలుఁ దొలుకారుమెఱుంగులుఁ గాముబాణముల్
చన్నులు కుంభేకుంభములు సంపెంగబంతులుఁ జక్రవాకముల్
ప్రన్ననిమేను పుష్పలత మైడినలాక ప్రసూనసాయకం
బన్నననాక్షిఁ బాసి విరహవ్యభ సెంటిఁ జరింపవచ్చునే. 49
- క. ఏమొకనిమిషం బైనను, భానుమతీదేవిఁ బాసి పాణిముఁ బట్టం
గానొస ప నీచివారము, మాను మనిన మంత్రి యనియె మనుజేశ్వరుతోక. 50
- ఉ. విన్నప మాదరింపు పృథివీవర దేవిఁ దొఱంగ నొసవే
నన్నననాయతాక్షిరుచిరాకృతి చిత్రపటంబునం గడుం
కెన్నెనలార వ్రాసి యది చేరువ నుంచినఁ దద్విలాసో
ఖోన్నతిఁ జూచుచుక దినము నొక్కముహూర్తము నిల్వ కొల్వనక. 51
- చ. అని నననాథునమృతి మహామతి మంత్రి బహుశ్రుతుండు న
య్యన నొకచిత్రకారుని మహాలక్ష్మిహస్తానిఁ బిల్చి వ్రాయఁగాఁ
బనిచిన వ్రాసె నత్తరుణిభావము కర్వనఁబోసినట్లు పే
ర్కొనఁ దగురూప మైనయనురూపమునొహరచిత్రరూపముక. 52
- తే. ఇట్లు చిత్రకారుండు రచించినట్టి, చిత్రరూప మాలోకించి చిత్రరూప
విభ్రమాన క్తచిత్తుడై వెఱుగుసెంది, తాను జిత్రరూపాకృతిఁ దాల్చి విభుండు. 53
- ఉ. ఇమ్మెయి విన్నయాకులితహృత్కమలుం డయి చిత్రరూపముం
గ్రమ్మఱఁ జూచి చూచి పులకంబులు దాల్చి చెమర్చి కన్నుల
స్పష్టదవారి గ్రమ్మ వదనంబున లేసగ వంకురింపఁగా
కెమ్మిఁ డదీయరూపరమణీయత వెండియఁ జూచు నాదటక. 54

- వ. ఇట్లు చిత్రరూపావళోకనవినిోదంబు నలిపి యుండుఁ దనడెందంబు పరమానందంబు
సెందఁ దనకాతూహలంబు గురున కెఱింగింపఁ దలఁచి తత్పటంబుఁ బంచిన నాచిత్ర
సౌందర్యంబుఁ గనుంగొని శారదానందుండు. 54
- క. ఈచిత్రరూపరేఖా, వైచిత్రి ప్రశంసనీయ వశమే దీనిం
జూచినను భానుమతినిం, జూచినయట్లయ్యె నిట్టిచోద్యము గలదే. 55
- చ. అని కొనియాడి దేవిరుచిరాకృతియం దొకమచ్చ పెందొడం
గనుఁగొన సెప్ప నీలమణికాంతి బెడంగయి చిత్రకార యీ
యనుపమచిత్రరూపమునయందు లిఖింపుము దాని సెప్పగా
ననవుడు నట్లచేసి లఘుహస్తుఁడు కస్తురితోడఁ దూలికఁ. 56
- తే. శారదానందగురుఁడు సుజ్ఞానపరుఁడు, పీఠకొలుపంగఁ జని నందవిభునిఁ గాంచి
చిత్రకారుఁ డాతెఱఁ గెల్లఁ జెప్ప విభుఁడు, వెలఁదితోడమచ్చ యేకాంతవేళఁ జూచి, 57
- క. నందమహీపతి డెందం, బాందోళము సెంద శారదానందుఁడు మ
చ్చందగ నిలిపెం గదె మ, తుండరితోడ నున్ని యెట్లు చొప్పుడ నెఱిఁగెఁ. 58
- ఆ. అంతిపురములోని కన్యలపేరటి, పోతుటిఁగనైన బాలయకుండ
నాజ్ఞపెట్టి శారదానందగురునాజ్ఞ, పెట్ట నేరనైతి జేలనైతి. 59
- క. ఎంతజలేంద్రియు లైనను, సెంతనదాచారు లైన నేకాంతమునం
గాంతలనంగతి నుండినఁ, గంతునికొంతాలపాలు గాకుండుదురే. 60
- క. ఏకాంతంబునఁ గదిసిన, యాకాంతుం డలవసిష్ఠఁడైనం గానీ
యాకాంత సీత గానీ, వేకరుగదె యగ్గిహంత వెన్నయుఁ బోలెఁ. 61
- చ. అని తలపోసి నందవిభుఁ డష్ట బహుశ్రుతుఁ బిల్వఁ బంచి య
య్యనఘచరితుతోడ హృదయవ్యథ యెల్ల నెఱుంగఁ జెప్పి న
య్యనఁ గొనిపోయి యీయఘమయాత్తుని ఘోరవిధిక వధించి ర
మనవుడుఁ బూరుషార్థముగ నవ్విభుతోడ బహుశ్రుతుం డెనుఁ. 62
- తే. ఎంతపాపాత్ముఁ డైన మహీనురుండు, హింస కర్తుండు గాఁడని యెఱిఁగి యెఱిఁగి
మహితచారిత్తు గురుఁ బరామరిక లేక, చంపుమని పంపఁ దగునయ్య నదయహృదయ 63
- తే. అనిన నెయ్యివ్రాసినయగ్గియట్ల మండి, నువుడుకఱచి కోపారుణితాత్ముఁ డగుచు
సుగ్రదృష్టిఁ జూచిన నాబహుశ్రుతుండు, వెఱచి వేగమ గురుఁ బట్టి ఖిఱిచి కట్టి. 64

క. పురజనులెల్లఁ గనుంగొని, పురపురఁ బొక్కంగ వధ్యభూమిస్థలికిం
ద్వరితగతిం గొనిచని య, గురు హింసయొనర్ప మనసు గొలుపమిఁ దనలోక. 65

తే. దేవితోడమచ్చ నిజవిస్యవృష్టిఁ జూచి, చిత్రరూపమునం దది చెలువుమిగుల
వాఁయఁ బంచిన నీచేటు వచ్చెఁగాక, యితనినుచరిత్ర మెవ్వరు నెఱుంగ రెట్లు. 66

ఉ. రా జవిశేషియై నిరసరాధు మహీసురవర్యునిఁ జగ
త్సూజితుఁ బుణ్యవర్తన విభూతనమజ్జనకల్పఘాత వధూ
వ్యాజమునఁ వృథా కుపితుఁడై వధియింపఁగఁ బంపె దీని నే
యోజఁ దొలంగఁ ద్రోతు గురు నుత్తము నెవ్వెయిఁ గాతు నైవమా. 67

క. ఏమియుఁ గానఁడు పతి కాం, తామన్నఁడు గానఁ గార్యతతి.యెట్టిదియో
కామాంధోఽపి నపశ్యతి, నా మను వినఁబడినపలుకు నైజమ కాదే. 68

చ. పతి మతిమాలి కానిపనిఁ బంచినఁ జేయఁగ నుత్సహించినఁ
హితమతియై యమాత్యుఁడు నహింసఁ గుదించియు నడ్డగించియుం
బలియపక్షి రిదోషములు పాపి చరించుట నీతి గాన నే
నితని నిగూఢవృత్తి భరియించెదఁ గాకని నిశ్చితాత్ముఁడై. 69

ఉ. కట్టినకట్టు లూడ్చి యనుకంప దలిర్పఁగ భూగృహంబునం
బెట్టి ప్రియోక్తులఁ గురు నభీతమనస్కునిఁ జేసి పాప మే
పట్టున లేమిఁ దేటపడఁ బక్కి మనోవ్యధఁ బాపి సర్వముం
గట్టడచేసి వెట్టి నృపకాకికుఁ డున్నెడ కేగి యిట్లునుఁ. 70

క. దేవరయానతి జగతి, దేవనిధానంబు వసుమతీనాథ కృతాం
తావానవాసుఁ జేసితి, నావుడ విని నందవిభుఁడు నందితుఁ డయ్యెఁక. 71

క. ఆలో సెకనాడు మహీ, పాలునిప్రియనుతుఁడు విజయపాలుం డనుదు
శ్రీలుఁడు మృగయాలోలత, వ్యాలమృగాభీల మైనవనమున కరిగెఁక. 72

తే. ఏగునెడ దుర్నిమిత్తంబు రెన్నియేనిఁ, గనియు వినియు నిశ్చంకతఁ జనకు మనుచు
దొరలు నిల్విన నిల్వక దుర్నిమిత్త, ఫలము ముందటి కెఱిగికో వలయు ననుచు. 73

ప. ఇట్లునీతిదూరుం డగునాకుమారుండు దురహంకారుండు యపారన త్వభయంకరనంచా
రం బగుకాంతారంబు దఱిసి బహుప్రకారమృగయావిహారంబు లొనరించుచున్న
సమయంబున, 74

ఉ. కొండొకవాలముం గుఱుచకొప్పులు నన్ను వలై నవీనులక
నిండిననీలమేఘురుచి నెక్కి నునున్నతదీర్ఘ దేహముం
జండతరాన్యమండలము నవ్వభయంకనశీలం గాల్గలగాఁ
దొండము లేనిభద్రకరితో నెన యైననీనరాహముకొ. 75

ఉ. ముందట దవ్వులం గని నమున్గతి నశ్వముఁ దోలుకొంచు నా
పండిపిఱుండుఁ బోవ నది పాతీ లతాగహనంబు చొచ్చినకొ
మందివిచారుఁడై నృపకుమారుఁ డొకండును నేగి నాని నం
టందటిమెక వరాహము కడంకఁ దిరోహిత మయ్యె నయ్యెడకొ. 76

ఉ. పంది మొఱంగిపోయిన నృపాలతనూజుఁడు చిన్న వ్రాయి మ
గ్ధుండినవేళ నెక్కునలిలాశయముం గని వాజి డిగ్గి తా
నందుఁ గృతావగాహుడయి యాగళపూరితతోయమందుఁ దృ
ప్తిం దురగంబు దాను వడఁ దేటి మహాతపభీతి నయ్యెడకొ. 77

ఉ. కొండొకనేవు నిల్చి చనుకోరిక రాకొమరుండు పద్మినీ
పండనుగంధమారుతవశస్ఫుటశీకరసి క్తమంజరీ
మండితభూరిభూరుహానమావృత మైనవటంబునీడఁ గూ
ర్పుండె ఖలీనరజ్జవున నెక్కెడ నశ్వముఁ గట్టి యిమ్ములకొ. 78

వ. అయ్యవనరంబున నర్వజగదాభీలం బగు నెక్కుశార్దూలంబు తత్సమీపతరులతాకుం
జపుంజంబుననుండి యమ్మనుష్యగంధం బాహూణించి రాద్రదరసోదేకంబునం జనుదెం
చి బలువిడి లంఘింప నుంకించుటయు బిట్టు పొడగని యిట్టు నట్టు నెగసి వెనుకకు
నీల్చి కుప్పించి దాటిన ఖలీనంబు లూనం బగుటయు హయంబు రయంబునం దనవచ్చిన
తెరువునం బడి పరువునం జనియె నంత నక్కుమారుం డతిభీతుండై పరిసరమహీరుహం
బునారోహణంబుచేసె నట్టియెడ. 79

నీ. అమ్మహోగ్రవ్యాఘ్ర మప్తహీజముక్తింది కుద్వృత్తి నేతెంచి యొడుపుదప్పి
నస్వటిభుజగంబుననువున మోగించు వాల మల్లార్చుచు వాడికోట
నదరులువాఱ నోరంతయుఁడెఱచుచుఁ గన్నులఁ గోపాగ్నికణము లురల
మీఁదు నూచుచు మానినిమీదికి నుఱుకంగ జంకించు చుగ్రవిస్ఫారఘోర
వజ్రనిర్ఘాతపాతరవమ్ము గొలుపఁ గాల్గుద్రవ్యుచు నుండెఁ దత్సాలమూల
మున మొగంబున రౌద్రంబు మునుకొనంగ, విజయపాలునిచిత్తంబు వివ్వాలింప, 80

చ. దిగు లహరంగ నిట్లు జగతీవరసూతి కుశంబు నెక్కుచోఁ
దగ సొకవృద్ధభల్లుకము తొ నటమున్న వసించి యుండ న
య్యగవిపుల్కాగశాఖ నతఁ డప్పుడు ముందట నయ్యి వెన్న లోఁ
తగుగొయి యున్నలా గయినఁ దల్లడ మందె వణంకుమేనితోఁ. 81

వ. ఇట్లు దిగులువడియున్న యన్నరేంద్రనందనుం గనుంగొని యతని నుద్దేశించి కారుణ్య
బుద్ధి నావృద్ధభల్లుకంబు మనుష్యభాషణంబుల మెల్లన నిట్లనియె. 82

చ. వెఱసకు రాకుమార పులి వెన్దగులం బఱతెంచి నన్ను నే
డైఱ శరణంబుచొచ్చి తతిదీనత నిట్టిమహాభయార్తులం
గుఱుకొని యెంతనిర్దయులుఁ గూర్తత కోర్చి వధింప నేర్తురే
తోఱఁగుము చింత వంత నను దుష్టుఁగఁ జూడకు మన్న నెప్పదిఁ. 83

వ. అని పెక్కుభంగుల నక్కుమారునిభయంబు దీర్చి తనసమీపంబునకుఁ జేర్చి యుచితో
పచారంబు లొనర్చి సారంబు లగు వన్యఫలాహారంబుల నాఁకలి దీర్చి యనునయించి
యున్నంత. 84

నీ. పశ్చిమాంభోనిధిప్రాంతదేశంబున గంజిల్లువిద్రుమకుంజ మనఁగ
చరమృద్దిశిఖరదేశంబునఁ గనుపట్టు కమనీయఘనరత్నకలశమనఁగ
నపరదిక్కామిని యమరంగఁ గనుగొనుపద్మ రాగంపుదర్పణ మనంగఁ
బశ్చిమదిక్కుంభిఫాలభాగంబునఁ బాలుపాందుజేగురుబొట్టనంగ
ధూరికాంతివేలావనభూమిఁ బండి, కాలశుకతుండపాతఁ బిట్టుగదలి యపర
జలధిలోఁ బడుగాడిమీఘః మనంగ, నల్లినీవనబాంధవుఁ డస్తమించె. 85

క. తదవనరంబునఁ జుక్కలు, చదలం గలయంగ సెప్పెనఁగి నిగిడఁ గడం
గదిరిగగనశ్రీమెయి, సెదవినఘర్తాంబుకణసముత్కర మనఁగఁ. 86

క. అంతటఁ జీఁకటి యఖిలది, గంతంబుల నింపఁబర్చ నయ్యెలుఁగు పరి
శ్రాంతం డగునతనిభావం, బంతయు పీక్షించి మది దయారస మొదపఁ. 87

ఆ. మేను మానుషవఁగ మీలితోస్తీలిత, లోచనాంబుజయుగళుండ వగుచుఁ
దూఁగ నేల నాదుతోడలపై నెప్పది, నిదురవ్రాదు రమ్మ నృపకుమార. 88

చ. అని తనయంకపీఠిపయి నాతనిఁ జేరిచి నిద్రవుచ్చె నం
త నది యొఱింగి బెబ్బలి ముదం బెసలారఁగ నెల్లతోడ ని

- ట్లను మది విశ్వసింపఁ జనునయ్య మనుష్యుల నందు రాజనం
దనుల సెకింతయేనియు మనంబున నమ్ముదురయ్య యెయ్యెడన్. 89
- క. తనకొకయాయవచ్చినఁ, గనికరమున వానిఁ బాపి కాచినయన్న
బుద్ధునకుం దుదిగి శోసరిం, పనె మామఁ గృతఘ్నుఁ డెన్నిభంగుల నైనన్. 90
- స. కావున నిన్న రాధమునిఁ జైకొని నాకహితంబు నేయ నే
లా వనసాహస్రబహుశంబుగ బాంధవ మెట్లుఁ జూడనే
లా వధియించి పీనిఫలంబు సమాంశము నీకు నిచ్చెదం
దొప్పుము నేలఁ గూల సతిహర్షలతోడిసఖిత్వ మేటికిన్. 91
- ప. అన విని వృద్ధభల్లకము వ్యాఘ్రకులౌత్తముతోడ నిట్లనున్
వెనుకొని నీవు చంపఁ దటవేచి వడిం జనుదేర భీతిమై
ననుశంబంబు వేడిన సనాతనబుద్ధిఁ బరిగ్రహించితిన్
విను మనఘండు పట్టి మఱి విష్వక్స నేర్చునె యెచ్చివారలన్. 92
- తే. మరణభయమున వచ్చి నామఱువు చొచ్చెఁ, జంప సెప్పింపఁ గోపింపఁ జాలవీని
శరణువొందిన రక్షింపఁజాలియుండి, మనుషకుండినకంఠెఁ గల్పమము గలదె. 93
- మ. అనినం బెబ్బులి చిన్నవ్రాయి మఱి యెంగాలాపము ల్లాని యుం
డె సరేంద్రాత్మజఁ డంత మేలుకొనియెన్ డెందంబునన్ రాజనం
దనుచొప్పారయ వేడి పేరెలుంగు నిద్రన్ మేను తూఁగాడెడున్
నను నీయంకతలంబున న్నిదుర నూనం జేయవే వేడెదన్. 94
- ప. అనవుడు నిందు రమ్మని ధరాధిపసూతి నిజాంకపీఠియం
దునిచిన నిద్రవ్రాయినటు లుండెఁ జలింపక భల్లకంబు శౌ
ర్యనిరతి నంతఁ గ్రోల్పులియు నాన్యసనందనుతోడ నల్ల ని
ట్లను నిది యే దొలంగి చనునప్పుడ ని స్వధియించు నెమ్మెయిన్. 95
- ప. హితవరిమాట లాడి తుది నెగ్గొనరింపనె కాచియున్నయీ
కితవపువృద్ధభల్లకము కృత్రిమమైతి నిజంబుగాఁ దలం
చితి సరమాంసభక్షణము జీవిక గా మనుకష్టజీవి న
మితి వనుకూలశత్రు లగుమిత్రుల నమ్ముదురయ్య యెయ్యెడన్. 96
- తే. తొడలపై నిద్రవ్రాయెడుద్రుష్టమృగముఁ, గొంతుకొనరు లే కిటు నేలఁ గూలఁ ద్రోవు
దీనిర క్తమాంసంబులఁ దృప్తిఁ బొంది, తొలఁగిపోయెద నీవుఁ బో దొనఁగు మాటి.

- ఆ. అనినఁ జనులబుద్ధి యాన్యపాలకనూతి, పులిదురుస్తు లాత్తఁ గలఁచుఁ గలఁగి
భల్లుకంబుఁ బట్టి పడఁద్రోసె నదియును, బడక యొక్కశాఖఁ బట్టి నిలిచె. 98
- చ. పరహితకారి కెందు ననపాయశుభంబులు పైందుఁ జాల ము
ష్కరు లగుకూరకర్తు లసకారము సేయఁ దలంచితేని న
స్వరుషవకేణ్దుఁ గీడొకటి వొందునె తేజము దక్కఁ గ క్కిరుల్
సారయునె లోకబాంధవు నపూర్వమనూభవు నప్తసైంధవుఁ. 99
- ఆ. అంత విజయపాలుఁ డతిభీతచిత్తుడై, వెల్లఁబాటు పైటిఁగి భల్లుకంబు
కరుణ నిన్ను మున్ను గాచితి నింక నీ, వెట్టివాడవైతి వెన్గు దలఁప. 100
- క. వెఱనకు నెప్పుది నుండుము, పెఱనాగలబుద్ధు లాత్తఁ బెట్టునె యనఘుం
డొఱపిఁడిచాడ్పున నామది, నఱమర లేవొండు నమ్ము మనియె నరేం వా). 101
- తే. అంతఁ జీఁకటి బెబ్బలియానలెల్లఁ, బాసి పోయినకై వడిఁ బాసి పోవ
విజయపాలుని నెమ్మోము విన్నఁబోయి, తెల్లవాటి నకై వడిఁ దెల్లవాఁతె. 102
- క. అప్పట్టు విడిచి యప్పుడఁ, చప్పుడు గాకుండఁ బలియుఁ జనె వేగమ దా
నెప్పుడు నుండెడు నెళివున, కప్పుడె యానరసనుతుఁడు హర్షము నొందెఁ. 103
- వ. అంత. 104
- సీ. నకలలోకంబులుఁ జక్రవాకంబులు నుల్లాసవారాశి నొలలాడ
నంధకారంబులు నలచకోరంబులు సొబగేది గొందులు సొచ్చి డాంగ
నయనకంజంబులు నలినపుంజంబులు సువికాసనంపద సొంపుమిగుల
రాయంచవాటులు మోయెలదేఱులు గృహనరోరుహములఁ గేలినలుప
విమలతారకములు వివిధకోరకములు, నచ్చటచట నల్లనల్ల విరియ
హల్లకములు బుధులహస్తముల్ మొగుడంగఁ, బూర్వశిఖరిమీఁదఁ బొలిచె నినుడు.
- స. అట్టియెస నన్న రేంద్రనందనుండు మున్ను గా ఋక్షంబు వృక్షంబు డిగ్గి వానిచేసినయ
పకారంబునకుఁ దగినశాసం బొనంగి యివ్వనాంతరంబున నిరంతరంబును నసేమిరారా
వముఖరముఖుండవై పరిభ్రమించుచుండునది యెన్నండే నెవ్వఁడే నేతద్వైతాంతంబు
బహిర్భాషయత్నంబు గావించు నప్పుడ విగతశాస్త్రుండవై యెప్పటియట్లనుస్థిరత్వంబున
వర్తించు గలవాడ వని వరచిచ్చి భల్లుకంబు చనియె తననంతరంబ విషినాంతరం
బున నక్కుమారుండు ప్రభూతశాపవికారుండై పరిభ్రమించుచుండె నట రాకుమారుని

యశ్శస్త్రంబు చల్యాణంబుతోడన పఱుతెంచిన జూచి పౌరజనం బచ్చెరునడి యేక
తంబున నిది యేకతంబున వచ్చెనూ నిన్న విజయపాలుండు నేటవెడలినప్పు డనేక
దుర్నిమిత్రంబులు దోచెఁ దన్నిమిత్రంబున నిట్లయ్యె నింక నెట్లయ్యెడునో యని
దిగులుమిగులం జని నందభూమిశ్వరునకుం దగుతెఱుగున నత్రేఱుం నెఱింగించిన నతం
డు ధైర్యంబు పెల్లగిల నల్లంబు చల్లడిల్లఁ గుమారాశ్వేషణతత్వరుండై వాహనాఠో
హాణంబుచేసి నముల్సహనన్నాహవాహిసీనమేతుండై పురంబు నిర్గమించి నిసర్గభౌ
ర్త్యమృగవర్గనిర్గళశ్వనదుర్గమం బగుననదుర్గంబు ప్రవేశించిం దత్తైస్సనికు లండఱు
నన్నిమాన్దంబుల నరిగి యొండొరులం గడవం బాఱియు నెలంగొత్తి చేరం జీరిచీరియు
నీఱంబులు దూఱియుఁ జెట్టుచెట్టును ముచ్చట్టుదిరిగియుఁ దిరిగినచోటులనె తిరిగి
యు నడవియొల్లనుం దడవితడవి యొక్కయెడ నక్కమారుం డొక్కరుండును దిక్కు
మాలి దీనదశం బిశాచంబుచందంబున నతతంబును నసేమిరా యనుచుం బరిభ్రమించు
చున్నం గని విన్నవించిన నందభూపాలుండు నిజనందను విజయపాలుం దోడ్కొని
నపరివారంబుగాఁ బురంబునకు నేతెంచి యక్కమారునియపస్తారంబునకు దేవభూదేవ
తానమారాధనంబుల మణిమంత్రోతంత్రక్రయాసాధనంబుల నానావిధభూతబలివిధానం
బుల మహాదానంబుల నాచరించి యేమిటను డిందుపాటు లేకుండిన నందభూపాలుండు
తనడెందంబునం గొందలం బందుచు నిక్కమారునివికారంబునకుఁ బ్రతికారం బెవ్వం
డు సేయనవర్థం డతనికి నర్పరాజ్యం బిచ్చెద నని సర్వదిశల విశదంబుగాఁ జాటంబ
నిచి శారదానందగురుం డొక్కరుండునుం దక్క నిక్కొఱగామి సక్కజేయ నెక్క
డివాడునుం గొఱగాడ యజ్ఞానంబున నానుజ్ఞాననిధానంబు గోలుపోయితి నేమిసే
యుదు నని పరితపించుచున్నం గని బహుశ్రుతుండు నేలమాలె నున్నత్రికాలవేదిపాలి
కిం జనుదెంచి నమస్కరించి యామూలమాడంబుగాఁ దద్యత్తైంతం బంతయు నెఱిం
గించి యిట్లునియె.

106

- తే. వేల్పులకు మొక్కి వెజ్జలవెంటఁ దిరిగి, మంత్రవాదుల రప్పించి మందు లరసి
కొడుకువేడు తేమిటఁ దీర్చుగూడకున్నఁ, బుడుకువేడుఱుగొన్నాడుపుడమితేడు
౩. నావుడు శారదానందుఁ డూహించి దిగ్విజ్ఞానసరణి నర్పంబు నెఱింగి
యిది యేను జక్కజేసెద నీవు నందభూమిశునికడ కేగి యిట్టులనుము
మనశారదానందుననుఁగునందన నప్తనంపత్సరప్రాప్త సంవిదగ్ధ
పరపురుషేక్షణసరిహృత్సతశీల కల దొక ర్తది తిరస్కరిణిలోన
నుండి విజయపాలునితోడ నుచితభంగి, మాటలాడిన వేదుఱు మాన సొపు
నని హితంబుగాఁ జెప్పి నీవాన్యపాలు, నట్లు సేయ నియోగింపు మనఘచిక్షిత.

108

- చ. అనిన బహుశుతుండు చని యలైఱఁ గెల్లను విన్నవించి యా
జనపతి యున్నయాకొలుపుసాలవెలిం దెరవాటి యుగ్గరున్
గొనిచని యుంచె నందనుఁడు కోరి నిరంతరమున్ నసేమిరా
యని పలవించుచుండఁ గొలువై నృపుఁ డుండ నిజా ప్రకోటితోన్. 109
- వ. అట్టియొడ శారదానందుం డనుందానందకందళితహృదయారవిందుండై నృపనందనునపస్తా
రంబు దిరస్కారంబుసేయం దలంచి హృద్యంబు లయి పూర్వోక్తచతురక్షరాద్యంబులై
తదీయవిషేనవృత్తాంతనూచనాద్యంబు లైనపద్యంబులు నాల్గు నిట్లని పతియించె. 110
- * క. నజ్జనభావము గల్గును, హృజ్జనులను మోసపుచ్చుటిది నేరుపె నీ
పజ్జం దొడపైఁగూర్చిన, యజ్జంతువుఁ జంపఁజూచుటది పౌరుషమే. 111
- తే. అనిన నానకారంబు నుజ్జన మొనర్చి, యక్కుమారుఁడు సేమిరా యనుచు నుండె
నందనృపుఁ డాత్తులైనజనంబు లెల్ల, దాన నడ్డుతానందచేతస్కు లైరి. 112
- వ. తవనంతరంబ. 113
- క. నేతువుదర్శింప మహా, పాతకములుఁ బాసిపోవు ప్రాణసఖునకున్
ఘాతుకమతి నొనరించిన, పాతక మేతీర్థసేవఁ బాయనె నరునిన్. 114
- క. అన విని సేయనునక్షర, మనుగతముగఁ బలుకు టుడిగి యటమీఁద మిరా
యనుచుండె నక్కుమారుఁడు, జనపతి నెమ్మెగము హర్షజలధిందేరిన్. 115
- వ. శారదానందుండు ముఱియును. 116
- క. మిత్రద్రోహి కృతఘ్నుఁడు, ధాత్రీసురహంత హేమతస్కురుఁడు నురా
పాత్రీభూతుఁడు నిందా, పాత్రులు వీరెల్ల నరకభవనావాసుల్. 117
- క. అనిన మివర్తము నుజ్జన, మొనరించి నరేంద్రనూతి యుడుగక రారా
యని పలుకఁ జూచి యప్పడు, మనుజేశ్వరుఁ డుత్సహించె మంత్రులుఁ దానున్. 118
- వ. ముఱియు శారదానందు డిట్లనియె. 119
- † క. రాజులు మెచ్చంగ దిక్కుల, రాజులను జయించి ధనము రాజులచేతన్
ఓజసిని విప్రకోటిం, బూజింపు మనూనదానభోజనవిధులన్. 120
- * పా. తే. నకలలోకోపకారనంచారులైన, సాధుజనులవంచించుట జాణతనమె
తోడలపై నమ్మి నిద్రపూయెడువయస్కుఁ, బగతుపాలను దోయఁ బాపంబు గాదె.
- † పా. క. రాజేంద్ర విజయపాలుని, రాజితశుభమూర్తిజేయ రతిగలదేనిన్
బూజార్హుల వీరెల్లరుఁ, బూజింపు మనూనదానభోజనవిధులన్.

- ఆ. అనిన విజయపాలుఁ డవుడ యాశాపతి, కారపూర్వకంబుగాఁగ విడిచి
న్వస్థుఁడై యరణ్యవాసవత్సన మెల్ల, విభున కెల్లవారు వినఁగఁ జెప్పె. 121
- ఉ. చెప్పిన నందభూవిభుఁడు చిత్తమునం గడుఁజోర్చుమంది తా
నప్పుడు దిగ్గనకౌ యవనికాభిముఖుఁడయి యారహస్య మీ
చొప్పునఁ జెప్ప నెవ్వరికిఁ జొప్పుదు మెప్పుగన్చి దిమ్మెయిం
జెప్పిచొప్పు నా కెటులు చెప్పితి చెప్పులు నీవు బాలికా. 122
- క. నాకిలి వెడలి యెఱుంగవు, రాకొమరునియెఱుంగువుతియర జ్ఞాంతిక భా
షాకలనం బెల్లొవవెను, మా కున్న నిజంబుఁ జెప్పుమా గురువుతీర్తి. 123
- వ. అనిన శారదానందుం డన్న కేందున కిల్లనియె. 124
- తే. సర్వభూదేవదేవప్రసాదమహిమ, శారదాదేవివరమున నకలలోక
వర్తనంబులు గానంగవచ్చు మాకు, భానుమతిమన్వర గన్నట్లు భావవిధి. 125
- తే. అనినఁ బతిశారదానందుఁ డగుట యెఱింగి, సరభసము మెంచి యత్తిరన్నరిణి దీసి
భయము భక్తియు సిగ్గు విన్నయముఁ దోచు, లేచి గురునకు వందనం బాదరించె. 126
- తే. అట్లు ప్రణమిల్లి గురుని సత్యాదరమున, గారవించి బహుశ్రుతుఁడైరఁ బిలిచి
కరము కరమునఁ గీలించి కరముఁ బ్రీతి, నందుఁ డాతని కనియె నానంద మెసఁగ. 127
- ఉ. నిందకు మోర్చి దోషము గణింపక రిత్తకురిత్త శాగదా
నందునిఁ జంపుమన్న నిదిన్యాయము గాదని యెంత చెప్పినకౌ
మందమతికౌ వినం దెఱఁగుమాలిననన్న మొఱంగి కాచి మ
మ్మిందఱ సత్క్రియానిరతి నిప్పుడు గాచితి చెప్ప నేటికికౌ. 128
- తే. దోషమును నపకీర్తియుఁ దొలఁగఁబెట్టి, నాఁడు గురుఁగాచుకొంటివి నేఁడు నన్ను
గుతునిఁ గాచితి త్రిస్తానకుదిగాను, నీబుణం బింక నేమిట నీఁగువాడ. 129
- క. నీకతమున నిహపరములు, నాకిట సిద్ధించె నీననాతనబుద్ధి
ప్రాకారముకలిమి నఘా, నీకంబుల గెలుచు టరుదె వ్యవసయవేదీ. 130
- తే. అని యనేకవిధంబుల నాదరించి, మంత్ర కతినుష్ఠిరైశ్వర్యమహిమ యొసఁగి
శారదానందగురునకు దారవ్రాసి, యగ్రహారసహస్రంబు నర్పించె. 131
- క. ధృతిమంతుఁడు ధీమంతుఁడు, మతిమంతుఁడు నైనమంత్ర మహిమెత్తటి నే
సతిసంపద గోరెడుపతి, కతఁడబ్బుట పెన్నిధాన మబ్బుట గాదే. 132

ఆ. వరరథాశ్వసుభటవర్గమెల్లనుగల్గి, చాలినంతభూమి యేలఁగల్గి
తగినమంత్రీ లేనిధరణీకురాజ్యంబు, గాలిఁ గూలు దీపకళికఁబోలు. 133

ఎ. కావున. 134

ఆ. భట్టి నీకు హితుఁడు పరమవిశ్వాసియు, భట్టిబుద్ధి మేలుబంతి నీకు
సకలరాజతంత్ర నర్వాంగరక్షకు, భట్టిసీతి వ్రజపంజరంబు. 135

వ. అట్లుగుటంజేసి మీరిరువురుం జేరి చరితాన్ధులరై వాగధంబులుంబోలె సభిన్నప్రభావం
బుల వర్తిల్లునది యని హితోపదేశంబు చేసి పరమయోగానంద జితేంద్రరానందనుం
డై మదనరేఖానందనుండు నిజేచ్ఛం జనుటయు. 136

కా. శ్రీకర్ణాటమహామహీశ్వరస్వామీవాక్రపథాసూత్రమా
నీకస్తుత్యలిపిక్రియానిపుణపాణిద్వంద్వపంకేరుహో
యాకల్పాంతకనిత్యక్తిర్విజలజాస్వాకేలిగేహీభవ
ల్లోకాలోకధరాధరావృతధరాలోక్తకరత్రామణి. 137

క. రాజప్రసాదనముదిత, తేజఃక్తిర్నితానదీపితలక్ష్మీ
రాజితనీతిధురంగర, రాజముఖీపుష్పచాప రసికకలాపా. 138

భుజంగప్రయాతము.

సరోజాననానందసౌందర్యమూర్తి, సరోజాతనంజాతచాతుర్యపూర్తి
ధర్మతీసురాధీనదానానువర్తి, శరచ్చంద్రికాపూరసారూప్యకీర్తి.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్ర

శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయప్రణీతం యైన

విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందుఁ

దృతీయాశ్వాసము.

విక్రమార్గ-చరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీమదపారకృపారస
సామగ్రీవర్ధమానకలార్థిజన
స్తోమబహువిభవ యనితర
సామాన్యగుణాభిరామ జన్మయసిద్ధా.

వ. అమృషీశ్వరుండు తదుపదిష్టప్రకారంబున పసుంధరాపరిపాలనపరాయణుండై యుం
డునంత సెక్కునాడు. 2

శ. ఆలోలామలదీపవల్లకలతో నాకాశనంచారియై
కైలాసం బిటవచ్చు పెట్టాకొ యనంగా శోణచంచజ్జటా
బాలం బొప్పగఁ బాండుగద్యుతులతో సాక్షాత్కరించెన్ మహీ
పాలాగ్రేనరుమ్రాల నారదుండు భూభాగంబు భూషించుమన్. 3

ఉ. అమృనినాథశేఖరుని నర్థి నెదుర్కొని భక్తిమై బ్రాణా
మ మ్రొనరించి నన్నణినమంచితకాంచనపీఠి నుంచి నె
య్యమ్మన నర్భృపాద్యవిధు లాదిగఁ బూజ యొనర్చి యెంతయున్
సప్తద మొందజేసి సురనంయుమితోడ నరేంద్రుఁ డిట్లునున్. 4

చ. దలకొని యున్నతొంటిగుకృతంబుకతంబున వచ్చి మీఁదటం
గలిగెడుశోభనంబులకుఁ గారణమై మఱివర్తమానని
శ్వలదురితంబులం దలఁగి నన్ననినాథకులావతంస ని
ర్మలభవదీయదర్శనము మాకొనరించె ద్రికాలయోగ్యతన్. 5

వ. అనిన నమృనీశ్వరుండు సర్వంసహాధీశ్వరున కిట్లనియె. 6

సీ. పరమధర్మజ్ఞత బ్రాహ్మణప్రవరుల నరసిరక్షింపుదే యనుదినంబుఁ
బ్రజఁ దల్లిదండ్రులపగిదిఁ బాలింపుదే పరులొత్తొరపులేక బ్రదుకునట్లు.

దివిజభూజముఁబోలె దీనార్థినమితికి నభిమతార్థము లితై యాదరమున
ననిఁ బ్రాణ మిచ్చినయట్టివారలవారి కెల్లతేజంబులు నిచ్చి మనుతే
యాజ్ఞపాత్రిక సంపద లర్థి నిచ్చి, బంధువర్గంబుఁ బోషితే బహువిధముల
సకలవర్ణాశ్రమాచారసరణి తప్ప, కుండ నియుమించితే మహీమండలమున.

7

క. సప్తాంగరక్షసేయుడె, సప్తోపాయములఁ బరుల సాధితే మదిన్
సప్తవ్యసనము లుడుగుడె, యాపుల రక్షితే సాహసాంకమహీశా.

8

క. మంత్రంబును రక్షింపుడె, తంత్రాచరణంబులందుఁ దత్పరమతివై
మంత్రము పరమంత్రమన, స్సంత్రాసకర్తప్రభావసంపన్నులతోన్.

9

క. ఆజ్ఞ వెలయుతె దిక్కుల, యజ్ఞాదిక్రియల సురల నలరింతువె నీ
తిజ్ఞులఁ బరిపాలింపుడె, సుజ్ఞానపరీక్షచేసి సుకవుల మనుతే.

10

*క. అని కుశలప్రశ్నముగతి, ననిమిషముని రాజనీతి యాద్యంతంబుం
దన కఱుంగ నానతిచ్చిన, విని వినయముతోడ మనుజవిభుఁ డిట్లనియెన్.

11

చ. పరిచితనర్వశాస్త్రప్రథపారగు లైనవసుంధరేశ్వరుల్
నిరుపమలీలమై నడచునీతిపథంబున సంచరింప నా
తరమె మహాత్మ మీకృపకతంబున నింక నిరంకుశక్రమ
స్ఫురణమహామహీభరణభూరినయొన్నతి నుల్లసిల్లెదన్.

12

ప. అనిన నన్నరేంద్రచంద్రునకు మునికులగ్రగఃఖ్యం డిట్లనియె.

13

చ. అలఘువినూత్నరత్నముల కన్నిటికిం గుదురైనరోహణా
చలపతిరీతి నీవఖిలసద్గుణశాలల కాలవాలమై
వెలయుట నిన్ను వానవుఁడు వేయివిధంబులఁ బ్రస్తుతించు ను
జ్జ్వలితరభాగ్యసంపద భవత్పతిమాసులె యన్యభూషణుల్.

14

ఉ. ఇట్టి భవన్తహత్త్వ మిదియెల్ల విదర్భవిభుం డెఱింగి నీ
వట్టుపుడేవి గాఁదగినపట్టి వరంబునఁగోరి యీశ్వరున్
గట్టిగఁగొల్చి తత్కరుణఁ గాంచె మమోభవరాజ్యలక్ష్మికిం
గట్టునఁగై నమూర్తి గుణగణ్య ననంగవతికుమారికన్.

15

* పా. క. అన విని మనమున నలరుచు, ననిమిషమునినాథుతోడ నతిగంభీర
స్వనమునఁ బ్రయత్నార్థకముగ, వినయముతోడుతను మనుజవిభుఁ డిట్లనియెన్.

ఆ. వెలదిసోయగంబు వినుతింప వీక్షింప, వేయికన్ను లమరవిభున కిచ్చి
రెండువేలజిహ్వ లండజాధీశున, కొనఁగఁబోలుఁ బంకజోద్భవుండు. 16

సీ. భామినీమణిమధ్యభాగంబు కృశమని కట్టితటంబున నిల్చి గౌరవంబుఁ
దొయ్యలివలిచిన్నదోయి కర్కశ మని యడుగుల మార్దవం బలవరించెఁ
గమలలోచనకుంతలములు వక్రము లని తనునల్లకకుఁ జక్కదన మొసంగెఁ
బూఁదీగఁబోడిచూపులు చించలము లని మలపు నెన్నడవున మేళవించె
నబలనఖములు కూరంబు లని తలంచి, సౌమనస్యంబుఁ గుణమున సంతరించె
నీరజాననుఁ డెంతకు నేరఁ డనుచు, జగము గొనియాడ సొప్ప నాచిగురుఁబోడి.

తే. తన్ను లాకొప్పునెవ్వైముతన్ను లనఁగ, బింబ మాయితీకెవ్వైవిబింబ మనఁగ
జాతి యానాతిలేనవృజాతి యనఁగ, రామ యొప్పారు లోకాభిరామ యగుచు.

సీ. తులకు వచ్చియు రాదు తళుకులగని యైనకోమలికాంతితోఁ గుండనంబు
నరియయ్యుఁ గాదు నిశ్చల మైనజిగి సొప్పకాంతయూరులతోఁ గరభయుగము
* పౌతివచ్చియును రాదు సతతాచ్ఛవిచ్చవి తరుణికంధరతోడ దరవరంబు
† జోడయ్యుఁ గాదు మించులనటించుచున్న చానచిన్నలతోడఁ జక్రమిథున
మింతినెవ్వైము పౌతిచేసి యెన్నుచోటఁ, జందురునిమేను పూర్వపక్షంబు సెందు
ననఁగ జగమున నావిదర్భావనీకు, ననుఁగుండనయకు నెనయైనయతివ గలదె. 19

కా. ఆనారీమణి తండ్రిసమ్ముఖమునం దశ్రాంతముం గ్రొత్తగా
నానానాయకపాఠకోత్తము లాగిక్ సంగీతసాహిత్యవి
ద్యానైపుణ్యము మీఱ నీగుణవిలాసాకారరేఖాదుల
స్వేసాశ్లక్ గొనియాడఁగా విని రసోష్ణేషంబు సంధిల్లఁగఁక, 20

న. పంచశరశ్రవప్రపంచచంచలాయమానమాననయై యుండునంత. 21

తే. సిద్ధపుర మేలురాజు ప్రసిద్ధబలుండు, శకమహీనాథచంద్రుఁ డాచంద్రవదన
నడుగఁ బుత్రైంచి యీకున్న నాగ్రహించి, యేవున విదర్భమీఁద దండెత్తఁ దలఁచె.

న. కావున. 23

క. హరువరమున జనియించిన, వరపుత్రిక యగుననంగవతి ననురాగ
స్ఫురణమున వరియించుట, కరణీయము నీకు నిపుడు కరుణాభరణా. 24

* ప్రతియయ్యును గాదు బహువిలాసములకురమణిరూపముతోడ రత్నపుత్రి
† నమము సెందియు సెంద దమితశృంగారంబు గలయింతినానతోఁ గాంచనంబు

- క. నావుడు నాకార్యము వను, ధావల్లభుఁ డెంతయేని తాత్పర్యముతోఁ
గావింప నియ్యకొనుటయు, నావిబుధమునీంద్రముఖ్యుఁ డరిగెను బిదపఁక. 25
- క. వేనవిజేడి నహింపక, వేనఱుజీవులకు నెల్ల విశ్రాంతికర
శ్రీసంపాదనకరమై, యానన్నంబయ్యె నంబుదాగమ మంతఁక. 26
- సీ. గగనరత్నము కట్టుమొగులతో నుదయించె జరమదిక్కునఁ దోచె శక్తిధనువు
పూర్వాపరవ్యాప్తిఁ బొలుపారె జలరేఖ లాబోలగతి పీచె మూలగాలి
మెఱుఁగుమొత్తంబులు మెఱసె నుత్తరమునఁ గడఁగె దక్షిణపు మేఘములగములు
ప్రాలేయభానుండు పరివేషగతుఁ డయ్యెఁ జాతకంబులు నింగి సంఛరించె
నెఱల పెనుపట్టె నేలవైఁ గొఱలఁ జొచ్చె, మొనసీ చీమలగమి గుడ్డుమోవఁదొణఁగె
గుజమకొనగొప్ప డిగి క్రిందికొమ్మమీడి, నిలుపు గైకొనుపులుఁగులయెలుఁగు లెచ్చె.
- ఉ. తూనిఁగలాడెఁ దోయనిధిఁ దోరపుమోత జనించె బంతులై
కానబడెఁ బలాకములు కప్పయెలుంగు చెలంగ నిర్జల
స్థానములందుఁ గుంజముతుదం గృకలాసము నిల్చి నింగికై
యాననమెత్తె భూమిరజ మంగములక బెరయించెఁ బిచ్చుకల్. 28
- క. తదనంతరంబ జనముల, కిది పగ లిది రాత్రి యనుచు నేర్పఱుపంగా
హృదయముల కగోచరమై, చదలం బొదలంగఁజొచ్చె జలధరవిత్తుల్. 29
- క. ధారుణిఁ గలమేలెల్లను, ధారాళకరాళవర్ష ధారలచేతఁ
నీరామని గాఁగల దని, పూరాల్పినభంగి మునురు పారిఁబారిఁ గురిసెక. 30
- సీ. ప్రథమోదబిందులఁ బల్లవించె ననంగ నింద్రగోపద్యుతి నిలఁ దనచ్చె
భానుచంద్రుల నూడుపట్టి గెల్చె ననంగఁ గంధరపటలాంధకారమడరె
జలదానిలంబునఁ బులకించెనో యనఁ గుటజఘాజంబులు జోరగించె
స్తనితమర్దశరవంబునకు నాడె ననంగ వనమయూరములు నర్తనముచేసె
బాంధజనచిత్తచిత్తనంభవమహాగ్ని, ఘనతరజ్వాలజాలానుకరణనిపుణ
వివిధవిద్యుత్స్వరంపరావిభ్రమంబు, లఖిలహరదంతరంబుల నతిశయిల్లె. 31
- మ. దళితానంతదిగంతమై ఘుమఘుమధ్వానంబు సంధిల్లగాఁ
గలయం బాములవేలఁగట్టినటు లుగ్రవ్యగలీల న్నిర
గ్గళధారాళకరాళమై కురిసె వర్షం బెందు నేయింటివా
రలుఁ బొగింటికి నేగకుండఁగ నహూరాత్రంబుఁ జిత్రంబుగక. 32

- తే. ధరణీయైల్లఁ గదంబపుష్పరచితంబు, దిక్ష్వికరమెల్ల నగననర్తితమయూరి
మంబరంబెల్ల నీరవాడంబంబు, విరహీజనచాతకము లెందు విశ్రమించు. 33
- మ. రమణీయోన్నతసౌధసీమల విహారప్రాధినంధించుచోఁ
దమకుం గర్జితఘోరఘోషములు నిన్దాభంగముం జేసినం
బ్రమదం బందిరి కాముకుల్ నమదకుంభత్కుంభికుంభద్వయ
క్రమవిత్తోరుహమండలీమదనతీగాఢోపగూఢాహ్వానైతిక. 34
- స. లలితగతి స్తయూరికలు లాఘ్య మొన్నగభేకపంశతీ
కలకలనాదము ల్చెలఁగ గర్జనవాద్యము లుల్లసిల్లఁ గ
ద్దళకుసుమాంజలుల్ వెలయు నర్తనకాలయనం దనర్చె భూ
తలము విచిత్రవారిదవితానతిరస్కరిణీనమేతమై. 35
- ఉ. హరిమయూరవిభ్రమము లందలఁ జెందఁగఁ దద్విలాసముల్
తారలఁ జేరెఁ బుష్పితకదంబవిజృంభణనప్తపర్వనా
నారుచిరస్మనూనభజనం బొనరించి శరత్సమాగమం
భారయ నంబుదాగమ మహామహిమోన్నతి నాక్రమించినె. 36
- చ. శరదుదయశ్రభావమునఁ జంద్రదినేంద్రులతేజ మెక్కి త
ద్ధరిమలఁ జైరవాంబుజవికాసము మించెఁ దదీయవాసనం
బరఁగె నుదాలిమాలికలు భావనమున్బింపవర్తసోన్నతిం
బొరసి నికాహముల్ సిరులఁ బొంది సుఖింతురు గాదె మేదినిక. 37
- మ. జలజచ్చత్రుచింబ్రకాశతరకాశ్రణేణికాచామరం
బుల భద్రదాసనకాంతిరాజ్యపద మొప్పుల్ మీఱఁ గుంభోద్భవుం
డెలమిక దక్షిణదిక్కునం దుదితుం డయ్యెం జంద్రతారాబలం
బుల మేలైనదినంబు లెవ్వరికి నస్త్రాదంబు సంధింపజే. 38
- ఉ. బాలలు లీలతో బలునుఁబండులచాయఁ దనర్చి పండి కై
వ్రాలినరాజనంబులకు వచ్చుకుకంబులఁ జేరనీక పోఁ
దోలి రవంబులోఁ జెఱకుఁదోఁటలనీడల నుండి పాడి రు
న్నీలితహాసభావరమణీమకరాంకుని సాహసాంకునిక. 39
- ప. ఇవ్విధంబున శరదాగమంబు దనస్మయోజనంబునకు ననువర్తనసూత్రం బగుటయు దండ
యాత్రాసముత్సుకననాథుండై సాహసాంకమహీనాథుండు తగినకౌళధర్మ బంచు

టయు సుమతినూనుండు లేఖాముఖంబున నంతయు నెఱింగి రాగమంజరీపుత్రమిత్రుం
డైనచిత్రరథుం డెనుగంధర్వవతిని జంద్రపురరాజ్యసింహాసనాసీనుం గావించి యా
క్షణంబు. 40

సీ. రథివిక్రమప్రభురథికలీలారూఢనానావిగనగ్నందనములతోడ
నహానానాద్రుండుచండశుండాదండబంధురసింధురపత్రితోడఁ
జారుమూర్తికమహాశ్చర్యసంచారణ కమనీయతరతురంగములతోడఁ
బరభూవరపూర్ణహాభయదోగ్రసన్నాహగర్వితసుభటవర్గములతోడ
మందరాచలమంథానమన్యమాన, నిరవధికనీరనిధిఘోషనిర్విశేష
పటుపటహముఖ్యవాద్యబృంధణముతోడ, భట్టిచను దెంచినను మతీపాలుఁగాంచె. 41

తే. అర్థి దండప్రజామంబు లాచరింప, నమ్మహామంత్రిముఖ్యుని నానరేంద్రుఁ
డతిముదంబున నాలింగనాదు లైన, సముచితోపచారంబుల సత్కరించి. 42

వ. సాదరావలోకంబున నాలోకించి లోకవృత్తాంతంబు నడుగుటయు నతనికి సుమతి
నూనుం డిట్లనియె. 43

సీ. ఏరాజునకుఁ జెల్లునెంతయు నరు దైన మణిపాదుకాదులుమహిమఁ గొనఁగ
నేరాజునకుఁ జెల్లు నింద్రునిమెప్పించి నవరత్నసింహాసనంబు వడయు
నేరాజునకుఁ జెల్లు నీరజాననుభ బ్రహ్మాస్త్రాలాభనంపద వహింప
నేరాజునకుఁ జెల్లు నితరదుర్లభ మైనయట్టిచేరులు గోయుదిట్టతనము
దేవతయైన శ్రీమహాదేవుడేవి, కాళికాదేవి యేరాజుకడిమి మెచ్చి
లీల నుజ్జనివేయఁడు లేల నిచ్చె, ననుచు నిలయెల్ల దేవర నభినుతించు. 44

చ. అనిన దరస్థితాస్యఁ డగునమ్మనుజేంద్రునితోడ భట్టి యి
ట్లను జగదంబ వత్సరనహాసము రాజ్యము నీకు నిచ్చె నా
యిననుడియేండ్లు లిద్దరణి యేలునుపాయమునేయువాడ నే
ననుటయు నవ్విభుండు మది నచ్చెరువంది విసంగఁ గోరుటకా. 45

వ. అవధరింపు మని మనుజువల్లభునకు భట్టి యిట్లనియె. 46

సీ. జగదంబ భవదీయసాహసోన్నతి మెచ్చి యిచ్చె నుజ్జయని వేయఁడులేల
నావరం బెట్లంగి ననుభావ్య మైనది యటుగాననుకయుక్తి యవధరింపు
మేఁపేటసెనరింపు మితగదేశవిహార మాటునెలలు రాజ్య మాటునెలలు
నిమ్మెయిరెండువేలేండ్లులు చెల్లినఁ బురి నున్న యట్టివత్సరము లెల్ల

శాంభవీవల్బువిత్సరసహస్ర, మయ్యై దేశౌరాతరావాప్తివలనఁ
జనిన వేయేండ్లు మనబుద్ధిసంచితములు, ఘనయశస్సాన్విత విక్రమార్కక్షీతీంద్ర. 47

వ. అనిన నతనిమనీషావిశేషంబునకు నంతోపించి. 48

మ. అతఁడుం దానును గార్వలస్థిగతి నేకాంతంబ యూహించి న
మృతితో నిద్రపురీశుపైఁ జనుటకు నౌహూతికోత్తంశం
స్వేతవేళక మొరయింపఁ బంచుటయు మించెక నంశయాత్రాసము
ద్ధత నిస్సాధానంధానంధానంధానంధానంధాన ధ్వానముల్. 49

సీ. పాలమున్నీటిలోఁ బవ్వలించినయట్టి నీలవర్ణుఁడు నిద్రమేలుకొనియె
వెగడొంది రవితేరి సెగలఁ గట్టినయట్టి వాహంబు లణకలు వైచుకొనియె
నదరిపాటున బిట్టు బెడరి పర్వతపుత్రి కందర్పవమనునిఁ గౌఁగిలింపఁ
బన్నగంబుల కెల్ల భయము మిక్కుటముగాఁ బాతాళలోకంబు బమ్మరిల్లఁ
గమలజాని వేదపానంబు కవలువ్రాయె, సద్రులెల్లను నచలత్వ మపనయించె
దిగ్గజంబులు జీఱజీఱదిరిగి మ్రెగ్గె, వారిరాసులు పిండిలివండు లయ్యె. 50

వ. అంత. 51

క. సంగరములు గలుగుటఁ జత్తు, రంగములు నమ్మదాంతరంగము లగుచుక
గంగాతరంగసంగత, రంగములై బెరసె నెరసి రంగక్షోణిక. 52

ఉ. చుట్టము లైనరాహుతులు నూరలఁ బేరెలమిక జప్రోజ్జ్వలా
రట్టజవాహరోహణవిరాజితులై తనుఁజేరి కొల్వఁగాఁ
బట్టపుదంతి నెక్కుకొని భట్టి నృపాలునిసేన కంతకుం
బెట్టనికొటయై నడచె భీకరసన్నహనాభిలాషుండై. 53

మ. జయలక్ష్మీనతితో ననంగవతి నిచ్చుం దైకొనం గోరి యు
జ్జయనీనాథుఁడు దివ్యభూషణవిలాసం బొప్ప నాయోధన
ప్రియుండై పెండ్లికి నేగుభంగి వెడలెం బృథ్వీజనశ్రేణికా
నయనానందసరత్న కాంచనవీనస్యందనారూఢుండై. 54

వ. ఇవ్విధంబున రాజమందిరద్వారంబు వెడలి యాంగికంబు లగుశుభసూచకంబులు నను
కూలనమీరనంచారంబులును నానాదర్శనాదిమంగళద్రవ్య సందర్శనంబులు నవనీనురా
శీర్వాదంబులు నగణ్యపుణ్యాంగనామక్రమాత్తిక శేషావిశేషంబులును నభంగతురంగ

హేమాఘోషంబులు నంగీకరించుచు, నిరర్థశ్రవసాదశరణార్థిశరణుండై పురంబు నిగ్గమించి సకలసేనానమన్వితుండై కదలి కతిపయ్యవయాణంబుల విదర్భనగరంబు చేరంజని యవ్వరంబునకుం గ్రోశమాత్రంబున నతిపవిత్రం బైనవేత్రవతీతటంబున నతిమాత్రవిశాలరమణీయంబును నత్యంతమహనీయంబును సమస్థలంబును నైనస్థానంబున నత్యాశ్చర్యకరణప్రపంచం బయినయోగదండంబున వ్రాసినం దత్తణంబు.

55

సీ. బంధురకాంచనప్రకారములతోడఁ బరిభాషతాఘసంపదలతోడ
మహనీయతరదివ్యమందిరంబులతోడ రమణీయదివ్యసౌధములతోడ
మణిమయబహునభామండపంబులతోడ నగణితదివ్యగేహములతోడ
నర్జితశృంగారవనవితానముతోడఁ గమలకైరవననోక్త్యరముతోడ
నప్రపమేయాతివిస్తరాయామ మగుచు, సెక్కుపుర ముద్భవిల్లిన సుచితభంగి
సకలసామంతపరివారసమితితోడ, విక్రమాదిత్యవసుమతీభుండు విడిసె.

56

చ. తలఁచినమాత్రం బాత్రిక సుధామసురాన్నము లుద్భవింపఁగాఁ
బలుమఱుఁ గంభ రాల్చిన సపారగనంబులు సంభవింపఁగాఁ
గొలఁదికి మీఱునైన్యములకుం బాత్తిపై యునచ్చె ధారుణీ
తలపతి యిష్టభోజనవిధానమునకొ విపులార్థనత్కృతికొ.

57

వ. ఇవిధంబున సకలపైనికులను సంతోషితస్వాతులం గావించి పేరొలగం బున్ననమయంబున శకమహీశ్వరురాయవారి చనుదెంచి సముచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి నిత్యంకంబుగా సాహసాంకనరేంద్రుని కిట్లనియె.

58

ఉ. మున్ను శకక్షమానమణముఖ్యుఁ డనంగవతికొ వరింప వే
డ్ల న్నిజనర్వనైస్యబలగర్వము మీఱ వివర్భుమీఁద న
త్యున్నతశక్తిమై విడిసి యుండఁగ నీ వొకపోటుబంటువై
మిన్నక వచ్చి తేల పులిమీసల నుయ్యలలూఁగ వచ్చునే.

59

సీ. ప్రియతమాజులపేర్లు వెట్టి పెంపొందిరి మాశవవేషాశమగధపతులు
వీరేంద్రుఁ గవ్వంబు లిచ్చి వర్ధిల్లిరి సౌమీసౌరాష్ట్రనగరవృక్షులు
పుత్రుల గిరవులు పుత్రైంచి బ్రతికిరి కుంతలావంతీశకుమరవిభులు
కన్యలఁ గొనివచ్చి కానుకగా నిచ్చి మనిరి కాశకరూశమద్రుతులు
జగతి నేరాజు మారాజుచరణయుగము, గాంచి కొలువనివాని నేఁ గాన నెందు
గాదమున మాటుండియున్న కాయమౌలె, నుజ్జనుని డాఁగి యున్న నీ వొకఁడుదక్క.

తే. కాకతాళీయుముగ మహాకాళికరుణ, నుజ్జయనిరాజ్యవైభవ మొనరె గాక
యుష్టచేరులు గోయట లెట్టియరిది, యెలక గొలుకడ యలుపంటి వెన్నియెన.

క. ఇప్పుడు శకవిభుఁ డెనుట, యొప్పుదునూ మున్న బొంతయును లాతమును
గప్పెరయును బాదుకలును, జొన్నడినవి బతుకుటొప్పు జోగియఁబాలెక. 62

చ. పలుకులు వేయు నేటి కింక బ్రాహ్మణనూనుండ పేర్లు నీకు దో
ర్బలమున కేమికారణము బాంసపొటును గొప్పకాటును
గలదె ధరిత్రి భట్టిమొన గట్టిగ నమ్మక మోసపొకు నీ
కొలదులె రాచకార్యములు కోమటి బుద్ధులఁ దీర్పఁదీటునె. 63

అ. శకనరేంద్రచంద్రచరణాబ్జసంసేవ, విడిచి యావిష్కవిభునిఁ గలసి
వచ్చు ట్రోడ విడిచి వదలు వట్టుట నుమీ, చెప్పవలయుమాట చెప్పినాడ. 64

వ. అనిన వినిప్రహసితముఖారవిందుండై నుమతిసూనుం డాక్షేపవాగ్గర్జితంబుగానిట్లనియె.

క. ఇట్టి వివేకమహోన్నతి, యిట్టి నయోచితవిహార మేరికెఁ గలవే
యిట్టినిను దూతఁగాఁ జే, పట్టనపతి వేఱ భాగ్యవరుఁ డననేలా. 66

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 67

తే. తొల్లి యొకకాకి రాయంచు దొడరినట్లు, శకుఁడు నమరనిశ్చంకుని సాహసాంకుఁ
డెనకఁజూచుట యెన్న నీతినికెఁ దనకు, హస్తమశకాంతరము గాదె యలవుకలిమి.

క. మాటలు పదివేలాడినఁ, బోటరియై రణములోన భుజబలమెల్లం
దేటపడఁ జూపకుండిన, మేటియశం బేల కలుగు మీరాజునకుకా. 69

కా. భూచక్రాఖిలరాజ్యభోగ మొనరుం బోరక జయం బందినం
బ్రాచీనాయకలోకలోలనయనాపంచాస్త్రకేళికథా
వైచక్షణ్యము సంభవించుఁ గదనన్యాపారతక మాలినం
గా చింతా మరణే రణే యనుట యాకర్షింపవే యెన్నఁడుకా. 70

ఉ. ఇంచుక నూదివేదన నహించినమాత్ర నృపాంగనాకుచో
దంచితసౌఖ్యకేళి సతతంబును గంచులి గాంచు నాజి ని
ర్వంచనఁ దీవ్రభాణినికరక్షతదేహుల కిబ్బదే మరు
చ్చంచలలోచనాఘనకుచ స్తబకద్యుతినంగ సౌఖ్యముల్. 71

- క. కావున మీభూవిభునకు, నీవిధ మింతయును దెలియ నెఱిగించి రణ
శ్రీవిక్రమంబు నెఱపఁగ, రావింపుము రజ్జులాట రాజోచితమే. 72
- వ. అనియె ననంతరంబ విక్రమార్కమహీపాలుండు శకభూపాలుదూతకుఁ గనకమణిభూ
షణాంబరతొంబూలాదినత్కరంబు లొనరించి వేత్రవతీతటంబు పుణ్యస్థలంబుగావున
నెల్లి యుద్ధంబునకు సిద్ధపురిశ్వరుం డిచ్చటికి నన్నద్దుండై వచ్చునట్లుగా నెఱింగింపు మని
విడ్కొలిపి తద్వృత్తాంతం బంతయు విదర్భేశ్వరునకుం జెప్పి పంపి తదానీతంబు లైన
యుపాయనంబు లంగీకరించి నిజభృత్యామాత్యులం దమతమనివాసంబులకుఁ బోవం
బనిచి చముచితప్రకారంబున నుండి మఱునాఁడు ప్రభాతనమయంబున. 73
- క. నానామంజులమాగధ, గానధ్వను లెనఁగ మేలుకని సంధ్యాదుల్
పూనియొనరించి బహువిధ, దానానందితవిశ్వుధరణిసురుండై. 74
- క. అరుణాంగ రాగమాల్యా, భరణశుభ లలర నుదయపర్వతమునయిం
గరమొప్పునరుణుఁడో యన, నరదముపై నెక్కి విక్రమార్కుఁడు వెడలెన్. 75
- క. దక్షిణనయనాస్పదము, దక్షిణపవనానుమాలతయు నిజవిజయం
బత్సయముగ నెఱిగింపఁగ, నాత్మణమున సాహసాంకుఁ డానందించెన్. 76
- క. అటమున్న భట్టియనుమతిఁ, బటుగతిఁ బడవాల్లు నైన్యప్రతతులకెల్లం
జటులతరనమరలీలా, ఘటనకు వెడలుఁడని యెఱుంగఁగాఁ జెప్పటయున్ 77
- సీ. నంగరసన్నాహనమయం బెఱింగింప నిఖిలమంగళతూర్యనిస్సవములుఁ
గట్టుమట్టుననుండి కదలించినఁ జెలంగు భీకరకుండాలబృంహితములు
రథములఁ గట్టి సారఘలు ముట్టిన మిన్నుదన్నెడి రథ్యవితానములును
బంతంబు లొండొండ ప్రకటించునుభటులసాహసోచితవాక్యనంకులతలుఁ
గలసివిలసిల్లుసాహసాంకక్షితీంద్ర, చంద్రుశిబిరాంగణస్థలి సాంద్రవము
పూర్ణచంద్రోదయోదీర్ఘపూర్ణమాన, మగుమహార్జునపహోషంబు ననుకరించె. 78
- క. నందీపితరిపుకుంజర, నందళనక్రీడనైకసాహసలీలా
నంద మలర సింగంబుల, మందగతి స్వీరభటనమాజము నడచెన్. 79
- వ. విలయారంభవిజృంభణంబున నముద్వేలంబులై కుంభిని
వలయంబుం గబళింపఁ గైకొనుమహావారాక రానీకపీ
చులభంగిన్ జవనత్వవిస్ఫారణలం జూపట్టి యప్పట్టునన్
విలసిల్లె, దురగంబు లాశ్వికులకున్ వీర్యం బవార్యంబుగన్. 80

చ. సలలితగండమండలము సన్నదధారల నిన్వటిల్లఁగా
నలఘువినూత్నరత్నకనకాంచితభూషణదీప్తులొప్పఁగా
వెలువడె నమ్మదద్విరదబృందము నిర్ఘరదీపవల్లకా
కులకలితంబు లైననడగొండలవండముఁ గ్రేణిసేయుచుకా. 81

క. దివినుండి భువికి డిగ్గిన, దివిజవిమానము లనంగ దివ్యమణివిభా
నివహము దిశలకు నిగుడఁగ, నవలీలక వెడలె నచ్చు డరదములగముల్. 82

మ. ప్రతివీరప్రళయాంతకుం డగువిద్యుత్తోణిపాలుం డినా
యితలేజుండని సాహసాంకమను జేంద్రులలోకసంభావనా
చితసంభాషణమానుసీమహిమచేజిత్తుంబులార్జించుచుం
జతురంగంబులఁ దోడుసూపె నమరోత్సాహకనన్నాహుండై. 83

ఆ. దేశకాలబలము దెలిసి దైవబలంబు, కలిమి నచ్చి బాహుబలము బెరయ
మూలబలముతోడ మోహరంబుగఁ దీర్చి, నుమతినుతుఁడు నైన్యసమితి నడపె. 84

క. ద్విరదములకు నరదములును, నరదములకు నశ్వములును నశ్వంబులకు
వరభటులును వరభటులకు, నరిగెలవారలును బన్ని రక్తసరులై 85

ఉ. అంతకు మున్న సిద్ధనగరావనినాగునిదండనాగుఁ డ
త్యంతబలాభిరాముఁడు మహారథనాముఁడు నర్వనైన్యముకా
సంతనకట్టై బాహుబలసారథుండు విదేహధారుణీ
కాంతుఁడు శాలివాహనుఁడుఁ గయ్యపువేడుకతోడఁ దోడుగకా. 86

క. ఆరెండుసేనలందును, వీరాగ్రేసరులు సమరవిక్రమకేళి
ప్రారంభబృంధణాహం, కారత సుందోరులమీఱి కనుపట్టి రొగికా. 87

క. భీకరసంగరలీలా, లోకనకాతుకదిగీశలోకేశనురా
నీకవిమానంబులచే, నాకాశము నిరవకాశమై విలసిల్లెకా. 88

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతిఘటించి పూర్వాపరసముద్రంబులుంబోలె వీరరసోద్రేకంబున
విజృంభించి. 89

సీ. ఆరుదృగ్రుచులును నాయుధప్రభలును మార్తాండదీప్తితో మాటుమలయ
హంకారములు భేరిభాంకారరవములు వలయాద్రుది బ్రతివిరావముల నినుప
సింహనాదంబులు శింజినీధ్వసులును నాశాకరులగుండె లదరఁజేయ
నట్టహాసంబులు హయహేషితంబులు గగనంబు తోరణకట్టికొనఁగ .

నుభయబలములనుభటులు సుగ్రవీర, రసవిజృంభణ మరుదుగా రహిఁ గణంగి
కగియునప్పటిఁగటుపాదఘట్టనమున, నుర్వి యంతంత నుజ్జూతె లూఁగఁ దొణఁగ.

ఉ. ఆత్తజీ నాహసాంకమనుజాధిపుబంధురగంధసింధురో
నాత్తకపోలమండలమన్నదనధారలతాపు లెక్కినం
జిత్తము లత్తజీం జెడరి సిద్ధపురీంగచమూగజేంద్రసం
విత్తిమనంబు లింకె పరిబృందము డెందము చిన్న ప్రావఁగఁ.

91

ఎ. అంత.

92

మ. దివిజ స్త్రీకుచకుం, కుంకుమముతో దివ్యాంగి నాపేటికా
నవకర్పూరరజంబుతో నమరకాంతాదేహహరిద్రసం
కవిశాలోన్నతితో సుధీనిటలభాగన్య ప్రకస్తూరితో
నవనీరేణువు సాటియై పరఁగె నాశాకాశనీమంబులఁ.

93

చ. కలయఁగ మాళి దృగ్రుచులు గప్పిన జోదులు శబ్దభేదులై
పెలుదఁ గడంగి నేమిరవబృంహితహేషితసింహనాదసం
కులముగనుల్లసిల్లు రథకుంజరఘోటకనదృటావళిం
గొలఁదికి మీఱఁగా ధరణిఁ గూల్చిరి బాణపరంపరాహతిఁ.

94

ఉ. అస్పృశు కుండలీకృతశరాసనులై విలుకాండ్రు తూపులం
గప్పిరి నింగి యాంగికముగాఁ గయినేసినవన్నె లన్నియుం
జిప్పిల దట్టపుంజెమటఁ జిందఱవందఱగాఁగఁ జాలనిం
పొప్పఁగ దీప్రభానుకిరణోగ్రత నడ్డముచేసిరో యనఁ.

95

ఉ. చాపము లింద్రచాపములచందము దోఁపఁగఁ గెంపుసాంపువా
ట్రాపులక్రొవ్వుఱుంగులకుఁ దోడుగఁ దర్జనగర్జ లూప్సఁగాఁ
జాపధరాంబువాహములు సాయకవృష్టులయేపునూప ను
ద్దీపితరక్తవాహినులఁ దెప్పలఁదేరిన భూతసంఘముల్.

96

చ. బలములురెంటఁ బేరుగలబంటులరోషమహానలంబులం
దొలిదొలి ఘామముల్ నిగిడి తోన శిఖావళి లంకురించి ని
ప్పలు ధరమీఁదఁ బేర్చుకెయ భూరజముల్ దివిముట్టి రక్తధా
రలు గనుఘట్టఁ దొట్టె నమరస్థలి నెల్లను మాంసఖండముల్.

97

అట్టియొడ నుభయబలంబుల నుభయబలంబులును సేనాముఖంబుల సేనాముఖంబులును గణంబుల గణంబులును వాహినీల నాసీనులును నక్షేహీణుల నక్షేహీణులును దలంపడి నన్నాహంబుల నముత్సాహంబులు షోషంపఁ గోపంబు లాత్మోపంబుల భూషింప హుంకారంబు లహాకారంబుల ముదలింపఁ జలంబు లచలంబులం బొదలింప న వార్యంబు లగుశౌర్యంబులు నఖర్వంబు లగుగర్వంబులు నశాంతంబు లగుపంతంబులు నసరోధంబు లగువిరోధంబులు నభేదంబు లగుసంచానాంబులు నద్భుతాచంభంబు లగునారంభంబులు నుల్లసిల్లఁ జలంబులు నెలక బలంబులు నెదులక బీగంబు లెడలక బింకంబులు నడలక బిగువులు నక్కక బిరుదులు నుక్కుక వెలవెలంబాఱక వెన్ను చూపి జాఱక తాలిమి దింపక మాలిమి దెంపక తలఁగక మలఁగక విఱుగక నురుగక కేడింపక జోడింపక వెఱుగక చేమఱువక, అత్తశంబుల గత్తశంబులు సింపియు శరంబుల శరంబులు ద్రుంచియుఁ గుంతంబుల మంతంబులు గాడిచేసియు నారసంబుల నీరసంబుల నేసియు పరిఘంబులఁ కేతనంబు లడిచియు శూలంబుల ఘాలంబులు పొడిచియుఁ గత్తుల నెత్తులు వగిలించియు బల్లెంబుల నెల్లెంబుల నెగిలించియుఁ గుతారంబులఁ గతారంబుల మరల్చియు వీరావేశంబుల విహరించునవసరంబునం, బతి యవసరంబు నెఱుపఁ దెఱపి గని వెఱవిడి తఱుపిక్షోన్నవిధంబున శిబిరంబు చొచ్చి బలును గలం బరిమార్చి యార్చి పేరువాడి వీరాల్లాపంబు లాడు గరును, ట్రాములు గాఁడివీపుల వెడలి నేలం గీలుకొని యున్నతోమరంబు లాధారంబులుగా నిలిచి గతప్రాణుల యుగ్మ సమీరనంచారంబునఁ జలించుకతంబునఁ జేతనులంబోలె బరులకు భయం బాపాదించువారును, ద్విరదంబు లరదంబులం బొరలనెత్త నెరగినయీరసంబున నాభీలంబులగుకరవాలంబులు పెఱికి దంతకాండంబులతోడన కంఠంబులుగా ఖండించి చిత్రలీలావిలాసనిరవధికు లైనరథికు లని సుమరవరులచేతం బొగడువడయువారును, బహుముఖంబు లగుశరముఖంబుల మర్తోన్మాదంబు సేయుతఱి వర్తంబులతోడన చర్రంబులు సింపిన రక్తప్రసక్తంబు లగుశరీరంబులు చెందిరపుగీలుబొమ్మలట్లు చెలంగం గలన నైక్యప్రీతికయ్యుంపు నెయ్యంబునం దెనంగువారును, గరవాలభిండివాల ప్రముఖప్రహరణంబులు ప్రతిపాతంబు లగుటయు రయంబునం బ్రతిభట్టప్రయం క్తంబు లగునాయుధంబులు గైకొని సహక్రమించువారును, నెత్తురుల జొత్తిల్లినయంగకంబులు పల్లవితంబులైన యశోకంబులును బుష్పితంబు లైననకింశుకంబులును శలాటుకీలితంబు లైనవటంబులును ఫలితంబు లైనకింపాకంబులునును బోలె నుల్లసిల్లం దెల్లగిలక కయ్యంబుసేయువారును, నయిదుపదిసేయక యవక్రవిక్రమంబునం బరాక్రమించి చని దేదీప్యమానంబు లయిన

దివ్యవిమానంబు లెక్కి కృతాలింగనలైనను రాంగనలకు హస్తోత్కర్షంబుగాఁ దమచేత
వికలాంగంబు లైననకురంగబులం జూపి పారుపంబులు ప్రకటించువారును నై కల
హాభోజనన యనపారణం దైనవారుణరణవిహరణం బొనరించునమయంబున. 98

ఉ. ఏమెయి చెండువాహినుల నెక్కునతక్కువ యింతలేక నం
గ్రామము నేయునప్పుడు పరాక్రమ మిష్టంగ శాలివాహన
హ్వామహి శేశ్వరుండు విలనశృలనంపవసాంపు చూపినం
కామరపాకునీరుక్రియఁ దల్లిడమం దను వైరినైన్యుమల్. 99

క. నిజబలము వీరగఁబాటిన, భుజబల మలరంగ విదర్భభూపరుఁడు మహా
గజ మబ్బినిఁ జొచ్చినగతి, విజగీష విదేహసైన్యవితతిఁ గలంచెన్. 100

చ. అతనిమహోగ్రవిక్రమనమగ్రత నైఁపక శాలివాహనుం
డతిఃతశక్తి వైచిన నహంకరణఘ్నరణక్ విదర్భభూ
పతి దెగి తీవ్రబాణముల భగ్నుమునేయుటయు నివిదేహరా
జతులితచాపహస్తం జయి యవిభువై శరవృష్టి నిందినన్. 101

చ. కనుఁగవఁ గెంపుసాంపడరఁగా నతఁ డానరవాగుచాపముం
దునిమి హయంబులం జదిపి తోడనె సారథి నేపుమాపి కే
తనము ధరితిఁ గూల్చిన రథంబు రయంబున డిగ్గి యెంతయుం
గినుక దలిర్ప పైనికుల గీటణఁగించె గృపాణపాణియై. 102

క. అంత విదర్భేతుఁడు విల, యాంతకుగతి నాక్రమించి యవిభువై నడిదం
బెంతయు బెడిదపుఁగూపుల నింతింతలుతునియలై మహిం బడ నేనెన్. 103

తే. ఏని కంఠము గుఱిచేసి యేయఁ దలఁచి, శరము దొడిగినమాత్ర నచ్చెరువుగాఁగ
నారితోడనకూడ బాణాననంబు, దునిమె సెక్కమ్మున మహారథుండు గడఁగి. 104

వ ఇవిభుంబున సురక్షితదేహుండై విదేహుండు తత్సమయనమానీతం బగుసెందురథం
బెక్కిపరాక్రమించుబయును. 105

తే. అమృతారథశాలివాహనులమీద, భల్లనవకంబునేనిన భుజిమేన
వారిలును నేని రన్నేని వాలరమ్ము, లాహవమ్మున వీడుజోదాడినట్లు. 106

వ. మఱియును. 107

- క. ఆయురువురు నమ్మెయిఁ నను, నేయుశరావళుల నెల్ల నినుమంతలుగాఁ
జేయుచును భట్టి తిట్లన, కాయనిమగముల నాయకంబుల నించెన్. 108
- క. ఆనమరపౌఢికి మది, రోసించి విదేహనరవరుండు చమూపా
గ్గేసరులకుఁ జేయిపించిన, నామరగతి శకబలంబు లతినిం బొదివెన్. 109
- వ. ఇట్లు వాడువుటయును. 110
- సీ. మొక్కలంబుగఁ జొచ్చి ముక్కొనఁదెయ్యఁగా భటకోటిపట్టులు వాపిపాపి
యారోహకులతోన హయములఁ గబళించి వేమాటు నేలతో వ్రేసివ్రేసి
భద్రేభములు వీడుపడఁ దాఁకఁ గోల్కొని గుండెలు వగులంగఁ గ్రుమ్మికుప్పి
రధ్యసారథులతో రథము లుద్ధతిఁ బట్టి దిద్దితి వినువీధిఁ దిప్పితిప్పి
విమతరాజన్యవరనైన్యకమలపండ్ల, ఖండమోడ్డండ్లవిహరణక్రమనిరూఢి
నెదురులేక రణంబులో నేపుమాపె, భట్టి జగజ్జెట్టి దీకొల్ప భద్రగజము. 111
- తే. ఆకరీంద్రునియాటోప ముసనయించు, మాటుకొన్నవిదర్భేశుఁ బాఱఁదోలి
సాహసాంకక్షమానాథచంద్రు నదిరి, సిద్ధపురినాథుఁ డిట్లును జేవ మెఱసి. 112
- సీ. అత్యద్భుతము లైనయన్యులసాములు కుటిలమార్గమునఁ గైకొనఁగవచ్చు
నింద్రజాలపువిద్య నెచ్చోట నైనను బయలు పట్టణముగాఁ బన్నవచ్చుఁ
గపటంపుఁగంఢచేఁ గలిగినయర్థంబు నకలాధ్యులకు వెనచల్లవచ్చు
నాకలాకాధీశు నటనమాటలఁ దేల్చి వరరత్నపీఠంబు విడయవచ్చుఁ
గాక పరిపంథిదర్పాంధకారహరణ, సుప్రతాప్రచదీపవిస్ఫురణశరణ
పటుతరాయనసూక్ష్మపాణపాణి నైన, నిను నెదుర్కొని యని నీకుఁ జైనక వశమె.
- మ. అని సంరంభవిజృంభణస్ఫురణమై నావిక్రమార్కక్షీతీం
ద్రునిపై సంపరంపరలో గురియఁగాఁ దోడ్తో నతం డన్నియన్
ఘనశస్త్రోహతిచే నణంచి విలసత్కండప్రకాండంబులం
దునిమెం గేతనరథ్యసారథిరథస్తోమంబుఁ జిత్రంబుగన్. 114
- ఉ. ఒండొకతేరు కైకొని సముద్రతి సిద్ధపురేశ్వరుండు కో
దండగుణధ్వనుల్ చెలఁగఁ దచ్చతురంగవరాహవక్రయా
పండితమూర్తియై మెఱసిపావకసాయక మేనె నాత్మలో
మండెడుకోపవిహ్ని నరిమండలిపైఁ బచరించుపోలికన్, 115

- క. ఆవిఃఖిఃఖికిఁ దలఁ కొక, యావంతయు లేక విక్రమాదిత్యగరి
 త్రివరుఁడు వసధివల్లభ, దైవత్వం బైనశర ముదగ్రతి నేసెన్. 116
- సీ. మెఱుంగులు గ్రమ్మెడుమేఘాస్త్ర మేసినఁ బవనబాణంబునఁ బరిహరించె
 విసుము లుమియుకాద్రవేయాస్త్ర మేసిన గరుడబాణంబున గర్వమణఁచె
 సమధికోన్నత మైనశైలాస్త్ర మేసిన నింద్రబాణంబున నేపుమాచె
 దృష్టిరోధం బైనతిమిరాస్త్ర మేసిన నరుణబాణంబున విరియఁ జేసె
 నిత్యైఱంగున శకధారుణీశదివ్య, శరపరంపరఁ బ్రతిబాణసమితి నణఁచి
 యడరి పుంఖానుపుంఖనానాస్త్రశస్త్ర, వితతి నందంద యతనిపై వెల్లిగొలిపె. 117
- వ. ఇట్లు నిరర్థశప్రసారంబు లైనశరాసారంబులకు మిసిమింతుండు గానిశకమహీకాం
 తునిం జూచి యాశ్చర్యధుర్యుండై సాహసాంకన్యపవరుండు భట్టితో నిట్లనియె. 118
- ఉ. ఇంతకుమున్ను నన్ను సెరుఁ డెవ్వఁడు మార్కొని యింతసేపు వి
 క్రాంతి వహించి మించి భుజగర్వము చూపినవాఁడు లేఁడు నేఁ
 డెంతయు మేటియై శకమహీపతి దివ్యశరప్రయోగదు
 ర్దాంతనితాంతనైపుణధురంధరుండై యనిసేయు టెట్లొకో. 119
- వ. అనిన సుమతిసూనుం డిట్లనియె. 120
- క. ఉగ్రుం డితఁ డొనరించిన, యుగ్రతపంబునకు మెచ్చి యొసఁగినవరసా
 నుగ్రి యిది యితని సెరుఁడు ర, కాగ్రంబున నెదిరి గెలుచు టరిది నరేంద్రా. 121
- వ. దీనికిం బ్రతివిధానం బొకటి వున్నవించెద నది యవధరింపుమని యిట్లనియె. 122
- మ. చరణాబ్జంబులు యోగపాదుకలతో నంధించి యాకాశనం
 చరణారంభవిజృంభమాణరణదీప్తాదక్షతస్త్రించి వా
 విరి బ్రహ్మాస్త్రము నిన్నరేశ్వరునిపై వేగం బ్రయోగింపు ను
 స్థిరలీలక నమకూరు నీకు జయలక్ష్మీనిత్యసాంగత్యముల్. 123
- తే. అనిన సామతేయునిబుద్ధి కాత్మ నలరి, చరణములఁ బాదుకలు మెట్టి చదల నిలిచి
 మంత్రతంత్రానుసంధానమార్గకుద్ధి, వెలయ బ్రహ్మాస్త్ర మేసె నవ్విమతుమీఁద. 124
- కా. ఆదివ్యాస్త్రము భీషణానలశిఖాహంకారశంకావహ
 ప్రాదుర్భూతపటుస్ఫులింగపటలీప్రచ్ఛన్నదిగ్భాగమై
 యోదార్యంబున వాసవాదిసకలాశాధీశహృన్మూలముల్
 భేదిల్లంజని సంహరించె జగదాభీలుక శకతోజివుణ్ణ. 125

ప. ఇవ్విధంబున శకఁడోటిశ్వరుండు హతుండు గుంటయు నద్దిన్దివాణాంబు నుపసంహరించి హతశేషులైనవిరోధివరూఢినీనాగులకు నభయపరచానంబు దుఃఖచేసి ప్రధానపురస్సరుండై వచ్చి శరణాంబులొచ్చిన శకమహీనాఁడందఁడు గనుంగొని కరుణించి తదీయ సామ్రాజ్యంబునం బతిష్ఠించి.

126

సీ. నవరత్నమయభూషణస్సారరణభూమి చిలసిల్లుకల్పాణశేరి గాఁగి
దళితకుంజరకుంభకలితమాక్రికిరాసి కమనీయశేషాక్షరములు గాఁగ
నమరసంక్రీడననందర్శనాగతనురతోటి పెండేలివొనలు గాఁగ
బహువిధజయతూర్వకమునిన్యనంబులు రమ్యమంగళవాద్యరవము గాఁగ
సుచితకాలజ్ఞుఁడగుభట్టి యొజ్జ గాఁగఁ, జటుల మైనప్రతాపాగ్ని సాక్షిగాఁగ
విజయలక్ష్మీకమవ్యాపావలనముచ, సాహనాగకమహీనాధుండ్రుఁడొప్పె.

127

ప. అప్పుడు తదీయమహనీయసర్వాక్రమప్రభావంబునకు హర్షించి శతమఖిలముఖిబర్హి
ర్ముఖులతనిపై దివ్యసూర్యవర్షంబులు గురియించి తమలోనిష్ఠినిరి.

128

సీ. పాథోనిధానంబు బాణాగ్రమున నిల్చి గరమమీఱినచాపధరుండు దక్కఁ
బెనుఁగూపమునఁ బడ్డ సృగుకందుకము బాణతతిఁ బుచ్చి యిచ్చినధన్వి దక్క
నఖిలరాజులు చూడ యంత్రమత్స్యము నేసి ప్రాశీ మించినధనుఃపాణి దక్క
ననిలోనఁ బరశురామునకు మిక్కుటముగాఁ గడిమి చూపినవిలుకాఁడు దక్కఁ
జిత్రతోదండవిద్యావిశేషసహజ, సాహసక్రమవిక్రమోత్సాహలీల
విక్రమాదిత్యవనుమతీభునిఁ బోల, నన్యరాజన్యవరులకు నలవి యగునె.

129

ప. అని యనేకప్రకారంబులఁ బ్రశంసించుచు నిజనివాసంబులకుం జనిరి. తదనంతరంబు
పటుపటహభేరిమృదంగాదిమంగళతూర్వనిన్యనంబులును బాఠకపటనరవంబులును మా
గధగీతికానినందంబులును వందినంకీర్తనన్యనంబులును సముద్భటనుభటవీరాలాపకలకలం
బును నభంబు నైనర్ధికగుణంబు నాపాదించఁ ద్రిభువనభవనమోహనాకారరేఖార
చూనందనుం డైనరాగమంజరీనందనుండు నిజసౌందర్యసందర్శనాలోల లోలలోచనా
లోచనకువలయుతగవాత్సలక్ష్మీతప్రసాదశోభాకరం బైనవిదర్భానగరంబు ప్రవేశించి,
ప్రాద్భూతవేదికానివేశితనముద్గీర్ణపూర్ణకుంభంబును రంభాస్తంభసంభావనానందనందన
మాలికావలననంబును భూసురాశీర్వాదమేదురంబును విశాలవిజృంభితజగజ్జేగీయమాన
గౌరీకళ్యాణగానపరికల్పితకర్ణపారణంబును విదగ్ధేశ్వరదర్శితంబు నైనతదీయప్రధానా

గారంబున విడిసి నకలనైనబును సముచితప్రదేశంబుల విడియింప నుమలినూను నాజ్ఞాపించి విదర్భేశ్వరుని నిజనివాసంబునకుఁ బోవ నియమించిన నతం డిట్లునియె.

క. దురమున నెదురై యేరికిఁ, బరిమార్పఁగ రాకయుండఁ బరమేశ్వరుచే
వరములు గాంచినశకవిభుఁ, బారిగొంటివి నీకు నితరభూపతు లెనయే. 131

చ. కుమతి శకుండు మత్స్యరముఁటపయిక్ విడియంగ నెంతయుం
గమలదళంబుమీదియదకంబునుబోలెఁ జలించునాదుడెం
దము భవదీయకౌర్వనముదగ్రత్రపాపున నుల్లసిల్లి సిం
హముమెడగంటవ్రాలె నభయంబునఁ బొందె వసుంధరేశ్వరా. 132

చ. హరునివరంబునం గనినయాత్మజఁ బట్టపుడేవిగాఁగ నొ
నరవర నీకు నిత్తు నని నామదిఁ గోరిక సంభవింప ను
స్థిరతరకీర్తినంపదలఁ జెంది నుఖింపఁగఁ గంటి రాజశే
ఖరునకుఁ గూఁతు నిచ్చి నుతిగాంచిన శీతనగేంద్రుకైవడిక్. 133

చ. జనవర సీపురోహితుల శాస్త్రరహస్యనిరూపణక్రియా
వనజభవప్రభావు లగువారి ముహూర్తము నిశ్చయింపఁగాఁ
బనుపు శుభస్యశీఘ్ర మనుసల్కు నిజం బొనరింపు మన్న గొ
బ్బనఁ బతిచిత్తవృత్తి గని భట్టి విదర్భుడఁ బాను వేడుకక్. 134

క. ఉభయపురోహితనస్తుతి, శుభలగ్నము నిర్ణయించి సొంపుగఁ బురికిక్
విధవ్రాచితశృంగారము, నభినవముగఁ జేయఁ బనుచునాక్షణమాత్రక్. 135

సీ. కుడ్యభాగంబులఁ గుంకుమంబులు పూసి వేదికాఫలల జవాన్ది నలికి
కమ్మారి ముంగిళ్లఁ గలయంపిగాఁ జల్లి నిగ్గుఁగప్పురమున ముగ్ధి వెట్టి
కంబాలఁ జీనిచీనాంబరంబులు చుట్టి గోపురంబుల పైఁడి కుండ లెత్తి
మేడల ముత్యాలమేలుకట్టులు గట్టి రత్నదీపిక లగారముల నుంచి
కనకకాండరంభాస్తంభకలితముకుర, నట్టపటపుష్పచామరపల్లవాది
తోరణము లెల్లవీధులఁ దొంగలింపఁ, జేసి కైసీసి రభినవ శ్రీలు మెఱయ. 136

వ. అంత. 137

సీ. మెఱుంగులగతిఁ జూపుమెఱుంగుఁగన్నులచూపు పసిఁడికమ్మలమీదఁ బరిభవింప
మొలకచెన్నెలనవ్వు మురిపంపులేనవ్వు చెక్కుటద్దములపైఁ జెంగలింప

జక్కవకని మించుచునుగవ నగుమించు మణిహాగ్రీష్టితో మచ్చరింప
హరినీలములఁ గన్న నలకలనునుగొప్పు కమ్మరితికంబు గారవింప
నతివ మోహనముఁతదేవతయొ నా న, నంగనతికాంత మన్నించుననుగుబోటి
నుగుచతోరిక యనుచతోరాక్షి నచ్చి, సాహసాంకమహీపాలదండఁ దుఁ గాంచి. 138

తే. సతతి యొనరించి నగనసంభాషణముల, రాగమంజరినుతుమనోరాగ మెఱిగి
చిత్త మాచిత్యవృత్తి నశీకరించి, విన్ననువుమీఱ నిల్లని విన్నవించె. 139

క. నినుఁ శూచినచూపులనే, తనుఁ జూడఁగ నవును మదనతాపోహశమం
బనును విదచ్చేశ్వరునుత, హనుఁగ నినుఁ జూచువేడ్కఁ బనివెంటిన్సపా. 140

వ. ఎట్లనినం దదీయసశావిశేషంబు లనధరింపుము. 141

క. దేవరమోహనలీలా, లానణ్ణవిలాసగుణకలాపము లెమ్మె
భావింతురొ యిట్లని నుతి, గావింతు గనంగవతినకాశమునఁ జెలుల్. 142

సీ. కాంతామనోహరాకారుఁ డౌమారుండు నర్వజ్ఞకలహనిశ్చయుండు గాని
శ్రితపరిరక్షణక్షేమఁ డౌరాముండు వరపుణ్యజనభయంకరుండు గాని
మహితదివ్యాస్త్రసమర్థఁ డౌపాస్థుండు గురుసుతాప్రియగుణకరుండు గాని
సంతతవిభవని స్తంద్రుఁ డౌనిందుండు కులగోత్రభేదనోగ్రుండు గాని
యనుచు వానలగుణముల నహహించు, నరణి నర్వజ్ఞులును బుణ్యజనులు గురులఁ
గులనగ్రేంద్రులుఁ గొనియాడఁ గొమరుమిగిలె, వికమార్కమహీపాలచక్రవర్తి. 143

ఉ. ఆరసిక్కాగగణ్ణునిసమంచితరూపగుణ్యపసన్నగం
భీరతఁ గన్నఁ గామినుల పేరిటిరాలయినం గరంగు సం
సారఫలంబు గాదె యెలజవ్వని నీకుఁ దదీయనర్తలీ
లారసనగ్న కేలిరతిలాలితసౌఖ్యముసంభవించుటల్. 144

వ. అని యిట్లనేకప్రకారంబుల. 145

చ. పలుమఱు నెచ్చెలుల్ నెవులపండువుగా నినుఁ బ్రస్తుతించఁ ద
త్సలలితసారభాషణసుధారసధారలఁ దొప్పఁదోగి తొ
య్యలి హృదయాలవాలముననుం దనురాగలతావితానముల్
మొలచు లెఱింగి యంగజుడు మోహనబాణము నారిఁ గూర్చినక. 146

సీ. నిలువుట్టగ్గుము సూడ నెచ్చెలితో నాడ నరసోత్తలకు నవ్వ నరులుగ్రువ్వఁ
జిత్తుదువులు వ్రాయఁ జిలుకఁ బెండిలిసేయ నరసాన్నము భుజింప మరు భజింపఁ
నల్లివిత్తము వట్టఁ దారహారము వెట్టఁ గ్రొవ్విరు ల్వెడఁ గూర్చఁ గురులు దీర్చఁ
గనకసాధముచేరఁ గమ్మనాజులు గోర నాట్యరంగము ద్రొక్క నటన కెక్క
హంసనడపింప జలకేళి కగ్గలింప, వీణెవాయంప, బాన్సుపై విశ్రమింప
నెఱుంగ కిట్టాక్కనాఁడొకయేడు గాఁగ, బాల చలవంతఁ జింతించుకీ లెఱింగి.

వ. ఆకాంత కేకాంతంబున నిట్లంటి.

148

ఉ. ఇంతవిచార మేల తరళేక్షణ యెంతటివాని నైన నీ
కాంతునిఁ జేయుదాన రతికాంతునిపాదము లాన నీకు నా
యంతటిబోటి గల్గఁ దగవా వగఁజెందఁగ నీమనోరథం
లింతయుఁ జెప్పు మేమిటికి నేనుఁగు నెక్కియు దిడ్డి చూడఁగన్

149

క. నావుడుఁ దొంగలితెప్పల, క్రేవల నునుసిగ్గు లంకురింపఁగ నాపై
భావానుకూలలీలా, భావితముగఁ జూడ్చి నిలిపి బాలిక తనహాఁ.

150

ఉ. చెప్పఁ దలంచు సిగ్గు తనుఁ జెప్పఁగనీమికి నంచలించుఁ దాఁ
జెప్పెదుమాట యెవ్వరికిఁ జెప్పకుమీ యనఁ జూచు నంతటం
జెప్పక యుండ రాదు మఱి చెప్పఁగ రాదని కొంతు నెమ్మెయిం
జెప్పక పోదుపొమ్మనుచుఁ జిత్తము నూర్కొనఁజేసి యిట్లునున్.

151

తే. నిజకరస్పర్శ మొనరించి నీరజముల, నర్కుఁ డలరించునది యెంత యన్నకరణి
వినియంతన విక్రమవినుతుఁ డైన, యర్కుఁ డలరించె నాహృదయాంబుజంబు.

152

వ. అని భావగద్గితంబుగా నిన్నుఁ జేర్కొనుటయు.

153

మ. తలపోతలో దల లెత్తెఁ దాల్చి నడలెం దాపంబు దీపించెఁ జేఁ
తలు డిందెన్ ధృతి పీడుకొలుగొనియెన్ దైవాతెఁ గన్నీరు కొ
ర్కులు గోవావులకొడలై నిగిడె సిగ్గులో దూరమై పోయె న
గ్గల మయ్యెం దమకంబు పద్మముఖికిం గందర్వుచే నెంతయున్.

154

వ. ఆసమయంబునం బ్రదిపించునుద్దీపనవిభావప్రభావంబు భావించి సోపాలంభంబుగా నె
చ్చెలు లిట్లనిరి.

155

- సీ. కుంభోదకముఁ బోసి యంభోజముఖి వెంపఁ జూతంబు కొమ్మలు చూపఁ దొణఁగె
 ఫలనంబులు వ్రాసి బాలిక పోషింపఁ జిలుక మోమెజ్జుగాఁ జేసికొనియె
 మూలమూలల దాచి ముద్దియ పాటింప నలరులు ములుకులై యంటఁ దటిమెఁ
 బ్రాణంబుగా నింతి భావింపఁగా గాలి యంతకుడెసనుండి యాక్రమించె
 వెలదిచేసినమే లెల్ల నీచీఁబుచ్చి, యివి యకారణవైరులై యేఁగఁ జొచ్చె
 జలజముఖులార యన్యపుష్పముల కెందుఁ గొమ్మఁ గొనిపోవు టారయ గుణము గాడె.
- వ. అనుచు నప్పుదనతిమదనవికారంబులనుఁ బ్రతికారంబులు శీతలోపచారంబులుగా వి
 చారించి. 157.
- క. నవమకగందయుతంబై, ప్రవిమలనీహారనలిలపరిమళితంబై
 యివతాళించుజలమ్మన, నువిదకు మజ్జనవిధాన మొనరించి తగ్గె. 158
- తే జిగి దొలంకెడుచెంగల్వసెజ్జ నుంచి, గండ మందఁ డెందంబునందు నలది
 తరుణరంభాదభాంభోజతాళివృంత, పవనసంపాదనక్రియాపౌఢి మెఱసి. 159
- ఉ. కట్టిరి నన్నపుండనుపుఁగావి కటితటి మేనితీగపై
 మెట్టిరి కమ్మపుప్పొడి నమున్నత మైనకుచద్వయంబుపైఁ
 బెట్టిరి క్రొత్తముత్యములపేరులు కంకణనూపురాకృతిం
 జట్టిరి పాణిపాదములఁ జొక్కుముగా బినకాండకాండముల్. 160
- వ. మఱియును. 161
- సీ. చంద్రకాంతపుఁగోరఁ జల్లనిపన్నీరు దొరఁగెడుకన్నీరు తుడిచి తుడిచి
 మంచునఁ దోఁగినమంచిలేఁజిగురాకీ లూయనఁ గరముల మెత్తి యొత్తి
 తేటి ముట్టనిపువ్వుఁడేనియఁ బుప్పొడి మెదిచి పాదంబుల మెత్తి మెత్తి
 నీర మైనపచ్చకప్పురము గందముతోడఁ గలిపి పాలిండ్లపై నలది యలది
 మలయపవనండు పలుమాటు మలయకుండ, నలరుటింటిగవాత్తంబు లరసి యరసి
 యెందుఁ గందర్పతాపంబు డిందుపడమి, జెలువ నీరాక మది నపేక్షించునంత, 162
- క. ఆవెలదిభాగ్యదేవత, యావిర్భావంబుఁ బొందిన ట్లిచ్చటికిఁ
 దేవర విజయంచేసితి, గావునఁ దత్తమముఫలము గానఁగవచ్చెకా. 163
- క. ముట్టడి మాన్సి విదర్భకుఁ, బట్టముగట్టితి విదర్భపతి నతనిమతం
 గట్టుము మరురాజ్యమునకుఁ, గట్టిగఁ బట్టు బవశ్యకర్తవ్య మగుకా 164

- క. ననుఁ బాసి యొక్కనిముసము, తనయంతన యుండ దావిదర్శ్యశ్వరునం
చన నేను నట్లుకావున, నను ననుచుగ నవధరింపు నయతత్త్వనిధి. 165
- వ. అని విన్నవించుచకోరికం గనుంగొని సాహసాంకనరేంద్రచంద్రుం డిట్లనియె. 166
- ఉ. నారదమానిచేత నెకనాఁడు వినిదముపోలె విన్నమి
నీరజనేత్రసోయగము నేఁడును నామదిఁ బాయదన్న ని
చ్చారతిఁ గూడిమాడి యనిశంబును నెక్కిడ నున్నయట్టిని
కారముణివియోగమున కాత్త యొడంబడునే చకోరికా. 167
- చ. అని నరసప్రసంగముల నమ్మదిరాక్షిని గాఁగిలించి కాం
చనమణిభూషణావళు లసంఖ్యము లిచ్చి ప్రియంబు మీఱఁగా
ననిని యథోచితక్రియల నమ్మనజేశ్వరుఁ డుండునంత న
ద్విసయధనుండు భట్టి చను దెంచి నమస్కృతిచేసి యిట్లునఁక. 168
- క. పురిశృంగారముఁ జూచిన, నరులకు నెల్లను నవాజ్ఞననగోచరమై
కర మొప్పచున్న దెల్లియ, పరిణయలగ్నంబు వలయుపను లాడఁగూడెక. 169
- కా. భూపాగ్రేసర యుష్మదీయచరు లుద్బోధింప నానావిధ
ద్వీపానీతగజాశ్వరత్నరమణీదివ్యాంబరశ్రేణిచే
నీపాదాంబుజసేవ సేయుటకునై నెయ్యంబుతో వచ్చినా
రాపూర్వాపరదక్షిణోత్తరదిగంతానంతధాతీశ్వరుల్. 170
- వ. అని విన్నవించి వారలం గానిపించుటయు. 171
- క. నకలన్యప్రపకరంబును, బ్రకటితముగ సాహసాంకుషపవీరికకుఁ
మకుటమణిదీపకళికా, నికరము నీరాజనముగ నిర్వర్తించెక. 172
- వ. అప్పు డప్పుడమితేఁడు తిదానీతంబు లైనపానడంబులు గైకొనియె నంతం దదనుమతి
వడసి భట్టియు రాజుగోకంబును నిజనివాసంబులకుం జనిరి. మఱునాఁడు శకమర్ద
నుండు ప్రభాతనమయసముచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించునంత నక్కడ. 173
- స. హితులఁ బ్రధానవర్గముఁ గపింద్రుల బంధుల మిత్రులం బురో
హితులను దండనాథుల మహీపతులం బరివారముం గళా
వతులను మాగధోత్తముల వందిజనంబు దిగంతరాగత
క్షితిపతులక విదర్భపతి శ్రీవెలయుంగ సభాంతనీమకుఁ. 174

వ. ప్రియపూర్వకంబుగాఁ బిలిపించి గంధాక్షతకర్పూరతాంబూలంబు లానిగా నత్కారం
బులొనరించె ననంతరంబు. 175

సీ. సగ్రహీతిఁ గిన్నకేశ్వరుఁడు పుత్తెంచిన రమణీ శుచీశాంబరములు గట్టి
కడువేష్ట నాకటాకన్నామి యనిపిన మందావకుసుమభామములు దాల్చి
విసయంబున దిశ్చేదితనయుండు సంచినబంధురక్షిగంధంబుక మలఁది
భక్తితో భువనాధిపతి మాత తేచ్చిన నగత్న మయఘాషణములు నొడిగి
తనువలొనంబు కనుబొటు గాఁకమండల గా నెఱర్చిరి గాక శృంగార మనఁగ
నతియుఁ బతియును వచ్చి రక్షతిమలీల, నఖులు చోడైగ చుద్వాహనదనమునకు. 176

క. అత్తటి విదగ్ధభూపతి, చిత్తంబున సంతనంబు చిగురొత్తఁగ వి
ప్రోత్తములు నేదమార్గా, యత్తంబుగ నాచరించి రాచిత్యంబుల్. 177

వ. తదనంతరంబ మాహూర్తిక దత్తశుభముహూర్తంబున. 178

క. సారోదారనుధారన, ధారాహారానుసారిధరణీదివిజో
దీరిత నేదధ్వనితో, గౌరీకళ్యాణగురుగౌరవము మెఱసెన్. 179

ఉ. శ్రీమెఱయం బురోహితవిశిష్టమతంబున విక్రమార్కధా
త్రిమహిశేశ్వరుండు సముద్గత నించినసేనఁబాల్లు కాం
తామణి కేశభారమునఁ దద్దయు మెప్పె మరుండు లీలతోఁ
గోమలనీలగుచ్ఛములఁ గూర్చినమత్తైపుజల్లియో యనన్. 180

వ. తదనంతరంబ. 181

సీ. పసిఁడికుండల మించుపాలిండ్లనునుమించు కరమాలములకాంతిఁ గౌఁగిలింపఁ
గరమాలములకాంతి కడలెత్తి యందంద కేయూరదీపులఁ గీలుకొనఁగఁ
గేయూరదీపులు గిఱిగొని నెరసుతోఁ గంకణద్యుతిమీఁదఁ గాలుద్రవ్యఁ
గంకణద్యుతి సోయగముమీఱఁ బలుమాటు రత్నాంగుళీయకప్రభలఁ జెనకఁ
దనదుమెఱుఁగారుకెంగేలుఁదమ్ము లెత్తి, ప్రాణవిభుమాళిపైఁ దలఁబాలు మ్రోయు
నపుడు కాంతకు మైఁ బుల్క లంకురించి, కోరకితమల్లికావల్లికొమరు దాల్చి. 182

ఁ. ఇరువురందు నప్పు డెక్కువ తక్కువ, యింత లేక కూర్చి యెఱుకపడియె
నహజరీతిఁ బుష్పశరుండు త్రాసునఁ దూచి, ప్రియముతోడఁ బంచిపెట్టినట్టు. 183

క. ఆలో నాలోలేక్షణ, కేలం దనకేలుఁదమ్మి గీలించి మహీ
పాలశిఖామణి లీలా, కేలిగతి వివాహవేదికిం జనుదెంచెన్. 184

- వ. చనుడంచి హేమామకార్మిం బనునంధించి. 185
- క. నూజననన్యనమితి న, పారముగా సాహసాంక పర్జన్యండు సౌం
పారంగం గంఠాబంధుర, ధారాశక రాశకనకధారలం దనిపెన్. 186
- ఉ. అంతి శకాంతకుండును దిగంతస్య పాలకులున్ సమస్తసా
మంతులు భట్టియాదియగుముత్రిజనంబు విదర్భధారుణీ
కాంతుండు దోడితేరం జని గావ మొప్పంగ భుక్తిమండపా
భ్యంతరవీధిం దత్తదుచితాననంక్తి నుభోపవిష్టులై. 187
- సీ. మింను కన్యులు గోచరింను రానాచ్చంబు నుపమింపరానినద్యోగ్మృతంబు
నమృతోపమానంబు లగుపిండినంటలు నుజ్వలం లైయొప్పు సెలుపులబుష్ప
మది కింపుల బెంచుకమ్మనిపదార్థంబులు బహుపాకరుచు లైనపాయనములుఁ
దగువాసనావాసితము లైనచచ్చల్లు వడియంగట్టినయానవాలపెరుంగు
నరనమధురసానినముదయములు, పంచసారనమంచితపానకములుఁ
గమ్మకస్తురినెత్తావిం గైవుచేసి, యూరుఁగాయలుఁ జల్లనియుదకములును. 188
- వ. మఱియుఁ బంచరచినాగంజితంబు లగుబహువిధమాంసవ్యంజనంబులును రసికరసనాత
శుభలంబు లగుపరికల్పలంబులును యువతికరనిర్మళితంబు లగుమళితంబులు నుపయో
గించి, రంభోరూక రాంభోజితాతకుంభసంభరితంబులును సుగంధబంధురంబులు నగుజలం
బులం గృతాచమనలై విదర్భేశ్వరుండు ప్రీయపూర్వకంబుగా సెనంగుతాంబూలాం
బరమణిభూషణాదినత్కరంబులు గెకొని వివాహోత్సవస్తుతికథాముఖులై దిగంత
రాగతు లగుమహీపతులును మఱి యునుం దగువారును బాంధవులును దమతమదేశం
శంబులకుం జనిరి. తదనంతరంబ. 189
- మ. జననత్వప్రభవప్రభావభరితాజానేయవాహంబులన్
శ్రవణోత్సారితచంచరీకమదచంచద్వారణవాతమున్
నవరత్నాభరణజంబు నమనానందారవిందాక్షులన్
నవశస్త్రావలంబున్ విభూవరులకున్ వైరర్థ్యం డిచ్చెన్ దగన్. 190
- క. చుట్టములనుగభి వీవని, భట్టికిం దగం బ్రియము చెప్పి పంకజనయనా
పట్టాంకుకమణిభూషా, రట్టజహసుగంధసింధురంబుల సెనంగెన్. 191
- క. అనమయమునం గుమారి, గైసేసి తడియజననిఁ గాన్పించి చకో
రీనుదతి శుభప్రయాణ, శ్రీమాచనచేసి పగతి సేయించుటయున్. 192

తే. తల్లిపాదంబులకు మొక్కి తలెరుగోడి, యగుపూనంబు తెప్పల నప్పులింక
గలికికన్నుల మకరందజలము గ్రమ్మఁ గవ్వతమ్మలత్తవలై కము మొఱసె. 193

న. అత్తెఱుగెఱింగి యమ్మహదేవి యక్కు మారినత్నంబు నక్కునం జేర్చి చెక్కుటద్దంబు
లు పుణకుచు నిట్లనియె. 194

నీ. ఏరాజు నుజ్జయనీరాజ్యపదమున నవికాశవి పట్టంబుగై
నేరాజు తననభ కేతెంచినవిరింటి యచ్చెరునంది బ్రచ్చాపు మచ్చె
నేరాజు నాట్యవిద్యారసజ్ఞత మెచ్చి భద్రదాసం బిచ్చె బలవిరోధ
యేరాజునకుఁ గల్గె నీశ్వరవరగర్వయుతుని సిద్ధపురీతు సూర్యుకడివి
యట్టిరాజుపట్టుపుడేవి వైననీవు, నకలరాజస్యకాంతలు చరణయుగముఁ
గొలువఁ గొలుపుండుదువుగాక తోమలాంగి, నీకు నేలమ్మ కన్నుల నీరునిం. 195

క. పతికనునన్నలమెలఁగుము, పతిహితు లగువారి నెఱిగి పాటించు మదిం
బతిదైవముగాఁ దలఁపుము, పతియ నుమీ యేడుగడయు భామామణికి, 196

వ. అని బోధించి పునఃపునఃరాలింగనంబు చేసి తదీయనర్హసఖి యగుచకోరికం జూచి
యిట్లనియె. 197

నీ. పతియును నేనును బావ్యతీపతిచేత ముముగాఁ గొంటి మీవాలంగంటి
నర్కతేజఁడు వికమార్కత్తమానాథుఁ డెల్లఁ డయ్యెడిభాగ్య ముచ్చె మాకు
రమణునితోడ దూరముగాఁగ నేగుచోఁ బాలఁతికి నీయట్టిబోటి గలిగె
నేమిటఁ జూచిన నీయింతి తొలుమేన నుక్యతంబు నేయుట ప్రకట మయ్యె
నింక నిటమీఁదఁ దగులుద్ది యెఱుంగఁజెప్పి, విభునిచిత్త ముపార్జించువెరవు గఱపి
పాడయు నీడయుఁ బోలె వీడ్వడక మెలఁగి, యబలకంటికి తెప్పవైయరయవమ్మ. 198

వ. అని యప్పగించి యనుపుటయుఁ జకోరికాప్రముఖసభనహాసంబు గొలువ నాందోళి
కారూఢయై చనుదెంచినస్రీయాంగనం గనుంగొని సంతుష్టాంతరంగుండై సాహసాంక
మహీనాథుండు. 199

చ. వినయముతో విదగ్ధపతి వీడ్కొని దేవియుఁ దాను రత్నకాం
చనరథమెక్కి వందిజనసంస్తుతి మాగధగానమంజుల
ధ్వనులను హృద్యవాద్యనినదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లఁగాఁ
జనియె రమానమేతుఁ డగుసారసనేత్రుని గ్రేణిసేయుచుక. 200

వ. అటమున్న నర్వసన్నాహసమేతుండై వెడలి భట్టియుం జనుదేర విదర్భానగరంబు నిర్గమించి పయనంబున యోగండ్లప్రకాండకల్పితానల్పపురనిరూపణంబుల దివ్యపాత్రికావిధిత్రాస్త్రపాసనంతర్వణంబులఁ గంఠానుసంధీయమాననానానిష్కవిరచితద్రవ్యంబుల నాత్మనిర్విశేషంబుగా నశేషస్థైనికులకుం బరితోషం బొనరించుచుఁ జని నిజాగమమోత్సనాలంకృతం ప్రేనయుజ్జయనీపురంబుం బ్రవేశించునప్పడు.

201

క. అన్నరసతిచంద్రుని సెుక, కన్నియ మణిసాధజాలకంబులఁ జూడం గన్నులు ఎలకన్నులతో, నున్న ట్లున్నీలనయనయుగయై యొప్పెక్.

202

సీ. నెరనుఁజూపులతోన నెయ్యంబు కూర్చికి నెర వైనతియ్యంబు నిగుడుచుండ విరులగాదిలి యెనవెణిభరముతోన కేలిమై గనయంబు కీలునడల హృదయంబులలోపల నెనఁగుకోర్కులతోన మేదీఁగెఁ బులకలు మెండుకొనఁగ విలసితలీలారవిందంబుతోడన చెలిమూఁపుఁ గీల్కొన్నచేయి నడల మఱపు వేడ్కయు మదిలోన మచ్చరింప, చెమరుఁ గలపంబు గ్రొమ్మేన జిగిఁ దనర్ప నింపుఁ దమకంబు మనములో నినుమడింప, రమణి యొక్కతె వనుమతీరమణుఁ జూచె.

చ. నెఱపుగ వన్నెవెట్టి రమణీమణి పయ్యెద సంతరింపఁగా మఱచి నరేంద్రుఁ జూడఁగ నమందగతిం జనుదేర హార మయ్యిఱచనుముక్కులం దగిలి యెంతయు సెప్పె రథాంగదంపతుల్ తెఱఁ గొదవంగఁ బట్టి తరితీపులఁబెట్టు మృణాళమో యనక.

204

చ. మలయజకర్దమం బలఁది మాక్షికభూషణభూషితాంగియై హాలఁతుక యోర్పు రాచిలుకబోద కరాగ్రమునంద యుండ భూతలపతిదర్శనంబునకుఁ దత్పరతం జనుదెంచి నిల్చె ను జ్వలరుచితో నృపాలునకు కారద సన్నిధిచేసెనో యనక.

205

ఁ. రాజవరునిఁ జూచు రాజబింబాన్యల, కలికిమెఱుంగుఁజూపుగములు పర్వి కలువతోరణములు గట్టినవిధమున, నవ్వరంపువీధు లొప్పమిగిలె.

206

చ. నమధిక చంద్రికాశవళిసౌధనమున్నతచంద్రకాలలం బ్రమదము మీఠి నిల్చి పురభూమలు సేనలుచల్లకొత్తము తెములు దనర్చె నమృదవతీమనుజేంద్రులమీఁద వేలుపుం గొమిఱెల్ల కల్పభూజనవకోరకముల్ గురియించిరో యనక.

207

ప. ఇవిధిభంబున నర్విజననయనపర్వంబు లగునపూర్వవిలాసవైభవంబులు మేజయం జని రాజమందిరంబు ప్రవేశించి రథావతరణంబు చేసి యనంగవత్సమహాదేవిని నభీజననమే తంబుగా నంతఃపురంబున కరుగ నియమించి యాస్థానమంతంబున మణివిచిత్రద్యా త్రింశత్సాలభంజికాభవ్యం బైనదివ్యసింహాసంబున నాసీనుడై యున్నయవనరంబున.

సీ. కాంచనమణిముద్రికాప్రభాజాలంబు పసిఁడిపల్లెరములమిసిమిఁ జైనకఁ గలికిక్రేగన్నులఁ గ్రమ్ముకొమ్మెఱుంగులు వరదీపకళికల వన్నెవెట్టుఁ గమ్మపువ్వులతావి కర్పూరవర్తికా సౌరభంబులతోడ నరసమాడఁ గంకణంబులరుణత్కారంబు తోరమై యాశీర్వి నాదంబు నాదరింపఁ దరళితాటంకమాక్తికోదారకాంతి, గండదర్శణదీప్తుల గారవింప రాజముఖులు గావించి రారాజమణికి, రచితరుచి చక్రవాళినీరాజనములు. 209

ప. తదనంతరంబ. 210

తే. సౌమతేయాదిసామంతసముదయంబు, నాత్మనదనంబులకు నేగ నానతిచ్చి యంతిపురమున కేగి ధరాధినాథుఁ, డుచితలీలానురక్తుఁడై యుండునంతి. 211

చ. అరవిరిదమ్మిఁ దేనియక్రియ న్నిది రాగరసంబు గాఢమై పరఁగ విహారసౌధమణిబద్ధగవాతము చేరి వేడ్కఁ బ్రా ధ్యాయవిదర్భరాజతనయం గరుణించినభంగి దోఁపఁగాఁ జరమదిశామహాధరముచాటున కేగ దినేంద్రుఁ డత్తటిక. 212

తే. కణఁక నన్యోన్యసంభోగకాంక్ష నున్న, సాహసాంకవిదర్భరాజన్యసుతల హృదయరాగంబు పుంజమై యెనఁగె ననఁగ, నుదయరాగంబుతోఁ జంద్రుఁ డుల్లసిల్లె.

కా. తత్కాలోచితకృత్యముల్ నడపి రత్నస్నిగ్ధభూషావలీ సత్కాంతిప్రకరంబు రాగరససాక్షాద్భావముల్ పూనఁగా సుత్కంఠైకసఖీసహాయుఁ డయి రాజోత్తంఘం డుండెక సము ద్యత్కేళీనదనాంతకాంతబహుశిల్పకల్పతల్పంబునక. 214

క. అంతఁ జకోరిక మొదలగు, కాంతలు వైదర్భతనయఁ గైసేసి మహీ కాంతుం డున్నవిహారగృ, హాంతరమున కెలమిఁ దెచ్చునానమయమునక. 215

స. పదములఁ దొట్రుపాటొదనఁ బ్రాణసఖీజనభాషణంబులక మదిఁ దమకంబు లజ్జయును మచ్చరికింప వణంకుమేనితో

మరవతి మందముగతి మార్దవ మొప్పుగ వచ్చెఁ బైపయిం

బాదలుచునున్న రాగరసపూరముతో నెదిరించుకైవడిక.

216

వ. వచ్చి విహారగేహగేహశీఘ్రదేశంబున నిలిచి.

217

క. లోకలిక నరుగ నులుకుచుఁ, బైపై మిథ్యారహస్యభావలఁ గాల

క్షేపమునేయుచుఁ జెలితోఁ, ద్రోహాదు నుండె నబల తోరపులజ్జక.

218

సీ. కలువతేకుల మీఱుకలికికన్నులకాంతి మేల్కొట్టుముత్యాల మెఱుంగువెట్టి
నిండుఁజందురు నేలు నెమ్మొంగు బెడంగు నిలుపుటద్దమునకుఁ జెలుపు నెనుఁగ

నరుణాబ్జముల మించునడుగుఁదమ్ములనాయ నెలకట్టుకొంపులనిగ్గుఁ జెనకఁ

గారుమెఱుంగులఁ గైకొని తినుచీప్తి కనకకుడ్యవెధి గారవింప

సారఘనసారఘాపాదిసారభంబు, లలఁతియూర్పులనెత్తావి నతిశయిల్ల

మందిరాభ్యంతరము చొచ్చె మానుదేతీ, భీతమ్మగ నేత్రి ప్రియసఖీ ప్రేరణమున.

219

చ. వలభుజముం గపోలమును వంచి మలంచినమోము లజ్జయుక

లలితకటాక్షముం బ్రియవిలాసముఁ జిత్తముఁ జిత్తజాతుఁడుం

దలఁపునఁ గోర్కులుక బెరయు దద్దయు నెప్పె విహారశయ్యపై

విలసితలీల బాల బొటవేల నిలాతలముక లిఖించుచుక.

220

చ. అతులితభావగర్భితము లైనమృగూత్తులచేతఁ గేలికిం

బుతపుత్రత్రావుచున్ననృపుండువుచిత్తమెఱింగి నిర్గమో

ద్గతమతి యొక నెచ్చెలికిఁ గన్నుల మొక్కులతాంగిభావ మూ

ర్జితరతిరాజరాజ్యపదసీమకుఁ బట్టముగట్టె భూవిభుక.

221

వ. తత్సఖీనిర్గమనానంతరంబున,

222

సీ. మేలంపుమాటల మెచ్చులు పచరించి తోరంపుసిగ్గును దొలఁగఁ దోలి

పరమసౌఖ్యాయత్తపరిరంభణంబునఁ దనువల్లి బులకలు దళముకొలిపి

పారవశ్యదములై సరఁగుచిట్టంటులఁ జనవున గనయంబు నడలఁజేసి

క్రొత్తలయందెల్లఁ గ్రొత్తలై సరఁగెడుకామతంత్రంబుల గరిమ గఱపి

బాలికానుణి నుఖసార్ధి నోలలార్చి, కాముసామ్రాజ్యలక్ష్మీకిఁ గర్తిఁ జేసె

బ్రహ్మరత్నాస్త్రమతకళాపారగుండు, సాహసాంకమహీపాలచక్రవర్తి.

223

స చిలివిలివ్రావుకోరికలు చిత్తములం బలెత్తి చేహముల్
పులక నీనఁగాఁ దమకముల్ నిరంజన సుఖపూర్వశ్శృతిం
పలఁపుల కందగింఁ బ్రమదమునఁ బుష్పనోటు లెల్లమం
గళులను చిక్కలై మెఱయఁగా కతిగల్గె వేషములన్. 224

క. సుగతానసానలీలా, పరకంఠము మీఁదగతికిఁ జూగంధముగాఁ
చదుణియు నరుఁడు కమింపిరి, కని మరుదుగఁ జూరగీతికరగృహాధిక. 225

సీ. తొంగలితెల్లతులఁదై వాటిని కొనరుఁజూపుల బుందు సుసిమి దోఁచఁ
నాకూరముల నక్షరఁ గళాసింహనకుచకుంఠములు మీఁదఁ గొంతనిక్కఁ
గుంతలంబులఁతుల్లగింశలు నడలిన కెచ్చెవనింబన్, కీవ కెలయ
మణికాంచవలయుంబు చూచుంబు కైకొన్న యురునితంబముకేళి కుత్సహింపఁ
జెనుచిత్తడి మైపూత దెమలిదనిన, నెమ్మనంబునఁ దమకంబు నిన్వట్టిల్ల
నున్నజలశాక్షియొప్పు నృపాత్తమునకు, మనపునరున్మృవనికారమంత మయ్యె. 226

సీ. సంపూర్ణపూర్తిమాసాంధ్రచంద్రాతప విలసితశశికాంతవేదికలను
మంజరీసంజాతమకరందనివ్వంద మాకందమాఘపీమండనముల
శృంగారవనమహాశృంగారమణిశృంగ హేతుకశైలశృంగాటకముల
సంపులపల్లకనహవానవాససౌజ్వలదీర్ఘదీర్ఘకానైకతముల
గగనగంగాతరంగిణీగంధవాహ, బుధురోదగ్రసౌధాగ్రభాగములను
నవనవ్రాజానరతికళానైపుణములఁ, బ్రీతిదినంబు రమించిరి పతియు నతియు. 227

ప. ఇతైఱుగున సాహసాంకమహీనాఘంశు చిత్రానందంబుగ విదగ్ధరాజనందనం దగిలి
కదర్పలీలావిలాసంబులం జతురుదధివలయవలయిత మహామహీపరిపాలనఘేలనంబులం
బవర్తిల్లుచు మఱియును. 228

కా. నారీచిత్తనరోమరాళ నవనానాగంధసౌగంధ్యవి
స్తారోదారభుజాంతరాళ ప్రతిభానవ్వజ్జ సోమాబ్జవి
స్తేరాకారశరన్నికాకగకరాక్షేపప్రియంభావుక
స్ఫారక్షీరపయోధిలంఘనకళాజంఘాలకీర్తిశ్వరా. 229

క. భూరిమణిహేమభూషా, పూరితకన్యాచదానపుణ్యచరిత్రా
పేరయనన్నయవరతన, యారత్నశ్రీమదక్కమాంబాపుత్రా. 230

విక్రమార్క చరిత్రము.

బంధురవృత్తము.

విలసితబహుధనవితరణకరుణా విశ్రుతపీఠగుణాధరణా
జలరుహనవదళసలలితచరణా సత్కవిసన్నతసంచరణా
కలుషవిమతసరఘనమదహరణా కాంతినవీనసుధాకిరణా
జలనిధివలయితజగదుపకరణా సారయశోధనతాభరణా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయశస్వయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ
జతుర్థాశ్వాసము.

విక్రమార్క చరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీహరితగోత్రభూషణ
సాహసనవసాహసాంక సంగీతకళా
దోహళ సత్కవినన్నుత
సాహిత్యరసప్రసంగ జన్మయసిద్ధా.

న. ఇవిధంబున ననంగవతీసమేతుండై యున్న యన్నరేంద్రుం డభినవగుళుంబు లనుభవిం
చుచు నుండునంత.

2

సీ. రాజకీరకుమారరాజి కక్షరశత్రు యొనరింపఁ బనిచినయొజ్జ యనఁగఁ
గలకంతనికురుంబకములకు వాకట్టు విడిపింపఁ బనిచినవె జ్జనంగఁ
దరులతాదులకు వార్ధకము మానఁగ మందు సేయంగఁ బంచినసిద్ధుఁ డనఁగ
నంప్రణయక్రోధజంపతీనివహంబుఁ గలుప వచ్చినచెలికాఁ డనంగ
మందమారుతోద్ధాతమరంగబిందు, సిక్తవట్టుదశ్యురవశ్రీవిలాస
మకరకేతుప్రతాపనమగ్రమై వ, సంత మేతెంచె సంతతోత్సవ మెల్లర్ప.

3

క. వలరాజుమూలబల మగు, నలికుకపికములకుఁ జైత్రుఁ డభిమతభోజ్యం
బులఁ గూర్చె ననఁగఁ దరువుల, నలరులంఁ దలిరులును బండ్లు నక్కజ మయ్యెన్.

4

క. కిసలయకింజల్కరన, ప్రసవశలాటుప్రభాపరంపర లెనకం
దెనఁగ మకరందవృష్టికిఁ, బొనఁగంగా నింద్రధనువు పొడమినభంగిన్.

5

మ. కనదంభోజముఖీనవీనపదరాగవ్యాప్తిపూర్వంబు గా
నను నుల్లాసముఁ బొందె సంపెంగలు నానాకాననశ్రీవిలా
సిను లభ్యాగమవేళఁ జైత్రునకు నౌచిత్యంబు గావింప నె
త్తిననీరాజనదీపమాలిక లనక దేదీప్యమానంబులై.

6

- చ. పరువపుఁబుష్పరేణువులపై మకరందపువ్వుడొల్లి బం
 ఘరననదుర్గమార్గ మతిదుర్గమ్మమై చెలువొంద నెందు న
 చెరువుగ మందమందగతిఁ జెందె మహాబలుఁ డయ్యుఁ జాలదు
 స్తరమయి కన్నెతావు లగుతావులప్రేగున వాయు వామనిక్. 7
- చ. విరహులఁ బట్టి తెచ్చి మనపీట భటావలి నెవ్వరైనఁ బూఁ
 దరటులపాలు సేయమియ తప్ప నుండే యని చాటుచున్నశం
 బరపుఘంటికారవముభంగిఁ జెలంగె నశోకతాడన
 న్సురితవిలాసిసీచరణభూషణభూషణ మెల్లతోటలక్. 8
- క. తిలకితవసంతలక్ష్మీ, తిలకములై నిరుపమానతేజోగరిమం
 దిలకములు తరళనయనా, తిలకంబులు చూడఁ జూడఁ దిలకము లూపెన్. 9
- క. కామినులుఁ గాముకులునుం, గామాతురు లగుట యరు దె ఘనతరలతికా
 స్తామము ప్రేమము గైకొనె, నామని నబ్జజనకైన నలవియె ఘాగడక్. 10
- సీ. కమలగర్భునిఁ బుత్రికాకాముఁ గావించి కౌశికు వెలయాలిఁ గవయఁ బనిచి
 నిందిరావిభు గొల్లయిల్లాండఁ దగిలించి రజనీకు గురునతిరతి కొనర్చి
 రుద్రుని నర్హపారుఘనిఁగా సెనరించి శుకునితాతకుఁ గామనుఖము మరపి
 కులికాయుగునిఁ బట్టి కోడాట లాడించి ఋశ్యశృంగుతపస్సమృద్ధి మాన్వి
 విషమశరునకుఁ ద్రైలోక్యవిజయ మొనఁగె, నిష్టిచరితంబు లెఱింగినయస్త్రినరలు
 విజితకాముల మనుమాట విడువఁడనుచు, బల్కుగతిఁబల్కెఁదోటలఁజల్కుగములు.
- న. ఇతైఱంగునఁ జిత్తసంభవుసామాజ్యలక్ష్మీనివాసం బైనమఘమాసంబు నకలజంతుజంపతీ
 సంపాదితమ సౌవిలాసంబై భాసీలునంత సుక్కనాడు. 12
- క. నరపతి యనంగవతితో, వరసతులు భజింపఁ బ్రమదవసమున కరిగెన్
 సురసతులు గొల్వ శచితో, హరి నందనవసములొని కరిగినభంగిక్. 13
- వ. అంత 14
- మ. అలరుందేనియ నర్హపాద్యములు పర్యాయంబుతో నిచ్చి యిం
 పులు మీఱక విరవాదిజాదివిరులం బుష్పంజులుల్ చేసె య
 జ్వలభృంగీనినదంబులం గుళలసంప్రన్నంబు గావించి భూ
 తలనాఘక్ భజియించె గంధవసూఁ డుద్ద్యానాంతరాళంబునక్. 15
- న. ఆనమయంబున. 16

- క. కాననవనంతులక్రియై, నా నువనపాలబాల నయవినయగతిం
గానుక తెచ్చినగుచ్చము, కానుక గావించె విభుడను కాంతామణికిఁ. 17
- ఉ. ఇచ్చిన నిచ్చలో నలరి యింతి నున్నితకాంతి చెక్కులం
సచ్చగుడం బసన్నవననాంబుజయై వనపాలబాలికం
బాచ్చెము లేక కత్తమయభూపణభూషితం కేసి నానితో
మచ్చిక మీఱఁగా మగురమఁజాలభౌపల నల్ల నిట్లనికఁ. 18
- నీ. ప్రోదిగాఁ బన్నీరుపోసి పెంచినకన్నెనునొన్న యున్నదే సుందరాంగి
పాలుపారఁ బచ్చకప్పురపుఁజాదున నిష్ట విగ్రహజి యున్నదే హరిణయన
యెలమిఁ గన్తురిబూదియెరువునఁ బెరిగిననంపెఁగి యున్నదే చందవనన
క్రొవ్వాపుజవాదిపదురునఁ పెరిగినచేమంతి యున్నదే కోమలాంగి
సంతతంబును బూదేసె జాలువాఱఁ, గవ్వగందపుముద్దలఁ గల్లువెట్టి
కాలువలు దీర్చినపసిండికేకకూళి, నెండి తొలఁకాడుచున్నదే నీలవేణి. 19
- వ. అనిన నయ్యనంగవతిమహాదేవికిం బ్రమదవనపాలబాలికాలలామం బిట్లనియె. 20
- చ. జనవరవంశవారినిధిచంద్రుఁ డనం దగుచంద్రగుప్తనం
దనుకరుణానుధారసమునం ద్రిజగంబులు కల్లవింపఁగాఁ
బనివడి ప్రోదిచేసి పెనుపం బెనుపొందినతోటలోనినూ
తనలతికావలీతరువితానము సెప్పలు చెప్పనేటికిఁ. 21
- క. నావుడఁ దదీయవచన, ప్రావీణ్యంబునను ధరణిపతి ప్రముదితుడై
యావైదర్భియుఁ దానును, కేవలశీలావనాంతకేలీరతుడై. 22
- కా. లీలాశైలము లెక్కుచుం దరుణవల్లీలాన్యముల్ చూపుచుక
డోలారోహణకేళిఁ దేలుచు మదాటోపాలిగానధ్వని
శ్రీలాలించుచుఁ గిరభౌగణములం జిత్రంబులక మెచ్చుచుం
గాలోన్దీ లితపుష్పభూరుహతీతిం గైసేయుచుం జూడ్కులక. 23
- నీ. మంజరీసంజాతమకరందమధుమ త్తచంచరీక ధ్వనినంభ్రమములఁ
గోరకితానేకకోమలవల్లీకానేల్లితభూజాతవిలసనముల
సహకారఫలసాగసహవాససంతుష్టశుకదంపతీకప్రకటనములఁ
గినలయాంకురరసగ్రననసముత్క్రంశికలకంఠవిటవిటీకలకలములఁ

గనియు వినియు వసంతసంత్రాంతరాగ, సర్వసామాన్యమహిమ కాశ్చర్యమంది
చెలి కఠింగించి కొనియాడి చెప్పిచెప్పి, ప్రమదవనకేలి దేలిరి పతియు సతియు. 24

చ. అలరులు గోయుచోట నలు లానససౌరభ మాన మూగినం
గలగలుగాంచి కొప్పుపయి గమ్మనిసంపెంగదండ నేర్చి తొ
య్యలి హృదయంబునందు గుసుమాపచయవ్యసంబు గ్రమ్మఱ
మెలనెగఁజేసినక నృపతిముఖ్యుని బ్రాధలు మెచ్చి రందఱుకా. 25

సీ. అరవిరిపూదండ లఱుత నించెద ననియనువున జనుదోయి నంటి యంటి
పుష్పాడినెర సాయ్యు బోవ నూదెద నని నయనచుంబనకేలి నడపి నడపి
చిప్పిలుపూదేన జీరువాతెడు నని పాణిపద్మ గేల బట్టి పట్టి
యలిమోతలకు నింత యలుకంగ నే లని చిక్కనికాఁగిట జేర్చి చేర్చి
నృపకులగ్రణి మేలపునెపము గాఁగ, నలరుబంతి గళాస్థాన మరసి మరసి
రమణి నిబ్బంగి బహుబాహ్యరతుల గలఁచి, సరవి సుఖముల జాతుర్యసరణి మెఱసి.

ఉ. అందనిపువ్వుగుత్తిదెనకై యఱుసాఁపగ నేల బాల కొ
యం దలఁపయ్యెనేని నెగయ న్నిను నెత్తెద నంచు సంతనం
బండగ నెత్తియెత్తి విభుఁ డందఱుముందఱ డించుచుండఁగా
నందినకంటె సంతనము నందె లతాంగియు మాటిమాటికై. 27

చ. తనరునశోక భూరుహలతాముకుళంబున సంతరాంతరం
బున నిడికొన్నకొన్ననల భూపతి మాలికగా నెనర్చి చూ
పిన గరువంపుఁగెంపు లెడవెట్టినమాక్తికహారలీల నె
క్కినుచునుదోయిపై నునిచెఁ గోమలి లేనగ వంకురింపఁగకా. 28

సీ. పల్లవంబులయొప్పుఁ బరికించుఁ బరికించియజ్ఞాన్యకెమ్మైవి యానఁ దిపురు
విరులకుత్తులమించు వినుతించు వినుతించి కామినిచనుదోయి గదియఁ గోరుఁ
గీరభాషణముల గీర్తించుఁ గీర్తించి యంగనసరసోత్తు లానసేయు
నెలదీఁగవడుదల నీక్షించు నీక్షించి రమణిమైపొందు చిత్తమున నిల్చు
నిత్యైకంగునఁ జిత్తజాయత్తుఁ డగుచు, జెలువయును దాను బూసెజ్జఁ జేరుటయును
దరుణు లొండొరుఁ గనునన్నఁ దార్చుకొనుచు, జెలఁగి పుష్పపచయకేలి చేసిరంత.

ఉ. అనురపాన్న నాకు నలువందెడి వేగమె పువ్వు లన్నియుం
గోసెద నన్నఁ గైకొనినశోమలిగర్వము నైఁప కాత్తలూ

నీ సావవంగఁ బెల్లు జనియింపఁగఁజేసెఁ బ్రహునరాజి శీ.
లానరసత్వ మొక్కఁగ విలాసిని యోర్తు చున్న తింటుచేక.

30

క. నన్నపుఁ బల్లవములు గని, కన్నియచనుమిట్టి లనుచుఁ గనుఁగొని ప్రాథుల్
మిన్నక యుల్లనమాడె, కన్నెటికిము దొరఁగఁ జెక్కుగఱచిన దనుచుక.

31

చ. తొలఁగి నికుంజపుంజములు మాటున దాంపురమాఁతి లాడుచుం
గెలఁతులఁ జొచ్చి నిల్చెననభ జనము న్నకంపుఁదీఁగొలం
చలియఁగ లేనిముగ్ధలకుఁ బల్లమిగా నెఱిఁగించె దత్సభ
సలితరత్న భూషణవికాలవిలాసనదీప్తిశాలముల్.

32

చ. బలువిడి ఫాలబోచనునిపైఁ బ్రసవాయునుఁ జేగునప్ప డీ
యలులును గోకిలంబులు శుకాలియు మందనమీరణంబుఁ గెం
దలిరులు వచ్చినం గడుఁబ్రతాపనమగ్రుఁడు గాఁడె యంచుఁ జె
ల్వలు వనవై భవస్ఫురణ వర్ణనచేసిరి కేలి నల్పముక.

33

చ. అరవిరజాజగుత్తి యరుణాధరదీధితిచే నిశోకమం
జరిని ఘనస్తనప్రభలఁ జంపకగుచ్చము నీలకుంతల
స్ఫురణఁ దమాలకందుకముఁ బోలఁగఁజేయుచు నెక్కుప్రాడె య
చ్చెరువుగ నైంద్రశాలికవిశేషముఁ జూపు నభజనాలికిక.

34

చ. అలరులతోటలోన విరులన్నియుఁ గోసితి రంచు బోటులక
సాలయఁగ నేల బాల యిటు మాడఁగదే లతికావనీరుహం
బులదెన ద్రవ్వితండములు పుష్పము లున్నవి యంచుఁ బ్రోడయై
పలుకువయన్య నేర్పు గలభామిసలెల్లను మెచ్చి రిచ్చలక.

35

ప. ఇత్తెఱంగున మత్తకాశిను లుత్తరంగితప్రమదవనవిహారం బొనరించి చాలించి.

36

చ. చెదరినకుంతలంబులును జెక్కులఘర్తకణాంకురంబులక
వదలినకేశపాశములు వాడిననిద్దపుమోముఁదమ్మలుం
బదనెరవైనవాతెఱులుఁ బైకొనునూర్పులు నుల్లసిల్లఁగాఁ
గదిసినయయ్యనంగవతి గాదిలిబోటులతోడ నిట్లనుక.

37

క. * అలఘుతరాంకుకజాలము, కలగొనె నభమందు ఘర్తకాలము మాడక
జలకేలి యుచిత మనవుడు, నెలఁతుక కిట్లనిరి చెలులు నిపుణత మెఱువక.

38

* పా. నులివాళ్లువాడుచున్నవి, లలితమహాతరుణదేహాలతకలుమనకుక.

- చ. లలితవళీతరంగరుచులం దరలేక్షణ మినలోచనాం
చలచదనాంబుజద్యుతి లనత్కుచస్రక్విలాసరేఖ నే
ర్వలరెడు నీతనూసరసి యందు నిరంతరమున్ విహారముల్
నలిపెడు రాజహంసునకు నైచునె తక్కినపద్మినీరతుల్.
- 39
- ఉ. నావుడు నాననాంబుజమునన్ దరహాసము తొంగలింప ధా
త్రీవరముఖ్యుఁ డామచవతీతతి కేట్రను నింతయేల యే
నీవనజాక్షీయాజ్ఞ యొకయించుక యైనను మీఱువాడనే
సేవకు లైనవారికె విశ్మంఖలవృత్తిఁ జరింపఁ గూడునే.
- 40
- క. అని సరసవచనరచనలఁ, దనప్రియసతి నలరజేసి ధరణీశ్వరుఁ డా
వనితారత్నముఁ దానును, వనజాక్షులు గొలువ వనజనమున కేగెన్.
- 41
- ఆ. అంత నెదురువచ్చి యరవిందమకరంద, కలితసౌరభములు గానుకిచ్చి
యబ్బిననమీరుఁ డమర యథోచిత, స్థితి నరేంద్రుమనసు చెలఁగఁజేసె.
- 42
- మ. భువనాధీశ్వరుర్య నొత్సవనుఖంబుం బొంది యానందతాం
డవముం జూపెడుభంగి నాకమలపంపం బొప్పె భృంగాంగనా
రవగానంబులతో సరాగదళనేత్రశ్రీవిలాసంబుతో
నవచిత్రాభినవ్రాత్తిహస్తభుటనానావిలాసంబుతోన్.
- 43
- ఉ. ఆకమలాకరంబున విహారమునల్పగ నుత్సహించి శో
భాకరసూత్నరత్న సముదంచితకాంచనదివ్యభూషణా
నీకములం దొలంగ నిడి నీరజలోచన లాప్పి రోలిఁ గా
రాకుల నుజ్జగించి చెలువారెడుమవ్వపుండ్రీగలో యనన్.
- 44
- ఉ. ఆనెలతల్ నోజినిక్కినై దిగునప్పాడు నూత్నరత్నసౌ
పానములం దదీయతనుబంధురబింబము లుల్లసిల్లెఁ జే
జోనిధి యైనయాన్యపతిసోయగమున్ దరిసించువేడుకం
బూని జలాధిదేవత లప్సార్వగతిం జనుదెంచిరో యనన్.
- 45
- సీ. ఉవిద లందఱుఁ గూడి యొక్కర్తుఁ జెలరేఁగి కరయంత్రధారలఁ గప్పికప్పి
జలములో మునిగినసఖులయొక్క లెఱింగి నలిలంబులొక గేలి సలిపినలిపి
పంచపట్టుల నిల్చి పడఁతు లాండొరులతో నలవున జల్లుఁబో రాడియాడి
సలిలకేలికి నోడి చనుభీరువును బట్టి జలజపరాగంబు చల్లించల్లి

యొనగ మెండోరుభుజము చే నూరియును, ఇతరగతులను గలగి మత్స్యము లోర్పి
కినిలి తోడరియింపఁగల నాశీలూపియి, జలవిహంగము నలిపిరి సంతనమున, 46

౧. మృగమదనంకిలాంగు భూకమే నెకమే ఘనసాగనంబు
స్థగితలు నైచకామినులు నాశీగ మెండోరు జన్మేయాగుచో
నగమున నల్పుడెల్పు లగుచాయలు నెంఁ గలింపకన్యక
గగననదీనమాగమముకై వడిఁ బద్మిని యొక్కె నత్తజీక. 47

౨. నెలతలు కంఠధమ్ము మనునీర విహా మెన్పు నిల్చిన
గొలను తదాననస్ఫురణఁ గ్రొత్తమెఱుంగు నహించెఁ బెక్కుతి
బ్బలబడి యొక్కచెల్లదుని నెఱ్ఱావ్వముగాఁ గను తెఱి యంచు నా
జలనిధి నెంచి నీల బహుంబులఁ దా మెనెంచెనొ యునక. 48

౩. చందనము నలిలకేలిని, బొందెదలినయొక్కయింతి ప్రాచీతనమునం
గందర్పముచి బుండెడు, కందునలకు మాటునేనె గచనినయంబక. 49

౪. నలిలకేలి నల్పుచామలమోములు, కమలసమితి యనుచుఁ గదిసియలులు
మరులసిరులు చూచి కొన్ని లేటులు మున్ను, మూఁగి యున్నవనుచు మొగిని జనియె.

తే. అననాంబుజసౌరభ మానునలులఁ, జోహనేక శఖులఁ, జొచ్చి నీట
మునిఁగి యవి వారిమోముల మునురుకొనిన, నవ్వుచును లేచి యొక్కతె నవ్వుచుండె.

౫. అంత మహీవిభుండును బ్రియాంగనయుక స్వకరావలంబనా
నంతసఖానురక్తులయి యబ్బిని డిగ్గఁగఁ దత్కరంబు ల
త్యంతము రోమహర్షణనమగ్రత గైకొని నాగుదండ వి
క్రాంతి సరోరుహద్వయవికాసవీలాసముఁ బూన నత్తజీక. 52

౬. జలముమీఁద నీఁదునగ్వంసహాకాంత, కెలమి మూఁపుఁదెప్ప యిచ్చినట్లు
జలముమీఁద నీఁదుజలజాతనేత్రకు, నెలమి మూఁపుఁదెప్ప యిచ్చి విభుండు. 53

౭. బిసములపేరులుక నలిలబిందులకర్ణికలుం జెలంగఁగాఁ
బసిమి మెఱుంగుగాఁగ నవపద్మపరాగము చెందిరంబాగా
లసితపరాగకేసరకలాపనమగ్రత చిన్నిపువ్వుగాఁ
బానఁగ నమర్చి నూతనవిభూషణఁ జేసెఁ బ్రియుండు ప్రేయసిక. 54

- చ. కరమసురక్తి భూవిభుఁడు కంజవళాయతచారు నేత్రమై
బారిఁబారిఁ జల్లునీట మయిపూత గంగినఁ జన్నుదోయిపై
నరుదుగఁ గామముదలు బయల్ పడకుండఁగఁ గప్పె ధారుణీ
శ్వరకరనిర్గళత్పలసాంధ్రనరోజనమాజసృతముల్. 55
- చ. అరవిరిదమ్మిత్రకుల నయంబున మైఁ గబళించి యొండొరుల్
నరిపడఁ జల్లులాడునెడఁ జంద్రనిభానన లెల్లఁ జల్లు భా
న్వరశతపత్రసాతములు చాల శరీరముఁ బొందిన న్నమో
హరరుచిఁ బూనె భూపతి సహస్రవిలోచనుఁ గ్రేణిసేయుచున్. 56
- కా. రాజేంద్రుండు విదర్భరాజతనయారత్నంబుఁ బెన్నుద్దులై
రాజీవాక్షుల నుద్దిలించుకొని నీరం జల్లుబోరాడుచో
రాజీవాకర మొప్పె వానవశచీరంభాదిదివ్యాంగనా
రాజభ్రేలల ఘోరమానఖసునీపాకామ్యముం బూనుచున్. 57
- వ. అయ్యవరంబున. 58
- సీ. రాజుపంపున నొక్కరామ వైదర్భివైఁ గరయుత్తరధారోదకంబు గురినె
నద్దేవికనునన్న ముద్దియయొక్కర్తు జననాథుపై నించెఁ జల్లునీరు
రమణునియానతి గమణి డగ్గటి యోర్తు తమ్మిపుప్పడిఁ దాను నెమ్మిఁ జల్లె
నయ్యనంగవతీక రాజ్జనంజ్ఞ సొకర్తు కువలయాధిపు వైచెఁ గువలయుముల
వరుఁడు నీలోత్పలంబుల వైవ నతివ, హలకంబుల వైచెఁ దా నాత్మవిభునిఁ
గాంతలును దాను నిబ్బంగి గలసి మెలసి, వనజవనకేలి యొనరించి తనివిఁ బొంది. 59
- క. శ్రీరమణీమణిఁ గైకొని, శ్రీరాంబుధి వెడలుగరుడకేతనుభంగిన్
నీరజలోచనఁ దోకొని, నీరజపండంబు వెడలె న్నవవరుఁ డంతకన్, 60
- సీ. అలికభాగంబున నంటినకురులతోఁ గరఁగినయంగ రాగములతోడ
నరుణిమ వాసినయధరబింబముతోడ దీపింనుమదనముద్రకలతోడ
దలమైనమన్వంపులులకాంకురములతోఁ జూపుల నునుఁగెంపుసాబగుతోడఁ
జెదరినమకరికాచిత్రపత్రికలతోఁ బరఁగెడునూర్పుఁ దెప్పెరలతోడఁ
దొడల బెడఁగారునువల్పుతోడ నిపుడు, గతికళాసించివచ్చినరమణ మొలుయఁ
గొలనువెలువడి వచ్చి రాజలజముఖులు, వసుమతీనాయకానంగవతుల బలసి. 61

- క. చీనాంబరమణిభూషణ, నానాగంధానులేఖవమాల్యములజ్ఞా
మానిసులును వైదర్భియు, మానుగఁ దైవేసికొనిరి మచ్చరికములజ్ఞా. 62
- చ. అనుపమరత్నభూషణసమంచితవస్త్రములజ్ఞా శుగంధనిం
దనవికచప్రసూనములఁ దద్దయు నేష్వలరఁ బ్రవాధికా
జనము లలంకరించినఁ బ్రసన్నవీలాశపిభాసమానుఁడై
మనుజవరేణ్యుఁడొప్పె పునుచ్చునఁ గన్నగతీసుఁడొ యనజ్ఞా 63
- క. సమయజ్ఞతఁ బొడసూపిన, సముచితపరివారవందిజాబృంహములం
ప్రమదలుఁ గొలువఁగ భూపతి, ప్రమదముతో నరిగె నాత్మ భవనంబునకుజ్ఞా. 64
- వ. ఇతైత్రుంగున నపినచిత్రానందంబున విదర్భరాజుతనయాచీలాలనంబునఁ జతురుదధి
వలయవలయితవసుమతీపరిపాలనంబు ఖేలనంబుగాఁ బ్రబర్తిల్లుచు నుల్లసిల్లి సకలమ
నీమవిశేషపరిగ్రహణచాతుర్ధీపురంధరుం డై యవ్వసుంధరాధిపసింఘుగుండు సర్వేశ్వరీ
ప్రసాదాసాదితిసామాజ్య నియమితవత్సరసహస్ర ద్విగుణీకరణకరణతం బగుసుమతి
సుతునిమతంబునం బ్రతివత్సరంబు నాతేసి నెల లన్యదేశపర్యటనం బనునంధించుతలంపున
యోగీశ్వరకేవలధరుం డై దివ్యపాదుకాపాదితస్త్వైరసంచారంబువలనను యోగదండ
ప్రకాండప్రకల్పనానల్పనానానగరకల్పనావిహారంబులవలనను విచిత్రమణిపాత్రికా
సంజాతసరసాన్నసముచితవ్యాహారంబులవలనను దుక్షాలనిష్క్రాంత నిష్క్రావతీకృత
పరోపకారంబులవలనను విచిత్రంబు లగునమానుషచరిత్రంబులం బ్రవర్తిల్లునప్పడు. 65
- సీ. స్తంభనమోహమోహ్నాటనాకర్షణమారణోద్వేజనోన్మాదనములు
వాదవయస్తంభవశ్యపురక్షోభ గజకరణాదృశ్యకరణములును
బకుపక్షిమృగముఖ్యబహురూపధారణావిధిపరకాయప్రవేశములును
సర్వాంజనమహేంద్రజాలమాయోపాయమణిమంత్రతంత్రసామర్థ్యములును
ద్రీవిపదుర్గాదిదుర్గప్రదీపనములు, సమృతకరభాస్కరోదయవృత్త్యయములు
నకలజంతుభాషాపరిజ్ఞానములును, నాదిగాఁ గలవిద్యల నతిశయిల్లి. 66
- క. ఒక్కొక్కమరి తనయంతన, యొక్కొక్కమరి సుమతినూతియుం దానునున్
యొక్కడ నభిమత మైనను, నక్కడ విహరించుచుండు నాతేసి నెలల్. 67
- తే. అంత సెుకనాడు లోకవృత్తాంత మరసి, యరుగుదెంచినవారలయందు సెుకఁడు
తాను గనినట్టిచోద్యంబు ధరణిపతికి, వినయ మెనఁగంగ నిట్లుని విన్నవింపె. 68

- క. దేవరసనువున నేఁ జని, భూవలయును దిరిగి యొకయపుర్యము గంటిం
బావనగతిఁ బ్రవహించును, దైవతనది చిత్రకూటధరశృంగమునన్. 69
- తే. నజ్జనంబులు నన్భక్తి మజ్జనములు, చేయ నన్నీరు పన్నీరుచెలుపు నెందు
నుకృతహీనులతనువులు సోకెనేని, కజ్జలముభావమున నెందుఁ దజ్జలంబు. 70
- ఆ. అన్నగంబుపాంతఁ బన్న గాభరణుని, నిలయ మొప్పు వప్రవలయ మొప్పు
గోపురంబుతోడ నేవున రాపాడు, గోపురంబుతోడఁ గొమరుమిగిలి. 71
- తే. తత్సమీపకాననభూమిఁ పవనియొకఁడు, కలఁడు మానప్రతుండు నాఁ గణక మెఱసి
వెలసల్లినభస్మంబు వెడికొండఁ, బోలె నప్రమాణోన్నతిఁ బాలుపుమిగిలె. 72
- తే. ఎంతగాలంబు గలదో మున్నింక నెంత, కాల మొనరింపఁగలవాఁడో కణిఁగి యిపుడు
సలుపుచున్నాఁడు హేమంబు చలమువట్టి, యతనికొరిక లెవ్వరు నరయ రధిస. 73
- చ. అన విని విక్రమార్కవిభుఁ డప్పుడు చారుఁడు మున్ను గాఁగ వే
చని కనియెన్ సమాధిగతసంయమిరత్న విసూత్న పేటమున్
ఘనమదహస్తిహస్తచరికంపితసానుగతాగవాటముం
గనదురురత్న వచ్చిఖరకమకిరీటముఁ జిత్రకూటమున్. 74
- క. కని తిద్దిరివిశుతవా, రి నియతి నుస్మానము నెనరించి మహాదే
వునిగుడి కరిగి పీఠుండై, చనె హేమనివాసమునకు నమ్మతితోడన్. 75
- క. చని యమ్మనివరు నడిగిన, సనుపమ మగుమాన ముడిగి యతఁ డిట్లని చె
ప్పెను బెద్దగాలమును నే, నెనరించెద నుమగుఱించి హేమం బనఘా. 76
- క. నాశోర్కి యొనఁగ దిప్పుడు, నాశోరిక యొనఁగుదనుక నడవుడు హేమం
బీకరణిఁ బ్రతిదినంబును, జేకొని మధుసిక్త మైనశ్రీఫలనమితిన్. 77
- ఆ. అనిన సాహసాంకుఁ డంబిక నెట్లేని, ప్రముదితాత్మఁ జేయఁ బ్రతిసవట్టి
మధునిషిక్త మైనమాలారసత్ఫల, వితతిఁ దాను నట్ల వేల్పఁ దొణఁగె. 78
- క. అత్యంతనియతి వేల్చిన, బ్రత్యక్షము గాక యున్నఁ బార్థివుఁడు శిరం
బత్యాశ్చర్యముగాఁ గొని, సత్యయమతి వేల్చి పరముపదయుదు ననుచున్. 79
- చ. అడిదము కేలఁ బూని మెడయం దొడఁగూర్చిన దేవి వచ్చి య
ప్పుడ భేసఁ జేత నున్నయని వుచ్చి మదిం గడు మెచ్చి యేవరం

- బడిగిన నిత్తు నీ పెడుగు మన్నుఁ గరంచులు మోడ్చి భక్తియే
గృహఁ బ్రణమిల్లి యిట్లనియెఁ బార్శ్వఁ ఛాజగదేకమాలతోక. 80
- క. వర మీనచ్చితి నా కీలు, వరమేశ్వరి నిమిషమాత్రఁ బ్రత్యక్షుండై
వర మొనఁగవు గాఢసూపవు, చిరకాలం దితఁడు తనము సేయుచు నుండక. 81
- తే. ఏమికారణ చూనతియిప్పు నాకు, ననిన నందక యిట్లను నతనితో.
నేకభావంబు నాపయి నింతలేదు, జగదీశ్వర సొఱుంగక జగ మొనర్చు. 82
- క. మనసాం డైనజలంబును, మునిశ్రేష్ఠునె యెన్ను జలము మనుమేరవలం
ఘనమొనరించుజలంబును, మనుకొని లెక్కిడనిజపము ముఖ్యం బగునే. 83
- ప. అదియునుంగాక. 84
- క. దేవుండు లేమి కలిమియు, భావింపఁగ రాదు కనకపాషాణములక
భావమున నునికి సిద్ధము, గావున భావంబు ప్రభుమకారణ మనఘా. 85
- క. చిత్తింబు పాపనహితం, బెత్తెఱుగున నిత్తు నితని క్షేత్రఫలముల్
రిత్తకు రిత్త ఫలించునె, యుత్తమఫలసిద్ధి భావ మొందనిక్రియలక. 86
- క. సీసాహననియతికి వి, శ్వాసమునకు నిచ్చ మెచ్చి వర మిచ్చెద నీ
వానక్తి నెద్ది వేడినఁ, జేసెద నిష్టార్థసిద్ధి చేసెద నీకుక. 87
- ప. అనినం బరమదయాలవాలుండును విష్ణుధర్మశీలుండును నైగవిక్రమార్కమహీపాలుం
డదేవి నుద్దేశించి యిట్లనియె. 88
- ఉ. ఈముని యంతగాలమును నిట్టితపం భాసరించుచున్నవాఁ
జేమివరంబు గోరియె మహేశ్వరి యవ్వగ మిష్టహీనుర
గ్రామణి కిప్పు నా కిది వరం బని వేడిన నట్లచేసి యా
భూవిభు వీడుకొల్పి గిరిపుత్రి యదృశ్యత నొందె నత్తటిక. 89
- ఆ. ఇట్టిసాహసంబు నిట్టియాచార్యంబు, గలుగకున్నఁ గలదె గరిమ యనుచుఁ
బ్రజలు ప్రస్తుతంప నిజరాజధానికి, నుచితలీల నరిగి యొక్కనాఁడు, 90
- చ. చిరతరక్తిర్తి యాన్యపతిశేఖరుఁ డంచితభక్తియుక్తితో
వరరుచిఁ జూచి యిట్లనియె వైదికలౌకికధర్మవైభవా
కరుండవు నర్వతోముఖపృథుప్రముఖంబు లనేకయాగముల్
వరున నొనర్చితీ వుభయవంశములక నుతికెక్కునట్టుగక, 91

క. మనుజాధీశకులోచిత, మనఁ బరఁగినయశ్యమేధ యాగంబది నే
సెనరించెదఁ దదుపక్రమ, మనఘా యెఱిఁగింపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 92

సీ. కాంచనమయములుగా స్రుక్ష్మవాదికయజ్ఞసాధనముల నలవరించి
నకలభవ్యద్రవ్యసంపాదనమునకు హితుల నియోగింపు మతులగఁతుల
కాస్తోక్తమతమున సంఘటింపఁగఁ బంపు మతిపవిత్రస్థలి యజ్ఞశాల
పట్కర్తనిర్వాహచాతురీఖని యైనయాజ్ఞకుచేత ననుజ్ఞ వడఁగి
మర్మలక్షణసంపన్న మైనహయము, భూప్రదక్షిణసంచారమునకుఁ బంపు
భట్టిఁ దదక్షణమునకుఁ బాలుపఱుపు, వలయురాజుల మునులను బిలువఁ బనుపు. 93

న. మఱియు వలయునుచితకరణీయంబులకుఁ దత్త్వద్విధిజ్ఞుల నాజ్ఞాపింపు మనిపనిచినం
దిదనుజ్ఞాపూర్వకంబుగా నర్పింబునకు నిర్వాహకుల నియమించి యజ్ఞయజనదివసంబు
భావించి చైత్రపూర్ణమాసిగా నిర్ణయించి దీక్షితుండై సుపరీక్షితం బైనయత్తమాశ్వం
బునకు సుచితోపచారంబు లావరించి దిగంతంబుల సంచారపూతంబులుగా ననుగ్ర
హించి చనుదెన్నుని ప్రార్థించి యాంగికంబు లైనశుభనూచకంబు లంగీకరించి ప్రమా
దాంతరంగుండై భట్టి నవలొకించి. 94

చ. హితుడవు కార్యఖగ్గముల కెంతయుమేటివి నర్వశాస్త్రిన
మృతచరితుండ వార్యుండ వమానుషకీర్తివి నాకు శోభనా
న్విత మగుచారుకీర్తు లాదవింపఁగఁ గర్తవు నీవె యంచుఁ ద
త్క్రతుహయరక్షకుం బనిచెఁ గర్తవిధేయుని సౌమతేయునిన్. 95

చ. పనిచిన నర్వనన్నహనబంధురుడై చనుదెంచి యాతఁ డ
జ్ఞనపతికి న్నమస్కృతి సనన్నతమై సెనరించి నిల్చి యా
జనచరితార్థవిప్రవరసంఘముతోడఁ దదేకనిష్ఠమై
వెనుచన నాహయంబు పృథివీవలయభిమణాభిలాషియై. 96

వ. నిర్గమించినకతిపయదివనంబులకు సుమతిసుతసమీపంబుననుండి యొక్కజంఘాలుండు
చనుదెంచి పురోపకంఠలీలావనభూ మియందు నబలంబుగ నిల్చి భవత్ప్రధానుండున్న
వాఁ డుర్వీశ్వరా తత్పరాక్రమసురీణత చెప్పం జిత్రం బని యిట్లనియె. 97

సీ. సౌపిరభూపతి శరణుచొచ్చినఁ గాచె గాంధారరాజుచేఁ గప్పమండె
గుంతలాధిపుకూర్కికూఁతులఁ గొనివచ్చె సౌరాష్ట్రవిభునిచేఁ బేరుగొనియె

బాంచాలభూపాలుఁ బ్రతిరోపియనిఁజేసెఁ గేగళాధిపునూను గిజవువట్టె
యవనక్షమానాథు నాజ్ఞావకునిఁజేసె సంగక్షీతికున కభయమిచ్చె
జయమునైకొన్నపిదప నానకలన్యపుల, నుచితసంభాషణములచే నూఱడించి
యజ్ఞవేళకు రమ్మని యానతిచ్చి, నిగ్రహానుగ్రహక్రియానిపుణుఁ డగుచు. 98

ఐ. భనదదిశామహీశ్వరవిలాసముచేత నుపాయనాబుగాఁ
గొనినవినుత్పరత్నమునకుంజవఘోటకవారకామినీ
జనకనకాంబరాదుల నశూఢ్రములుఁ గొనినచ్చినాఁడు పెం
పెనయఁగ నన్యభూషణుల కిట్టిప్రధానులు గల్గినేర్తురే. 99

సీ. నవనాశ్వరత్నకై సగరసంచను లేగి కపిలుకొపంబుచే గాసియైరి
క్రతువాయుకునరత్నకర్తయై సౌమితి కుకునిచేఁ దమ్మునిఁ గోలుపడియె
యజనాశ్వరత్నకుం డయి దిలీపసుతుండు వానప్రకుటీలత మోసపోయెఁ
బార్ధుఁ డస్వరహరిపరిపాలనముసేయఁ జని తనూజునిచేతఁ జచ్చిపుట్టె
నరసిమూడంగ నెరులు నిరంతరాయ, సప్తతంతతుంగంగనంచరణకగణ
బహుళతరకార్యలంపటబాహుశక్తి, భట్టిఁబోలంగ నేర్తురే పార్థివేంద్ర. 100

తే. అనిన రోమాంచకంఠుకితాంగుఁ డగుచు, నెమ్మనంబునఁ బ్రమదంబు నివ్వటిల్లఁ
గనకమణిభూషణాదులు గట్టనిచ్చి, జంఘికునిపైఁ గటాక్షవీక్షణము నిగుడ. 101

ఉ. అమ్మటునాఁడు దంతితురగాదినమస్తవరూఢినీవితౌ
నమ్ము భజింపఁగా మనుజనాధవరుం డెదులేగఁ బేర్చి నె
య్యమ్ము మనమ్మనం బెరుఁగ నానుమత్తిప్రియకారికా జగ
త్సమ్మతనర్వలక్షణనునమ్మతమేన్యహయానుపాలికికా. 102

వ. భట్టియు సాహసాంకునిపాదంబులకు భక్తియుక్తంబుగాఁ బ్రణమిల్లి మఱియుం దగు
వారలకెల్లను సముచితోపచారంబులు నడపి తదనంతరంబ. 103

క. పురజసులెల్లను బ్రమద, స్ఫురణంబున నేన లాలుకుచుం దనుఁ జూడం
దురగానుచరణనియమా, చరణుండై యతఁడు యజ్ఞశాలకుఁ జనియెకా. 104

క. చని జనపతి తనకూర్చిన, జనవినుతమఖోపకరణసామగ్రి ప్రియం
బున వేఱువేఱు చూపఁగ, ననురాగముఁ బొంది భట్టి యద్భుతమతియై 105

వ. అంత మధుమాసపూర్ణమాసి యాసన్నం బగుటయు. 106

- క. తమలో నెండురు మెచ్చక, సమధికవైభవమగ్రసామాజ్యరమా
రమణీయు లగుచు వచ్చిరి, సమధికశృంగారు లైనజగతిసాగుల్. 107
- ఉ. వారలకెల్ల నమ్మనుజవల్లభుఁ డాననపాద్యముఖ్యుఁ
త్కైరములకొ నముజ్జ్వలదగారములకొ రనవచ్చతుర్విధా
హారములకొ రయం బొనఁగునల్లులుగా నియమించె విశ్వధా
త్తీరమణీశు వర్ణితమతిం దనమామ విదన్ధభూపతికొ. 108
- క. పరమహ్మననిరూఢులు, బరమతపోవర్ధితప్రభావులు నగుభూ
సురముఖ్యులు మునిముఖ్యులు, నరుడెంచిరి యజనదర్శనాపేక్షితులై. 109
- క. పరమాదరమున వారల, తరతమభానంబు లెఱిగి తగఁబూజింపకొ
వరరుచిమాతామహునిం, బరహితమతి విష్ణుశర్మఁ బార్థినచేసెకొ. 110
- ప. మఱియుఁ బ్రతివాసరసమాగతు లైనవారికెల్ల నుల్లంబులు పల్లవింప నుచితోపచారంబు
లొనరించుచు నెక్కునాఁడు నకలసేనాధీశ్వరసంయమీశ్వరమంత్రసామంతపురోహిత
పరివృతుండై పేరోలగం బున్నయవనగంబునం దదీయప్రాణబంధువు లయిననుధాసిం
ధువులం బిలువంబోయినహితామాత్యుం డగుమహీసురోత్తముండు చనుడెంచి యన్న
చేంద్రున కిట్లనియె, 111
- చ. నరవర యేను మీపనువునం జని కంటిఁ బయోనిధానముం
దరశతరంగతుంగకరతాడనజాతనమీనఘేనముం
గరిమకరోగతుండశతఖండితశశ్వదహీనమీనముకొ
ఖరకరబాడబాసలశిఖాతతిదీధిదిగిగ్నితానముకొ. 112
- సీ. లక్ష్మీనముత్సత్తి లావణ్యనంపత్తి గోత్రరక్షణవృత్తిఁ గొమరుమిగిలి
కవిరంజనానక్తి ఘనరసోదయయుక్తిఁ బూర్వాపరవృత్తిఁ బాలుపుమిగిలి
పటునత్త్వవిస్ఫూర్తి బంధురతరక్తిఁ గంభీరతాపూర్తి గరిమకెక్కి
వాహినీశఖ్యాతి వరతత్వమయభూతిఁ బురుషోత్తమప్రీతిఁ బొగడువడసి
త్రిజగదానందకరకళాదీప్యమాన, రాజసందర్శనోత్సవరసనిరూఢి
నతితయిల్లెడునీకు నయ్యంబునిధికి, మహితసద్గుణసమితిమై మైతియొనరు. 113
- ప. ఈదృశాభిరామగుణరత్నాకరుం డైనరత్నాకరుండు భవదశ్యమేధయజనారంభంబునకుం
బ్రీయం బంది నమ్మ నముచితసత్కారంబులం దనిపి యీదివ్యమణిచతుష్టయంబు నా
కుం జూపి యిట్లనియె. 114

- సీ. ఇది మధ్వరమునకు నిస్తాన్నపానాదు బక్వాదిగా నిచ్చు నద్భుతముగ
నిది యాగరక్షకు ముదంతిహముముఖనకురంగబలముల సంఘటింపు
నిది యష్టదక్షిణ నొనలించునట్లుగా సప్తమేయధనంబు లావహించు
నిది ముఖాగతులకు నేదగియెడునూత్న బహువత్స భూషణాంబరము లొనఁగు
ననుచు నీనాభ్యుదయలను సంబురార్చి, వావడంబుగ నాచేతఁ బనిచె మీకుఁ
గాను వచ్చినయట్లుగాఁ నలఁపు మనుచు, విన్నవమునేయుమనుచును వేష్యతోడ.
- క. అని పురుషార్థవత్తుడను, మన మెప్పెడుమణివత్తుడయము నిచ్చుటయున్
మనుశాధిపుఁ డావిపునీఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె వినయ నొగవ పొనఁగన్. 116
- ఉ. అప్రతిమానలీల మెకయాగము నీవును నాచరింపు లో
కప్రథమానక్షిప్తి యెనకంబుగఁ జైకొనుమంది నిచ్చె న
వ్విప్రకులార్జునకన్యకావ్యునకు విశుతపుష్కలకం గృపావిశే
షప్రతిపత్తితో నమృతసాగరద త్తవినూత్న గత్తుముల్. 117
- క. ఇచ్చిన మనులను నృపతులు, నిచ్చలఁ గడు మెచ్చి మెచ్చి యాయాచార్యుం
డెచ్చటను వినఁగఁజూడఁగ, నచ్చెరు వని ప్రస్తుతించి రానమయమునన్. 118
- వ. అనవరతాహూయమానాగ్ని భట్టారకుం డైనవరుచిభట్టారకుండు చను దెంచి యజనవా
సరం బాసన్నం బగుటయుఁ బ్రసంగించి శకాంతకునకు నిట్లనియె. 119
- సీ. మున్ను నీభండారమున నున్న బహురత్న కాంచనావళు లసంఖ్యములు గలవు
నతతంబుఁ గంఠానుసంధియమానంబు లగుమాడల్లు గణించ నలవి గాదు
నృపులచే భక్తి కానికలు దెచ్చినసాముకొలది యెవ్వరికి వ్యాకువ్వ రాదు
తగ నేత్రములను జింతామణి చేతులఁ బరునవేదియు నుండు సిరులఁ దెనుచ
నీవు జగదేకదానదీక్షావిధాన, గురుఁడ వటుగాన వేదోక్త సరణికంఠైఁ
బదిమంబుంగులు దక్షిణ లొదవ నిచ్చి, మేదిసీనాథ దాశాశ్వమేధి వగుము. 120
- ఆ. అన్నయన్న పలుకు లన్నియు గురుమంత్ర, సరణి నాత్మ మనిచి సాహసాంక
మనుజనాయకుండు మణునాఁచిపున్నమ, జన్నమునకు దొణగె నముచితముగ. 121
- ఆ. అమరగురునమాను లైనయాజ్ఞికముఖ్యు, లఖిలసత్త్రియలును నాచరింప
నవభృథంబు సారక యంతురితంబునై, యతిశయిలై నమృహాద్భురంబు. 122
- క. అనలుఁడు ప్రవర్ణ్యవేశను, ఘనదీప్తులతోడ నూర్ధ్వగతిఁ గనుపట్టెన్
మనుజేశ్వరునధ్వరమునఁ, దనహృదయం బలర మిన్నదాఁకినభంగిన్. 123

సీ. అమృతోపమానంబు లైన యన్నంబులు కడిమాడసేయంగఁ గడుచువారు
 బహుధనధాన్యసంపదలసాంపువహించి పేదరికిని బొమ్మపెట్టువారు
 వరరత్న భూషణాంబరసమగ్రత మించి పీఠిఁ బొద్దొకవన్నె పెట్టువారు
 నాచంద్రతారాశక్తి మైననిర్వాహముల్ గాంచి యుల్లము పల్లవించువారుఁ
 గోరికలకంటె సాహస్రగుణితఫలముఁ, బొరసి యవ్విభు వెయినొళ్లఁ బొగడువారుఁ
 గాని మిన్నక యుండెడుమానవుండు, మందునకునైన లేడు తన్నభిమునందు. 124

చ. 'మన మలరంగ భూసురసమాజము కోటి భుజించెనేని క్రం
 గనఁ దనుఁవాన మోయుజయఘంటిక తన్నభువానంబులం
 దొసర నిమేషమాత్రమును నూరకయుండక మోయుచుండె న
 న్నునిజనకోటి నివ్వెర మునుంగ నమందరవంబు పెంపునక'. 125

ఉ. ఏచినవాడ్లుచుప్రతిభ లెంతయుఁ జిత్రముగా నధీతిబో
 ధాచరణప్రచారణనవర్థముగా శ్రుతికాన్తుముఖ్యవి
 ద్యాచతురత్వముల్ మెఱయునట్టిమహాత్ముల కాని యెవ్వనిం
 జూచిన నల్పమానవుడు కున్న తదీయనదస్యకోటిలోక'. 126

క. కురుచిరమై యష్టాదశ, కరమితమై పసిఁడియిట్టికల నిర్మితమై
 యరయఁ జతుస్సీత్యంబై, గరువాకృతి వేది యొప్పెఁ గడు నదృశ్యమై. 127

వ. విద్యుక్తప్రకారంబుగా మేధ్యాశ్వబంధన బంధురం బైనయూపంబుచుట్టును ఖాదిరం
 బులుం బాలాశంబులు బైల్వంబులుం గా నాతేసియు దేవదారుమయంబులు చెండు
 ను క్షేప్తాతకవిరచితం బొక్కటియునుంగా నేకోత్తరవింశతి యూపంబులు నలంకా
 రార్థంబుగా ననేకకాతమంభయూపంబులుం బ్రతిష్ఠించి యందు జలచరశతంబునుం
 బక్షిశతంబునుం జతుశ్చరణశతంబునుం మున్నూఁబువకువుల నమర్చి తద్విశననానంత
 రంబున నత్యాలంభనం బొనరించి తదీయంబు లగుమాంసంబులలోన దత్తదేవతాప్రియ
 కరంబు లైనయాహుతులు గావించునప్పు యనంగవతీమహాదేవిచేత నర్పణంబు లగుహు
 తంబులు సేయించి కరికిష్టంబు లగునవయవంబులు ఋత్విజులు యథోక్తమౌతంబులు
 గావించిరి. తదీయ హోమగుంధంబు ఘ్రాణతర్పణంబు గావించి శీలవతీనుతుండు నమ
 స్తనదస్యయుతుండై యుచ్చైర్నివాదం బగునాశీర్వాదంబుచేసి, తదనంతరంబ సాహ
 సాంకమహీసల్లభుండు. 128

- క. అక్షీణదానశీలా, దక్షుండై ఋత్విజులకు దశసూత్రముగా
దక్షిణ లానఁగెను నుత్తము, పక్షముఁ దశాశ్వమేధఫలతత్పరతఁ. 129
- క. హాటకములు దక్షిణగాఁ, గోటానంగోలు లానఁగి కుంభినియెల్లం
బాటించి నారవ్రాసెను హాటకగర్భప్రభావుఁ డగునరరుచికౌఁ. 130
- న. ఆతఁ డస్తుహీకాన్యశతిగ్రహనంతరంబున నస్తుహీకాంతున క్లిష్ణినియె. 131
- ఉ. దానఘనుండు వౌట మఘురక్షిణగా నగయెల్ల నిచ్చి తీ
వేనది విప్రవర్గమున కిచ్చితి నీవు భుజగ్రపీఠికం
బూని ధరించుభూతలము భూసురకోటి భరింప నేర్చునే
యేనుఁగుపల్లనం బిడిన నేడికకుఁ వశమే నహింసఁగఁ. 132
- కా. ఉర్వీమూలము కోటికోటులు ధనం బొప్పించి విప్రాళిచే
సర్వక్షోణియు నీవు నైకొనుట కర్జుం బన్న నాయన్నయం
తర్వాణితత్వము మెచ్చి భూవిభుఁడు తద్వాక్యంబుఁ చెల్లించి ముఁ
గుర్వాణ్ణం పృతిపాలయేత్తనడి పల్కుల్ బుద్ధిఁ గీర్తించుచుఁ. 133
- ఉ. చిత్రతరంబు లైనయవశిష్టధనంబులు రాగమంజరీ
పుత్రుఁడు సత్కృపామహిమఁ బూనినచూపులఁ జూచి దానవై
చిత్రి యెలర్ప నిచ్చుటయుఁ జిత్తములం బ్రియమంది బాహ్మణ
క్షత్రియవైశ్యకూద్రు లొగిఁ నైకొని మోచిరి తప్త్వితండముల్. 134
- ప. అనంతరంబు యవభృథాభిషేకనిరతిశయతేజోవిరాజితుండై యారాజశేఖరుం డాత్మీ
యమందిరంబుఁ బ్రవేశించి యాస్థానమండపాభ్యంతరంబున నిరంతరమణిమరీచి విలస
దున్నతద్వాత్రింశత్సౌలభంజికారంజితం బైనదివ్యసింహాసనంబున నాసీనుండై సముచిత
సంభావనాపూర్వకంబుగా నర్చనంయమిద్విజ నర్చనసహాధీశ్వరుల నిజస్థానంబులకుం
జన నియమించి. 135
- ఆ. వితరణంబుగని వివేకంబుకందువ, సత్యశౌచములకు జన్మభూమి
సాహసంబునెలవు శౌర్యంబుపాడవు నా, విక్రమార్కవిభుఁడు వినుతికెక్కె. 136
- క. నజ్జనపరితోషకుఁడు జ, గజ్జనజనకుండు శత్రుగణకంఠాస్త్రి
జ్జుజ్జనకౌక్షేయుఁడునై, యుజ్జయనీనగర మేలుచుండెను గడిమిఁ, 137
- ప. అట్లుండి. 138

కా. ఆభూపాలకుఁ డొక్కనాఁడు మృగయా న్యపారలీలాగతిఁ
 శోభాబంధురవాహవాగణరక్షస్తోమంబు దుర్గాటవీ
 త్రోభంబు బాసలింపఁగా మెలఁగ నచ్చో సెక్కుచో సెంటిమై
 నాభీలం బగుదంష్ట్రీవెంట నట డయ్యం బాటి ఖిన్నాంగుడై. 139

క. ఘనవటువిటపిచ్చాయను, జనగతి శయనించి యున్న సమయమున జగ
 జ్జననుతుఁడు దేవవత్తుం, డనుభూసుగనర్యుఁ డొక్కఁ డతనిం గాంచెన్. 140

చే. కాంచి యవిభ్రతునుపరిక్లాంతి యెఱిగి, చేతికుండికాజలముల సేదఁదేర్చి
 యాత్మ పురమున కేతేర నవధరింపు, మండలాధీశ యొంటిమై నుంచెనెల. 141

చ. అనినఁ బ్రమోద మంది వసుధామరవర్యునిఁ గూడి విక్రమా
 ర్కనృపవరేఽఖ్యుఁ డాత్మ నగరంబునకుం జనియెన్ ద్విజుండునుం
 దననదనంబుచేరెఁ బ్రమదంబున నవ్వులునాఁడు పిల్చి యు
 జ్జనగతి దేవదత్తునకు నవ్వుతి నిచ్చెఁ బురోహితత్వమున్. 142

ప. ఇచ్చి యొక్కనాఁడు. 143

తే. కలయఁగాఁ జూచి కొల్వులొక గల్లువారు, వినఁగ దేవదత్తుఁడు మొన్న వివినభూమిఁ
 గోరి నాకుఁజేసినయంపకాగమునకు, మాటుసేయ నెన్నఁడు నమకూటు సెక్కి. 144

ప. అనిన నమ్మాటకు దేవత్తుండు నృపోత్తమునియానన్నవ ర్తిత్వంబునంజేసి తనవర్తనం బభి
 లషనంబులు పరికి ర్తనంబు సేయం బ్రవర్తించుచు సెక్కునాఁడు సర్వాభరణభూషితుం
 డైనరాజకుమారుండు ముంగిట నాడ ముద్దాడువాఁడునుంబోలె నెవ్వరు నెఱుంగకుండ
 గూఢవృత్తి నెత్తుకొని నిజనివాసంబునకుం జనియె నంత నక్కమారు నెల్లవారు నెల్ల
 డల సరసి కానక ధాత్రీశ్వరన కత్తెఱం గెఱింగించిన నతండును గుమారాన్వేషణ
 ఋనకుఁ డలవర్గుల నియోగించిన నయ్యారెకులు చని పురంబు సర్వంబును శోధించి
 వివణివీధిం దదీయాభరణమ్ము లమ్మనమ్మహీనురు మచ్చంబుతోడం బట్టితెచ్చి నమ్ముఖ
 మ్మనం బెట్టిన నమ్మహీపాలం దుచితాలాపంబుల వెఱపువాపి యడుగుటయు. 145

ఉ. భూసురముఖ్యుఁ డిట్లనియె భూషణసంగహజాభిలాషి నై
 యాసురవృత్తిఁ బూని భవదాత్మజుఁ జెప్పఁగ రానిచేత నే
 జేసితి నావుడున్ నభ నశేషజనమ్ములుఁ గ్రూరదండితుం
 జేసినఁగాక యీచెడుగు చేసినసేత నహింసవచ్చునే. 146

క. ఈభూమింబు లెక్కన నాభూపకుమారుఁ జేప నకలా కృప లే
కేభంగిఁ జరి వధించితి, నేభూములఁ జేప్పఁ గలచె యిట్టిదురాత్ముల్. 147

వ. అని కలుషించి నండింపం చలంచి. 146

అ. కొలువు వెడల నీడ్చికొనిపోవ నతిసంభో, మముఁ విక్రమాత్కమనుజవిభుఁడు
నారి మగుడఁ బిలిచి వెలచని వారించి, యెల్లవారు విసఁగ నిట్టు లనియె. 149

క. మున్నెకపురుషార్థము మది, నెన్నెడు మఱవంగ రాని దితఁ జొనరించెన్
నన్నును నేనెఱుంగక పడి, యున్నెడ వసభూమి శతలోదక మునఁగెన్. 150

ఉ. కావున నీతఁ డెంతయసకారముచేసిన నైవఁ బాడియె
నావిషింబు వెల్పుడికదా పురికిం జనుడెంచి రాజునై
యీవిభవంబునై మనుట యెంతటిత ప్పిది నాకుఁ దప్పినన్
దైవముసాక్షి యీతనికెఁ దప్ప నెకింతయు మాట లేటికిన్. 151

ఉ. ఆపద నక్కఁదెట్టి తనయక్కఱెల్లను దీర్చి యెయ్యెడం
బ్రా పయినట్టికార్యములపట్టున నిర్వహణం బొనర్పఁగా
సోపి తను స్ఫురించినబుధోత్తము సెప్పరికిందునవుహా
పాపికి నెన్నిజన్మములఁ బాయుసెఱో క్రిమికీటజన్మముల్. 152

ఉ. నావుడు రాజునభ్యవచనంబున కెంతయు సంతసిల్లి భూ
దేవుఁడు మందిరంబునకు దిగ్గనఁ బాతీకుమారుఁ దెచ్చి ధా
తీనరు నంకషీతి నిడి దీవన లొప్పఁగ నిచ్చి తత్సభా
శోవిదఱోటిడెందమునకుం బ్రదువంబు జనింప నిట్లనెన్. 153

ఉ. దేవర నేఁడు కొల్విన మదిం గడునెంతయు సంతసించి సం
భావనమీఱ నాకు నెకప్రత్యుపకారము నేయఁబూనుటే
నావల నీవల నిద్రిని యథార్థ మెఱుంగుటకై యొనర్చితిన్
నావెడబుద్ధికి న్ననమునం గలుషింపకుమయ్య వేఁడెనన్. 154

క. అరవుడు ధరామరేచ్రుని, కనుపమమణిభూషణాదు లగుసంపదలన్
మనమలఁజేసి గృహమున, కనిచె నభానదులు నిచ్చ నచ్చెరువందన్. 155

వ. ఇత్రైఱంగున విక్రమార్కావశీశ్వరుండు సత్యవచనప్రత్యుపకారపరాయణుండై ధరా
పరిపాలనంబు నేయఁచుండె సంత. 156

- తే. అన్నరేంద్రపురోహితుఁ డార్యనుతుఁడు, వేదవేదాంతవేదివివేకఘనుఁడు
దత్తనూజుఁడు మదవతీచిత్తవారణ, హరిలీలాకరుఁడు కమలాకరుఁడు. 157
- వ. అక్కుమారుండు విద్యావిహారుం డగుట గనుంగొని జనకుం డతని కిట్లనియె. 158
- క. శత్రుఁడు చదువనిపుత్రుఁడు, శత్రుఁడు బుణకారి యైనజనకుఁడు మిగులఁ
శత్రువు రూపసియగునతి, శత్రువు దుశ్చరిత యైనజనని తలంపఁ. 159
- క. కుల ముద్ధరింపు చదువం, దలకొనుము ఐచ న్సుభాషితపరివృత్తం
బల మేవ హి కేవల మను, పలుకు పురాతనము గాక ప్రక్షిప్తంబే. 160
- వ. అని ప్రార్థించినం గమలాకరుం డొక్కింతచింతాక్రాంతుండై యుండి నిశ్చితాంతఃకర
ణుండై తండ్రి కిట్లనియె. 161
- ఉ. వేదపురాణశాస్త్రముఖవిద్యలు సర్వము నభ్యసించి లో
కాదరణీయసారకవితాభ్యసనం బొనరించి మేటి నై
యాదిమనీంద్రవర్తనగుణాధ్యుండవై చనుదెంచి నీకు న
మైద మొనర్తు నాపలు క మోఘపదం బని చెప్పి నముండై. 162
- వ. తండ్రి వీడ్కొని మహీమండలమండనం దైనకాశ్చీరమండలంబునకుం జని యందుసర
స్వతీవిహారనదనంబునుంబోని యొక్కమహాగ్రహారంబున నన్నిహితచంద్రజూటుం డ
గుచంద్రమాడుం డనువిద్యుచ్చాదామణిపాలికిం జని నమస్కరించి తనయభిలాషంబు
నెఱింగించి దేవతానిర్వికేపంబుగాఁ బరిసర్వసేయుచుండ నతనిసేవాతాత్పర్యంబునకు
నంతసిల్లి సిద్ధసారస్వతమంత్రం బుపదేశించె నంతం దదనుష్ఠానవికేపంబునకు శారద
ప్రత్యక్షుండై యతనినముచితవిద్యావికారదుం గావించిన లభకాముండై పితృదర్శనప్రీతి
గురునియుక్తుండై యుజ్జయనీపురంబునకు వచ్చి నిజమందిరంబు ప్రవేశించి. 163
- చ. జనకునిఁ గాంచి భక్తిభయనంభ్రమనంభృతుండై నమస్కరిం
చిన నతఁ డెత్తి నందనునిఁ జిక్కఁ గవుంగిటఁ జేర్చి పెక్కుదీ
వన లొనరించె ముత్సులకవారము నమృదబాష్ప పూరముం
దనరఁగ నమృదం బొదవఁ దాల్చినలీల వికాసలక్ష్మితో. 164
- వ. అప్తులునాఁడు, 165
- ఉ. భూవరునమ్ముఖంబునకుఁ బోయి ప్రసన్నతఁ గాంచి యింపుమైఁ
గోవిదవర్ణనీయ మగుగోష్ఠి యొనర్చిన నవ్విభుండు మో

దావహాచిత్తుడై యభిమతాశ్చ సరంభం బిచ్చి యస్తుషీ-
దేవకుమారచంద్రమునిదిక్కుఁ గనుంగొని ప్రీతి నిట్లునుక.

166

తే. ఈవు బహుదేశములఁ జరియించి యచ్చి, టుట సేమేమిచోద్యంబు లనఁకుచిరిత
కనినవినినవి క్రొత్తలు గలిగె నేని, నాకుఁ జెప్పుమ యనఁ గమలాకరుండు. 167

క. పరిచితవిద్యానిధిసై, గురునాథునిచే ననుజ్ఞ గొని యిట మిచ్చుక
దరిసించునభిమతంబున, నరుదెంచుచునుండి మండలాధిప యంతక.

168

తే. కాంచియేలెడుజయసేనుఁ గాంచి యతఁడు, ఇన్న మన్నింప నందుఁ గొన్నాట్లు నిలిచి
యొక్కనాఁ జేను బొడగంటి సొకవఘాటి, నావిలాసిని చెలువ మేమని నుతింతు.

సీ. పాలతివేనలితోడఁ బురినెచ్చి తనపురి ప్రతివచ్చునని పాముఁ బట్టెనేని
యింతిసెష్టాముతో నెనయుదునని వారిపట్టి విష్ణుపదంబు ముట్టెనేని
చామచన్నులతోడ సరివత్తుమని కోకములు దండగుండాన మునిఁగెనేని
యతివపై దొరయుదు నని నువర్ణశలాక నహ్నిలోపలఁ జొచ్చి నచ్చెనేని
నిక్కువంబుగ నమ్మంగ నేర కఱఁడు, శుద్ధిపట్టంబు గనుటకుఁ జొరక మానె
ననిన నయ్యంబుజాతాయతాక్షిలోడఁ, నితరవనితల నుపమింప నెట్లువచ్చు. 170

క. ఆయంగనక్రేగన్నుల, యోయారపుఁగలికిచూపుటురులం బడినం
గాయజునిచి త్తమైనను, గాయజసంతాపవహ్నిఁ గరఁగక యున్నే. 171

సీ. చంద్రబింబముఁ బాలనంద్రంబులోఁ దోచి కందెల్లఁ బోఁ బులు కడుగకున్నఁ
గామబాణంబులఁ గరసానఁబట్టించి తొలుకారుమెఱుంగునఁ దొడయకున్నఁ
బసిఁడినలాకకుఁ బరిమళం బొనఁగూర్చి గరువంపువన్నెలఁ గరఁగకున్న
జిగికందకుండ లేజగురాకు గొనివచ్చి యొగ రెల్లఁ బుచ్చి యింపానఁగకున్నఁ
గాంతసెష్టామునకు వాలుఁగన్నులకును, పలుకునుమేనికిని సెష్టవాతెఱకును
నీడుజోడైనప్రతి యని యొన్నఁ గడిఁది, హస్తీమశకాంతరము నహజైకకాంతి. 172

క. అన్నాతిముద్దుమోమును, దిన్నని నెన్నడుము నగవుదోతేడికన్నుల్
పెన్నెటివేణియుఁ గ్రొవ్విను, చన్నులునుం గనినఁ బుష్పశరుఁడుం గరఁగుక. 173

వ. అవి సరమోహిని యనువారనారీతిలకంబు. 174

ఆ. అవఘాటితోడ ననుభవకేళికి, నభిలషించి యెవ్వఁ డరిగనేని
నతఁడు రాక్షసాభిహతుఁ డగు నారాత్రి, యంద దాని కిట్టి నింద గలదు. 175

- ఇ. తిన్నిమిత్రంబుని. 176
- క. పురిలోన నెరుదుఁ దెవ్వవై, యరుదెంచిన నవ్వసూటి నంగుళికాసం
గమర్థిఁ జూపఁ వెఱతురు, పురుషులు రక్కసుఁడు చంపుఁ బొమ్మని భీతికా. 177
- కి. ఆని విన్నప మొనరించిన, విని వేడ్కను విక్రమార్కవిభుఁ డప్పుడ న
జ్జనహేతుఁ డగుకమలాకరుఁ, డనుచరుఁడై యరుగుదేర నరుదెంచి తగకా. 178
- క. కాంచెం గాంచీపురముం, గాంచనమణిసౌధసాలభునగోపురముం
జంచలచయనానటనన, మంచితపర్యటనరణితమణిసూపురముకా. 179
- న. కాంచి యందు నయ్యుండునదనమందిరంబునకుఁ గమలాకరమహీసురోపదిట్టమార్గంబు
నం జని యజ్ఞనవరుండు. 180
- క. నరమోహనవిలసనముల, మరుమోహనశరముకంటె మధురాకృతియై
నరమోహిని యనఁదిగియెడు, నరమోహినిఁ గాంచి మనుషనాథుఁడు మదిలోకా. 181
- ఉ. ముప్పిరిగొన్న వేళ్ల నరమోహినిపై నెలకొన్నచూపులం
ద్రిప్పఁగలేని యీమదవతీరమణీయతప్రాపున న్నరుం
డప్పరమేశపద్మనయనాంబుజగర్భుల నైన న్నేల్లిడిం
ద్రిప్పలఁబెట్టు నంచు వినుతించి మదిం దిలకించి వెండియుకా. 182
- ఆ. ఈవహుటిరూపయావనసంపద, కాముకులకు లోచనామృతంబు
చిత్రగతి మృతంబు సేయుచున్నది, కనకపాత్రలోనిగరళమట్లు. 183
- వ. అని తలంచుచున్నయనసంబునఁ గమలాకరుం డాకమలానన కిట్లనియె. 184
- ఉ. ధీరుఁడు విక్రమార్కజగతీతలనాథుఁడు నిన్నుఁ జూచి ని
చ్చారతి వీఁడె వచ్చె ననఁ జాగిలి మొక్కి ప్రయోక్తి నిట్లనం
గ్రూరనికాచరుం డొకఁడు కూరిమి నాయెడఁ గల్గియుండు నం
హర మొనర్చు వచ్చినవిటావళిఁ దన్నిశి నొక్కవేల్చిడికా. 185
- న. అని తనతెఱుం గెఱిఁగించి మహీవల్లభునకు నప్పలవాధరి యుచితోపచారంబు లూ
రించి నరనకథాభూషణంబు లగుభాషణంబులం బ్రొద్దువుచ్చుచున్నయంత సాయంతన
నమయం బగుటయు. 186
- చ. మునుకొని దంష్ఠ్రికారుచులు ముందిటిచీకటి నెల్లఁ బాఁగగా
వెనుకఁ దమాలనీలనిజవిగహదీప్తులు చిమ్మచీకటిం

బెనునంగఁ గొచ్చులేనుఁగువిభీషణతం జనుదెంచుకైవడికా
సనుజవరుండు వచ్చెఁ దనవారుణరూపము భీతిఁ బెంపంగకా.

187

ఉ. తత్త్వమయంబునందు సనుధావరుఁ డున్గతుఁడై యదల్చి యు
ద్యుత్సముద్రగ్రసింహగతి దైత్యుని మార్గొని యొరిడుప్తు ని
న్నత్సరబుద్ధి నీక్షణము మర్దితుఁ డేసి ధర్మత్రైకల్ల న
తుత్సవ మేసెనచ్చెరఁ బయోరుహలోచనశోర్పి దీర్చెదకా.

188

స. అన విని దానవేశ్వరుఁ డిహంకృతి రాద్రవసంబు నూర్చి
కొనినవిధంబునకా నృపతికుంబరు నేడ్వఁక దాకి వీరకన్యఁ
బెనఁగి పెనంగి లాపటికఁ జేర్చి నక్రేంద్రుండు కాళ్లుపట్టి నే
ల చడిచి మల్లవిగ్ధ సఫలంబుగఁ బీనుఁగుజేసె దానవుకా.

189

తే. ఇట్లు దానవు వెనఁ జంపి యిట్లువెలఁక, దివిచి వైచిన మేదినీధపునిఁ జూచి
హర్షమున నరమోహిని యల్ల నగుచు, నింపు రెట్టింప నతనిలో నిట్టులనియె.

190

క. నరమోహిని నానామము, నరఘాతిని యుని జనంబు నను నిందించుకా
నరనాథ నింద మాన్పితి, చరితార్థం బయ్యె నాదుజననం బరయకా.

191

తే. ఏను మీపనిచినపని యెట్టిదైనఁ, జేసి మీవానినై నేవనేయుదాన
సనిన విక్రమాదిత్యుఁ డట్లైన నీవు, నాకుఁ బ్రియముగ నెకటి యొనర్పవలయు.

క. లోకవిలొచనకైరవ, రాకాచంద్రుం డితండు రమణీమణి నీ

వీకమలాకరుఁ బ్రియుఁగాఁ, గైకొను మిది నాకుఁ ప్రియము కమలదళాక్షి.

192

ప. అని యయ్యిరువురం గూర్చి యజ్ఞననాథుం డుజ్జయనీపురంబునకుం జని దుష్టనిగ్రహ
శిష్టప్రతిపాలనంబులు సహజభేలనంబులుగా ననయంబును నర్వంసహానిర్వహణదుర్వార
భుజాగర్వఖచ్చేతరుండై రాజ్యంబుసేయుచుండి జగంబున నత్యాశ్చర్యభరితంబు లైన
చరితంబు లెఱుంగవేడి కర్ణావతంసీకృతకాక్షే యకనహాయుండై చని యొక్కరుండును
బెక్కుదిక్కులం జరియించుచు నెక్కునాఁడు.

194

క. పేరడవిలోన రాఁగా, నీరజహితుఁ డస్తమించి నెటినఖిలాశా
పూరితమై తమ మెచ్చెను, భూరివనాన్యలవితీర్ణిఁ బోల్పంగఁ బట్టె.

195

క. ఆచీకటి నెక్కుండును, ద్రోచిదనఁగ రామి ననతిదూరంబున వా
గ్గోచరము గానియున్నతి, నేదినవటవిటపినిడ నెలమి వనించెకా.

196

- వ. అట్లున్న సమయంబున. 197
- క. అవిటపి నుచితవచన, ప్రావీణ్యము మెఱయ నున్న పక్షులకుఁ జిరం
జీవి యనువిహగముఖ్యుఁడు, కోవిదబహుమాననీయగుఁబుఁ డిట్లనియెన్. 198
- క. మీ రాహారాధముగాఁ, గోరి చరింతురు సమస్తభోరాటపులన్
దూరగ్రామంబుల ఫలి, తారామంబులను దశదిశాంతరములలోన్. 199
- తే. కన్నచోద్యంబు లేవేని గల్గెవేని, నాకు నెఱిగింపుఁ డేను వినంగవలతు
ననిన నందులో నబ్బరికాభిధాన, మొకపత్రత్రి యిట్లనియె నేఁ డుదయవేళ. 200
- క. ఏ మొకకొందఱుము మహా, గ్రామవనాంతరము లెల్లఁ గడచి చని గ్రహ
స్తామగతిఁ బ్రతినిరోధన, భూమావంధ్య మగువింధ్యమునమీసమునన్. 201
- క. చైత్రరథనందనంబుల, చిత్రస్ఫురణమున నుల్లసిల్లఁ బ్రశంసా
పాత్రమయి యొక్కవిషివము, చైత్రమాకాంతజన్మనదనం బగుచున్. 202
- వ. అవ్వనంబున వన్యఫలాహరణార్థంబు సంవరించుచు నొక్కయెడం గమలకల్పారకుముద
శోభితంబును గలహంసకారండవక్రొంచచక్రవాక సారసమదసారంగసంకులా రావవిరా
జితంబును నగు నొక్కమలకరంబుతీరదేశంబునన నేకభంధులోకసరివృతుండును దీర్ఘ
నిశ్వాసపవనఘృళిఘానరితవదనండును గళద్బాష్పవయనకమలుండును దురంతదుఃఖ
పరవశుండును నై యున్నకంకాశేఖండనం డను నొక్కవిహంగపుంగవుం గని చేరంజని
తన్నెఱిగించుకొని దుఃఖకారణం బడిగిన నతం డెట్టుకేలకుఁ జిత్తంబుకలంకదీర్చుకొని
యీరెలుంగున నాతో నిట్లనియె. 203
- తే. ద్వాదశగ్రామములకు నధ్యక్షుఁ డొక్క, రాక్షసుఁడు వింశ్యనగగహ్వరమున నుండు
నతని కాయూళ్లవార లాహర మెపుడు, బండిఁ గొనిపోయి పెట్టుదు రొండొకండ. 204
- వ. వాఁ డన్నరమహిషసహితంబుగాఁ దదన్నంబు భక్షించుచుండు. 205
- క. ఇలవరుసగాఁగ నీక్రేయఁ, గలవారల నెల్లఁ బుచ్చెఁ గాలునిపురికిన్
ఖలుఁ డగునారాక్షసుఁ డా, కులశంకుఁ ద్రిజగంబు నతండు కుపితుండైనన్. 206
- ఉ. ఏమని చెప్పుదున్ ఖగకులేశ్వర నానఖుఁ డొక్కభూసుర
గ్రామణి చావఁగాఁగలఁడు రాక్షసుచే నదిమాన్వఁ ద్రోవలే
దేమయిఁ జూచినన్ హితులయిష్ట మొనర్పఁగ లేనినాభవం
తేమిభవంబు దీనికిని నే దురపిల్లడ నేమిసేయుదున్. 207

- వ. అనిన నేనిట్లుంటే. 205
- క. నరలకుఁ బక్షులకును నె, పృథునున నమకూరు విత్తభావం బిదియ
చైరువు వినవలకు నా కిది, పరిపాటి నెటుంగఁడెప్పు బంధునిధానా. 209
- వ. అనినఁ గంకాశ్శబ్దంబును డిట్లునియె 210
- క. నాచుట్టంబులు నేనును, వే చని మఱి నాన్ది మనవి విహరించుగాఁ
జూచి మముఁ బట్టఁ దిరిగెను, నీచుఁ జొక్కిఁ గు మఱించునెల నెఱిగి తగ్గె. 211
- క. మచ్చులిదీ యురులు భోనులు, నచ్చుట వెన నెగ్గి చనిన నది యెటుంగక యా
మచ్చుచ్చురులను బడి వగ, నిచ్చును దుగపిల్లుచున్నయెడ నచ్చటికిఁ. 212
- వ. నమిత్కుశాన్ధంబు నైవవశంబున. 213
- క. వచ్చి యొకద్విజకుమారుఁడు, చెచ్చె మముఁ జూచి కరుణ చిగురొత్తంగఁ
గ్రచ్చుట నయుర్గురు లూడ్చిన, నిచ్చల మామనికిపట్ల కేగితిమి వెనక. 214
- క. అది చనియును నేటికి నిరు, విదియేడులు గంచె నాటఁబట్టయు నేనా
మది నాతనియాపదనం, ఇది నాయదిగాఁ దలంతు బంధుత్వమునక. 215
- క. అని చెప్పిన విని వచ్చితి, నని చెప్పిన విహగవిభునియాలాచంబుల్
వినియెఁ జెవియొడ్డి భూరువా, మునక్రింద వనించి యున్నభూమిశ్వరుఁడుక. 216
- క. విని యపుడ కదలి జామె, క్కినయంతకుఁ జనియె ననునకేలీనదనా
వనిభృత్కందరభూమికిఁ, దన కిదియ పరోపకృతికిఁ దటి పొమ్మనుచుక. 217
- క. చని వధ్యశిలాస్థలి న, జ్జనపతి కూర్చుండ నిర్విశంకత సంతం
గనియె గుహవెడలి చనుదెం, చి నికాటుఁడు వధ్యశిల వసించినవానిక. 218
- చ. కని భృకుటీమహోగ్రహరకంపితఫాలభయంకరాన్యసం
జనితనిదాఘవారికణజాలవిజృంభణరౌద్రిమూర్తియై
యనియెఁ గణంగి యోరిమనుజాశమ నిచ్చులుఁ జెచ్చుపంటకం
బును నులివేడికూరలు నపూపములుక గొనిరా కహంకృతిక. 219
- తే. ఒక్కడవ వచ్చి వధ్యశిల యెక్కి నన్ను, ననహసించుచునున్నాఁడ వనుచుఁ దీవ
గమునఁడై చనుదెంచురాక్షసునితోడ, నృపతి నిశ్శంక నిట్లను నిభృతుఁ డగుచు. 220
- చ. దితిసుత నేఁడు చావనరుడెంచుమహీసురవర్యమాటలు వ
చ్చితిఁ బరదేశి నాచనపు చేకొని మత్తసుర క్తమాంసముల్

ధృతిఁ గొను మంతకంటెఁ బరితృప్తి యొనర్చు మదన్వయక్రమా
గత మగునిష్పరోచకృతికల్పనఁ బారమువొందఁ జేయుమి.

221

ఉ. నావుడు దానవేంద్రుఁడు మనంబున నచ్చెరువంది సత్కృపా
భావనకుం బరోపకృతిభంగికి మెచ్చితి వేఁడు మర్థి నీ
కేవల మైన నిచ్చెదఁ బ్రహృష్టమనస్కుఁడ నైతి నీయెడన్
నావుడు విక్రమార్కనర నాఘుఁడు నద్దనుజేంద్రుతోడుతన్.

222

అ. ఈవివేకబుద్ధి యీచిత్తనంశుద్ధి, యీకృపాగపావనేకసిద్ధి
కలదె యొరుల కెందుఁ గాంబాజన్తుండ, వగుటఁజేసి నీక యిచ్చెఁ గాక.

223

తే. నాకు వరమిత్తు ననుమాట నెజమేని, మనుజుపథ యొనరింపక మాను మనినఁ
దత్పరోపకారైకతత్పరత కలరి, యిట్లుచేసెద నని పల్కి యసుర చనియె.

224

ప. ఇవిధంబున.

225

అ. భూపచంద్రముఁడు సరోపకారార్థమి, దంశరీగ మనినధర్మమార్గ
సరణి దప్పకుండ నకలార్ధిరక్షణ, వర్తనమున నిత్యకీర్తిఁ గాంచె.

226

మ. పరమబ్రాహ్మణదేవభక్తినియమప్రజ్ఞారమాలంకృతా
పరుషారాతిమహీశమంత్రిజనకుంభద్గర్వసంరంభనం
హరణప్రాణనయోన్నతా కన్యకదండాందోళికాఛత్రచా
మరముఖోజ్జ్వలరాజచిహ్నమ యనమ్యగైవభవప్రాభవా.

227

క. భావపరిశుద్ధికలనా, ప్రావీణ్యామృతగిరీశపావనపదరా
జీవయుగభక్తితత్పర, సేవాహేవాకనిరతసిద్ధయపౌత్రా.

228

కాంతవృత్తము.

ధారాధరవాహనధైర్యకృతీ, క్షీరాబ్ధిశీత్యరశితలయ
ధారాధరకల్పకకామగపీ, తారాధిపనన్నిభదాననిధి.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత పెద్దయన్నయామాత్యపుత్ర
కారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందుఁ

బంచమాశ్వాసము.

విక్రమార్క చరిత్రము.

షష్ఠాశ్వాసము.

క. శ్రీమేశనగుణభేలన
సామాజికచతురుపాయచాతుర్యనిధీ
స్వామిహితకార్యఘటనా
సౌముఖ్య జగత్స/సిద్ధ జన్మయసిద్ధా.

సీ. విభవంబుసాలుపున విలువన్యబలుపునఁ బురుహూతుఁ దత్పుతుఁ బోలు ననఁగ
సత్స/భిపెంపునఁ జాగఁబుసాంపున మిత్రుఁ నత్పుతుని మీఱు ననఁగ
రాజరాజవిభూతి రతివిహరఖ్యాతి ధనదుఁద త్సానుని నెనయు ననఁగ
గంభీరతాస్ఫూర్తి ఘనకాంతిమయమూర్తి శరధిఁ దవాత్తజా దొరయు ననఁగ
నిరతసేవాగతాగణ్యస్యపవతేణ్య, నుతకీరీటాగ్రకీలితనూత్నరత్న
కిరణనికారారుణారూదరణుఁ డగుదు, విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభుఁడు మెఱసె. 2

వ. అష్టహీపతియొక్కనాఁడునకలగ్రధానదండనాథసామంతమండలేశ్వరసమూహంబును
గురుభూసురపురోహితబంధుమిత్రపుత్రపౌత్రప్రకరంబును గవిగాయకపాఠకవైతాళిక
సందోహంబును బరివేష్టించి మణిగణభూషణప్రభాపటలజటిలశోభితాంగుండై మాక్తిక
హారంబునడిమినానుకరత్నంబునుంబోలెఁ దేజరిల్లుదు మణిమయోన్నతభద్రదసింహా
సనాసీనుండై పేరోలగం బున్నసమయంబున. 3

సీ. ఆదినాథునియపరావతారము పూని మత్స్యేంద్రనాథునిమహిమఁ దనరి
సారంగనాథునిసామర్థ్యమును బొంది గోరక్షనాథునిగుణముఁ దాల్చి
సిద్ధబుద్ధునిబుద్ధి చిత్తంబునం జేర్చి ఖనిరువిద్యాధికఘనతఁ జేర్చి
మేఖనాథునిమంత్రవైఖరి వహించి నాగార్జునునికళాశ్రీ గమించి
యావిరూపాత్ముఁ డితఁడన నతిశయిల్లియర్థి నవసాససిద్ధుల కైకన్యమైన
మోహనాకృతి యితఁ డనుమూర్తిఁ దనరి, చిన్నయస్వాంతుఁ డగు సుకృసిద్ధవరుఁడు.

ఉ. పాదములందు బంగరపుబావలువెట్టి దుకూలకంఠ మై
మోచముతోడఁ దాల్చి జనమోహనమారణధాతువాదయం
త్రాదినను స్తవిద్యల సమర్థులనం దగుశిష్యులం క్తి య
త్యాదరలీల నిర్ణయిలయందుఁ దనుం గొలువ న్న హేమాన్నతికా. 5

క. వచ్చి తగుచందమున నభయ, జొచ్చి మహీకాంతుఁ జూచి సుభగాకృతికిక
మెచ్చి తలయూచి కానుక, తెచ్చినరత్నంబుతోడ దీవన లిచ్చెకా. 6

ఉ. ఇచ్చిన సిద్ధవల్లభున కిమ్ముల నాననపాద్యనత్కృతుల
పొచ్చెము లేకొనర్చి నృపపుంగవుఁ డెయ్యది మీకుఁ బేరు తా
రెచ్చటు నేను జేయుచుని యెయ్యది భాగ్యయుతుండనైతి మీ
నచ్చుటఁజేసి భక్తజనవత్సల యన్న దరిస్థితాన్యుడై. 7

క. ఇందందుండుదు ననలే, కెందైనఁ జరింపుదును నిజేచ్ఛమెయి నదా
నందుఁడు నామము వచ్చితి, నిందులకును నిన్నఁజూడ నిష్ఠం బగుటకా. 8

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 9

సీ. ఏవేళవేడిన నావేళ దివ్యాన్నపానాదు లూడఁగూర్చుపాత్ర గలిగి
యెచ్చోటనాసిన నచ్చోట పుటభేదనములు గావించుదండంబు గలిగి
యెటఁబోవఁ దలఁచిన నట కెత్తుకొనిపోవుసుకుమారయోగపాదుకలు గలిగి
యెప్పుడు విదల్చిన నపుడు వేలక్షలు కనకంబు వర్షించుకంఠ గలిగి
నిర్మలజ్ఞానవిజ్ఞాననిరుపమాన, రాజయోగీశ్వరత్వవిరాజిమహిమ
తనర మించిననీ కన్తదాదులకును, హస్తీమళకాంతరము గాదె యంతరంబు. 10

సీ. వేయిమోములవాఁడు విషముక్తుడైనను బ్రతియగునీకు భూభరణశక్తి
వేయిగన్నులవాఁడు విమలవర్తనుడైనఁ దరమగు వైభవస్ఫురణ నీకు
వేయిచేతులవాఁడు విగ్రహవ్యూహ జెంద కున్నఁ దేజమున నిస్సౌరయువాఁడు
వేనామములవాఁడు వేడఁగినవాడైన నిత్యలక్ష్మీయుక్తి నిన్నుఁ బోలుఁ
గాక యేతద్గుణంబుల గణననేయ, నన్యరాజన్యవరులు నీయంతవారె
ప్రసవశరరూప యప్రతిప్రతాప, దీపితాటోప విక్రమాదిత్యభూష. 11

మ. అని యానందమరందకందలితవక్త్రాంభోజుడై యోగిరా
జ్ఞననాథుండు ప్రశంసనేయుటయు నానర్పణవహాధీశ్వరం

- దనఘా నీదుక బాక్షపీక్షణము నాయం పుష్పమై చెందె గా
న నవీనప్రభమానభాగ్యమయభవ్యత్వంబు నే గాంచితికా. 12
- ఆ. అనుచు శిష్యసహిత మష్టుహయోగేంద్రు, గారవించి కొలువువారి ననిచి
మనుజనాయకుండు మజ్జనభోజన, క్రియల వారికెల్లఁ బ్రിയ మొనఁచె. 13
- వ. వారలుం దానును సుఖాసీనులై యున్నయవసరంబున యోగీశ్వరునకు విశ్వంభరా
శిష్యులం డిట్లనియె. 14
- క. ఎన్నికకెక్కినదేశము, లన్నియుఁ జూచితిరి కరతలామలకముగా
నిన్నిటిలోపలఁ జోద్యము, కన్నది విన్నదియు సెకట గలిగినఁ జెప్పుఁదా. 15
- వ. అనవుడు. 16
- చ. జనవర నీయొడం బ్రിയము చాలఁగఁ గల్గి యపూర్వపుంబయో
జన మెఱిగింతు నన్యులకు సాధ్యముగానిది లాటఘామఁ గా
ననమునఁ బుట్టమీఁద సెకనాతుకకోమలబాహువల్లి య
త్యనుపమకంకణాంకితసమన్వితమై కనుపట్టు నెప్పుడుకా. 17
- వ. అనిన నమ్మహీకాంతుం డక్రాంతపుత్రాంతం బాద్యంతం బెఱింగింపుఁ డనిన నాసిద్ధవ
రుం డిట్లనియె. 18
- చ. భుజగజగద్విభూషణము పుష్పపురం బదియేలురాజు చి
త్తజనిభమూర్తి కీ ర్తివనితారమణుండు ధనంజయాఖ్యుఁ డా
నుజననుతప్రతాపుఁ డతిశోభనగానకళానిరూఢి కై
లజ నలరించి తత్కృపఁ గళావతిఁ గాంచె గళావికారదకా. 19
- వ. అక్కన్యకాజననసమయంబున. 20
- సీ. ఎలజవ్వనమున నియ్యిందీవరేక్షణ భూలోకమున వనభూమిలోన
వల్లికబిలమగ్ధవాసినియై యుండి కరణంకజము తదగ్రమున నిల్చి
యాకేలు గేల నెయ్యమునఁ గీలించినపురుషునిఁ దనపుష్పపురికిఁ దెచ్చి
యతని మజ్జనభోజనాదుల నలరించి మేలిపర్యంకంబు మీఁద నునిచి
తాను సెకశయ్య శయనించి మాననియతి, నుండ ముష్టాఱుపలికింప నోపెనేని
వాఁడు రమణుండు గాఁగలవాఁడు దీని, కనుచు నాకాశవాణి యిట్లానతిచ్చె. 21

చ. లలితకళావిశారద కళావతికేలది వాని నెవ్వడే

బాలువుగఁ బట్టెనేని తనపుష్పపురంబునకుం గరంబు మె
చ్చులుగఁ గరంబువట్టికొనుచుం జని యాతఁడు తన్ను మూఁడుమా
టలు చలికింపఁ నక్కును దృఢంబుగఁ దక్కదు లేక తక్కినన్.

22

న. అని చెప్పి యోగీశ్వరుండు ధురణీశ్వరున కిట్లనియె.

23

తే. ఆకళావతిసాందర్య మనమశరుఁడు, ఎనఁగఁ జెప్పినఁ బాసఁగుఁ గా కితరజనులు
మించులావణ్యరిస మొకయించుకైన, నెలుకకుండఁగ వర్ణింపఁ గలరె జగతి.

24

సీ. అమృతాబ్ధి జనితమై యలరుకల్పకలత యంగనతనులత కనుగుణంబు

పుంసరీకాక్షునిపాక్కిటితమ్మికి సతిమోమునెత్తమ్మి సంగతంబు

కామసౌధోపరికనకకుంభములకు రమణియుఁజకుంభములు చెలులు

దివిజాధిపతిదంతిన్ని నినడపున కంగననడపు విహారభూమి

తెఱవయధరంబు పవడంపుఁదీవెయ్యరపు, పవఁడియలకము లలులకుఁ బ్రాణసఖులు

ఇతిమాపులు మగమీల నేలఁ గోరుఁ, దరుణిపలుకులు కాముమంత్రములగములు.

చ. కలువల గండుమీలఁ దొలుకారుమెఱుంగుల నిండువెన్నెలన్

వలపులరాజుతూపు లగువారిరుహంబుల నొక్కయొత్తునన్

గలుపుగొనంగఁ జాలు మృగనేత్రయపాంగనిరీక్షణద్యుతుల్

బలుపుగ ధైర్యమాలమునపాఁ తగలింపవె యీశ్వరాదులన్.

26

సీ. ముద్దులుదొలఁకాడుముద్దియపలుకు లయ్యసమాస్త్రమంత్రబీజాక్షరములు

క్రోమైఱుంగులనీనుకోమలిచూపు లయ్యంగసంభవువాలటంపగములు

శృంగారరసమెల్కుచెల్వయాకారంబు కామునివలపులకత్తై కనుఁగు

ఇంపులువెడచల్లు నేజాక్షీచెయ్యలు శంబరాంతకు జయసాధనములు

కాంతమెయికాంతి కంతునిఖడ్గకాంతి, వనజముఖికురుల్ రలిపతివాగురములు

మగువమరిపంబు మరునిసామాజ్యసదము, చెప్పఁ జిట్టలు పూఁబోఁడెయ్యెప్పకలిమి.

తే. నుదతిపలుకుల నమృతంపుసోన గురియుఁ,దరుణిచూపులు మెఱుంగుమొత్తముల నీను

రమణిసేత లనంగతంత్రముల నెఱపు, నువిదనడపులు హంసల కొఱపుఁ గఱపు.

28

ప. ఆదియెఱుంగక యానీరజానన నెవ్వండు వరియించె నతండు సార్వభౌముం డగుట

సిద్ధంబు గావున నౌదార్యపీఠ్యభుజకౌర్యనకలకళాచాతుర్యధైర్యధుర్యుండ వైననీకు

నమ్మత్తకాశిని పట్టంపుడేవియైన రత్న కాంచినసాంగత్యంబునుంబోలె నత్నంతశోభితం
బగునని చెప్పిన. 29

ఉ. యోగివశ్యేణ్యమీకృపఁ బయోరుహలోచనచెయ్యి చూడ నే
లాగున నాకుఁ జేకుఱు విలాసినిహస్తము నాకరంబుఁ నే
లాగునఁ గీతం బగుఁ గళావతిపుష్పపురంబులోని కే
లాగున నేను జేరుదుఁ డలంకర దుష్కరభంగు లిన్నియుఁ. 30

వ. అదియునుంగాక యాబింబోష్ఠిమాన్వవతనిష్ఠాగరిష్ఠయై యుండ హృదయపుటభేదనంబు
గావించి మూఁడుమాటలు పలికించుట యత్యంతదుర్లభం బని తలంచెద నన్న నమ్మననే
శ్వరునకు నమానుషచరిత్రం దైనయానవానందుండు కృపానందకందశితహృదయారవిం
దుండై దారుశిలాలోహాదుల కైనను జైతన్యంబు గలిగించి పలికించెడినేర్పు గలుగు
నట్లుగా విద్యోగదేశంబుచేసి యాత్రితానేకసిద్ధగణపరివృతుండై యంతర్ధానంబుసేందె
నంత వికమార్కుండును దత్తవలతానందరస కుతూహలావేశంబునఁ జిత్తం బుత్తల
పడ నిజప్రధానాగ్రగణ్యుండును నాప్తుండును నైనభట్టి మొదలుగాఁగలవారికి నెవ్వరికి
నెఱింగింపక నిజకరకీలితనిశితానియ నహంబుగా నర్ధరాత్రంబున యోగపాదుకలు
దొడిగి కదలి మనోవేగంబున నేకశైలంబులు నరణ్యంబులఁ దఱిసి లాటదేశంబునకుం
జని యరణ్యమధ్యంబున. 31

ఉ. శ్రీకరమూర్తి యాన్యతనింహాకిశోరము గాంచె నెక్కువ
ల్పీకము సంతతప్రకటనీనవధూకరకంకణప్రభా
నీకము వేష్టితామలకనింబకదంబతమాలవిద్రుమా
శోకము రంధ్రమార్గ పరిశోభితగోచరనాగలోకముఁ. 32

తే. కాంచి తిలకించి పులకించి కదియ నేగి, సమణికాంచనకంకశోజ్జ్వలిత మైన
హస్తకమలంబుఁ బలుమాఱుఁ బ్రస్తుతించి, సిద్ధనూత్తుల కాశ్చర్యచిత్తుఁ డగుచు. 33

వ. సాహసంబుచేసిసాహసాంకుం డహీనాహిభువనబహుమానమాననీయపరాలోహమనో
హరనవరత్న మణిగణఘటితకంకణముద్రికాలంకృతహస్తాంబురుహవిన్యస్తకరారవిందుం
డైన నానీలవేణి కళాపారీణగావున మీఁదటం బాణిగహణంబు గలుగుటకిదియ
కారణం బన్నకరణి నిఖిలతోణీభరణశోభాకరం బగుకరంబు కరం బనురాగంబున నిజ
కరంబునం గీలించి పుష్పపురంబునకుం జని వజ్రవైడూర్యమరకతశర్దరాగాది వివిధ
రశ్మిధగద్గగాయమానమాననీయం బగుకనకమయనంకేతనికేతనంబున నుచిది షడ్సా

వేతం బగుచతుర్విధాన్న పానాదులం బరితుప్తుం జేసి కర్పూరపరిమితం బగుతాంబూ
లంబు వెట్టి వినుత్నరత్న పర్యంకస్థుని జేసి చతురపరిచారికాజనంబును వాకిటనుం
నియోగించి మణికపాటఘటనపాటంబు నెఱపి తాను వేటొక్కయ్యం బసిండి
తగడు దెగడుమెఱుంగుగలపఱపుయి శయనించి పట్టుపుట్టుంబు మునుంగువెట్టుకొని
పలుకకున్న నమయంబున నప్పుడమిత్రేడు వెఱుగుపడి తనలో నిట్లనియె. 34

సీ. కురులు కప్ప దనర్చి యిరులుగ్రమ్మక యున్నె నగవువెన్నెలమించు నిగిడెగాక
చన్నుజక్కవదోయి మిన్నువారకక యున్నె పయ్యెదవల యడ్డపడియెగాక
కనుగండుమీలు వే కడచిపోవక యున్నె చెవు లనుకొలకులఁ జిక్కెగాక
యాననాంబుజముపై నలులు మైకొనకున్నె మేను సంపెగతామిఁ బూనెగాక
యొప్పు కనుబాటుదాకక యున్నె రత్న, భూపణద్యుతు లొక్కటఁ బొదివెగాక
తలఁచ నచ్చెరువైనయాతరశయన, యవయన్ శీలలీల లేమని నుతింతు. 35

చ. పసిడినలాక పూలఁ గనుపట్టుతనం గనుగొంచు మన్నధ
ప్రసవశీలముఖాలి కగపక్ష మసాగతి నెట్టకేలకుఁ
వెన సుదియించి చూపులచవిం బులకించుచు నున్నచోటఁ దా
మునుఁగిడికొన్న దింతి నిజమూర్తిఁ గనుంగొననీనికైవడిఁ. 36

వ. అనివెండియు, 37

ఉ. ఇంచుకప్రాద్దుపోకడకు నెవ్వరితో నుబుసేమి చెప్పుదుం
బంచశరవ్యథం దలఁకుభానము నేగతిఁ గుస్తరింతు నీ
చంచలచారులొచనఁ బొనంగఁగ నేగతి మూఁడుమాటలా
డించి కవుంగిలింతు నని డెందములోఁ దలపోసి యంతటఁ. 38

ఉ. దీనికిఁ జింతయేల యని తెల్వి మనంబునఁ బూని కాంతిఁ
ఖానవరత్నదీపకళికం దనరాచెడుదివ్వెగంబముం
దా సొకనూత్నమంత్రమున దాని నజీవను జేసి దానితో
శ్రీనెఱయంగ నొక్కకథ చెప్పఁగదే యని గారవించినఁ. 39

క. అయ్యి యవుఁగాక యంచును, దియ్యి మెనఁగ రాజుఁజూచి దివ్వియగంబం
బియ్యకొని యపూర్వపుఁ గథ, నెయ్యంబునఁ జెప్పఁదలఁచి నెఱి నిట్లనియెఁ. 40

చ. నరవర సావధానముగ నాదొకవిన్నప మాలకింపు ము
త్తరకుర్చుభూములందు విశదంబుగ నాగపురం బనంగ న

తుర్గుతరలక్ష్మీ సైక్కపుర మొప్పు యోధ్యకుఁ బొమ్మవెట్టికి
న్నరపతిపట్టణంబు నగి నాకపురంబుఁ దృణీకరించుచున్.

41

మ. విను మాపట్టణ మాదిరాజవలసద్విఖ్యాతిఁ దృప్తిజం
సనుభూపాలకుఁ జేలుచుండును జనాధ్యక్షుండు భూమిశ భూ
జనసంస్తుత్కృండు నిత్యనత్కృండు దురుశాజన్మండు భన్మండు న
త్యనయపాఠ్యభాగ్యవిశేయండు గుణాధారుండు కీరుం డీక్ష.

42

క. మనునిభుఁ డనఁ దనరినయా, మనుజపతికి సుగుణమనుపమంజరి యనఁగా
జనియించె గామమంజరి, వననిధి జనియించుపద్మనాసినిఁ బోలెన్.

43

సీ. కమ్మనిపసిఁడిబంకంబునఁ గరఁగిన లాలితనూత్మశలాకపూలె
రమణీయశృంగారరసమునఁ బసనారుమురింపువలపులమొలక పూలె
గళ లమృతంబుచేఁ రువుగాఁ గట్టి వరించి నించినచంద్రశేఖపూలె
మీటి తళుక్కునమెఱసి నిల్చినయట్టిసోగత్రొమ్మెఱుంగు లేదీఁగ పూలె
దినదినంబునఁ బెరుంగుచుఁ దియ్యమొదవఁ, దల్లిదండ్రులమనము లుత్సవము లొందఁ
గామమంజరి మంజువికాస మెనఁగెఁ, బ్రజలకెల్లను గన్నులపండు వగుచు.

44

చ. పడఁతుక దేహవల్లికకుఁ బ్రాయపునంపదకాపువచ్చినన్
సెడువుల రాజకీరముల నున్ననిశల్యులఁ దూలదోలె ను
గ్గడువగుమేనికాంతిఁ దొలుకారుమెఱుంగులమించు మించె నె
న్నడువులచేతఁ గీడ్పటిచె నాగమరాశమయూరయానముల్.

45

క. ఎవ్వరికైనను గనుఁగవ, యువ్వెస్సారంగ మరునియున్నదనాస్త్రం
బివ్వనితయొకో నాఁగను, జవ్వనమునఁ బువ్వఁబోఁడి నన్నుతికెక్కన్.

46

క. లాలితమసురనుగంధము, గ్రోలఁగ విరిదమిమిఁదఁ గొమరారెడుమ
త్తాలికులమొక్క నాఁగను, బాలికనెన్నదుటఁ గురులు భాసురమయ్యెన్.

47

తే. ఒప్పులే యేటి మాఱులేకుండ బ్రహ్మ, యంగకంబులు చేసె నంచాత్త మెచ్చి
యవనువశ్రీలు గనుఁగొనునట్టియిచ్చుఁ, దరుణికన్నులు తలచుట్టుఁ దిరిగివచ్చు.

48

తే. బయలఁ గనుపట్టుసెంటికంబంబుమిఁదఁ, బసిఁడికుండలు నిల్వినభంగి దోఁచ
ననదుఁగొందీఁగె బాలుపారు నారుమిఁద, వలుదనుసుగుబ్బ లొప్పారు వనజముఖికి.

- ఉ. అంతటఁ గూర్చి నందవయఃపరిపాకము చూచి తండ్రి య
తృంతముదంబునం బొదలి యంగజలక్షియుఁబోలే నున్నయీ
కాంతకు వంశశీలగుణగౌరవయావనరూపనత్మశా
వంతుఁడు కాంతుఁడైన గరువపుండవంబు ఫలంబు సొందుఁబో. 50
- వ. అని విచారించి సకలలోకవిజయధ్వజం డగుధర్మధ్వజుండు మదవదనహ్యరిపుకరటి
సింహుం డగుసింహశేశ్వరుకుమారుండు హేమాంగదుండు యాపవిజితమకరధ్వజం
డగుట మున్ను వినియునికింజేసి తగినవారలం బుచ్చి రప్పించి ప్రియపూర్వకంబుగా
గావించి శుభముహూర్తంబున నాన్యపకుంజరునకుఁ గామమంజరిని వివాహంబుచేసి
మణిగణోజ్జ్వలానేకవిరాజితోపచారంబులం బూజించి యల్లునిఁ గూతు ననర్హ్య
రత్నఖచితకనకమయమందిరంబున నుండ నియమించిన. 51
- క. రలియును గంతుండును శచి, నలియును నింద్రుండుఁబోలే జలజాక్షియు భూ
పతియు సుఖాంబుధిఁ దేలుచు, జతురత విహరించుచున్న సమయమునందుకొ. 52
- క. హేమాంగదభూపతితన, భూమికిఁ బోవంగ బుద్ధిపుట్టి విరక్తికొ
ఏమివిహారమునకుఁ జొర, కేమియు ననకున్న నింతి యిట్లునుఁ దనలోక. 53
- క. ఏకాంతకాంతరూపమొ, యీకాంతునినయనపీఠి కిరవైనదిగా
కేకాంతంబునఁ గాంతల, కేకాంతులు సొజపు నడల నిట్లుండుదురే. 54
- వ. అని యతనితెఱంగు గొఱుంగం దలంచి సవినయంబుగా నిట్లనియె, 55
- క. ఓనరనాయక భవదీ, యాననమునఁ దెలివి దోచ దాత్తయుఁ జింతా
ధీనం బైనది యీగతి, నానయహీనతసె మజ్జనకుచేతలసా. 56
- వ. అనవుడు. 57
- క. నీవలన సక్రియం బొక, యావంతయు లేదు భూతలాధీశుండు న
నీవలన నువాసీనత, గావించుడు వినుము నాదుగతి నలినాక్షీ. 58
- సీ. ఏను బొత్తుకురాక యెన్నఁడు నారగించనియట్టిభక్తిమజ్జనకుఁ దలంచి
చెనుటనెత్తురుగాఁగఁ జిత్తమ్మనఁ దలంచి యర్థిలిఁ బెనుచుమనంబఁ దలంచి
నిమునంబు ననుబాసి నిలువక యొడఁగూడి చరియించుమత్స్యోదనఖులఁ దలంచి
యొయ్యది పనిచిన సొయ్యఁ జేయుచు నాదుకనునన్న మెలఁగుభూజనులఁ దలంచి

గంధసింధురమైంధ్రాత్క్రమః దలంచి, నతతీసేవాగతనలేంద్రవిలేతిః దలంచి
వనటయొడవిన నింతి యొప్పనిమనమున, మన్నచందంబు గాని వేటొండు లేదు. 59

క. అనిన విని కామమంజరి, యనఘా దీనికి విచార మందఁగ నేలా
జననాథు మొఱిగి పోదము, మరభూమికి నతఁడు వినిన మాన్మగఁ జూచుకొ. 60

ఎ. అనిన నత్తలోదరియు త్తరంబునకుఁ జేత్తం బిగుహత్త నియ్యకొని హృద్యానవద్యంబు
లైనమణికనకాదినమస్తవస్తువులు నాయితంబు చేసికొని గమనోస్తుఖుండై యుండు
నంత మార్తాండమండలంబు పశ్చిమాచలప్రాసాదీఖరంబునకు శాతకుంభకుంభంబై
యుల్లసిల్లె నయ్యవనరంబున. 61

క. తక్కువలు గాక నిగిడెడి, మక్కువలు మనంబులోన మట్లడిగొనఁగా
జక్కవలకవలు విరహము, పెక్కువలు దలంచి పరితపింపఁగఁ జొచ్చెకొ. 62

క. పగలెల్లను దము నేచిన, ఎగలెల్లఁ దలంచి యిరులుగపుఁజాలు దనపైఁ
దెగి యెత్తివచ్చు నని రవి, ఎగ బెగడినభంగి నపరవనధి నణంకొక. 63

క. మొఱి పగ్గలింపఁ జక్కలు, తఱచై పొడముటయు గగనతల మొప్పారక.
మొఱుఁగారుముత్తెములచే, మొఱవడి యగునల్లపట్టుమేల్కట్టుగతిక. 64

కా. ఉర్వీచక్రమునం జరాచరములై యొప్పారురూపంబులకొ
దుర్వాలోన్నతి లోనుచేసికొని చేతోవుత్తి కాశ్చర్యమై
పర్వం జీకటి నీలనిర్మలరుచిక భవ్యశభావంబునకొ
సర్వవిష్ణుమయంజగత్తనుట నెజంబైనచందంబునకొ. 65

ఎ. ఇట్లు క్రమంబునం దమంబు నిగిడి మిట్టుపల్లంబు బయలు లోలం బని యేర్పఱుప రా
కున్ననమయంబున నటమున్న సాహిణి నడిగి తెచ్చి నన్నధనర్వాయుధం బైన
యింద్రాయుధం బనుతురంగంబు నంతరంగంబున నంతసంగ సంగనానహితం
బారోహణంబు చేసి పారు లెల్ల నిద్రించుచుండఁ దలవరులఁ గన్నుఁబొమ్మి పురంబు
నిర్దమించి నిజపట్టణాభిముఖుండై యరుగునప్పుడు నిజాన్వయజాతుం డైనపేమాంగద
మహీపాలునకు గమననివారణకారణం బైనయంధకారంబు దూరంబునేయ నుత్సహించు
చందంబున, 66

సీ. కైసేసి పూర్వదిక్కామినీమణి చూచుపద్మరాగంపుదర్శణ మనంగ
వేయిగన్నులుగలవేల్పుతోయ్యలిచేతఁ జూపట్టుచేపట్టుసురటి యనఁగ

విరహులపై దండువెడలంగఁ దమకించుననమాయుఁగునికెంపుటరిగ యనఁగఁ
గల్పకభూజశాఖాశిఖాగ్రంబున భాసిల్లుపరిపక్వఫల మనంగ
నభిమాతంగకులపతియఱుతెనుచ్చ, కనకఘంటికయనఁగ లోకములకెల్ల
నుదయరాగంబు రాగంబు సుదవజ్జేయ, నిందుఁ డుదయించె లోచనానందుఁ డగుచు.

వ. తదనంతరంబ.

68

సీ. గంగాప్రవాహంబు గాఁబోలు నని వసిష్ఠాదు లనుష్ఠాన మాచరింప
నమృతంబువెల్లువ యని నిలింపాదులు మునుకొని దోసిళ్ల ముంచికొల్పి
దుగ్ధాంబునిధి యని లోయజాతుఁడు శేషపర్యంక మిడుకొని పవ్వలింపఁ
బరమేశువిశ్వరూపం బని బ్రహ్మాదు లమర దండప్రణామములు సేయఁ
దలఁప భూనభోతరములకొలఁది దెలిసి, బెరసి యెస్తిదిదిక్కులఁ బొరలి పొరలి
దట్టముగ నంతకంతకుఁ దనరి తనరి, యిట్టలంబుగ వెన్నెల నిట్టవొడిచె.

69

వ. అంత.

70

సీ. పనగలవెన్నెల మిసిమిపుక్కిటఁ బట్టి పానఁగఁ బిల్లలనొళ్లఁ బోసిపోసి
సున్ననిక్రియ్యన్మువెన్నెలతుంపరల్ హుమ్మని చెలులపై నుమిసియుమిసి
కమ్మనివెన్నెల కడుపునిండఁగఁ గ్రోలి తెలివెక్కి గజ్జనఁ ద్రెన్నితేన్ని
కన్నిచ్చలకువచ్చువెన్నెలక్రాన్నురు వేటివే ప్రియురాండ్ర కిచ్చియిచ్చి
తఱచువెన్నెలగుంపులఁ దాటితాటి, యీఱుమగువెన్నెలలలోనఁ దూఱితూఱి
పలుచనగువెన్నెలలోనఁ బాటిపాటి, మెలఁగఁ బెక్కుచకోరంపుఁబులుఁగుగములు.

వ. ఇవిధంబున సాంద్రం బైనచంద్రాతపంబున నరేంద్రుం డతంద్రుండై హయంబు
రయంబునకు మెచ్చుచు నతిదూరం బరిగి వేకువ యగుటయు నిద్రాలనుండై యొక్క
పురోపవన ప్రాంతంబున వటవిటపి నశ్వంబు బంధించి యాతరుచ్చాయను సతీయంక
తలం బుపధానంబుగా శయనించి కన్ను మొగుడ్చునంత.

72

ఉ. రాయిడికత్తె లైనపెనుఁబ్రాయిడియ త్తలయిండ్లఁ గోట్రముల్
సేయనిలాసినుల్ మునుకుసెందఁగ వేశ్యలప్రక్కదాపులం
బాయనికాముకుల్ వెలుకఁబాటి కలంగఁగ మ్రోసెఁ గొక్కొరో
కోయని కుక్కుటస్ఫురదకుంతికంతకతోరనాదముల్.

73

సీ. శ్రీమదామ్నాయలతామాలకందంబు పద్మ నీమదవతీప్రాణపదము
చక్రవాక్సానీకసంజీవనౌషధ ముఖిలలోకాలోక సాంజనంబు

ప్రబలాంధకారనిగ్రహరత్నదీపంబు హరిహర బ్రహ్మవిహంగృహము

కైరవకానసూత్రుటకాలకూటంబు ప్రాజ్ఞానువిఘటనాకీలకంబు

రత్నసానుసురత్తణ్ణాంక్షకుండు, సతతసన్తానలంఘనజాంఘీకుండు

దివిజకల్లోలిసీసపత్నీగురుండు, భానుఁ డుపయించె దేదీప్యమానుఁ డగుచు. 74

ప. అంత సంతవృత్తాంతంబు నెఱింగి ధర్మధ్వజుండు ప్రళయకాలవృషభధ్వజుండునుంబోలె
గోపానుజితలొచనుండై నిజదండనాథుం డగునీతిధ్వజుం బిల్లిపించి యిట్లునియె.

చ. తగిననరేంద్రసూనుఁ డని తన్నుఁ బ్రయంచునఁ బిల్చి తెచ్చి మ

చ్చిగ నుత నిచ్చి మత్స్యతిముఁ జేసినసింహశరాజసూనుఁ డా

తగవు మదిం దలంపక ముదంబున మత్తురగంబు నెక్కి మ్రు

చ్చగతి ఐఘాటిఁ గొంచుఁ బ్రజఁ జొక్కిడి పోయినవాఁడు చూచితే. 76

క. చనఁ దలంచిన మన మనుపఁగఁ, జన సెప్పదె తనకు నిట్టిచలచిత్తునిపై

ననుసమసేనాన్వితముగఁ, జని క్రమముఁ బచ్చితెమ్ము నమ్ముఖమునకుఁ. 77

ప. అనిన విని నీతిధ్వజుండు యుద్ధసన్నద్ధాఖిలసేనాసమన్వితుండై యాప్రాద్దై కదలి
హేమాంగదుండు చనినజాడ యరసి యతిత్వరితగతిం జని కూడముట్టిన నాభీలంబైన
యాకలకలంబాలించి కామమంజరీకాంత నలుదిక్కులుం బరికించి పడగలయడియాలం
బులు నిరీక్షించి నిజజనకు సేనాసంకులంబుగా నిశ్చయించి తనపతికి నిద్రాభంగంబు గా
కుండ సతని యుత్తమాంగంబున కుపధానంబుగా సెక్కు పరిధానంబు చుట్టిపెట్టి తల
చీర యాయితంబు చేసికొని సంగరోత్సాహం బంతరంగంబునం బొంగ నన్నద్ధనర్వా
యుధం బైనయంద్రాయుధంబు నారోహణంబుచేసి ప్రాణేశ్వరచరణస్తరణపరిణ
తాంతఃకరణ యగుటను గణవిహరణంబు తృణకణాయమానంబుగా గణించుచు
పటవిటపి కనతిదూరంబున వచ్చుచున్న తత్ప్రబలవాహినీలోనికి నిజవాహనంబు నుజక
తఱియంబఱిసి. 78

మ. మదదంతావళదంతముల్ నఱకు నమ్మావంతు లుద్రాంతతక్

బెదరం బల్లము గుఱ్ఱముకై రవుతునుక నేటాటుతుండెంబులై

చెదరంగ వడి వ్రేయు వీరరథికశ్రేణిక బలొఘంబులం

గుదియందేయు భటాలిఁ ద్రుంచు విలసద్దోరాసిధారాహతిక. 79

చ. ప్రతిబలవార్ధి బాడబముభంగి దహించును రాముపోలిక

శివశరధారపాల్పఱుచుఁ జెల్లెలికట్టయుఁబోలె బాఱిన

కతులితలీల నాఁగు మునియచ్చునఁ బొంకమణంచు మందర

క్షీతిధరప్పత్తిమైఁ గలఁచుఁ జిత్రముగా లలితాంగి యుక్కునఁ. 80

క. సరి నాధానమునేయుట, యరిఁబోయుట తివియు లేయు టద్భుతకరమై
తరుణిశరంబులు భానుని, కరములగలి రిపులగములఁ గప్పెఁ దడుచుగఁ. 81

క. కప్పిన మదిలో నెంతయు, నుప్పొంగెడురౌద్రరసమపహాగత నింతిం
దప్పక కనుఁగొని కన్నుల, నిప్పులు రాలంగ వాహినీపతి పల్కుఁ. 82

క. ఆక్కున నిడుకొని మక్కున, పెక్కువమై నేను బెనునఁ బెరిగితి నేఁడుం
జెక్కడిచిన వన రాలెడు, నిక్కము నాకోలుతలకు నిలువఁగఁ గలవే. 83

వ. అనవుడు నక్కాంతారత్నంబు. 84

క. తనయింటిదీప మనుచును, విను ముద్దిడికొనఁగఁ దలఁచువీఱిఁడి గలఁడే
నను మార్కొనఁగఁ దలంచెడు, మును పెంచినమందెవేలమున నాలమునఁ. 85

క. ననుఁ గినియఁజేసి మగుడం, జనఁ గలవే నీవు పురికి స్వామిమీతుఁడవై
చను మింక నింద్రపురమున, కనినం గోపించి యేసె నతఁ డంపగముల్. 86

క. ఏనిన నవిపాడిచేసి శ, రాసనముం దునిమి వేయ నతఁడొండొకబా
ణాసనము నెక్కువెట్టి శ, రాసారము గురియఁ దొణఁగె నంబుదముక్తియఁ. 87

వ. ఇత్రైతంగున నెండొరులకు వ్రటపడక నయ్యరుపురుం జలంబును బలంబును మెఱయ
దృష్టిముష్టిలక్ష్యలక్షిత శిఘ్రతరళిర సంధానాకర్షణమోక్షణదూరాపాతనాద్యనేకధను
ర్విద్యాకాశలంబులు మెఱయుచుఁ బెద్దయంబొద్దు మహాయుద్ధంబు నేయుచున్న
సమయంబునఁ గామమంజరి నీతిధ్వజానిరధరధ్వసారథుల లీలవ్రాలె నాభీలభల్లంబులు
పెల్లనేపాడిచేసి వేర్చిన నతండు విరళుండయ్యును బాలివ్రావనిబలిమి నతినిశిత
విశిఖంబులువఱపిన నత్తనిన్ కుముదలోచన యయ్యును గోపావేశంబున నరుణాబ్జ
పత్రనేత్రయైయతనికోదండంబు తుంపంబులుచేసి మఱియును. 88

తే. ఎత్తనెత్తంగఁ జాపంబు లెన్నియేనిఁ, దోడుతోడనె తునుమాడి తోయజాక్షి
తోమరము వైవ నడుమనత్రుంచి వైచెఁ, గుంత మెత్తినఁ బాడిచేసెఁ గుంతమెత్తి. 89

వ. ఇవిధంబున. 90

క. అహమమునఁ దరుణీమణి, బాహుతోపమున నైన్యపతిఁ దూలించెఁ
సాహసము పద్మంబు బని, యూహించఁగ నతులకెందు నుచితమ కాదే. 91

వ. ఇట్లు వికలనకలాయునుండై సేనానాయకుండు. 92

క. కనుకనిఁ బఱచిన నాతని, వెనుకొనుటయు వాఁడు శరణువేడినమాత్రం
గినుక యుడిగి తొయ్యలి మదిఁ, గనికరము జనింప మగిడఁ గాంతునికడకున్. 93

ఉ. అంతట మేలుకాంచి వికచాబ్జముఖిం దురగంబు గానమిం
జింత జనింప నున్న నృపసింహుండు గాంచె హయాధిరూఢయై
సంతసమార వచ్చిన నిజప్రియభామిని నుగ్రసంగర
శ్రాంతశరీరిణిక్ మహితసజ్యశరాసనబాణధారిణిక్. 94

చ. కని తురగాధిరూఢగతిఁ గార్తవీర్యకృపాణపాణిజై
చనిననిమిత్త మెయ్యది నిజం బెఱిఁగింపు మనంగ నాథుతో
వనజదళాక్షి యిట్లును నవారణ నన్నును నిన్నుఁ బట్ల మ
జ్జనకుండు దాడిమైఁ బనిచె సెన్యయుతుఁబుఁ దంహనాథునిక్. 95

చ. పనిచినఁ గూడముట్టిన నృపాలక సైన్యముఁ గాంచి కొంచెవుం
బనికయి నీదునిద్రకును భంగ మొనర్పఁగ నేల యంచు నేఁ
జని యనిచేసి తత్ప్రేరేపకము నెల్లను దూలఁదోలి యే
వెనుకొన భీతుండై శరణువేడినఁ గాచితి సైన్యనాథునిక్. 96

వ. అని విన్నవించి హయావతీర్ణయై కృపాణబాణాసనబాణతూణీరంబులం దురగంబు
పై నెప్పటియట్లు పదిలపఱచి వివరవివరముతోత్రమాంగ యైనయత్తనిఁ జిత్తం బిగు
రొత్త నమీవంబున నునిచిగాని యతం డిట్లనియె. 97

క. తలఁపఁగఁ గయ్యపువెరవును, నలవును నీకచ్చునడుట యచ్చేరు విష్ణై
దలపూ వాడక యుండుఁగ, బలుసేన జయించి తిట్టి భార్యయుఁ గలదే. 98

తే. అనుచుఁ బ్రియురాలిఁ జేరంగ నల్లఁ దిగిచి, ఘనకుచంబులు వివులవక్షంబుతోడఁ
గదియఁ జేర్చుచు బిగియారఁ గొంగిలించి, విజయ మగ్గించి చెవులకు విందొనర్చి. 99

వ. కదలి యచ్చోటికనతిదూరంబునఁ దేటనీట మెప్పారునేట సంధ్యావందనాదికృత్యం
బులు నిర్వర్తించి యష్టేటిజోటియుం దానును ఘోటకంబునుం దత్కలోచితాహ
రంబులం దృప్తి నలిపి కాలకొన్న యంతనేల యరిగి యగరాష్ట్రాసమయంబున మెక్క
పురనరోపాంతంబున నేకాంతంబై శకికాంతోపలరచితం బైనకాలికాస్థానంబున విడి

సి యున్నంత నత్తలోదరి తనమగనిచేతికి నెక్కుసొన్నాటంకం బిచ్చి యిప్పట్టణంబున
నాహారం బడిగి తెప్పునుటయు. 100

క. అన్నరసతి తగులాగున, నన్నగరము చొచ్చి యెల్లయంగళ్లందున్
సొన్నాటంకం బిచ్చెద, నన్నమిడెడువారు గలరె యని యడుగుతటిన్. 101*

క. విన్నజనము లవ్విభునిం, గన్నారం జూచి యాదిగల్గేతుఁ డితం
డెన్నఁడుఁ బ్రయాసమునకుం, జన్నతెఱుగు దోఁచు దేల చనుదెంచెనుకో. 102

క. సొన్నాటంకముసేయఁగ, నన్నము దన కెట్లు వెట్టు నగు గరగరగా,
విన్ననువున నని పలకుచు, నున్నన్ విన్నదన మెనఁగ నున్నకుమారున్. 103

క. కనుగొని విలాసవతి యనఁ, జనువారవహూటి దాని చని తద్విధమే
లినదాని కెఱుంగఁజెప్పి త, దనుమతిఁ గొనివచ్చె నింటి కాన్యపతరయున్. 104

వ. ఇట్లు వచ్చిన హేమాంగదమహీపాలు నబ్బాల యభ్యంతరమందిరంబునకుం దోడ్కొని
పోయి సమున్నతకనకానంబున నునిచి తత్క్షణంబ. 105

ఉ. మజ్జనభోజనాభరణమాల్యవిలేపనవస్త్రరాజితే
బుజ్జవమారఁ దృప్తినఁ బూజలొనర్చి లతాగృహంబులో
గొజ్జెగనీటఁ బైయలికి త్రొవ్విరిజాజులఁ జేసినట్టిపూ
నెజ్జకుఁ దార్చి చిత్తజవిశేషనుఖంబుల నోలలార్చినన్. 106

వ. ఇట్లు వారసీమంఠినీకృతనిరంతరలతాంతశరలీలానంతోపితస్వాంతుండై మైమఱచి
మహీకాంతుండు నిజకాంతవలనిచింత యావంతయు లేక యుండె నంత. 107

చ. ఉచయమునం దలిర్పుదిశ సెల్లక తన్వసుహీనుజేయుచుం
గదిసి ప్రతీచిఁ జెందె దిననాఘండు భూరమణుండు సంతతా
భ్యుదయముఁ గోరుచున్నసతి సెల్లక త న్వసుహీనుఁ జేయఁగా
మదిఁ దలపోయువారసతి మక్కువఁ జెందినలీల నత్తటిన్. 108

వ. ఇట్లు సూర్యాస్తమయం బగుటయుఁ దనసతి రామికిఁ గామమంజరీకాంత సంతాపి
తాంతఃకగణయై. 109

చ. ఇరవును దల్లిదండ్రులను నెత్తినపెంచినవారిఁ బాసితిన్
దురమునఁ దండ్రునైననతిఁ దోలితి సేనలతోడఁగూడ నీ

- పురుషునిమీదిభక్తి మఱి పోయి యితంశును రాక తక్కి నె
పృథునున సౌముసౌఁదితి నె ప్రాక్షనజన్మమునందు నక్కటా. 110
- ప. అని విలపించుచున్న నమయంబునఁ గాళికానికేతంబునకు నెక్కవృద్ధాంగన చనుదెంచి
దీపికానికరంబు ననుర్పించి మసౌభన రాక్షసలక్ష్మీయుంబొలె నున్న యుత్తన్ని నిరీక్షించి
నీ వెవ్వ రెందుండి యేమికతంబున నచ్చి యిచ్చుట నెంటి నున్నవాన వనినం దన
వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించిన. 111
- క. అజ్ఞరత దోడుకొనిచని, మజ్జనభోజనము లాత్మ మందిరమున నా
లజ్జావతి కొనరించి ను, హృజ్జనభావంబు నడపి హృదయముఁ దేల్చెకా. 112
- ఆ. మగఁడు చన్న దెనకు మనసును జనియున్నఁ, జెయ్యు వెఱఁగుపడినఁ జెవులుసారని
వృద్ధవనితకథలు వెనవెడ నూఁకొంగు, నుండె వగల నెగిలి యుత్పలాక్షి. 113
- క. వేగింపరానిజేదన, వేఁగించఁగ నంత హ్రద్దు వేగియు నతికికా
వేగకయుండెను దైవని, యోగంబున నంతఁ బతివియోగము కతనకా. 114
- ఆ. ఎట్టకేలకట్లు హితవచనంబుల, నువద నూఱడింప నుల్లమునను
లేనిధృతి ఘటించి లేమ యాపూహరి, సానిఁ బిలిచి ప్రియము సాలఁ జెప్పి. 115
- క. షోణీనాయకుఁ గానమిఁ, బ్రాణములును మేన వెడలఁబాఱం జొచ్చెం
బ్రాణసఖి యేవెరవునఁ, బ్రాణేశ్వరు నన్నుఁ గుర్చి బ్రతికింపఁగదే. 116
- క. పతికలుగుకంటె సౌఖ్యము, సతులకు నెండొకటిగలదె చచ్చింపంగా
బలిలేమి నర్వకూన్యము, పతి గలిగిన నతికి నింద్రపదమది యేలా. 117
- ప. అనినం బూజరిసాని యెత్తెఱంగుననైన భూవరోత్తము న్స్వదకి తెత్తునని యరిగిన.
- తే. మగనిపోకకుఁ గడలేనిదిగులు వొడువఁ, గామమంజరి యెంతయుఁ గళవళించి
యరయఁ బోయినయంగనతెరువు చూచి, వనట నిట్లని తలపోయు మనములోన. 119
- సీ. పూర్ణచంద్రదాననుఁ బొడఁగాంచివచ్చినఁ దొడిగినతొడవు లాపడఁది కిత్తు
కమలాప్తతేజానిఁ గన్నార నేఁ గన్నఁ గాళికాదేవికిఁ గ్రాసమిత్తు
సింహనత్తునిపల్కు చెవిఁ జేర్చఁ గల్గిన దీనావలికి భూరిదాన మిత్తు
రాజశేఖరుపరిరంభణం బబ్బినఁ గోటిగోవుల విప్రకోటి కిత్తు
ననుచుఁ జింతించుఁ దనలోన నట్టే నవ్వుఁ, జెక్కుటద్దంబు గదియంగఁ జెయ్యి సేర్పు
వెనుచు దైన్యంబు వొదలంగ విహ్వలించుఁ, బనవుఁ గొనగోరఁ గన్నీరు పోయ మీటు.

- చ. ఎదురఁ జరించినట్లయిన నింపగువల్కులు పల్కఁజూచుఁ దక్ష
గదిసినచందమైన నిజికాఁగిటఁ జేర్చఁ గడంగు భీతుఁడై
పదముల వాల్చిన ప్రియినఁ బొణితలంబున నెత్తఁ గోరు నే
యదియును లేక రిత్తయిన యంబుజలోచన యార్తిఁ జేడ్చుడున్. 121
- ఉ. పట్టణమెల్ల దేవిగుడిభామిని యారసి తోడితెచ్చునో
కట్టెదురన్ నృపాలుఁ గని కప్రప్రప నా కెఱిగింప వచ్చునొ
యిట్టును నట్టును దిరిగి యెందునుగానక తానె వచ్చునొ
యట్టిద యైన నామనికి కాన్పద మెయ్యది యొక్కొ దైవమా. 122
- వ. అని యిట్లు కామమంజరి పురుషవియోగంబున నాతురచిత్తయై తలపోయు చున్న
నమయంబున, 123
- ఉ. భూరమణీశుఁ దెత్తు ననిపోయెడునన్నడు పంతుమాడి యే
నూరక యింటికిం జని తలోదరి నేమని మాతునంచు దు
ర్వారవిచారభావమున పట్టుచు మోమున దైన్యమొందఁ బూ
జారిపహాటి వచ్చి జలజాతవిలోచనఁ జేరి యిట్లున్. 124
- క. పురము గలయంత్రమేరయు, నరసితి నిల్లిల్లు దన్న కతిశోధన నీ
వరుఁ డెందుఁ గానఁబడఁ డె, స్వరుసున నీకరుణవడయ భాగ్యము లేమిన్. 125
- చ. అనిన దురుక్తి పీనులకు నస్త్రోమయంబయి తాఁకి మూర్ఛవ
చ్చిన ధర వాల్చి యెంతయు నచేతనయై మఱి యెట్టికేలకుం
దనువునఁ ద్రాగ దెచ్చుకొని దైవకృతంబులు మానవంచు గృ
క్కున ననలప్రవేశమునకుం గృతనిశ్చయ యయ్య నంతటన్. 126
- వ. నర్వనన్నాహంబును మెఱయఁ గాళికానికేతనంబునకుం జని యమ్మహాశక్తికి దండ
ప్రణామం బాచరించి వెడలి తదాలయపురోభాగంబున ఘృతప్లతమలయ జాగురు
రక్తచందనదేవదారుపూరితంబును ననలోపేతంబును గర్పూరాదిసుగంధబంధనంబును
నైనయగ్నికుండంబునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి ప్రవేశించునప్పుడు జన్మ
జన్మంబునందును హేమాంగదమహిపతియై నాకుం బతి గావలయునని కుండమధ్యంబు
నంబడుటయు నటమున్న తదాలోకనకుతూహలాంగదుం డయ్యునునయ్యబల నిరీక్షింప
మఱచి విలాసవతీమధురనల్లాపాయ త్తచిత్తుం డైన హేమాంగదుండు విని తలంచుకొని
యదరిపడి తన్నుఁ దాన నిందించుకొనుచు విలాసవతీకరికీలితం దైనకేట తిగుచుకొని,

- క. నానేరమివలనఁ బయో, బాసన వైశ్వానరునకు నాహుతి యయ్యెన్
దీనికిఁ బ్రోయచ్చిత్రం, పానని తనమేను పన్నె కాహుతిచేసెన్. 128
- క. చేసిన విలాసవతి తన, చేసినదోసమునఁ గాడ నిభిఁ బడి వీరల్
వానపురుకిం జని రని, వాసిగఁ దనమేను నిచ్చె పహ్నికి నంతన్. 129
- క. అవ్వారాంగన బానిస, మువ్వరు నీట్లుటకుఁ దాన మూలం బనుచున్
నెవ్వగలు పగల నీనం, గొవ్వటి వెనఁ జొచ్చె నగ్నికుండములోనన్. 130
- ప. అంత నమృహఃకాళి యెల్లవారును వినుచుండ. 131
- క. కడచిరి నలుపురువహ్నిని, బడి యొక్కట నేను జూచ బ్రతికించెద ని
పృథు వీరి ననుచుఁ దానెక, పడఁతుక మేనను పనించి పల్కినమాత్రన్. 132
- క. వెలదియు ధరణీవిభుఁడును, వెలయాలను దాసిఁ గూడి విమలాకృతులై
వెలవడిరి యగ్నికుండము, జలరుహకుండముననుండి చను దెంచుగతిన్. 133
- ప. తదనంతరంబ ధర్మధ్వజాతనయ తనప్రాణేశ్వరు నింగితం బెఱింగి యిట్లనియె. 134
- ఉ. కారణ మేమి నాయునుటు గల్గిన సర్వము గల్ల నాక తా
వారవహుటియయ్యు ననివారణ దారుణవహ్నికుండ మీ
ధారుణి మెచ్చ మీ వెనుకఁ దానును దోడనె చొచ్చెఁ గాన నీ
వారిజనేత్ర మీకృప కవశ్యముఁ బాత్రము సేయఁగాఁ దగున్. 135
- ప. అనినఁ గామమంజరినముచితాలాపంబులకు నంతుష్టాంతరంగుండై హేమాంగదుండు
విలాసవతిం దోడ్కొని పోవుకాతుకంబును దానితల్లిదండ్రుల కెఱింగించి వారల నుచిత
సత్కారంబులఁ బరితోషితులం జేసి యనంతరంబ. 136
- క. రమణులు శిబికారోహణ, రమణీయత మెఱసి కొలిచిరాఁగా ధరణీ
రమణుఁడు నిజపట్టణమున, కమరేంద్రాయుధము నెక్కి యరిగెం బ్రీతిన్. 137
- క. అని యిట్లు దివియగంబము, జనవినుతరసప్రసంగ సంగతరచనా
జనితకథామధుధారల, మనుజేంద్రునిచెవులఁ జవులుమరగించి తగన్. 138
- క. వీరలలో సాహస మె, వ్యూరిది యనవుడు సృపాలవర్యుఁడు నగుచున్
వారసతీమణిసాహస, మారా యని మెచ్చవచ్చు నని పలుకుటయున్. 139

సీ. మణిమయకర్ణభూషణమరీచులతోడ వెలదిచూపులమించు వియ్యమందఁ
జెక్కుల మకరికాచిత్రీరేఖలతోడఁ జీఱునవ్వువెన్నెల చెలిమిసేయఁ
బయ్యెదలొంగుల బంగారుమెఱుంగులఁ జనుదోయితగుతులఁ చునవుమెఱయ
మంజీరకంకణమంజులధ్వనులతో మేఖలారావంబు మేలమాఁ
ముసుంగు దొలఁగించి తనులత మోద మడరఁ, బద్ధమధ్యంబునం దున్నపద్మపూలె
హంసతూలికాతల్పంబునందునుండి, యాకళావతి మనుజనాయకునిఁ జూచి, 140

క. దీవియగంబంబునకును, జీవము గల్పించి కథలు చెప్పింపంగాఁ
బ్రాపిణ్యము గల్గియు నీ, పీవిధమునఁ దప్పఁజెప్ప టిది నిపుణతయే. 141

క. తనపతిఁ గానక యెంతయు, మనికితపడి వచ్చి కామమంజరి చొరఁగాఁ
గనికరమున నక్కాంతుం, డనలశిఖలలోనఁ జొచ్చె నవ్విధమునకున్, 142

క. కడుఁజోద్య మంది లంజియ, కుడిచినబుణమెడల నగ్నికుండముఁ జొచ్చెం
గుడువక కట్టక బానిస, పడుటయ సాహసము గాక పార్థివముఖ్యా. 143

వ. అని పల్కి కళావతీనితంబిని కాదంబినీనమాకాంత యైనక్రొవ్వెఱుంగుతెఱంగునం
గృతావకుంఁ యగుట యవలోకించి, 144

ఉ. అప్రమహావిభూతికలనాహవమంత్రజనానువర్తనా
దుప్రవిరోధిమంత్రజనదుర్వహగర్వప్రమాదకర్తనా
యిష్టఫలప్రదానదివిజేత్వరథేనునమానకీర్తనా
శిష్టజనప్రమాదకరజీవితవైదికధర్మవర్తనా. 145

క. కుకురు కురు చేర కేరళ, శక మరు కర్ణాట లాట సారాస్థ్ర మహీ
పకుమంత్రజనమనీషా, నికషోపలనయకలాప నిగమాలాపా, 146

మందారదామము,

శృంగారరేఖావిశేషస్వరూపా, రంగజ్ఞనానీకరక్షాదిలీపా
సంగీతసాహిత్యపారస్యలోలా, యంగీకృతాంగీకృతాచారశీలా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్రపెద్దయయన్నయామాత్యపుత్ర కారదా

దయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన

విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు

వస్తానము.

విక్రమార్క చరిత్రము.

సప్తమా శ్వాసము.

క. శ్రీమత్కృతకాంబరగో
భూమిప్రముఖేష్టదానపోషితబంధు
స్తోమమహీసుర నరస
క్షేమంకర సదయహృదయ సిద్ధసమంతీ.

- మ. జగదాశ్చర్యకళాకలాపకలనాచాతుర్యగుర్మండు వీ
రగుణోదర్మండు విక్రమార్మండు మహారాజాగ్రణ్యండు సా
రగతికై రెండవమాట యమ్మడవతీరత్నంబుఁ బల్కింపఁగాఁ
దగుయత్నంబున నంతరంగమునఁ దాత్పర్యం బవార్థంబుగఁ.
- 2
- క. దర్శితరిపుహరణభుజా, దర్పగురంధరుండు మంత్రితంత్రీస్ఫురణం
గర్హారకరండమునకు, నేర్పునఁ బ్రాణంబు లానఁగి నెఱి నిట్లనియెక.
- 3
- క. తగ వెఱిగి దివియగంబము, తగుతెజస్సునఁ బ్రొద్దువుచ్చెఁ దగ వెఱుగక యీ
యిగురాకుఁబోడి పలికినఁ, బగడంబులు రాలనట్లు పలకదు మాత్రోక.
- 4
- క. ఇష్టాల్లఁతిపగిది నీవును, నెప్పురికించుకొనియుండు టుచితముగా దో
కప్పురపుబరణి యొకకథ, చెప్పఁగదే నాదుచనపు చేకొని యనినక
- 5
- వ. మహాప్రసాదం బని యొకకథ విన్నవించెద సవధరింపుమని యాబరణి ధరణీశ్వరున
కిట్లనియె.
- 6
- సీ. ఉల్లోలనురధునీకల్లోలమాలికాప్రతిభటధ్వజపటప్రాభవంబు
నానామహాసౌధనవసుధాచంద్రికా ధగధగాయితనభోదర్పణంబు
భేచరదంపతీలోచనానందనవందనమాలికావైభవంబు
ప్రాకారకీలీతబహురత్నదీపికావిహితవిక్రమదిశావిలసనంబు

- వివిధశృంగారవనమహీవిహారమాణ, మందపవమానపలమానమానితంబు
రమణరమణీ సమాక్షీర్ణరాజమాన, భరితవిభవంబు వంచకపురపరింబు. 7
- క. అన్నగరమున కధీశుఁడు, నన్నుతక్కిరిచితాపసముచితగుణానం
పన్నుఁడు విక్రమకేసరి, యున్నతరిపువీరవిదళసోగత మెఱయున్. 8
- ఉ. పావనమూర్తి యవ్యభునిపట్టపుదేవి యమావతీమహా
దేవి కటాక్షపీక్షణవిధేయనిధానపరంపరారమా
దేవి రసప్రసంగసముద్బిడ్డకళాకలనానరస్వతీ
దేవి చిరక్షమాధరణిదేవి యనం జెలువొందుఁ బెంపునన్. 9
- క. ఆదంపతులకుఁ బ్రేమద, శ్రీ దైవాటంగ రాజశేఖరుఁడు దితా
మేదురక్కిరివిహారమ, హూవారగుణాభిరాముఁ డుదయించి తగన్. 10
- క. పృతిపక్షశిక్షణంబును, క్షీతిజననరక్షణంబు చేసి యవశ్యం
పితు రాచార మ్మనుపలు, కతఁ డెంతయు నిజ మొనర్చె ననుపమశక్తిన్. 11
- మ. పవమానపృతిమాననత్వజవశుంభద్వాహనారోహణో
త్సవనంభావితు లైనరాహుతులతో ద్వాత్రింశదుగాయిదు
వ్యవహారోద్భటనద్భటపృతతితో నారాజనూనుండు దా
నవలీలం జని యొక్కనాఁడు విపులారణ్యాంతరాళంబునన్. 12
- వ. బహుప్రకారంబు లగుమృగయావిహారంబులం దగిలి చనిచని యొక్కయెడ సర్వా
లంకారసుందరం బగుశర్వాణీమందిరం గోనంగొని యమృతశక్తికి దండప్రణామం
బాచరించి యనంతరంబ తత్ప్రదేశంబున, 13
- సీ. మత్రికాటుకపాత్తు మరగిననునుఁగెంపుఁజూపులఁ గలికిమించులు నటించఁ
బెక్కువన్నెలకంఠచక్కిఁజిక్కిక నిక్కి చనుదోయి కెలఁతులఁ జొకళింప
సంకుఁబూసలకొత్తనదుల నిగారించి కంబుకంతము నూత్నకాంతి సొనఁగఁ
బలుగుఁగుండలములప్రభఁ బోదిసేయుచుఁ జెక్కులఁ జిజునవ్వు చెన్నమీఱ
యోగదండాగ్రతపాణియుగళిమీఁదఁ, జిబుకభాగంబు నిలిపి రాచిలుకతోడ
సకలవిద్యానుసంధానసరసగోష్ఠిఁగలసి భాషించుయోగింద్రకాంతఁ గనియె. 14
- చ. కనుఁగొని తద్విలాసములు కన్నులపండువుసేయ నత్కథా
జనితరసప్రసంగములచందము డెందము నామతించఁగాఁ

జనవు నటించి పగటినఁ జయ్యన ధైరవరక్షయంచు నిం
పెనయఁగ యోగినీతిలక మిచ్చె విధూతి నకేంద్రసూతికా.

15

వ. ఇచ్చినం బుచ్చుకొని సుఖాసీనుండై యున్నయనవరంబున.

16

క. సంజరము వెడలి నరహతి, కుంజరు దీవించి నరనగోష్ఠి నునీతికా
రంజింపఁజేసెఁ గీరము, మంజులభాషావిశేషమాధుర్యమునకా.

17

వ. ఆనంతరంబ యారాజు రాజకీరాభిలాషగర్భితంబు తైరవముచితాలాప సందర్శంబు
లుపన్యసించిన నయ్యోగినీ రత్నంబు పుష్పతృప్తార్వకంబుగా నర్వంసహాధీశ్వరున
కిట్లనియె.

18

క. అష్టాంగయోగవిద్యా, వృంధమువలనఁ గీరవరవచనసూధా
వృష్టి మడిఁ దొప్పఁదోఁగఁగ, నిష్ఠము గలిగినను జెల్ల దిది మాకు నృపా.

19

క. అటువదిగాలుగువిద్యల, నెఱవాది త్రికాలకేది నీవీచిలుకకా
నెఱవుగఁ జేపట్టిన నది, చెఱకునఁ బం దొండవిసట్లు చిరకీర్తినిధి.

20

ఆ. రాజయోగ్య మైనరమణీయవస్త్రపు, యోగిజనులయొద్ద నునికి దగునె
యవధింపు మనుచు నవగత్తు పంజరా, నీతమైన చిలుకఁ జేతి కిచ్చె.

ఉ. ఇచ్చిన మూఁడులోకములు నేలినకంఠెను సంతసిల్లిగా
నచ్చులూఁగి వీడుకొని యదిసంతాభవనంబుచేయకా
మెచ్చులుమీఱఁ గోమలనమీరవికాలగ్నశాలనీధికా
వచ్చి పథిశ్రీమాసనయవాంఛమెయిక్ విడయుచు నేజాకా

21

వ. తదనంతరంబ

23

క. భూతలపతిసూతి కళా, చాతుర్వర్ణాంబులు దానుకా
శీతలకళికాంతోపల, చూడఁగలమునకు వికవిభుతోడకా.

24

వ. నరనకథామాధురీదుర్నిధి, పుష్పతృప్తార్వతోపితుండై యిట్లనియె.

25

నీ. ఆఖిలజగత్తు నొకటై పుష్పతృప్తార్వతోపితుండై చేపట్టి పెనిచె
నాథాయువహు నొకటై పుష్పతృప్తార్వతోపితుండై చేపట్టి పెనిచె
పెనిచె పుష్పతృప్తార్వతోపితుండై చేపట్టి పెనిచె
పుష్పతృప్తార్వతోపితుండై చేపట్టి పెనిచె

నిష్ఠిమీవంశకర్తల కితరపక్షి, వరులు తేజోనిరూఢి నెవ్వరును నరియే
నకలవిద్యారహస్యభాషావివేప, చాతురీధామ శుకరాజసార్వభౌమ.

26

చ. పరిణయనూత్నరత్నమయపంజరసీతికలకా సుఖించినకా
పరసరసాలనత్పలరసంబులు కుత్తుకబంటికోలినం
బరిచితవాక్యభంగి బహుభంగిఁ బ్రసంగము చేసెనేని నీ
కరణిఁ ద్రికాలవేదులనఁగా మనసేర్పునె యన్యకీరముల్.

27

క. కావుననీభావంబున, భావించి మదీయభావిఫలసంపాప్తి
శ్రీ వివరించి వచింపుము, నావుడు రాచిలుక మనుజసాధుని కనియెక.

28

మ. కరుణానీరధి నత్పథర్థధరణీకాంతుం డవంతీపురీ
శ్వరుఁ డారాజతనూజ సూతనకళాసౌభాగ్య కర్పూరమం
జరి కన్యాతిలకంబు మన్తధనుహాసామ్రాజ్యలక్ష్మీధురం
ధరశృంగారవిలాసవైభవముద్యున్నా ర్థి ధాతీశ్వరా.

29

క. పరిణయ దేవరయును, దేవియుదేవరయుఁబోలె దేజోవిభవ
శ్రీ కళానాగ నలరెద రిదె, వైవాహికవార్తయిపుడె వచ్చు నరేంద్రా.

30

చ. అంతః పూర్ణిమయ నగి యా నిది చెప్పెడువారుచెప్పినకా
వినియోగముల నేకము లేదె శుకాగ్రగణ్య నీ
వనియెడును బాగు మది కౌరువయ్యెడి నన్న దేవయే
నామప్రసాద సీమదగు నాని యిది చిల్క పల్కినకా.

31

క. తాళమువైచినతెలుగున, సూక్ష్మాక్షుడైందమున కానంద
శ్రీ లాదవించుచు వచ్చెను, అలితను కలనంజలధ్వను లంతకా.

32

సీ. కీలఁగొవ్వనఁ గన్నగేదంగి తేకులు వునుఁగున ముల బుజ్జగింప
నలికభాగంబున నెలవంకతిలకంబు కన్పరివాసన
నిరమైన పచ్చకన్నరముతో బెరసిన తిమ్మలమ్మనెడిది గుమ్మరి
గుచకుంభములమీఁదికుంకుమపంకంబు పరిమళంబులతోడ బుద్ధిబుద్ధి
గంధపహనామవిఖ్యాతి గణనకెక్కు, నించువిలుకానివేగుహా జేగుచు
యిగురుబోడంలగమిరాక యెఱుకపటిచె, నరననుతుఁ డైనయారాజులమునకు.

ఉ. చందనగంధు లిద్దఱు లనన్ జికాంచనవంశచారుఁ
 న్నందన మాచరించ నడనం భూకంకజనేత్ర పుష్పం గా
 నిందునిభాననామంబు లనేకలు గొల్వంగఁ జారులతో
 నందల మెక్కి యొక్కజలజానన వచ్చె న్నపాలపాచికె. 34

వ. వచ్చి యాందోళికావతరణానంతరంబున. 35

సీ. జగి దొలంకుచునున్న బిగిచన్నఁగన్ కేవల గరమాలతోచులు కల మఁబాలయ
 మించుగా దీపించుమెఱుంగఁజూపులయెన్న మణికంకణములపై మాఱుమలయఁ
 గరచల్లనద్యుతిఁ గస్తూరితిలకంబు పంచమ పంకంబు కొమరు మిగుల
 నవ్యవిస్ఫురణమై నఖముఖులులకాంతి వెలయుచుత్తములతోఁ జెలిమిసేయ
 నలఁతినగవు లేఁజెక్కుల నంకురింప, రాద్య మొప్పుగ మ్రొక్కి. యారాజవదన
 రాజుచేనన్న నానన్నరత్నపీఠిఁ జెలుపురెప్పింపఁగా సుఖాసీన యయ్యె. 36

క. ఆరమణి యుచితవచనసు, ధావసున విభంకు గమ్మరము నందుతఱిం
 గీరము తననర్పజ్ఞత, యారూఢికి నెక్కి నంబుజానన కనియె. 37

చ. పలుకుల నేర్పునం జెవులపాడువు చేసితి వింతసేపు నా
 పలుకు శిలాక్షరంబుగ శుభంబుచి శీఘ్రముగాఁగ నంతయుం
 దెలియఁగఁజెప్పు మింక భవదీయసమాగమవ్రసంగముల్
 జలజనశాక్షి యేమిటికి జల్లుకు వచ్చియు ముంత దాఁచంగ. 38

వ. అనిన విన్దయానందకందళితమాననయు మందస్తిత సుందరవదనారవిందయు నై య
 యిందువదన తుమాసతినందను నవలోకించి యామూలయానంబుగా మదీయవిజ్ఞా
 పనంబు దత్తావధానుండవై చిత్తగింపు మని యిట్లనియె. 39

సీ. వివిధవైభవముల విలసిల్లునట్లున శ్రీలక్ష్మి నవంతి మేలుబంతి
 యన్నగరాధీశుఁ డధికతరమాన్య నిత్యసద్గుండు సత్సంగద్వః
 డావిభుపట్టుచేవి లీలావతీదేవి రెండవభూరిదేవి తాల్చి
 వారి కిద్దఱును వర్జితసౌజన్య కర్పూరమాజరి కన్య కలుగఁ
 గలిగె బాంధవతతికి భాగ్యములకల్పి, కలిగె నృపవంశమునకు శృంగారగదిమ
 కలిగె బ్రజలకుఁ గన్నులు గలఫలంబు, కలిగె మరురాజ్యలక్ష్మికి గౌరవంబు. 40

తే. మొదలిసత్కంబు విడిచుచుం దుద మమైన, నందరేఖయఁబోలె నాచంద్రవదన
 దినదినంబునఁ గళిందుఁ దేజస్వి, నఖులనేత్రచక్రారికానమితి యలర. 41

సీ. మొదలినీగ్గులనిగ్గుల బొడలించుకనుమించు తొంగలితెప్పల దొంగలించు
 సెలవు లేర్పడుచున్న మొలకచన్నులచెన్ను బంగారునక్షేపలభంగి మెఱయ
 శృంగారరసదీభంగంబుగోయన నారుతోడనె వళు లంకురింపఁ
 గఱుదు లేమియు నెఱుంగనిముద్దుఁబల్కుల నలఁతితియ్యఁదనంబు గులకరింపఁ
 గుంతలంబులు హరినీలకాంతిఁ జెనక, గతులమురిపంబు గజరాజుగతుల మెరయ
 బాల నవయావనంబునఁ బాల మెఱసె, బ్రజలకెల్లను గన్నులపండు వగుచు. 42

ఉ. నేరువు రూపుగన్నకరణిం జెలు వాకృతి మొందినట్లు శృం
 గారము మూర్తి గైకొనినకైవడి నవ్యవిలాసరేఖ యా
 కారము దాల్చి పొల్పుగతిఁ గాంతి శరీరము గాంచె నాఁగ నం
 భోరుహనేత్ర యొప్పెఁ బరిపూర్ణవయోరమణీయలీలలక. 43

సీ. కాంచనమణిగణచంచలరోచులఁ గాంతనెమ్మోముగా గండరించి
 కుముదమీనచకోరకుసుమాస్త్రదీప్తులఁ గామినీమణికన్నుఁగవ యొనర్చి
 కనకకుంభరథాంగకరికుంభమంజరీరుచి నింతిచనుదోయి రూపుచేసి
 బంధూకవిద్రుమపల్లవాంబుజకాంతి నతిపవాదములుగా నచ్చుపజీచి
 కలితశృంగారవిరసనాకాశలమున, నఖిలమోహనమూర్తిగా నలరఁబోడి
 బంచబాణుండు తాన నిర్మించెఁ గాక, వేదజడుఁ డైనయజునకు వెరవు గలచె. 44

సీ. చందురు మెచ్చనిచామనెమ్మోముతో జలజదర్పణములు సాటియగునె
 మెఱుంగులఁ గైకొనిమెలఁతచూపులతోడ రతిరాజశరచకోరములు నమమె
 పసెఁడికుండల మీఱుపడఁతిచన్నులతోడఁ గరికుంభచక్రవాకములు సరియె
 హరినీలముల గెల్పునంగనకురులతోఁ గాలాహించంపరీకములు ప్రతియె
 పాలఁతిక్రామ్మేనిసాటియే పువ్వుఁదీఁగె, బాలయడుగుల నెనయునే పల్లవము
 లతివపలుకుల దొరయునే యమ్మతరసము, వెలది కెమ్మోవిఁ బోలునే విద్రుమంబు,

ఉ. ఆరసి లక్ష్యలక్షణరహస్యనిరూఢముగా నమస్తవి
 ద్యౌరతి నుల్లసిల్లె వివిధంబులు చెల్వుము లభ్యసించె నా
 నారథవాజివారణగణస్ఫురణంబులకీ రణింకె నా
 నీరజనేత్ర యిద్ధరణి నేరనివిద్యలు లేవు భూవరే. 46

ఉ. ఆరమణీశిరోమణి వయస్యలు దానును మెక్కనాఁడు శృం
 గారపనాంతపీఠి రతికాంతుని మోముఁగ నేగి యయ్యెడం

గోరికమీఱఁ గీరములకుఁ శ్రుతిశాస్త్రపురాణసత్కథా
సారము లొప్పజెప్ప మెకతారికఁ గాంచెఁ గథాదితారికఁ.

47

క. కాంచి తమకించి కదిసినఁ, జంచలగతిఁ జేలుక లెల్లఁ జనలికి నెగయఁ
మించినతారిక కోరిక, పంచనమైఁ జిక్కినట్లు పనితటఁ జిక్కె.

48

ఉ. ఆగొరనంకవంకఁ గమలానన నెయ్యపుఁజూడ్చిఁ జూచి యే
లాగున నీకు నీబహుకళాకుశలత్విము నంభవించె ని
చ్చాగతితోడ నీమెలఁగుచక్కటి యెక్కడఁ జెప్పుమన్న శో
భాగరిమాభిరామ యగుపక్షివహుకులరత్న మిల్లును.

49

మ. వెలయఁ గాదిలిపుత్రిచండమున వేవేళంగులం బ్రోచుచుం
బలుకుందొయ్యలిచేతిరాచిలుక పెంపఁ బెర్చి నానాకళా
కలనాలీలఁ ద్రికాలవేదిని మనంగాఁ జంపకాంతోపల
జ్జ్వలకాంతార లతాంతవాటికలలో ఎత్తాతుఁ గాంతామణి.

50

క. ఆనవుడుఁ ద్రికాలవేదిని, యనునామము నీకుఁ గల్గినట్టిదయేనిఁ
నను నువ్వాహమగాఁగల, మనుజేంద్రకుమారుఁ జెప్పుమా మెచ్చోదవఁ.

51

ప. అనుటయు.

52

క. ఆవంచకపుర మేలేడు, భూవల్లభనందనుండు బుధగురుజననం
భావితగుణమణిభూష, శ్రీవిలసత్కిర్తి రాజశేఖరుఁ డబలా.

53

నీ. కలిఖలప్రేరణాకులవివర్ణుండు గాక వర్తించునలచక్రవర్తి యనఁగ
గౌతమమునిశాపభీతచిత్తుండు గాక తనరారుపాకశాసనుఁ డనఁగ
జటినిటలానలాత్కటపీడితుండు గాక సాంపారుననవింటిజో దనఁగ
రాహుగ్రహూరునిగ్రహుండు గాక నుకాంతిఁ జాల నెప్పెడుపూర్ణచంద్రుఁ డనఁగ
శ్రీలఁ గడుఁజేర్చి విభవంబుచే దనర్చి, రూపమున నిక్కి సత్కళారూఢిఁకెక్కి
గౌరవంబున రాజశేఖరుండు మ్రోలెఁ, జెలువమున సున్న నారాజశేఖరుండు.

54

ప. మదనమత్తకాశినిచిత్తాకర్షణాకారశృంగార లీలావిహారుం డైనయారాజకుమారరత్నం
బునకు.

55

మ. చనవొప్ప న్నినుఁ బొందఁగాంచునదిపో సంసారసాఫల్య మం
గన నీమాట లనంగశాస్త్రములరంగస్తూలముకొ మత్తకా

శిని నీమాపులు చిత్తజాయఁగమహాసింహాసనస్థానమున్
వనితా నీదుకుచంబు లంగభవద్వీక్ష్యత్కంభికుంభంబులున్.

56

కా. కాంతా కంతుని మీఱుఁవ్వనుమతీ కాంతుండు కాంతుండుగాఁ
గాంతేనిం గమనీయ హేమమణిసాంగత్యంబు నఁగల్గు నీ
సంతోషంబు ఘటించునంతకు భవత్స్వేదన్య మాహింసగాఁ
గాంతారాంతరపల్లికాకుసుమసంకాశంబు గాకుండునే.

57

నీ. తరుణి యాతనియురస్సరసిలో నీకుచచ్చక్రవాకులు కేళిసలుపుఁగాక
యితి యాతనివదనేందుచంద్రికల నీదృక్పికోరికలు నత్తించుఁగాక
కాంత యాతనితనూకృష్ణభూరుహముపై నీబాహులతికలు నిగుడుఁగాక
పాలతి యాతనికర్ణ పుటకగండముల నీవాచామృతంబు దైవాఱుఁగాక
నీకుఁ దగు నాతఁ డతనికి నీవు తగదు, నీకు నర్థయైనసతియు నాస్థపకుమార
వరున కెనయైనసతియు నీవనుధఁ గలరె, నాదుమాటలు మదిలోన నమ్ము మనియె.

క. ఇత్తెఱఁగున శారిక నీ, వృత్తాంతము విన్నవింప విని యనురాగా
యత్తం బగుచిత్తముతో, మత్తచకోరాక్షి మరునిమాయలకతనన్.

59

నీ. అలగుఁదేనియఁగోలి యానందమున మ్రోయునలివిరావములకు నలికియలికి
చిగురాకుఁబొగ రాని చెలఁగి యెలుంగించుపికని కాయములకు బెడరిబెడరి
ఫలరసంబులఁ జొక్కి పలువలై పల్కించుచిలుకలసలుకుల కులికియులికి
బిసములరస మాని పేర్చి వి నొందించుకలహంసములఁ జూచి కలఁగికలఁగి
మేనుఁదీవెయు నలఁతయు మేళవింప, వెలఁదికరమును జెక్కును వియ్యమందఁ
జెదరుకురులును నుదురును జెలిమిసేయ, నున్నతన్వంగిఁ గనుఁగొని యువిదలెల్ల

60

క. గొరవంకయానమాటల, మరువంకఁ దలంకు గలిగె మగునకుఁ దమలో
వెర వింకనేమి గలదని, యరువంకలఁ బొగిలి రప్ప డెంతయువంతన్.

61

నీ. కనుదోయిమెఱుఁగులు కంతుతూపులకడ గిరవుగాఁ బెట్టితే హరిణసయన
మెయిదీఁగెనునుఁగాంతి మెఱుఁగుమొత్తములకు నెరవుగానిచ్చితే యిందువదన
చనుఁగవగ్రొమ్మించుఁ గనకకుంభములొద్ద నిల్లడవెట్టితే యిగురుఁబోఁడి
పలుకులచెలువంబుఁ గలికికిరములకు వారకంచిచ్చితే వనజగంధి
కుకముఁ జదివింప నందంబు చూడ గంద, మలఁదఁ బయ్యెద నవరింప వలను లేక
వగలఁ బొగులంగఁ జూడంగ వలసె మాకుఁ, బులుగు నన్నింతచేసెనే వువ్వబోఁడి.

- వ. అని చింతించి శిశిరోపచారంబులు సేయుం దలంచి. 63
- సీ. చేమంతిక్షేపలఁ జేసినఁజున్నఁ డెఱంగొప్ప నల్లఁ డెఱవ నుంచి
యందంద డెంపంబునందు గంప మలంది నేరమునఁ బచ్చకఁపురము నల్లి
నదవల్లవంబులు పల్లవంబుల నెత్తి పుష్పాదీ కనముల నప్పల్పించి
యటుతఁ గిక్కిరియింపఁజున్నుల పేరులు నెఱింగి న్నిట్లఁ గన్నీరు పాయఁ దుడిచి
చెలికి శిశిరోపచారమున సేయుఁ జేయ, నంతకుంతకు మఱనాగ్ని సాధిక మైనఁ
జెలులు మదిలోన నెంతయుఁ జిన్న ప్రియ, రాజునకు విఘ్న విందిరి రమణితెఱఁగు.
- తే. విన్నవించిన నారాజు విన్ననగును, నిన్నుఁ దోడ్పొలింపఁజేసి నన్నుఁ బనిచెఁ
జెప్ప నేటికి దేవరచిత్త మింక, మఱచితీమణిభాగ్యంబు. మనుజునాథ. 65
- వ. అనిన నారాజుశేఖరుండు. 66
- క. ఆరాజుననమాటయు, నారాజకుకంబుపూకు ననురాగరసాం
భోరాశిసుధాకరయ్య, సారంబై యప్పు డేకసంత్ర మయినఁకా. 67
- క. పలుకులు వేయి యిఁకేటికిఁ, బలుకును బంతంబు నెక్కుభంగిగఁ బొనఁగం
బలుకఁగ నేర్తుగ నా యని, చిలుకను దిలకించి ప్రియము చిలుకం బలెఁకా. 68
- క. నీపలుకు వేదసారము, నీపలుకు గిరీశువరము నీపలుకుశిలా
స్థాపితలిపి నీపలుకున, కేపలుకు సమంబు శుకకులేశ్వర చెప్తమా. 69
- వ. అనుచుఁ గీరంబును గారవించి చతురికను దదనుచారికలను ననుచితోపచారంబుల
నత్కరించి పరిణత పరిణయోత్సాహుండును సర్వసన్నాహుండును ననుగతానేకరాజ
శేఖరుండునునై యారాజశేఖరుం డాహ్వాదై కదలి కదలికాకవంబనింబజంబీరజంబు
తమల హింతాలలవంగ లుంగ నారంగ మాతులుంగ నుంగ గాది మహా మహీధుహ నితాంత
కాంతం బైనయంతలిపురోపకంఠోపవనాంతరంబు ప్రవేశించినయనంతరంబ యానర్వం
నహాధీశు వీడ్కొని. 70
- క. చతురిక వెన ముందరఁ జని, రతిపతిసముఁ డైనయతనిరాక ప్రియముతో
నతనునివేదనఁ బూర్వెడి, నతితో మున్నాడిచెప్ప నమ్మద మొదవకా 71
- ఉ. వ్రాసినచిత్రయాపునకుఁ బ్రాణమువచ్చినభంగి లేచి పే
రాన దలిర్పఁగాఁ జతురికాంగనఁ గొంగిటఁ జేర్చి దానిలీ
లాసరసానులాపగతులం జెలికత్తెల గారవించి కై
సేనితొనం గడంగె మునుచెప్పినశారికమాటఁ జెప్పుచుకా. 72

- వ. అంతః జకోరికావిజ్ఞాపితజ్ఞాపితరాజశేఖరాగమనవృత్తాంతండును నంతోపితస్వాంతం
డు నైననత్యధర్మమహీకాంతండు సరగ నగరంబు నలంకరింపం బనిచి. 73
- సీ. లక్ష్మీనుతునిరాజ్యలక్ష్మీకల్లను మూలబల మైనశృంగారవతులతోడ
ఘనబలాకుంఠితకంఠీరవప్రాధేః గొమరారుభృత్యవగ్గములతోడ
నాకాకరీశుల నపహసింపఁగ సౌపుగంధసింధురసముత్పరముతోడఁ
బవమానుజవనత్వ మవమానవటుపంగఁ జాలెడును త్తమాశ్వములతోడఁ
గమలసంభవనము లైనకవులతోడ, గరిమ నన్నతి గలమంత్రివరులతోడ
మహిమమై వచ్చి నత్యధర్మక్షీతీంద్రుఁ, డింపురెట్టింప నల్లని నెదురుకొనియె. 74
- వ. ఎదురుకొని తత్సమయనముచితోపచారంబులు నడపి తోడ్కొనిచని నిజప్రధానాగా
రంబున విడియించి పౌరులం బురోహితులను రావించి తదుపదిష్టదినసంబున. 75
- సీ. హితులైననిజపురోహితులు చెప్పినయట్లు శోభనద్రవ్యవిస్ఫురణ గూర్చి
కడువైభవముతోడఁ గళ్యాణవేదిక నింపుమీఱ నలంకరింపఁ బనిచి
కర్పూరమంజరిఁ గైసేసి తెమ్మని సరసవిలాసినిజనులఁ బనిచి
రాజశేఖరమహారాజు శృంగారించి తోడ్జేరఁ దగియెడుదొరలఁ బనిచి
పరిణయాగారమునకు దంపతులఁ దెచ్చి, లక్షణోచితవైదికలాకికాది
కృత్యములు పాంగములుగాఁగ నత్యధర్మ, మనుజనాథుండు విబుధానుమతి నొనర్చె.
- వ. ఆమృతవనరంబున మామూర్తికదత్తశుభముచూర్తంబున. 77
- చ. రతిరతిరాజమూర్తు లగు రామయు రాకొమరుండు సొండ్కొరుల్
నితలలితాక్షతానలుల సేనలువెట్టిరి మందమారుతో
చితచలనప్రసంగములచే నితరేతరకోరకావలుల్
చతురతఁ జల్లి యాడునవజాతిలతానహకారలీలలఁ. 78
- క. చనుదెంచి హోమకార్యము, లనువున సొనరించి పెద్దలగువారలకుం
గనకమణిభూషణాదులు, తనియంగా నిచ్చె నత్యధర్మఁడు దానుఁ. 79
- అ. భక్త్యభోజ్యలేహ్యపానీయచోష్యంబు, లింపువెంప నారగింపఁజేసి
వారయాత్రికులకు వసుమతీనాథుండు, గారవంబుతోడఁ గట్టనిచ్చె. 80
- క. సొంపున నిమ్మెయిఁ బెండిలి, సంపతిలక నత్యధర్మజనపతిచందుం
డంపఁగ సొపంచకపురి, కింపలరఁ గుమారుఁ డరిగ నింతియుఁ దానుఁ. 81

- చ. అరిగి పురంబులోనికమలాక్షులు మేడలమీఁదనుండి య
 చెరువుగఁ గొల్పెత్తముత్త్యములు సేసలుచల్లుచునుండు రాజమం
 దిరమున కేగుడెంచి జననీజనకుల్ తమ గావించిన డ
 చ్చరణసరోరుహంబులకుఁ బొగిలి మొక్కిల్కెఁ బ్రియాసమేతుడై. 82
- * తే. అంత సుకనాఁడు కాంతయు నవ్విభుండు, శారికాకీరత్నసంజరము లొక్క
 చాతపోతంబుకొప్పును ప్రితి నునిచి, మహితశృంగారవనలతామండపమున. 83
- వ. వినూత్నరత్నమకరకేతన కీర్తనాచాతుర్యంబులఁ బొద్దుపుచ్చు చున్న సమయంబునఁ
 గీరంబు శారిక కిట్లనియె. 84
- క. ఈరాజు రాజముఖిగఱును, గారవమునఁ గలసి మెలసి కందర్పసుఖ
 శ్రీరతులై విహరించెద, కీర్తిని మృచము నునికి యెంతయు సొప్పక. 85
- క. అనవుడు శారిక కీరముఁ, గనుఁగొని మగవారు పాపకర్మలు నమ్మం
 జన దనినఁ బాపజాతులు, వనితలు కాకనుచుఁ జిలుక వాఁముచేసెక. 86
- వ. తనాకన్యనకుశూహలాయుత్తచిత్తులై మత్తకాశినిమహీవరోత్తములు శారికాకీరంబులం
 దేర సొక్కపరిచారక నియమించి. 87
- క. తెప్పించి వానిఁ గనుఁగొని, యిప్పుడు మీఁగిన వాగమేటికి మాకుం
 జెప్పం డనినను శారిక, చెన్నదోణఁగె నిందువదనచిత్తం బలరక. 88
- వ. నన్ను నీరాజకీరంబు తన్నుఁ బరిగ్రహింపు మనిన. 89
- క. పురుషులు సొలఁతులయెడలను, బరుషత్త్వకు లనుచుఁ జాటిపలికినఁ గినుకం
 బురుషులయెడలను బొలఁతులై, పరుషత్త్వకు లనుచుఁ జిలుక పలికె నరేంద్రా. 90
- వ. అది యిట్లుండె మదీయవచనంబున కనుగుణంబుగా సొక్కకథచెప్పెద నవధరింపు మని
 యిట్లనియె. 91
- సీ. ఆభినవశ్రీలతో నలకాపురంబుతో నపుకమై యొప్పుఁ గాంచనపురంబు
 అన్నగరంబులోఁ గిన్నరేశ్వరుకంటె ధగ్గుగుప్తుఁడు సముద్దామవిభవుఁ
 డావైశ్యవరపుత్తుఁడగుభనగుప్తుండు యావనోదయదుర్బాహుఁడగుచుఁ
 దనతండ్రిపిమ్మట ధనమెల్లఁ బోనాడి కడునకించనవృత్తిఁ గంచి కరిగి
 యందు నిజమాతులోత్తము ననుసమాన, విభవు శ్రీగుప్తుఁడనువైశ్యవిభునిఁ జేరి
 తండ్రి మృతుడౌట చెప్పక తత్తనూజఁ, బరిణయం బయ్యె వైభవస్ఫురణ మెఱయ.

- వ. రాగతరంగిణి యనునక్కాంతం బరిగ్గోహించి యనంతరంబ. 93
- క. రాగతరంగిణి దన్నును, శ్రీగుప్తుం డొక్కభంగి జేపట్టి బహు
శ్రీగరిమ గారవింపఁగ, రాగిల్లి తదీయమందిరంబున నుండెన్. 94
- వ. అంత, 95
- క. తనప్రాణము ప్రాణములై, యనవరతముఁ దన్నుఁ గూడి యాడెడు సూర్యుల్
మనసునఁ బాటిన నూరికి, జనియెద నని మామతోఁ బ్రసంగముచేసెన్. 96
- ఉ చేసిన మామ యల్లులి కశేషవిశేషనూత్నరత్నభూ
పానముదంచితాంబరలనన్లసారచటీరవస్తువుల్
భానురలీల నిచ్చి యనుపక్ష నతి దోడ్కొని యేగి దుర్గద
శ్రీ సింహుత్తఁ గాంచనపురీవరకానమగ్నమస్థలిన్. 97
- క. తనుఁ గూడి వచ్చువారలఁ, గనుమొఱుగి మహోగ్గోవుత్తి ఘనకూపములో
వనితఁ బడఁద్రోచి తెచ్చిన, ధనమంతయుఁ గొంచు నేగఁ దనపురమునకున్ 98
- వ. ఇట్లు ధనగుప్తుండు తోచి పోయిన. 99
- క. అకాంత కూపకుమార, వ్యాకీర్ణతావితాన మాధారముగా
సాకారంబై నిల్చిన, శోకరసము భంగి నేర్చుచును దగఁ బొగులన్. 100
- ఆ. అయ్యెలుంగు పథికు లాలించి యేతెంచి, వెడలఁదిగున నూతివెలి దనర్చె
రాహువరచగహ్వరంబున వెలసిన, చంద్రరేఖలీలఁ జూద్రవన, 101
- సీ. తావిఁ గైవారీలినతచ్చితేకులభంగి వాలారుఁజూపులు మ్రొలుదేర
నేఁబోక కలుఁపబిందు చంచులునఁ జెలువంపు నెచ్చెము చెన్నదఱుఁగ
జకుకు సొచ్చిన ముట్టిజక్కవకనభంగి గరుమాపుబిగి చన్నుఁగవ వణంక
నెండచే వాడినయెలదీఁగెయునుబోలె నిద్దంపుఁదనువల్లి నిగ్గునడల
ముదురుబూర్వులఁ గెచ్చెవివననుదివియఁ, జెమటచిత్తడి చెక్కులఁ జిప్పిలంగ
నున్నతవ్వంగి భయమేద నునచరించి, యింపుకెట్టింప తెరువరు లిట్టులనిరి. 102
- క. ఎవ్వరిబాలిక వెవ్వతె, వెవ్వరు నినుఁ దెచ్చరినటి కీకూపములో
నెవ్వరు నినుఁ బడఁద్రోచిరి, యెవ్వఁడు నీధవుఁడు నామ మెయ్యది నీకున్. 103
- వ. అనవుడును. 104

సీ. కాంచీలోఁ జిరక్కిరిఁ గాంచి నుంచినయట్టి నగువుల పనియెను నెట్టి పట్టిఁ
గాంచవచ్చుమందు గణనకేక్కి నయట్టి నగువులకుఁ బాఠనయిత నేను
రమణమై రాగతరంగిణి యనువాఁ డైవారెంటికి నరసుమోట
నివోట్టి బ్రముచ్చుల నెడవిచ్చుల నెఁగించి పశ్చిమ కవాయలుఁ బాతీపాని
నశ్రుత్రూరంబు చూపుట కిచ్చుడేని, బుమసి మతతప్పి సుడితి న్నిపాఁతనూత
నింగలో నచ్చి చూకెట్లు నెదురుకొంటే. కెత్తుకొంటిరి నా పాఠ మేమనెన్న. 105

ఉ. ఇంచినవేష్టతోడ నను నేనుఁగొమ్మున నాదిజొమ్మునం
బెంచినతల్లిదండ్రులకుఁ బ్రేమడి నాయెడఁ బాయకుండు నేఁ
గాంచికి నేగి వారిఁ బొడగాంచిన నంగద వాయుఁ గాన న
న్నించుక యాదరించి కర మేడనున్యుగఁ జేయలే దయకా. 106

వ. అనిన ననుకంపాతరంగితాంతరంగులై యప్పుకితు లిట్లునిగి, 107

చ. బలవదనహృసింహశరభుఁడగుఁ డున్నాఁడనాంతభూమి నీ
మ్ముల నిను డించిపోయెదమె ముగి లేఱు గనిముద్దరాల వా
వలఁ బనియేమి గల్గిన నవశ్యము నిన్నును దల్లిదండ్రులం
గలనక పోము కంచి యది కంచియె మాకుఁ బయోరుచుననా. 108

క. అని నయవాక్యంబులచే, ననునయముం బిర్రయము సెదన నప్పుధికవరుల్
తనవారికంటె మిక్కిలిఁ, దనవారితనంబు దనరఁ దనుఁ బలుకుటయుకా. 109

క. కాంతారత్న మొకించుక, సంతాపము నవల వెనుకఁ జనుదేరంగాఁ
గాంతారము వెలువడి వని, యంతట నక్కాంచెఁ గాంచి యందఱుఁ నమలాకా. 110

వ. ఇట్లుని స్తుతియించిరి. 111

క. నీలీనింబకదంబక, సాలాగురునరశవకుశచందనబదరీ
తాలతమాలరసాల, శ్రీలం గడు మెప్పుఁ గంచిచెంగటితోటల్. 112

క. దీపితవిమాత్నరత్న, ప్రాపితఘనకనకకలశబంధురశోభా
గోపితగగనప్రాంగణ, గోపుర మై కిరిగిరిదుర్గోపుర మొప్పుకా. 113

సీ. ఏపిథిఁ జూచిన నెపుడు విద్యజ్ఞున వేదశాస్త్రాలాపవిలసనంబు
లేయింటఁ జూచిన నిష్టాన్నభోక్తలై యతిఘలు గావించునతులవినుతు

లే మేడఁ జూచిన నిందివరాక్షుల సంగీతవిద్యాప్రసంగమహిమ
 లేతోఁటఁ జూచినఁ జూతపోతంబులఁ గలికి రాచిలుకలకలములు
 కొలఁకు లెయ్యవి చూచినఁ గుముదకమల, కలితమకరందనివ్యందగౌరవంబు
 తెల్లభాగ్యంబులకుఁ దాన యెల్లయైన, కంచీ జూడనికన్నులు కన్ను లగునె. 114

ఉ. నూతనమీనకేతనవిమోదపరిశ్రమఖిన్ను లైనయ
 జ్ఞాతముఖఃస్మృతోత్తముల సారెకు సారెకు నేదదేర్పు గం
 గాతటి నీతటి కలిత కాంతరసాలనికుంజమంజరీ
 జాతమరందకందళితసారసమీరము కాంచికాపురిక. 115

సీ. చెక్కు లక్రేవల సిగపుమించులతోడఁ దరపాలతళ్ళులు తడఁబడంగఁ
 గలికికేర్గిన్నులఁ గ్రొమ్మక్రొమ్మెఱుంగులు ముత్తువాళియలపై మోహరింప
 గరగరనై యొప్పుకచభరంబులతావి పునుఁగుసారభములఁ బోదినేయ
 మించినవన్నెచీరంచులనెఱికలు మేఖలావళులతో మేలమాడఁ
 బనుపునునుఁజూయ మైకాంతిఁ బనులనేయ, నేవళంబులు చనుదోయి నిగ్గుఁ జెనక
 ద్రోవిళబాలవిలాసి నీతతులు మెఱయ, సిరికిఁ బట్టెనకాంచికాపురమునందు. 116

క. నరుఁ డొకపుణ్యముచేసినఁ, బరువడి నది కోటిగుణితఫలదం బగుటక
 ధరఁ బుణ్యకోటియనఁగాఁ, బరఁగుం గాంచీపురంబుపత్రియే పురముల్. 117

సీ. ఘనతరసాధాగ్రీకనకకుంభము లవి కమలమిత్రు నదృశ్యకరణిఁ జూపఁ
 బ్రాసాదకీలితబహురత్నదీధితు లింద్రీచాపంబుల నీనుచుండఁ
 బ్రీతిమందిరధ్వజపటశీతపవనంబు సిద్ధదంపతులమై నేదఁ దేర్చ
 గంధసింధురతురింగములసాహిణములు శ్రీకాంతకేకాంతసీమ గాఁగ
 నాపణంబులఁ బచరించునట్టిసరికు, లర్థపతివైభవంబుల నసహసంప
 రమ్య మై యున్న కాంచీపురంబుతోడ, నితరపురముల నుపమింప నెట్లువచ్చు. 118

వ. అని ప్రశంసించుచుఁ దత్పురంబు ప్రవేశించి ప్రతిదినప్రవర్ధమానమహావైభవమందరం
 దైనశ్రీగుప్తమందిరంబుం బ్రవేశించి యతనిం గాంచి. 119

క. కాంతారాంతరికూపా, భ్యంతరమునఁ గాంతఁ గనుట యాదిగఁ దా రా
 యింతిని గొనివచ్చినవిధ, మంతయు నెఱుంగంగఁ జెప్పి యరిగినపిదప. 120

వ. ఆతండు, 121

- క. ఎల్లింటి నేటిలోనన, తల్లి వెనకించి తెచ్చు ధనగుత్తుని నీ
వల్లమున వగవలల దిని, చల్లనిమాటలచ ననాన సంభావించెన్. 122
- ఎ. అట ధనగుత్తుండు ధనము గొని నిజమందిరమున కరిగి, 123
- శీ. బందికాంక్షకు నిచ్చి పరిహారకుల కిచ్చి కూడెయాడెద; పూర్తికోటి కిచ్చి
కుంపెనీలకు నిచ్చి కోడిగేలకు నిచ్చి మిచ్చక వానికానియల కిచ్చి
జూదరులకు నిచ్చి జుల్లుకాంక్షకు నిచ్చి నాగమోసినగమిలి కిచ్చి
యిచ్చగొండుల కిచ్చి యుచ్చమల్లల కిచ్చి నాంకి యుచ్చింపకాకి కిచ్చి
మాయబోగుల కిచ్చి దిమ్మరుల కిచ్చి, మన్యపానుల కిచ్చి పామరుల కిచ్చి
యెల్లధనమును ధనగుత్తుఁ డెఱుకమాలి, పచ్చగయిలకుంబు లేకుండు వెచ్చగఱిచి. 124
- క. రాగతరంగిణి గచ్చ, శ్రీగిరిమ వహించె ననుచు సీమంతిభుభో
ద్యోగము నెకమున ధనములు, శ్రీగుత్తుని మోసపుచ్చి చేకొనుబుద్ధిన్. 125
- క. కంచికిఁ దిని బహువిధవన, మంచిత మగుమేమామమందిరము పువే
రెంచి తనవనితఁ గనుఁగొని, నంచలతి వహించి గుండె జల్లన నున్నన్. 126
- క. శంకింపవలదు పోలఁగ, బొంకితి మను కాననాంతమున ముచ్చులకుం
గొంకి యనహాతుతను నే, వంకకు సరిగితివో యనుచు వైశ్యవరేశ్వా. 127
- క. అని రాగతరంగిణి తను, వినయోత్తుల వెఱపుమాన్చి వేగంబుగ మ
జ్జనభోజనాదిసత్కృతు, లానరింపఁగ మామచేత నుపలలితుడై. 128
- ఉ. ఆగుణహీనుఁ డొక్కతఱి ఇద్దనికానమయంబునందు సం
భోగపరిశ్రమస్ఫురణఁ బొంది కవుంగిట నున్నయట్టియా
రాగతరంగిణీరమణిరత్న సువర్ణవిభూషణాదు లి
చ్చాగతిఁ గొంచుఁ బోడలఁచి చంపఁ గతారము పూర్వైఁ బూన్చినన్. 129
- మ. వనితారత్నము వానికార్యమునకున్ వాపోవ నచోటికిం
జని శ్రీగుత్తుండు తాను బాంధవులు నాశ్చర్యంబు రెట్టింపఁగా
ధనగుత్తుం డొనరింపఁబూనినమహాధౌర్జ్యంబు నవ్వంబు గాం
చి నిజేచ్ఛం జనుమంచుఁ గంచి వెడలించెం గిన్నతో నల్లునిన్. 130
- క. అటుగాన నెన్నిభంగుల, గుటిలత్వమ కూడు గాఁగఁ గుడుతురు మగవా
రిటువంటివారి మదిలో, నెటుగా నమ్ముదురు సతులు హితు లని పతులన్. 131

- క. అని శారిక కథ సెప్పిన, విని మీఁదటికథ వినంగ వేడుకపడునా
జననాథుఁ జూచి కీరం, బసఘా కథ యవధరింపు మని యిట్లనియెన్. 132
- సీ. శ్రీకలితానూనచిత్రచేఖాయుక్తి కొమ్మలందును గోబకొమ్మలందు
నవరసపదయుక్తి నానార్థగరిమలు రాజులందును గవిరాజులందు
గవిలోకసంతోషకరజీవస్థితి నరసులందును శ్రేణినరసులందు
నవనవశ్రీసుమనఃప్రవాళవిభూతి మావులందును సెలమావులందు
గలిగి నముదగ్గసాధాగ్రతలనమగ్గ, శాతకుంభమహాకుంభజాతగుంభి
తోరురత్నవినూత్నశృంగార మగుచు, సిరుల సెప్పారువిక్రమసింహపురము. 133
- క. భూపాలలోకమకుట, స్థాపితరత్నప్రభాతిశయచరణుఁడు వి
ద్యాపరిణతమానసుఁడు దయాపరుఁడు ప్రతాపమకుటుఁ డెస్సర మేలున్. 134
- క. ఆరాజేంద్రునినందన, యారూఢస్తరవికారయశావలక్షి
గౌరవనిధి నకలకళా, పారీణవిలాసవతి నృపాలకలిలకా. 135
- ఆ. ఆప్రతాపమకుటుఁ డాత్మజఁ బాటలీ, పుత్రు మేలురాజుపుత్రుఁ డైన
యాసుధర్మ విభుని ననుపమమకరాంకుఁ, బిలువఁబనిచి వేడ్కఁ బెండ్లిచేసె. 136
- ఉ. చేసి సుధర్మభూపతికిఁ జిత్రవిచిత్రవినూత్నరత్నభూ
షానహితోరుసంపదలు సమృద్ధ మారఁగ నిచ్చి వైభవ్రా
ల్లన మెలర్ప నిల్విన విలాసవతీసతిఁ గూడి సమృద్ధ
శ్రీ సెలువొంద నుండె మునుచేసినభాగ్యఫలంబు పెంపునన్. 137
- తే. అంత సొకనాఁడు కాంత యత్యంతకాంత, చంద్రకాంతశిలాసాధచంద్రకాలఁ
జాలవేడుకఁ దనప్రాణసఖులఁ గూడి, యంగజారాధనము సేయునవసరమున. 138
- సీ. చక్రివాకస్తని శైవాలధమ్మిల్ల నందీప్తడిండీరమందహాన
యావర్తనతనాభి యభినవబినహస్త రాజితరాజమరాశయాన
సికతాతలనితంబ వికచబంధూశోష్ణ వరతరంగావలీవలివిలాస
కంబుకంధర దళితంబుజాతానన నానావిధవిలోలమీననయన
యమృతసాగరవిభునియర్ధాంగలక్ష్మీయిందుధరునిల్లు పుట్టినయిల్లుగాఁగ
సెగఁడెడుపినాకినీతటిసీవధూటి, పట్టణాంతరసీమఁ జూపట్టుటయును. 139
- వ. అక్కామిసీరత్నంబు శేలుమొగిచి ఫాలభాగంబునం గదియించి. 140

మ. జయకారం బొనరించె నంబరమణీసాగర్వర్ణంపన్నకుఁ
 నయనానందనవారవిందమకరందఁ జేడికాన్పిన్నకుఁ
 నియతస్నాననిరంతరాగతజనానీకకృమాపన్నకుఁ
 జయజాగ్రజ్జలపక్షిపక్షపటలీనంపన్నకుం జెన్నకుఁ.

141

వ. ఆనంతరంబ తత్తఃసితంబున.

142

నీ. వెన్నెలఁ జరియ్యవెంపేటిఁగలఁ బోలుయత్తొపవితంబు లఱుత నమరఁ
 గన్నెచెంగల్వపూవన్నె మించినీరుకావిదోషఁకట్టు కటఁ దల్లిన్న
 వెలిదమ్మివిరిమిఁదియలఁజేటిగతి గంగ మట్టిపై వేలిమిబొట్టు దనర
 నీలకందుకముపైఁ గీలించుముత్యాల విధమున సిగఁ గన్నవిరులు మెఱయ
 లలితనయకావనారంభకలిత మైన, మేనిమెఱుంగులు మెఱుంగులమెఱుంగుఁ దెగడఁ
 జంద్రధరుకృపబ్రహ్మవర్చసము గన్న, మారుఁ డన మెప్పువివ్రతుమారుఁ గాంచె.

143

ఉ. అత్తఱి భూసురోత్తమునక్త తనచిత్తవకోరుహంబు మీఁ
 దెత్తినమాత్రోలోనఁ దెరలెత్త వియోగమహంబురా? షే
 టెత్తఁ దలంపుకీలు తలలెత్త వెనఁ దలపోత లించువి
 లైత్ర మనోజుఁ డింతి నడు గెత్తఁగనీనిచ/తిజ్ఞ దోఁపఁగఁ.

144

క. ఆరామ కామనిలనం, బోరాములు వడుచుఁ దనదుపోరామిచెలిం
 గారాముతోడ నాతని, నారామంబునకుఁ దేఁ బ్రియంబునఁ బనిచెఁ.

145

ఉ. సంచిన భూసురోత్తమునిపాలికి నేగి ప్రియంబు చెప్పి రా
 వించి వసినచంపదరవిందమరందవిలోలచంచరీ
 కాంచితదీర్ఘికాతటవనాంతరసీమ వనింపఁజేసి తా
 నించినవేడ్కతో మనుడ నేగి కుమారికతోడ నిట్లనఁ.

146

ఉ. భూసురవర్యుఁ దెచ్చితి నపూర్వవనాంతలతాంతశయ్యకుఁ
 భాసురరూపనంపదల బ్రాంతిగ నాతని భావనంభవుం
 దాగునఁ దూన్యవచ్చు ననురాగరసాంబుధి మోలలాడు నీ
 చేసినభాగ్య మెవ్వరును జేయరు తోయజపత్రలోచనా.

147

క. అని యాసీమంతిని మం, తనమున నుపకాంతు నుపవనంబునకై తె
 చ్చినవార్త విన్నవించిన, విని కాఁగిటఁజేర్చి గారవించెం బ్రీతిఁ.

148

- క. అంతటిలోపల నవరది, గంతమునకు భానుమంతఁ డరుగుటయుఁ బటు
ధాన్తం మనంతంబై హరి, దంతరవియదంతరముల నంతటఁ బల్వెన్. 149
- కా. ఆలో నీలవీనీలకుంతలవిలోలాలీంద్రసాంద్రప్రభా
భీలాకారమహాంధకారము విజృంభింపంగఁ బ్రాణేశు ని
ద్రాలోలాత్తునిఁగా నెఱింగి విలసత్సౌధంబుపై డిగ్గి తా
లీలా రామములోనికిం జనియె నాశీవంచనప్రాణియై. 150
- క. ఆటమున్న పన్నగేంద్ర, న్నుటదంష్ట్రోదప్తుఁ డగుచు భూసురవరుఁ డ
చ్చట మృతుఁడై పడియుండఁగఁ, గుటిలాలక యిట్టులనియెఁ గుందుచు నల్లన్. 151
- చ. ఇటువడి పీటిఁబుచ్చి వృదయేశ్వరునిం గనుఁబ్రామి బోటులం
దలఁపక కన్నతండ్రికిని దల్లికి నాడిక దెచ్చి చీకటిన్
వలపులరాజుమాఁడుఁ బడి వచ్చినదానికి నింతపెద్దయే
వలనగ బ్రహ్మ ము మ్మెనల వ్రాసినవారితఫలంబు దప్పనే. 152
- క. పుటపుటనగుచనుఁగవ్వై, బొటపొటఁ గన్నీరు దొరఁగఁ బురపురఁ బొక్కుం
దటతటగుండియ లదరఁగఁ, గటకట యిది సొముఫలముగా కేమనుచున్. 153
- ఉ. ఓరువరానివంతఁ దలయూచును నున్నని వెచ్చ నూర్పు మీఁ
దారయలేనికూర్చి యిటు లయ్యెఁగదే యని సొక్కు వెంట నె
వ్వారలు నత్తురో యనుచు వచ్చినమార్గము చూచి వానియా
కారము మెచ్చి మైమఱచి కౌఁగిటఁజేర్చు మసౌజవేదనన్. 154
- వ. అప్పడక్కలేబరంబు భూతావిష్టం బగుటయు. 155
- క. ఊణీసురవరుబొందికిఁ, బ్రాణము వచ్చెనని యిచ్చ భావించుచు న
య్యేణీలోచన సుమసౌ, బాణపరాధినహృదయపంకజ యగుచున్. 156
- క. కరతాడనగళరవములఁ, బరిరంభణచుంబనములఁ బైఁబడి పెనఁగన్
ధరణీసురశవభూతము, కరిగమనం బట్టి ముక్కు గఱచె మొదలికిన్. 157
- ఆ. ముక్కు శవమునోరఁ జిక్కినమాత్రాన, విడిచి భూత మపుడు వెడలిపోయెఁ
దెగువతోడ మొదలిమగఁ డున్నచోటికి, నాతి వచ్చె జుష్పనాతివలెను. 158
- వ. చని తదీయగేహదేహశీప్రదేశంబున నిలిచి పరిచారికల మేలుకొలిపి, 159

అ. ముక్కులేనిబోసి మొగమున పెనెలెడి, నిడుసయూర్నుతోడ నెత్తు కొలుకఁ
జెలువ మగనిదిక్కు చేసన్నఁజూపి యీ, కొఱతనుఱుకు ముక్కుఁ గోసె ననియె.

క. ఇల్లుటపుట్టులఁ జని తన, యుల్లమురా మెలంగననుచు నూరక నాకీ
కల్ల యొసరించె ననితా, నల్లనఁ బల్కులయు వాక లాత్తోలింపక. 161

క. విని భూవరుఁ డెచ్చోటికిఁ, జని యంతయుఁ జూచి రోషశంతప్తుండె
తనయల్లునిఁ గని నిద్రిచు, జనులకు నెప్పించి యపుడు పంపఁగఁ బనిచెక. 162

ఉ. వారలు నానుగర్త విభు వధ్యోలాస్థితఁడేసి ఘోరదు
ర్వారకుతారధార ననినాగఁ బ్రేయఁగ నుత్సహించినం
జేరువ నున్నదివ్యముని చిత్తమునందుఁ గృపావిశ్లేయఁడై
నేరము లేక చంపఁ చనునే యిది ధన్తముగాదు నావుడుక. 163

వ. ఆరెకు లతిత్సరితగతిం జనుడెంచి, 164

క. ఆమాట విన్నవించిన, భూమిశ్వరుఁ డచటి కరిగి పుత్రికఘాన్త్యం
బామూలచూడముగఁ దన, కాముని స్వప్రముగఁ దెల్ప నంతయుఁ దలినెక. 165

చ. తెలిసి మహోగ్రుండై కినుకదేతెడు చూపులఁ గూఁతుఁ జూచి యీ
కులటకు శిక్ష యెయ్యది యొకో యనుచుం దలపోసి యాఁడువా
రల వధియింపఁ గాదని పురంబున నుండఁగనీక తోలి యా
వల నొకచోట నల్లునివివాహముచేసె రమానమగ్రతక. 166

క. కావున వనితాజనములు, భూవల్లభ యెల్లపాపములకును మూలం
బేవిధమున మగవారలు, పావనవర్తనులే కాక పాపాత్మకులే. 167

వ. అని కీరంబు నరనప్రకారంబున నుచితకథావిన్యాసం బుపన్యసించి యనంతరంబ, 168

అ. కడుఁ బ్రశంసచేసెఁ గర్పూరమంజరి, శారికాకథాప్రసంగమహిమ
రాజశేఖరుండు రాజకీరముకథా, ప్రాధి యొప్పు ననుచుఁ బ్రస్తుతించె. 169

చ. అని ఘనసారపేరిక నయంబుమెయిం గగ్గవిన్నవించి యో
జనవర యిందు నెవ్వరిదెనక దురితం బిది చిత్తగింపుమా
యనుటయు సాహసాంకవసుధాధిపచంద్రముఁ డెల్ల నవ్వుచుక
వనితల కేమి రాదు మగవారు దురాత్ములుకాక నావుడుక. 170

వ. వివి.

171

సీ. చిన్నారిపాన్నారిచెక్కుటద్దములపైఁ జీఱునవ్యమొలకలు చెంగలింప
మదనునితూపుల మఱపించుమాపులచెఱుగులమెఱుగులు తుఱుంగలింప
మొగమున కెగిరెనుబిగిచన్నుఁగవమీఁద మణిహారోచులు మాఱుమలయుఁ
గమ్మనినెత్తావిగొమ్ముక్రొమ్ముడినుండి యరవిరివిరవాదివిరులు దొరఁగ
సాంధ్యరాగంబు వెడలినచంద్రేఖ, యెనకమునఁ బొల్పు మునుముట్ట మునుఁగువుచ్చి
యాకళావతి మృదులపర్యంకతలము, నందుఁ గూర్పుండఁబడి సాహసాంకుఁ జూచి.

క. ఘనసారకరండుమునకు, ఘనసారస్వరమునిచ్చి కథ చెప్పింపం
బనుచడిన నేర్పు గలిగియు, జనవర యిటు తప్పఁజెప్పఁ జనునే నీకుఁ. 173

చ. పుగుఘండు పాపకర్తఁ డనఁబోలదు కాంతయె కాని కాంతకుం
బురుఘండు కీడుచేసినను భూషణ మేనుఁగుఁబల్లువచ్చిచూ
తురె మగవాఁడు చేసె నని తొయ్యలియుఁ దురితంబు చేసినం
బరమపతివ్రతాచరణభంగము గాదె నరేంద్రకేఖరా. 174

క. అని వనితామణి యుత్తర, మొనరంగా నిచ్చి భూవరోత్తముచిత్తం
బను రాగంబున మల్లడి, గొనఁ గ్రమ్మఱ మునుఁగువెట్టుకొని శయినించెఁ. 175

ఉ. లాలితలోచనోత్సవవిలాసవినూతనభద్ర దానవి
ద్యాలలితప్రసంగనవదత్తక మోహనశిల్పచాతురీ
భేలనకూచిమూర నుముఖీజనరంజన కామకేళిపాం
చాల నముల్లనత్కునుమసాయకళాస్త్రకళావికారదా. 176

క. ధీరోదాత్తరఘూత్తమ, ధీరోద్ధతపరశురామ ధీరలలితలీ
లారత్నావళినాయక, ధీరమహాకాంతమాలతీసుదతీకా. 177

ప్రసంగిణి.

నిత్యభోగక్రియానిర్జరాధీశ్వరా, నత్యభాషాహరిశ్చంద్రభూమిశ్వరా
తైత్త్యసత్కాంతినక్షత్రలోకేశ్వరా, భృత్యభావ్రాదయప్రీతిలక్ష్మీశ్వరా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయన్నయామాత్యపుత్ర

కారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన

విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు

సప్తమాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

అష్టమాశ్వాసము

క. శ్రీమహిళాచరితనగునా
శ్రీమద్వాణీవిలాసజిహ్వాగతిలా
త్వామహితవక్షిణభుజా
సీమాద్రవిహారికై నిష్ఠనమంత్రీ.

మ. ప్రతిపక్షక్షితిపాలఫాలతలస్థగ్ధంసనారంభజృంభితనిస్త్రింశుడు విక్రమార్కుడు గుణాశ్లేష్ఠుడు తేజోవినిర్జితదీప్తార్కుడు కాంతిసోముడు సుఖక్రీడాకలాపైకమండీతుడై మూడవమాట యత్తరుణి నాడింపంగ మద్యుక్తుడై.

ఉ. చారుసువర్ణపూర్ణకలశంబునకు వనమంత్రవిద్యుచ్చేరిగోరి సచేతనత్వమును గూర్చి యపూర్వకశామహరిగశ్రీ రుచి మీఱ సుక్కకథ చెప్పగదే యని యానతిచ్చినంగూరిమితోడ నాకనకకుంభము సంభ్రమమొప్ప నిట్లునాక

శా. శృంగారాదిరససంగములుగాఁ జెప్పంగ నేర్తుం గభల్సాంగోపాంగముగాఁగ సుక్కకథ సువ్యక్తముగా నన్వయింపంగాఁ జెప్పెదఁ జిత్తగింపు మని చెప్పె బొచ్చె భూపాలుతోసంగోత్పాదకవాగ్విశేషరచనాచాతుర్య మేపారఁగఁ.

సీ. మాణిక్యసుందరమహనీయకందరభరితబంధువింధ్యగిరినమీపమున వివేకనిధాన మనుసప్తణమునందు శుక్రతనర్త యనుమహాతోణినాయకునకుఁ బద్మావతి యనఁగ గుణావతి యనఁగ లీలావతి యనఁగఁ గలరుముగరు గూఁతులు జగన్మోహనాకార లనంగళాస్త్రపిదగ్ధ లతిపిసీలకుటిలకుంతల ల్పదకుంభికుంభయుగళ, గురుకుసలు వారిఁ దగినట్టివరుల కొనఁగి వరున మూఁడొల్ల నిలిపె నావనుమతీకుఁ, డంతి నాపురి కొకసరిహాసక్కుండు.

ఉ. హరివరాంగ నాడనవిహరి విదూషకనకప్రవర్తి చు

సారసుక్షైకసారఘనసారపటీరవిలిప్తమోహనా

కారుఁ డనూనకాముకశిఖామణి పుష్పకరండమండు నా

జారుఁ డొకండు వచ్చె నరనస్థితి రెండవమారుఁడో యనఁ.

6

సీ. కొదమచందురునిలోఁ గొదమకైవడి మించు నటియించునన్నపునాభి వెట్టి

ములుపడి పొవడ్డ వలరాజుడాగుల మీఁద గంధపుఁబూత మేళవించి

తేటితొక్కలకప్పుఁ దెగఁడెడుకొన్నన బాగుమీఱఁగ వన్నెపాగ చుట్టి

తనరుజ్జవాదివానసలచేఁ జెన్నెందుచిన్ని కేదఁగితోకు చెంపఁ జెరివి

కన్నరపుసోనపల్కులఁ గప్పుఁదావి, గుబులుకొనుచున్న విడియంబుసోబగుతోడ

రమణఁ జూపట్టు పుష్పకరండమండు, హగునికనుసృష్టి దాఁకనిమరుఁ డనంగ.

7

ఉ. వచ్చి పురంబువాకిట రువారపుఁగోడతనంబుతోడఁ గ

న్నిపుకువచ్చుచేడియల నెచ్చరికించుచు ధూర్జతోటితో

మచ్చరికించుచుఁ వెకలిమాటలు మాయపుఁగూచిమారపుం

బచ్చలు చూపుచుఁ నెలవిపాఱఁగ నవ్వుచుఁ గేకరించుచుఁ.

8

క. కన్నుండఁగఁ గనుపాపను, గొన్నవిధంబునను నతులఁ గూడకయును గాఁ

గన్నమిడి మసోధనములు, గొన్ననఁ గొనిపోవుగన్నకాఁడుం బోలెఁ.

9

వ. ఇట్లు వివేకనిధానం బనుసృజంబునఁ బుష్పకరండమండు బహుప్రకారంబు లగు

నిచ్చావిహారంబులం జరియించుచుండ సెక్కునాఁడు కామకాస్త్రకళావేదు లైనవిట

విదూషకపీఠర్థకనాగరికులతోడ బహువిధవైరిణీగణ సనంగంబులం బొడ్డుపుచ్చు

చున్ననమయంబున మీదేశంబునఁ గ్రొత్త లగువార్త లెఱుఱువి యెవ్వరెవ్వరివలన నే

మేమిచోద్యంబులు గల వెఱింగింపుఁ డనిన వార లిట్లనిరి.

10

ఆ. ఇప్పురంబుచెంత సెప్పుమహాభగోప, పట్టణమున జారపతులపాలి

భాగ్యలక్ష్మి యనగఁ బద్మావతీకాంత, వినుతికెక్కు మూర్తివిలసనముల.

11

చ. తోలుకరివానకాలమునఁ దోచుమెఱుంగు ససిండినీటులే

టలఁ బలుమాఱుఁ బుల్కుడిగి డాచినమన్నధమోహనాస్త్రమో

వలపులనన్నెలందొలఁచి వారిజనంభవుఁ డాడురూపుగా

నలవడఁజేసెనొ యనఁగ నాకమలానన యొప్పు సెంతయుఁ.

12

ఉ. తొలనుకొచ్చి పుష్పకొని తన్ను మానుచును, హూర్మనేను ముట్టునూపే గాక
లేకయున్న మీన మాకాంతమాపుల, వెలల కుట్టే నెఱుకె గెలయ కున్న, 13

4. రిమానరాజమండ్రిలము నట్లనకుమఁ జూ, వట్టఁ బడి విన్నముటైగాక
గాకయున్న హరిణ మౌకంఠముభిమాపుఁ, కూర్చ లడవ నడవఁ మాటకున్మై. 14

సి. నరసాచార్యులచేత వ్రాసిన పాఠములను చూచి దిలకొనిన వారు
 గురుకులమునకు వచ్చి యున్నవారితో పాఠములను చూచి
 తొరలి పాఠములను భవములను చూచి పాఠములను
 గురుకులమున వేల కలుగుచున్నవారలను బహుశః పాఠములను.

చి. వరుణుడు ధనుర్వరుం యిది విజానిశమున వెనుకం జరింగగా
వెరవున మోరపుచ్చి తనవేడుకవచ్చినయట్టివారితో
నరనరత్తిరనంగములు నవ్వుల పేర్పుల నడిచినవైపుగా
స్వర్గమునుండ పొందును నామూర్తియు చూడంగ బొమ్ము గక్కునన.

ప. అనుటయు. 17

చ. చెలంగి కటారిబిత్తరము చిమ్మవికారపునవునవున మీ
నలు వడివెట్టు నూరక మహి యనుచు న్నవయంబు బాడు గ
న్నులు వెనఁ ద్రిప్పు కొప్పునయి నున్నగ దువు బొలువెట్టు మాఁ
పులు పలుమాఱు జూచుకొనుచు బుచ్చకరండకుఁ డాత నుబ్బుచుక.

శి. క్రన్నన వారి వీధుకొని కన్నులమొక్కి వెనం చలారెయ్యి
కొన్ననవంటఁ దేటిగఱికోల యమర్చి మరుండు వెంట రా
మున్నుగ నెవ్వునంబు తనముందటిచక్కని దోవపెట్టఁగాఁ
గన్చియయూరి కేగఁ దమకంబునఁ బుష్కరంజకుం దొగిక్.

వ. అరిగి మహాఘోషపురవరోపాంతంబున శశికాంతకలాతలంబునఁ బశ్చిమం బార్పు
కొని తదవనరోచితాలంకృతుండై యున్నగంబున కరిగి మనఃపద్మ నద్మ యుగునప్పద్మ
గంధిమందిరంబు పౌరజనంబులవలన నెఱింగి మందమందిగతిం జని తన్నికేతనంబు ప్ర
వేశించి.

ఉ. పాకటహేమరత్నమయచంజరవీరికలకా శుకంబా ల
వ్యాకులలీలతో రతిరహస్యవికాసకళావిలాసనా

శ్లోకము లర్థితోఁ జదువఁ గూరిమితో వినుచుకొనురూపరే
భాకమనీయతామహిమఁ గామునీదీమముఁబోలె ముందటకొ.

21

సీ. రంజితమణిసాలభంజకలకుఁ దనభానురాకృతి మేలుబంతి గాఁగ
రత్న పంజరకీరరాజికిఁ దనవాక్యనమితి గురూపదేశంబు గాఁగ
గమనీయకలహంసగతులకుఁ దనగతి యొఱపులు గఱపెడియొజ్జ గాఁగ
ఘనసారగంధవాహనునకుఁ దనయూర్పుదనిగాలి నెయ్యింపుదాది గాఁగ
దివిరి నడయాడుచుండుపూదీవె యనఁగ, నేకతమ నగరం జరియించుచున్న
కంబుకంతిఁ బద్మావతీకాంతఁ గాంచె, బెన్నిధానంబు గాంచినపేద ప్రాలె.

22

తే. కన్ను మనమును దనియ నక్కాంతఁ జూచి, యింత యొయ్యార మగునతి యెందుఁ గలదె
యనుచుఁ బ్రియమును గంపంబు ననఁగి పెనఁగ, నల్లఁ జేరంగ వచ్చినయతనిఁ జూచి.

మ. సుకుమారుం డగుమారుడో కళలచే సాంపారుపాంచాలఁడో
యకలంకుం డగుకూచిమారుడో యితం డంచుం బ్రశంసించుచుం
బ్రకటస్నేహ మెలర్ప నాతనివయిం బద్మావతీకాంత వా
లికక్రొవ్వాడిమెఱుంగుఁజూపుల నివాళించెం గువాళించుచుకొ.

24

క. కనుఁగొనినమాత్ర నెండోరు, మనములు నెడఁబడిన వారి మఱియొక్కడకుం
జనకుండ నడ్డపెట్టెఁగ, మనసిజాఁ డనుకోలుకాడు మాటికిఁ దటిమెకొ,

25

క. చూపులనక్కాణంబున, నాపుష్పకరండకాఖ్యుఁ డరుదెంచినమా
యోపాయపుఁగార్వస్థితి, దీపించినఁ బరిణమించి తిలకించి మదికొ.

26

ఉ. ఈసుకుమారతావిభవ మీదరహాసముఖారవింద మీ
భాసురమూర్తి యీలనదపారకృపారసనేత్రకాంతి వి
న్యాసము లెందుఁ గంటిమె ప్రియంవదుఁ డీతనియంద కాక నే
జేసినభాగ్య మెవ్వరును జేయరుప్రా యితఁ డేగుదెంచుటకొ.

27

తే. అనుచుఁ గొనియాడి తిలకించి యావహూటి, చిన్నిలేనవ్వు చెక్కుల జీరువాఱ
సిగ్గు నెగ్గించుమధురోక్తి చెవులఁ జిలికి, యెలమి మజ్జనభోజనాదులను దనిపి.

28

ప. తదనంతరంబు వసంతం డనునిజనఖం బిలిపించి చౌర్యగతికళావిధేయంబు లగుమా
యోపాయంబు లుపదేశించిన వాఁడును దిదుక్తప్రకారంబునఁ బుష్పకరండకుం బురో

పకంతోపవనాంతరంబునకుం దోకొని యాత్మీయపరిధానసంకేతలతానికేతనంబున నుని
చికొని నముచితనల్లాపంబు లొనరించుచున్నంత నిక్కడ.

29

క. మగఁ డింటికిఁ జను దెంచిన, మొగమోటయు వట్టిమోహమును జీతములూ
నిగురొత్త మెఱుంగుఁజూపులఁ, జిగురాకుంబోడి పూజచేసె న్నగుచుకా.

30

ఉ. ఆయన మీఁ దెఱుంగక పయంబు నిజం బని నమ్మి మోహముం
జేయుట చూచి నావలలఁ జిక్కె నితఁ డని క్కాఁగిలించి సౌ
ఖ్యాయతకంక రావమను రాధిరపానసఖాంకనక్రియో
పాయములందు మైముఱవఁ బడ్డవిలోచన యాలవెట్టుచుకా.

31

సీ. మకరందములతీపు మగలకుఁ జవిచూపు మధుకరమదవతీమణులయొప్ప
ఫలరసంబులు క్రొల్చి పతుల నిక్కకుఁ బిల్చి కొనిపోవుకీరకామినులబెడఁగు
లినములఁ దనియించుప్పియులతో విహరించి యలగురాయంకతో య్యలలచెలుపుఁ
బల్లవంబులు బెచ్చి పొందెక్కురుల పిచ్చి నెలఁగెడుకొకిల స్త్రీలమురుపు
నెలమిఁ గొనియాడి యాత్మేకు నియ్యకొల్పియతఁడు నతనుఁడుఁ గార్తుకహస్తు లగుచు
దోడఁ జనుదేర జారనాఘండు వసించు, నుపవనాంతరభూమికి నువిద చనియె.

32

క. చని యాదంపతు లాత్మల, ననురాగనసంబు నిండి యలుపులువాఱకా
వనకేలీతత్పరులై, వినుతవిహరములఁ దగిలి విహరించుతటికా.

33

క. పదములు తొట్టినడంఁగా, నదనంబున లేనిదప్పి వాతెఱ యెండం
గదినుఁగ వచ్చి నసంతుఁడు, హృదయమున భయంబుదోప నిట్లనిపలికెకా.

34

చ. కడు వెరవేది నేఁ బ్రథమగర్భవతికా సతిఁ బుట్టినింటికిం
దొడుకొనివచ్చుచో నిచట దుస్సహ మైనప్రసూతివేదనం
బడియెడు నియ్యెడం దగినబానట లే దటుగాన నింక నీ
పడఁతుకచిత్త మాపడఁతిభాగ్యము మాటలు వేయునేటికికా.

35

ప. అనుటయు వానిదీనాలాచంబులకు బ్రమసి పద్మావతీరమణుండు పద్మావతిం జూచి
యిట్లనియె,

36

క. జలజేక్షణ యెవ్వరికిం, గలనంసారము నుపేక్షగావించుట గా
దలనత్వ ముడిగి చను మని, పలికిన నది చనియె జారపతి యున్నెడకుకా

37

- క. చని నరసవిచనంచనలఁ జనవులఁ బరిరంభజాదినంభావనలఁ
మనసు గరఁగించి పులకలు, తనువునఁ బొడలించి రతులఁ దగిలించి తగఁ. 38
- సీ. తుగ్గమింతలు వెట్టుతోడలదీపులతోనఁ చనువోయిమించులు చాకళింప
రాణించునందెలరవలితోడనె మాఁ మొలనూలిమువ్వలమోత నిగుడఁ
గట్టటంబునఁ దోచుకదలుపెక్కువతోడఁ గర్తృభూషణములకదలు మెఱయఁ
గడలేనిసుఖములఁ గరఁగినమదితోడఁ జిత్రకన్సూర్తి లేఁజెమట గరఁగ
వదలుకొమ్మడి మలరులవానఁ గురియ, హాగమణిదీప్తి యు.మ్యలలాడుచుండి
మగునఁ పుంభావలీల మాటుమగనిఁ, గంతసామ్రాజ్యలక్ష్మికఁ గర్తజేసె. 39
- వ. ఆపుష్పకరండకుండును నంతోపితస్వాంతుండై. 40
- చ. పురిఁ బురిఁ దప్పకుండ మొలఘానలు ద్రెవ్విసనాట నుండియొం
దిరిగితిఁ బెక్కుభూములు నతీ రతిసౌఖ్యరసప్రసంగవి
స్ఫురణలతారతమ్యములు చూచితిఁ గాని భవత్సమాన లే
తరుణులుఁ గారు భావభవతంత్రకళాకలనాచమత్కృతిక. 41
- వ. ఆనవుడుఁ బద్మావతి మదీయచాతుర్యంబునకు నాశ్చర్యం బంద నేల యని యిట్లునియె.
- క. చేరవ భర్తృస్థల మను, నూర గుణావతి యనంగ నొకయుగ్మలి చె
న్నారు మసాహరి మగుశృంగ, గారరసం బాఁడురూపు గైకొన్నకియక. 43
- సీ. చందురు నెఱ వరజాఱఁజేయుట గాక నెత్తమ్మిమీద దండెత్తఁ జూచుఁ
బసిడినలాకపైఁ బలుచాటుట గాక తొలకరిమెఱుంగులఁ దొడరఁ జూచుఁ
గరికుంభములమీదఁ గాలుద్రవ్వట గాక జక్కవకవతోడ వక్కరించు
మగమాలతో మగమాటలాడుట గాక పువ్వదూపులకును బొమ్మవెట్టు
ననఁగ మోముఁ దనువుఁ జనువోయి కనుదోయి, కనుఁగోనంగ సొప్పఁ గాముప్రోది
దీమ మగుగుణావతీపహమణికిని, సరి యనంగ మగువ జగతి గలదె. 44
- క. వలపులవదనిక చిలుకల, కొలికి రువారంపుఁగలికిగుబ్బలనవలా
పులుగడిగినముత్యముసిరి, పులకండపుఁబొమ్మ యనఁగఁ బొలఁతుక యొప్పక. 45
- చ కలువలు గండుమీలుఁ దొలుకారుమెఱుంగులు నీడురామికిం
జెలువుగ నేపదార్థ మెనసేయుదునో నతికన్నదోయికిం
దలఁచి పయోజనంభవుఁడు తామరలం బ్రీతిసేయఁబోలు నాఁ
బొలుపుగ నెల్లవారుఁ నమపుట్టినయిండ్లను బెద్దసేయరే 46

- క. అన్యగుణావతి తనవతి, కట్టెదును గాఢాచార్యుని సామల సేర్పక
సెట్టుకొని యాడువానల, దిట్టతనం బెఱుంగి బ్రహ్మదేవుని శపే. 47
- చ. అను నుండవీయవైపునగుకాళి విరాగిగొనంగల కన్నుల గా
చెని యిటువంటి వెన్నెనును వీన్నది కన్నుల లేదు మున్ను నా
లను సమతలం నీయెఱుపుచో నిజమో తెల్లెనుంగల కన్నుల
నుంగల లతాంగి నీయదుగులూర నిజబని వచ్చుల బట్టెకా. 48
- వ. తత్సత్తీపదరి నీరగనతత్సత్తురుండె తెల్లెనుంగల కన్నుల జని. 49
- క. వన్నె మెఱుంగు నానతి, యన్నగృహం బంపు దరసి యుచితస్థితితో
విన్నయవునల జని మున్నో, సొన్నాటక బుచ్చెలు నుత్తిని గాంచెకా. 50
- తే. మోవి పవడంబుల దమలోన ముడిగొనింగ, నమిమ బనులును దమలోనల దివబడంగ
మేను మెఱుంగును దమలోన మేళవింగ, దేజుల యొయ్యారముగ వానిదిక్కు చూచె. 51
- తే. కందు వొరయనిపున్ను ముందురుంగి, కవినికనుఁజొంటు గాఢనిచిత్రభ్రందో
కాక నరమాత్రుడే నీడు నాకుఁ జూడ, ననుచుఁ దలయూచి కొనియాడె వనజగంధి. 52
- క. వేడుకమై నపు డిరుమై, గాఢంగల దొణి నతనిఁ గామునిశరముల్
చేడియచూపులఁ దమలో, నూడించె ననుగ సెక్కునూకిం బెలుచెకా. 53
- క. మనసిజఁ డిద్దఱకును గుం, టెనకానితనంబుచేసెడిం గనుఁగొననాఁ
జనవులు మాటలయనువులు, దనువునల బులకలను గలుగఁ దత్తఱపెట్టెకా. 54
- క. చెన్నారవచనరచనలు, మున్నాడం గనినవలపు మొలకల తెఱుగుల్
మున్నాడినమనసులతో, గొన్నన వీడ్కొనిరి సిగ్గుల గన్నెటికంబుకా. 55
- చ. పులకితచిత్రరూపములపోలిక నిద్దఱుఁ గొంతసౌంద్య చూ
పులఁ బరిణామముల్ దెలిసి పుష్పకరండుకురాక యంతయుం
దెలిసి గుణావతీలన నిగ్గన మజ్జనభోజనాదిపూ
జలఁ బరితుష్టఁ జేసి తనచల్లనిమాటల గారవించుచుకా. 56
- సీ. అరవివిరవాదిబిరుదు పెండెములతో సోలుకోయిలమానటీలతోడఁ
బూదేసెగందాన బుంగుడువడి యున్న గండుదుమ్మెదలెంకములతోడఁ
బరువంపుజాజిపక్కెరలతోఁ కెలరేగుచిలుక సుట్టుపుఁజొఁజుసిరులతోడ
గుబగుబ వానన గుబులుతో ముంగల నేడి చలిగాలి నేగుతోడ .

- హరిహరబ్రహ్మగాఢమానాపహారి, త్రిభువనీగ్రహుర్విద్యాపరీక్షకుండు
కమ్మవిలుకాఁడు మెఱుమ శృంగారవనము, లోనిగురిమెదసాదక్రింద వాని నునిచి. 57
- ఉ. ఇంటికి వచ్చునంత మగఁ డింటికి వచ్చిన నాప నీవు న
స్నెం టిడి రాక యింతదడ వుండుగఁ గారణమేమి యింక న
న్నంటిన నీకు నీవెఱుంగు దంచు సెకాసెకతప్పవెట్టి వె
న్నెంట నతండురాఁ జనియె వెండియుఁ దొయ్యలి పువ్వుఁదోటకుకా. 58
- చ. చనునెడ దాని మన్నభిషికాదము సోకిన సెచ్చెనంచుఁ దూ
యని పలుమాఱుఁ దూపొడిచి యల్లనఁ బుప్పడి రక్షవెట్టి క్ర
మ్మన నగరామృతంపుబలుమం దొకయించుక యిచ్చి మించులం
బొసరినచూపులం బడిసిపో నటువైచుచుఁ గౌఁగిలించుచుకా. 59
- చ. కనదుగుకాంతిఁ గాంత శశికాంతశిలాతలకుట్టిమస్థలికా
వినుతలతాపనీకుసుమవేదికపై శ్రమమార్ప దానునుం
దనమగఁడుం గళావతి లతావశతం దదుపాంతవిస్ఫుర
ద్ధనవకుళావసీరుహశిఖామణినిన సుఖానురక్తయై. 60
- ప. కొంతదడవుండి యాపాంతం గునుమవిసరభరితం బగుచుఁ జెన్నారుచున్నురపొన్నఁ
గన్నారం గనుంగొని యిందులపువ్వులకుం గలపరిమళం బెందులపువ్వులకుఁ గలదని
మునుముట్ట మాయవెట్టం గడకట్టుచేసికొని యప్పటి గదలి యానురపొన్నక్రిందికిం
జనుదెంచి యిట్లనియె. 61
- సీ. సేమంతిచవికలఁ జెలరేఁగి చిలుకలు మదనశాస్త్రంబులు చదువుచుండఁ
గడిమికూటములఁ బికమ్మ లనంగనైపాళ్లప్రబంధంబు లాలిపింప
జాడియోవరులలోఁ జంచరికంబులు పలరాజుబిరుదాంకములు పఠింప
సంపెంగనాటకశాలలఁ గలహంస లతనుగీతంబుల నాడుచుండ
వేడుకలతోడఁ జూడంగ వినఁగఁగంటి, మిట్టి వనములు గలవె యేపట్టణముల
ననుచు మగనిమనంబును నలరఁజేయు, కరణి నుపకాంతు మాటల గారవింపె. 62
- తే. కురులకప్పున నెలదేఁటియిరులు బెరసి, మరులుగొలుపంగ మరుచేతియరులు దగిలి
కన్నుగానక మాఱుమగండు మగఁడు, బలుపుఁజీఁకటి దప్పుంగఁ బడి వినువఁగ. 63
- సీ. తరుణి యశోకంబు తన్ను నందలమోఁతఁ గాంచీవిరానంబు గడకొ దుంగ
లలితాంగితిలకించి తిలకంబుఁ గనుఁగొనుఁ గనుదోయిమెఱుంగు లాకనము గప్పఁ

బాలఁతి పుక్కిటికల్లు పొగడనై నుమియు లేఁజెక్కులవిలునవ్వు చెక్కులాత్తఁ
గలకంతి యెల్లకోవిఁ గాఁగిటిల్లోఁ జేర్చుఁ గంకణభుజార్పణత్కార ములియఁ
దియ్యువిలుకానివిడివడ్డదీమ మనఁగ, నతనుమోహనమంత్రదేవత యనంగ
మగనిముందట విరహాగ్నిఁ బొగులుమాటు, మగనిముందటఁ బోడియై మదము కవిసి.

వ. ఇవ్విధంబునఁ బువ్వువిలుకానినవ్వుకొన్న గలయలజవ్వని మగనిముందట ముద్దుగురి
యును చరనంపువచనచనిల మనంబుకొలఁది మురసి గరువంపువలపుసాలపులు
గ్రిక్కిఱిసి పునఃపునరాల్గినంబులు చేసి యతినితో నిట్లనియె. 65

ఉ. ఈసురపొన్నయెక్కి నుతికెక్కినకమ్మనిపువ్వు లెల్ల నేఁ
గోనెడఁ జూడుమీ యనుచుఁ గోమలి యాతరువెక్కి యొక్కపూఁ
గోసి నుతిఁచిమూర్కొనుచుఁ గుత్తితబుద్ధి నిజేఘఁజూచి నే
బాసిటు లేను జూడఁ బెఱభామినితో రమియింపఁ బాడియె. 66

తే. అనుచు వలవనివలవనికినుకితోడ, మాన్తుడిగ్గినఁ వొయ్యలి మాన్తునాడుచు
సాలయఁగా నేల యిగ్గోట శోభి యన్య, కాంతఁ జూపును వలదంత కటికితనము.

క. అనుచును వెలవెలఁబాటెడు, తనపతి మనిమెచ్చ నీవు తరువెక్కి ననుం
గనుఁగొను మే వేటొకపురు, ఘనిఁ బొందినచంద మగునె చాత మటంచుకా. 68

చ. జిగి దొలఁకాడులేనగవు చిమ్మెడుచూపులు మీఁడఁ జల్లుచుకా
నగినలవంటిచన్నఁగవజక్కవపీట్టల బైలువెట్టుదో
నిగిడెడుపేమ మీఁ దఱుఁగ నేక తా నురపొన్న యొక్క న
మ్మగఁ డిల నాఁడువారిబలుమా నలఁ గాయఁజఁ డైనఁ జిక్కఁజే. 69

వ. ఇవ్విధంబునఁ బువ్వుబోడి పీఱుతిన్ననినవ్వుటాలమాటల వాని మాన్తెక్కించి
యొక్క పువ్వుఁగోసి మూర్కొనునమయంబున నతఁడు మాచుచుండఁ గునుమరనవినిర
లనదహంకారగర్భంకారలలితశ్రీముఖాగ్లాటంకారనముద్దండహాసనకోదండనిర్దుక్తపుష్ప
శ్రీముఖముఖానలకిఖానంతప్రమాననుం డగుపుష్పకరండకుం గనునన్న నానన్నుం
జేసి తనయధరామృతంబున నేవడేర్చి చరమానందకంఠలితహృదయుం జేసి కంఠర్ప
క్రీడం దనిపిన విస్తయానందకందలితస్వాంతుం డగునతని కిట్లనియె. 70

క. నను మెచ్చెద విది యచ్చెరు, వన నేటికి నానుధగ్గ యనునగరమునా
జనమోహిని లీలావతి, యనుకామిని యుండు ననుజ యగు మఱి నాకుకా. 71

- తే. కమ్మనిపవాటువన్నె బంగారుకరువు, కామవివ్యారహస్యముల్ గఱప గురువు
నరనజనములు భ్రమపడితిరుగు తెరువు, మెఱయులీలావతీకాంత మేనిమురువు. 72
- ఆ. ఆలతాంగిచూపు లల్లార్చిచూచిన, నతనుమహిమచేత యతులకైన
తెమలి యినునకచ్చడము లూడిగడు నన్న, నున్నవారి నింక నెన్న నేల. 73
- ఆ. అమృతరసముతేట లంగనమాటలు, మరునిచేతయురులు మగువకురులు
కప్పురంపుఁగోవి కలకంఠికెచ్చెఱవి, యాలతాంగి బొగడ నలవి యగునె. 74
- న. ఆలీలావతీ మగండునుందాను నేకశయ్య నుండి యుపసాయకునిం గునుమసాయక
క్రీడ నలరించు నీ వాలలనవలనిచోద్యంబులు మాడవలతేనిం జను మని వీడుకొలిపి.
- క. తనవిభుని నగవుఁ జూపులఁ, గనుఁగొని నామాట నిజమొ కల్లయొ చెపుమా
యనిన నది యట్ల తప్పదు, పానరఁగ నీతరువుమాయొ పువ్వులమాయొ. 76
- క. ఆనుచు వెడవగవుతోడను, మనమునఁ గడుఁజోద్య మంది మాను దిగి నిజాం
గనయును దానును వీటికిఁ, జనియె విలాసినుల నమ్మఁజన దెవ్వరికె. 77
- క. అటఁ బుష్పకరండకుఁ డె, క్కటి యరిగె గుణావతీనఖవిభీతత
స్ఫుటకేతుకందరాలక, నిటలతటవిలాసుఁ డగుచు నెయ్యం బలరె. 78
- న. ఇట్లు చనుచుఁ దదంగనానంగసంగరసంగతనఖాసిపథాలంకృతం బగునిజాంగంబుఁ
గనుఁగొనుచుఁ దనమనంబున. 79
- మ. చిగురాకున్నునుఁగెంపులేదొడవు లిచ్చెం జిత్రజం డిచ్చె బో
నగు నీలాగుబుణంబు వీరలక యెన్నం డెచ్చె నమ్మ యనుం
దగుఁబో వీరికి నాకు సంగమము హా నాపాలిభాగ్యం బనుక
ముగురం గూర్చినముండ దైవమునకుక మొక్కంచు జేజీయనుక. 80
- న. అని యంత స్మితసంస్థితవదనుం డగుచు సుధర్మానగరంబునకుం జని లీలావతీమంది
రంబు ప్రవేశించుటయు. 81
- సీ. దారపారులుగాఁగఁ దాఁకినములుచచ్చిక నమనవలరాచమనలతోడ
నక్కడక్కడ మేన నడ్డపాటులుగాఁగ వైచినగందంపువలపుతోడఁ
దొలకరించి నటించు మొలకసిగ్గులచేత నుడివడి కడకొత్తుచూపుతోడ
మారక మంటయై యుబ్బినవిరహానలపుకిభి నెగయునూరుపులతోడ

- శాలిమః దనరారి తనదుకట్టెదుర నిలువఁ బడినవిటచక్రవర్తి సౌభాగ్యమూర్తి
రసికజనముఖ్యుఁ బుష్పకరంఃకాఖ్యుఁ, దెఱవ కనుఁజెప్పవెట్టుక ముఱిసి చూచె. 82
౯. చూచిన వాఁడుఁ దలొదరిఁ, జూచెం బులకించి చూపుఁ జూపును దమలోఁ
దొడ్చికొని రాకఁ గ్రీడా, శ్రీచతురతి మెఱయ సాముచేసె న్నడుమఁ. 83
- ఉ. ఇందునికందు వేర్వడిచి యిందునిచే నతిమోముచేసి యా
కందును గుంతలంబులుగఁ గంజభవుం డొనరించె గానినాఁ
డెందును మోమునుం గురులు నిట్టివి గంటిమె యీతలొదరిం
చొందనియట్టివానిమగపుట్టువుఁ బుట్టువుగాఁ దలంతురే. 84
- వ. అనుచు మనోహరాలోలహేలాలలితపాంచాలుం డగునప్పప్పకరండకుండు లీలావతీ
విలాసినిబొకనవాగునం దగిలి యల్లనల్లనఁ గదియం జనుటయు, 85
- మ. వరసౌభాగ్యవిలాసమూర్తి యితఁ డెవ్వండ్లొక్కొ యీరూప మె
వ్వరియందుం గనుఁ గొంటిమే యితనిలావణ్యంబుఁ గన్నారఁ గ
న్న రమానందనుఁ డైనఁజిక్కువడఁడే నాపాలిభాగ్యంబు దా
నరుదే పోలఁ దలంప నీతఁ డనియున్ హర్షించె నక్కాంతయున్. 86
- క. అంతట నిద్దఱమనసులఁ, గంతునిపన గలసె వింతకనమన లాలయన్
మంతనములు పెదవుల నిసి, తింతలువాఱంగ నగవు తెప్పలు గోరన్. 87
- స. తదనంతరం బాపుష్పకరండకుండు. 88
- క. తా వచ్చినకార్యమును గు, జావతి పుత్రైంచినట్టివైపుణమును లీ
లావతికిఁ జెప్ప నదియును, భావంబున నంతసంబు బ్రేనుకవెట్టెన్. 89
- ఉ. ఆనమయంబునం దపనుఁ డస్తగిరీంద్రమునందుఁ బొంద లీ
లాసరిసానుకూలగతులం దిగ వానికి నాఁడురూప మె
చ్చె సాబగారుచుండ మణిహారవిభూషణరాజిచేతఁ గై
సేసిన సుప్పెఁ గృత్రిమపుఁజేడియ యైనముకుందుఁడో యనన్, 90
- ఉ. అప్పుడు నాథుఁ డింటికి రయంబున వచ్చిన మ్రొక్కఁబంచినం
దప్పక చూచి చీకటికతంబున నాటదిగాఁ దలంచి యీ
యొప్పులకుప్ప యెవ్వ రని యువ్విభులూరుచు వేడఁజొచ్చినం
జెప్పఁ దొణంగఁ దొయ్యలి పశీకృతదుశ్చరితప్రవీణయై, 91

- క. అని రాజుచిత్తమునఁ గృప, తనరంగ మాటలాడి తమ కిష్టముకా
మనసిఁజాడు పెండ్లిపెద్దగఁ, జనవున వరియించి కేళిశయ్యకుఁ దార్చెన్. 106
- ఆ. తార్చి వచనరచనఁ దేర్చి చిత్తములోని, మదనవహ్నియార్చి ముద మొనర్చి
యనమరతుల నొలలార్చి కాఁగిటఁ జేర్చి, మనసుకోర్కి దీర్చి మదిఁ దనర్చి. 107
- క. మానిని కరపాశంబుల, చేనాఘనిఁ గట్టివైచి జిగి దొలఁకెడుపూఁ
బానువునఁ బెట్టు వలదా, మానధనం బపహరింప మరగినదొంగకా. 108
- క. పోడి యగుకళావతి యిటు, కూడి మెలఁగె రాజుమనసుకొలఁది నె విభుఁడుం
జేడియఁ గూడి చరించెను, నీడయు రూపంబుఁబోలె నెయ్యం బలరకా 109
- వ. అంత నెక్కునాఁడు 110
- సీ. మణిపంజరాంతరమంజుకీరశ్రేణి యాత్మీయవిజయంబు లభినతింప
సరసవిలాసి నీచామరానిలమున నలినీలకుంతలంబులు నటించఁ
బ్రతిపన్న కామినీప్రాధానక్రియారచనలు కర్ణపారణ మొనర్ప
రత్నసింహాసననూత్నప్రభారాజి తనతనుద్యుతులచే నినుమడింప
నంతిపురమున మండపాభ్యంతరమున, నంగనలు గొల్వఁ గొలుపుండి యానరేంద్ర
సింహుఁ డుజ్జయినీపురశ్రీలఁ దలఁచి, యింపునొఱుఁ గళావతి కిట్టులనియె. 111
- సీ. కాంచనపేటికాకర్పూరపీటికాలితవహ్నికావలసనంబు
నీలశైలస్థూలనీలిడమహాభీలకుండాలఘంకారశోభితంబు
నలీలతాంగకురంగజవతురంగతరంగమంగళ హేమానమంచితంబు
మన్మథసుమారమహితశుభాకారకలిత రాజసుమరకలకలంబు
వేదకాస్త్రాదివిద్యాప్రవీణవిప్ర, జనమ సొహారచిరనిజస్థానకంబు
ఘనతరైశ్వర్యవిజౌలకాపురంబు, నిఖిలఫలసాల ముజ్జయినీపురంబు. 112
- ఉ. అపుట భేదనంబు సమదారిమనఃపుటభేదనక్రియా
లాపపటుప్రతాపరణలంపటసద్భటతోమర్మప్రభా
దీపశిఖాగళ త్తిమిరదీప్తిదివానిశ మస్తదీయబా
హాపరిఖావృతంబు మన మక్కడ కేగుట యొప్పు నిత్యజీకా. 113
- వ. అనిన విని దరహానితవదనయై కళావతి నిజకళాకాశలంబు మెఱయఁ గరంబు ప్రేయం
బున నతనికరంబు కరంబునం గీలించి హృద్యానవద్యమందిరోద్యానసముద్యత్కాసా

రకనత్కనకమరీచినముష్ణులత్సారననాశంబుఁ బ్రవేశించి యుష్ణులలోజ్వయనీపురవర
సరసలీలాకుతుకానుమాలకూలావనీరుహకుచుమవినర మరిమళపరాగానురాగ సుఖప
రాయణశీమసుఖపక్షవిక్షేపశోభూతమందమారుతసంచరణమంచితనరోజవిరాజితరా
జమార్గంబున నిర్గమించె నంత సైన్యసమేతుం డైనభక్తి చనుదెంచి సర్వాంగసంగతో
ర్వీతలం బగుండవప్రణామం బాచరించిన సాహసాంకమహిపాలుండుపులకకలికాకం
చుకితనకలాంగుండును హృద్యావృతరంగితనయ నాద్యపాంగుండునునె పునః పునరా
లంగనంబు చేసి యతనితో నిట్లనియె.

114

క. ఎక్కివోకో సంసారము, నెట్టన నిమునింబుఁ బాయసేగనిమనలం
గట్టిడివిధి చూపొపక, భక్తి యెన్నాళ్లు నిన్నుఁ బాయఁగఁ జేసెన్

115

క. నావుడు నుమతితనూజుడు, పార్శ్వీణ్ణము మెఱుగు మనుజుపతి కిట్లనియెన్
దేవర యెం దరిగిన నా, భావంబునఁ బాయకుంటఁ బాయుట గలదే.

116

వ. అని యిట్లు నట్లానంబు లొనరించి యనంతరంబ.

117

సీ. ప్రకటనానోన్నిద్రభద్రేభములు గొల్వ నానామణిన్యందనములు గొల్వ
జపనత్వనుమహత్త్వచటులాశ్వములు గొల్వ బలనముష్ణటవీరభటులు గొల్వ
ధర్మవిధానప్రధానోత్తములు గొల్వ సామంతమండలేశ్వరులు గొల్వ
వరవిలసనచారువారాంగనలు గొల్వ గాయక నాయకోత్కరము గొల్వ
నాత్మతరుణిసమేతుండై యరద మెక్కి, శ్రీమదుష్ణయనీనతీశ్రేణి పాణి
తామరసము క్తముక్తాక్షతప్రసక్త, నవ్యమణిమస్తకుండునై నగరు చొచ్చు.

118

క. తనుఁ గొల్చి వచ్చువారల, ననురాగరసాస్పృహృదయుండె గృహమునకుం
జనుఁ డని సతియును దానును, జననాయకుఁ డంతిపురికిఁ జనునయమునన్.

119

ఉ. నైజకటాక్షురోచులుఁ గనత్కరమూలమరీచులం గుచ
భ్రాజితకాంతివీచులును బైకొని దీపశీఖాలిఁ బ్రవేశంగా
రాజితకంకణధ్వనుల రాగ మెల్లఁగ నేర్పుతోడ నీ
రాజన మాచరించిరి పురంధులు దంపతు లిచ్చ మెచ్చఁగన్.

120

ఉ. శ్రీయువతీధరానతులఁ జెంది విహార మొనర్చునాదినా
రాయణురీతిఁ బ్రితి వెలయంగ ననంగవతీకళావతీ
తోయజపత్రలోచనలతోడ నిరంతరసౌఖ్యవైభవం
డై యఖిలసృజావనసరాయణతన్మతికెక్కె సంతయున్.

121

ఉ. పాడి నమస్తయుం బొగడఁ బొయక యాశ్రమవర్ణధర్మముల్

జాడలు దప్పకుండ మఱి నజ్జనరక్షణదుష్టశిక్షణ

క్రిడలె భూషణంబులుగఁ గీర్తి వహించె ధరితి) నవ్విభుం

డేదవదక్రవర్తి సదు నేడవరాజునునై మహాన్నతిఁ.

చ. అతులితసామవాచనుఖితాఖిలబాంధవనత్క. వీశ్వరా

ర్పితముగ నిత్య మా మహిమఁ బేర్చి చెలంగెను సిద్ధనార్యుఁ డీ

క్షితి సతిదాననైభవదశేషవిశేషకళాగమగుభా

నితహితమంత్ర) సామ్యగుణశిష్టయథోచితదండనైపుణిఁ.

క. భూరమణమంత్ర) భాండా, గారసుహృద్దుర్గరాష్ట్ర) ఘనబలవిభవ్రా

దార మదమత్సరాదివి, కారవిమార) కార కవితాకారా.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

శ్రీమదుభయాన్వయవీశిష్టతగ్గీర్తి బుధశేఖరవిరాజితవివేకా

కామితఫలప్రకరకల్పితవిత్తిర్దిజితకల్పక సమాజసంగరత్నా

స్వామిహితకార్యగతిసంఘటననైపుణ విచారనయమ్నా మహనీయా

సామజసాయాచిబహుసంపదభిరామగృహనన్నిహితమంగళమహాశ్రీ.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవినీత) పెద్దయన్నయామాత్యపుత్ర) శారదాదయ

విధేయ జక్రయనామధేయ) చక్రీతం బయినవిక, మార్కచరిత్రం

బనుమహా కావ్యంబునందు సర్వంబును నష్టమాశ్వాసము.

